

j. B. keijnoogen

H. DREXELII.

S. J.

ROSÆ

Selectissimarum
Virtutum
quas

DEI MATER

ORBI
EXHIBET.

PARS PRIMA
OPERUM

TOMUS XIII.

✠

COLONIÆ,

Apud BALTHASAREM
ab EGMOND.

M DCC XV.

ANTVERPIÆ.

Apud Viduam et Hæredes Ioannis Cnobbari A°. 1652

Eminentissimo & Reverendissimo Principi ac Domino, Domino

PETRO PAZMANY,

Ecclesiæ Romanæ, ad Divi Hieronymi Illyricorum, Presbytero Cardinali,

Metropolitanæ Strigoniensis Ecclesiæ, Archiepiscopo, ejusdem loci Comiti perpetuo, Vngariæ Primati;

Apostolicæ Sedis Legato Nato, Cancellario & Secretario Supremo, Cæsareæ ac Regiæ Majestatis Consiliario intimo, &c.

Domino Clementissimo.

YNASTIS quibusdam & Principibus terrarum, quæ ad Solem Orientem mari Indico Erithræoque stringuntur, fama est, majorum nostrorum memoriâ, non aliunde tributa annua, quàm ex *Floribus*, pensitari solita. *a* In iis ROSAM, ex jure & more, primas tenuisse:

a Ioannes Metellus, Epistola ad Antonium Augustinum, Episcopum Ilerdensem.

tenuisse: eâ non oculos tantum naresque, sed pavimenta quoque, cubiliaque regia, oppleri consuesse. Addunt, qui hæc tradidere; uni soli ex Regulis illis, Bisnagerensi Toparchæ, cujus non usque adeò ampla ditio est, tantum quotannis Rosarum, florumque provincialium, ex censu obtigisse, ut ad aureorum nummum quinque millium fiscus anniversarius perveniret.

Si jam Te, Cardinalis Eminentissime, Dynastam & PRINCIPEM agnovero; nempe agnovero, quod res est: Si etiam *Regem*; in Sacris certè Pannonicis, quorum Sceptrum vibras, nihil aberravero: Si Solis Orientis *Toparcham*; ego, qui paulò magis Occiduo uror sidere, Te, sub Climate Orientaliore, Solem propemodum ipsum, & alterum, merito suspiciam: Si verò & *Clientem* me Tuum, tributariumque profitebor, homo licet exterus, & à Pannonibus remotior; tamen multis id nominibus titulisque debebo. Quæso TE, Princeps, præter dotes ceteras,

ras, humanissime, ne pigeat, paucula de multis, sed ex alto repetentem epistolam perlegere: neque blanditias, quas exsecraris, neque Laudes Tuas, quas fugis, metueris; dicam enim, quæ voce clarissima, & ad aures etiam sepositissimas inter bellica tonitrua personante, Orbis de Te loquitur. In Gloria palam effulgente ac divulgata, nullus insidioso palpo locus.

Excelsior est mentis tuæ magnitudo, quàm ut Ceras, & fumosis reverenda stemmatum imaginibus Atria, in triumpho suo ducenda censeat: rem, nisi propria virtute, nunquam propriam; &, si in degenerem inciderit posteritatem, exprobrabili fulgore erubescendam. Sed respondere majoribus, id vere Magnum: adjicere insuper ad palmas, & Plus ultra tendere, plus quàm palmarium est. *Dynastam* Te (insistam enim, quoad fas, Narrationis meæ vestigiis) & *Toparcham*, ex antiquo fatetur Comitatus omnis Bibariensis, paternum tibi so-

lum. Et, si hic elinguis esset, familia loqueretur, majorumque vetustissima Nobilitas, clara cum laude per seriem universam memorabilis. Hic Pater clarissimus, Nicolaus Pazmanus; hic Margarita Massaia, ex Marchionibus Massæ Italicis, in Pannoniam jam olim connubio transgressis. Hic avus paternus Ioannes, rebus gestis inclytus: hic abavus Andreas, Matthiæ Primi Ungarorum Regis munificentia locuples, suis, meritis locupletior. Hic Stephanus ille Pazmanus, tritavus, aut si quid ultra in sanguine excurrit: à Carolo Rege Pannonum, pro tribus in duello excussis dentibus, totidem municipiis donatus. Ne ulterius numerem; per compendium transultu facto, ad usque Stephanum illum, Ungarici nominis & Sceptri Primum, sanctimonia illustrissimum, respicio: in hujus non forti minus, quàm pia aula, Pazmanum reperio, cum auxiliaribus copiis ab Germania inde usque digressum, & Divo Stephano Regi suppetia-

petiarum adminiculis gratificantem: ut jam tum pro Sacris & Aris ſtare Pazmanica domus condiſceret, & inter Pannonicos *Dynaſtas* regia deſignatione, ſuæque virtutis præmio locaretur.

Secutus eſt, ſucceſſu Temporis ad maturitatem generoſa perducentis, PRINCIPIS ſplendor atque dignitas; quam TU, in ſanguinem illuſtrem, Illuſtriſſimus primus, intuliſti. Iterum te rogo, Eminentiſſime Cardinalis, ne me putes auribus dare tuis, quod calamo dabo: Indignarentur hoc loco ſumma mihi capita, niſi linguam pro veritate liberam gererem; tametſi tibi laudum tuarum impatienti diſplicituram. Te ingenio (ut in ſumma Panegyris tuæ copia, ſicciſſime tantum incedam) Te, inquam, ingenio præſtantiſſimum, judicio maturrimum, doctrina politiſſimum, eloquentia uberrimum, Theologia juxta ceteraque omni litteratura, etiam de pulpitis & prælo, dudum ſpectatiſſimum;

rerum experimentis atque usu exercitatissimum, noluit in privato versari fama: protraxerunt in lucem Ungariæ Magnates: ad Insulam Principem evexit, ac sanè propulit invitum, ipse Reip. Christianæ Monarcha, Matthias I. Imperator Augustus; & in Cathedram Strigoniensem, Archiepiscopi jure, illocavit totius Pannoniæ supplex consensus: Roma Patriæ tuæ precibus ad votum indulgente. Ita jam etiam, post *Dynastam*, in te PRINCIPEM, virtutibus Illustrissimum, Tiara Reverendissimum, Danubius tuus aspexit; & jam tum ad Pontum usque secundis rumoribus pervexit.

Quisquis meminit, quàm jure Cineas *a* Epirotes Romanæ quondam Curiæ Patres, totidem in consessu uno Deos atque *Reges* nominaverit, Majestatis splendore fulminatus: is profectò confitebitur, titulo multo potiore, totidem Ecclesiæ REGES dici posse, Emi-

a *Plutarchus in Pyrrho.*

minentiſſimos Romani Prytanei Purpuratos Cardinales. Ne in hoc ſolo Te ſuperior eſſet, qui Te proximè anteceſſerat, Franciſcus Forgachius Cardinalis Strigonienſis, vir omni memoria memorabilior; allapſa eſt tot reliquis tuis inſignibus, non multo poſt, etiam *Purpura* Romana: & id, quod dudum eras, dici ſalutarique cœptus es, *Eminentiſsimus*. Hic (quanquam ante ſemper) oſtendere, neſcio quo pacto, ad miraculum uſque perrexiſti, quantus in te rerum Chriſtianarum Cardo verteretur, quàm regiè baſiliceque, è veteris Eccleſiæ Majeſtate Galerum tractares, & ſupremæ curiæ Senatorem ageres purpuratum. Tu vultu Regibus pari, hæreſes terruiſti: Tu Pedo, ſceptris æmulo, perfidiam profligaſti: Tu Suada Tribus Gratiis potentiore, nobilitatem Pannonum potiſſimam, ad Orthodoxos reduxiſti: Tu, Inviĉtiſſimo Cæſari, Tu ſanctiſsimo Pontifici, mores fronteſque popularium,

antehac multum alieniores, longeque discolores, in concordem obsequii sensum, vultumque redegisti: Tu pro suggestu publico, inter Templa, cum Augustino Tullium, cum Ostri Majestate Concionis facundiam conjungendo, Pascere verbis & exemplo instititi: Tu Legatus toties amplissimus pro Augustalibus, pro Germanicæ Ecclesiæ emolumentis, coram ipsa Petri Cathedra PETRUS, fortiter sapienterque disseruisti; stupente Italia, gaudente Austriâ. Quid dicam? quod in Eminentissimis unicè *regium* & augustum, hoc Tu, Sacrorum Pannonicorum REX præstitisti, atque etjamnum præstas: cum morum integritate venerabilis, disciplinæ rigore formidandus, honoris divini studio fervidus, Cleri Ungarici quàm exactissimam formam instruis, legibus, censura, synodis disciplina, repurgatione. Tuis se oculis debet metropolitana dioecesis, quod sine maculis est: Tuæ munifi-

nificentiæ, quod in Templis, quod in Cœnobiis, quod in Collegiis Gymnaſiiſque, tuo ſumptu & impenſis, Pietas atque Eruditio, etjam extra Ungariæ limites, aut radicem novam agunt, aut ramos jam cœptos extendunt. Ædificiorum, ad regias pænè expenſas ſurgentium teſtis eſt Ædes Cathedralis Tyrnaviæ Cœnobium Divæ Claræ Poſonii, Aſceterium Franciſcanum in Arce-nova, Juventus Vngarica, ſub Viennenſis Tyrnavienſiſque Seminarii collecta tectis. Quæ omnia, innumeraque alia, macælitum promovendo cultui magnificè inſtructa, Te potentem non minus, quàm munificum, Sacrorum in patria tua REGEM, Eminentiſſime Cardinalis, proclamant. Vide, quot titulis Te *Dynaſtam*, *Principem*, *Regem*, Indicis illis Regulis ſuperiorem agnoſcam.

Proximum eſt, ut me Clientē profitear tuum, ac Tributarium. Cauſſæ nonnullæ privatæ; cauſſæ tamen publicæ

publicæ & plures & potiores. Inter publicas, mihique cum pluribus communes, numero; quod Societatem noſtram, Religionum minimam, favore maximo dignaris. Sentiunt hunc animi Tui ſenſum ſinguli, quibus ſine delectu, ſice diſcriminatione, ut quiſque obvius eſt & indigus, bene facis. Sentiunt & univerſi, in Cœtus integros effluentem liberalitatem: Poſonienſe in primis Collegium, tua manu ſtructum, tuo Fiſco & cenſibus dotatum. Tibi Tyrnavienſes Collegæ; Tibi Jaurinenſes; Tibi, quæ Homonnam reverſa eſt, Societas plurimum vel vitæ debet, vel victus. Et Tyrnavienſe quidem Collegium Te ſuum hactenus Benefactorem, jam & Fundatorem animo grato agnoſcit & veneratur. In Viennenſes uſq; tanto diſſitos riparum actu, manus extendis beneficio profluas: magno ubique, rebus temporum vitio anguſtioribus, adjumento. Et hæ me Tibi debitorem, tributariumque, cum

mul-

multis univerſim cauſſæ conſtituunt. Privatim verò ſe Tibi obligatum confitetur Drexelius; quod Pulpito ipſe, quodque Stylo intentus eſt: & ad prælum ſua molitur. Viros enim doctiſſimos, & ſuiſmet pridem litteris Sole clariores, nefas eſt, à Scriptorum aliquo, quantumvis exili, præteriri, ſilentii moroſa verecundia: non ſanè, ut æmulentur, tanto altius volantes Aquilas, infirmæ pennæ cujus noctuæ; ſed ut ſuſpiciant, ut cenſendas ſe præbeant, ut Patrocinanti umbraculo ſe integant. Quis Pannoniæ, Auſtriæque, aut Carinthiæ angulus uſque adeo retruſus eſt, qui Pazmanicæ in concionando facundiæ non exceperit Tonitrua? quam equidem ſpero per hoſce annos, jam lucis & juris publici eſſe factam. Aut quis regionum illarum uſque adeo hoſpes eſt Oculus, qui Tui partus ingenii non viderit? Labor eſt Herculeus, etiam duntaxat numerare, ab anno uſque M. DC. III. ad trigeſimum hunc

&

& sextum luci publicæ datos Petro Pazmano, auctore Libros & Labores, prælis Tyrnaviensibus, Græcensibus, Posoniensibus, Viennensibus, Pragensibus. Jam adeo Bibliothecam è Tuis solum libris constituere licebit. His omnibus avita Religio, solidis doctrinæ columnis, adversum hæresiarchas, stabilitur, nunc patrio Vngarorum idiomate, nunc Romano. Scriptoris igitur famosissimi æque atque copiosissimi, asylum & clientelam scriptor longe inferior subeo.

Quid, quod Tu ipse, Cardinalis Eminentissime, hanc mihi in manus audaciam, indiciis non obscuris, dedisti? dum Te demonstrasti, opellas meas anteriores dignabundo approbare oculo; posteriores, si quas fortè producerem, propitias intra fores admissurum? Quod si tamen nec mea, nec Societatis caussa in Tuo ære forem, in quo tamen ad sortis usque desperationem sumus omnes) vinctum me Tibi, &

am-

ambabus colligatum traderet, is, quo Bojaricam gentem (meam tot jam annis altricem) amplecteris, affectus : quam Tu gentem vulgo prædicare diceris & ſentire, *De Ecclesia optimè meritam* ; amare vero cultu quodam eximio, *ut virtutis Promocondam.* Sereniſſimum Electorem noſtrum MAXIMILIANUM (vide, quàm intime, etiam verborum tuorum ſanctimoniam compererim) eminente quodam, ſupra ceteros plurimos, ſtudio ſuſpicere, colereque perhiberis : *veluti quempiam Reip.* non tantum *Alemannicæ*, ſed prorſus *Romanæ* ACHILLEM : quem & libenter prædicas (abſit verbo, ſub Galeri tui tegmine, invidia) DE GENERE *Virorum illorum, per quos Salus fieri in* Iſrael *debeat.* Hæc in Patronum omnium noſtrum, tam probatà, tam ſincera mens & veneratio, me Tibi tandem ex aſſe & ſolido debitorem conſtituunt, in quæcunque Obſequia ne malis, an Tributa ?

Accipe igitur, *Dynaſta* Strigonienſis Perpetue, *Princeps* Pannoniæ Reverendiſſime, *Rex* Purpurate ſacrorum patriorum *Eminentiſſime*, meum ſive Cenſum, ſive *Tributum*; Tributis Indicis, de quibus memoravi, ſimillimum; ROSAS adnumero, binis in Corbulis, unius libri bipartiti cortice contectas, univerſim Tricenas; in ſingulis Quindenas. In his MARIAM, Roſam MYSTICAM, produco, totidem virtutibus diſtinctis vernantem. Non Tu quidem ex his, Indicorum ritu Monarcharum, quæſtus annuos auferes auctiores; quippe intus, & è tuiſmet viridariis, beatior: Scio, me Poma dare Alcinoo, & Flores Tarentum mittere. Sed affectum tamen æſtimare dignaberis, & animum offerentis, paratiſſimum, ſi de ſuo poſſet, etiam Elyſias Roſas, & Paradiſi violaria, donare. Bene, & in loco, collocatam munuſculi tenuitatem pauper Drexelius æſtimabit, ſi in

gre-

gremio tanti Principis ſuas plantulas; ſi in Purpura Pazmanica Roſetum ſuum viderit. Erit fortaſſis, cum publicæ, auguſtæque curæ, oculos illos tuos ad omnia magna pervigiles conceſſo otio ad areolas has meas nonnunquam ſeducent. Nam & Sol tanti orbis luſtrator, gramina, etiam viliora, ſæpe videt, ac pæne numerat, nubium remoto obice: *maximuſque animus* ad infima quandoque deſcendit, ut ex his altitudinem ſuam deprehendat. Quæ Tua eſt modeſtia. non gravaberis, perfunctorio ſaltem nictu librum perſtringere. Si quid autem & ultra facies, quod in ROSETI lectione probaveris, MARIÆ eſſe crede: quod faſtidieris, Drexelianum dicito. Denique, quodcunque hirtum erit ſtylo, quod aſperum contextu, excuſa favens, propitius: & dic, Nullam ſine SPINIS naſci ROSAM. Ita ætatem vive, Cardinalis Eminentiſſime; Æternitatem, cum ſinet Terrarum

utilitas, cælo accipe. Calendis Juliis, Anno M. DC. XXXVI. Monachii Bojorum.

Eminentiß. ac Reverendiß. Celsitudinis Tuæ

Servus in Christo submissißimus

HIEREMIAS DREXELIUS
è Societate JESU.

PRÆFATIO

Quæ

Lectori lucem & finem scripti explicat.

INSTITUTI *mei est, Lector, quæ alii de Beatissima Virgine, Domini Matre prolixiùs tradiderunt, non decerpere; sed illa solum, quæ virtutis & actionis sunt compendio docere. Ita me brevitatis non damnabis in iis, quæ ad Divinam Virginem spectant. Historiam non texo, sed mores formo. Quæ igitur ad polituram morum faciunt eo hic tradenda videbantur, idque paullò laxiùs & uberiùs, præsertim quæ alii vix tangunt, aut certè siccius exponunt.*

Cum autem Virtutis laus omnis in actione consistat, illud potissimum docere nitar, quod ad actionem provocat, ut quæ fuerunt verba, fiant facta. Hic scripti scopus est; ad agendum impellere, & verò etiam viam ostendere, qua lectionem comitari solet actio.

De Virtutibus accurato & ubere stylo disseruerunt plurimi: sed pleriq; omnes,

liceat sic loqui, speculativè magis, quam practicè. *Praxis mihi & actio præfixa est in hujus scriptionis scopum; eo collineo. Eam ob caussam, post singulas Beatissimæ Virginis virtutes breviter explicatas, ea continuo subjungam, quæ propositæ virtutis perfectiorem notitiam instillent, ut ita sensim Lector à rerum contemplatione ducatur ad actus, & ad scientiam practicam.*

Notum illud religiosissimi scriptoris: Certè, inquit, adveniente die judicii non quæretur à nobis, quid legimus, sed quid fecimus; nec quàm bene diximus, sed quàm religiosè viximus. Sapientissimè hac de re Seneca pronuntiavit hunc in modum: Agatur aliquid. Hæc, mi Lucili, tractemus. His formemus animum. Hæc est Sapientia, hoc est sapere, non disputatiunculis inanibus subtilitatem vanissimam agitare. Quam stultum est, cum signum pugnæ acceperis, ventilare? a *Remove ista lusoria arma, veris & decretoriis opus est. Dic mihi, quid vitare debeam, quid appetere. Doce quomodo*

a Proludere & brachia atque arma in speciem ventumque jactare. A theatris & arenâ id sumptum.

modo feram ærumnam sine gemitu meo, felicitatem sine alieno, quomodo par esse tot malis poßim. Dic, qua ratione nulla animum tristitia, nulla formido perturbet, qua ratione tot secretarum cupiditatum pondus effundam. a

Cur ergo potius inter sapientiæ vocabula detineamur, quàm inter opera? Virtutis est, PATI & AGERE. *Neque enim virtus est, quæ non pati vult, quæ agere recusat. Quapropter illa, si sapio, potißimùm legam, quæ me fortiorẽ, quæ me patientiorem, quæ modestiorem ac submißiorem faciant. Fortior autem & patientior esse potero, si fecero quæ lego, quæ disco. Ad actionem omnis dirigenda est lectio. Atque hic scripti finis est. Mi Lector, optimè vale.*

a Seneca epist. 107. propiùs finem.

INDICULUS IN ROSAS PRIMÆ PARTIS,

I. Rosa aurea, seu, *Amor in homines, Charitas proximi.*
II. Cerea, seu, *Mansuetudo.*
III. Lignea, seu, *Silentium, & amor solitudinis.*
IV. Alabastrina, seu, *Fides.*
V. Gypsea, seu, *Auditio Verbi divini.*
VI. E saccaro, seu, *Gaudium spiritus.*
VII. Smaragdina, seu, *Peregrinationis devotio.*
VIII. Acu picta, seu, *Otii odium, & exercitationis assiduitas.*
IX. Aromatica, seu, *Oratio, Meditatio, Contemplatio.*
X. Argentea, seu, *Castitas, Virginitas.*
XI. Crystallyna, seu, *Iejunium & abstinentia.*
XII. Plumea, seu, *Contemptus Mundi, & spiritus recollectio.*
XIII. Cornea, seu, *Fortitudo.*
XIV. E succino, seu, *Fiducia in Deum.*
XV. E chalybe, seu, *Perseverantia.*

CHRO-

CHRONOLOGIA SVCCINCTA, IN *Annos Beatißimæ Virginis* MARIÆ.

ARIA, Mater Domini JESU, æterna VIRGO, *Concepta* eſt anno ab orbe condito 4037, à condita urbe Roma anno 736. die 8. Decembris.

Nata eſt anno proximo die 8. Septembris.

Præſentata eſt in Templo die 21. Novembris, cum ſcilicet duos annos, ac totidem menſes, & dies vitæ tredecim compleſſet.

Annos undecim in Templo permanſit, divino cultui unicè intenta.

Anno decimo quarto ætatis inchoato, circa diem feſtum Encæniorum, menſe Decembri à Sacerdotibus deſponſata eſt Joſepho conjugi caſtiſſimo.

Eodem anno decimo quarto currente, die 25. Martii, æternum DEI Filium de Spiritu ſancto concepit. Mox ad Eliſabetham cognatam viſens, tribus menſibus apud eandem commorata eſt. Ioannis ortu appetente Nazarethum rediens uterum ferre obſervata eſt à Ioſepho.

Anno ætatis decimo quinto inchoato, Bethlehemi Chriſtum Dominum orbis Servatorem peperit, die 25. Decembris.

Octavo die à Natali Filium circumciſum nominavit IESUM. Hunc Magi decimo tertio die à partu muneribus venerati adorarunt. Die quadrageſimo ab eodem partu, ſecundo Februarii, Virgo beatiſſima Hieroſolymis luſtranda filium obtulit in Templo. Inde cum infante, Ioſepho duce, fugit Ægyptum.

In Ægypto pœnè ſeptennium inter idololatras exegit. Poſt hoc temporis ſpatium reverſa in Iudæam Nazareti habitavit, cũ annum ageret vigeſimum ſecundum.

Anno ætatis 27. cum Chriſtus undecim annos & tres menſes natus eſſet, amiſſum illum inter Doctores Hieroſolymis in templo invenit.

Cum Virgo mater annum ageret trigeſimum ſecundum, Chriſtus filius opifex mundi, artem fabrilem exercere cœpit circa decimum ſeptimum aut decimum octavum ſuæ ætatis annum.

Cum Virgo Mater quadrageſimum ſecundum, & Chriſtus filius vigeſimum octavum annum ageret, Joſephus ſponſus circa ea ferè tempora obiit.

Chriſtus cum annum ageret trigeſimum, & Mater quadrageſimum quartum, Matri valedicens ſeceſſit ad Jordanem baptizandus à Joanne. Poſt baptiſmum abiit in deſertum, ubi diebus 40. continuis jejunium ſervavit.

Cum MARIA Domini Mater quadrage-

dragesimum quintum, & Christus trigesimum primum annum ageret, filius ad Matris preces aquam in vinum Canæ in nuptiis mutavit. Inde cum Matre secessit Capharnaum, ubi Mater à Filio in Jordane baptizata creditur.

MARIA 46. & 47. ætatis annum cum filio exegit Capharnai, è qua civitate Dominus initium docendi fecit, & totam Galilæam concionando peragravit.

Cum Christus annum 34. & Mater 48. ageret, filius pro salute gentis humanæ in crucem actus est, & mater filio in cruce pendenti adstitit.

A Christi in vitam reditu die 40. 5. die Maji Christum filium in cælos abeuntem suis oculis spectavit.

Decimo ab hoc die Spiritu sancto cum Apostolis repleta est.

Ab hoc tempore Hierosolymis in monte Sion sanctissimè vixit, usque ad annum ætatis suæ 57. Hoc anno Herodianis furiis cedens à Joanne Apostolo ducta est Ephesum.

Anno 58. ætatis Epheso reducta, in monte Sion Hierosolymis cælestem vitam egit usque ad annum septuagesimum secundum.

Cum ergo annum ageret septuagesimum secundum, è vita migravit in cælum, die 15. Augusti. Virginem beatissimam ad annum ætatis 72. pervixisse, optimorum Scriptorum auctoritas & testimonia confirmant.

Non nescio, mi Lector, alios aliter sentire

tire de ratione temporum. Ego in hac Chronologia præter illuſtriſſimum Scriptorem Cæſarem Baronium, hos etiam auctores, Franciſcum Suarezium, *a* Jacobum Salianum ex profeſſo accuratum Chronologum, *b* Chriſtophorum de Caſtro *c* Theologos ſum ſecutus.

a *Suarez tom. 2. in tertiam partem D. Thomæ.*
b *Salianus tom. 6. Annal. Eccleſiaſt. veteris Teſtamenti.*
c *Chriſt. de Caſtro in hiſt. Deipara.*

CAPVT PRIMVM.

Aurea Rosa,

seu,

Amor in homines.

TOT libros Virginis Matris honori ſcriptos numeramus, ut grandem ii bibliothecam conſtituant, ſi loco uno conveniant. Inter hos nec brevior, puto, imo nec longior, ſed nec ferè mirabilior eſt, quam qui in lucem datus milleſimo ſexcenteſimo decimo ſeptimo anno Antverpiæ. Paginæ libri omnino quinquaginta ſunt, totus tamen liber non niſi verſum unicum habet, tam clarum, ut nec interpretationibus, nec commentariis egeat. Octo voculis, nec pluribus conſtat hic verſus, qui librum facit & paginas implet non ſine artificioſo miraculo. Rem aperio.

Poëta Chriſtianus *a* Domini Matrem beatiſſimam æternam Virginem MARIAM laudaturus, verſum ſcripſit hunc unicum:

Tot tibi ſunt dotes Virgo, quot ſidera cælo.

Hoc verſu cælum omne, aureamque cæli ſupel-

a Bernardus Bauhuſius Soc. JESU.

supellectilem totam, universa sidera complexus est. Ajunt Astrologi, non plures in cælo stellas numerari, quam mille viginti duas. Hoc prorsus numero versus ille variationes admisit, & inde in librum excrevit. Nulla syllaba nec mutata nec subtracta, ipsæ inter se octo voculæ illæ toties transferri, & sic dicam, gyrari se passæ sunt, ut inde mille viceni duo versus emerserint, quorum nullus alteri similis, prout alibi explicamus. a Pia prorsus scriptio, versu uno sed stellis omnibus, laudes Virginis adorare.

Quod si Virgini Matri tot dotes sunt, quot cælum stellas exhibet, quis tandem par erit illis dotibus percensendis? Hoc jam opus movemus, virtutes Virginis æternæ in summam cogere. Huic instituto Rosas sumimus, quas rectè Terræ stellas dixerimus. Mens est his talibus triginta Stellis seu Rosis, primarias virtutes Virginis beatissimæ adumbrare, ita quidem ut quindecim factitias seu artificiosas, quindecim nativas Rosas ordine percenseamus.

De Rosis præfari multa, otiosæ scriptionis judico. Non nescio Rosam florum Reginam non in pharmacopoliis tantum, sed in conviviis, spectaculis, triumphis multiplici usu celebratissimam; in bellis etiam arma & clypeos rosis insignitos. P. Cornelius Scipio b reversus ex Africa, & pri-

a *In Trismegisto l.2.c.4.§.5.*
b *Africanus.*

& primus de Hannibale triumphaturus, edixit, ut milites octavæ legionis, qui primi Carthaginensium castra oppugnarant, & Punici Ducis insignia abstulerant, non die solum triumphali fasciculum Rosarum manu gestarent, sed in posterum quoque depictas in clypeis Rosas præferrent. Sed & alter P. Scipio Æmilianus eversa demum Chartagine, undecimæ legionis milites, qui & ipsi ante alios omnes, urbis muros conscendissent, rosas in scutis & armis gestare voluit; ipse Scipionis triumphalis currus undique rosis exornatus Punicam victoriam eloquio florido promulgavit. Achillis scutum, Hectoris & Æneæ galeam rosis Homerus insigniit.

Plinius Secundus hunc florem velut depicturus: Rosa, inquit, verius spina nascitur quàm frutice, in rubo quoque proveniens, illic etiam jucundi odoris, quamvis angusti. Germinat omnis primo inclusa granoso cortice: quo mox intumescente, & in virides alabastros fastiato paullatim rubescens dehiscit, ac sese pandit, in calycis medio sui stantis complexa luteos apices, *a* Rosa contactu mollis, odore & colore suavis, largum, Plutarcho teste, odoris effluvium *b* emittit. Rosa matre horrida & verius moverca sata, stirpe

a *Plin. l. 21. nat. hist. c. 4. initio, mihi pag. 485.*

b *Plutarch. parte 3. lib. 3. Sympofiacon quæst. mihi pag. 172.*

ſtirpe naſcitur ſpinoſa & mordacibus aculeis horrenti, forma tamen nativa eſt pulcherrima. Anacreonte judice: Roſa honor decuſque florum, Roſa cura amorque veris, Roſa cælitum voluptas. Sentibus quidem & paliuris ſepitur, (Danaën dicas ahenea turri clauſam) ſed tamen famen facile ſibi reperit amatores. Omnium oculorum pellex eſt, quos ſua facit ardere forma. Verum non hic tantum oculi prenſant, ſed & manus, & nares, & hæ quidem ſtudioſiſſime. Neque mirum hanc ita purpuratam & diadematam reginam ſic ambiri. Opes habet & formam, & etiam anus placere poteſt. O Roſa, ajebat roſacei odoris amantiſſimus, quam velim, cum te olfacio, cum Catulli Fabullo totus fieri naſus. Tu in tricliniis & menſis, tu in hortis & areolis, tu in templis & aris, tu ubique formoſa es. Et lis de te ſit, odore an colore magis placeas. Color tibi nobiliſſimus, odor gratiſſimus: Natura geminas tibi conceſſit dotes, & imperium habere juſſit in omnes flores. Tu, ô Roſa, horti purpura, veprium ſanguis, corollarum oſtrum, murex ruborum; valetudinis antiſtita, morborum fugatrix, reparatrix ſanitatis, menſæ amœnitas, gratiarum cura, capitis ornamentum, narium delicium; illicium oculorum, regina florum, flos florum omnium.

Si ipſam de ſe loquentem audiamus Roſam, hæc talia dixerit: Originem meam ſi noſſe velis, ſemine delitui, prorſus

ſus exiguo, quod molliore horti gremio confotum, vapore tepefactum terra omnium mater diffudit, & ex eo herbeſcentē elicuit viriditatem, quæ fibris & ſcapo nixa, ſenſim adolevit in fruticem, qui diductis brachiis & folia & flores porrigii carpenti dextræ. Ego ſpinis munior, quas mihi meus opifex non ignominiæ dedit, ſed cuſtodiæ. Adverſus noctis injurias in globum contracta claudor; ſurgente aurora in calycem pandor; ſol altus nympham me cernit explicatiorem. Miraris foliorum meorum ordinem, colorem, diſcrimina, odorem? vires meas & virtutem laudas? tam varii generis aquas, oleum, unguenta, ſaccarum meo connubio nobilitari prædicas? Hoc tu age, & quicquid admirationis & laudis habes, in meum conditorem converte. Hunc admirare. hunc lauda, hunc ama. Et ſcito, quod Salomon monet. Quoniam, qui hæc fecit, fortior eſt illis: à magnitudine enim ſpeciei & creaturæ cognoſcibiliter poterit creator horum videri. *a*

Hæc in præludium dicta, tuopte ingenio, Lector, ad Roſam myſticam, primam paradiſi Roſam, matrem divinam non difficulter transferes. Ad rem progredimur. Quamvis in hujus Matris laudibus, ut Bernardus loquitur, omnis lingua balbutiat. *b*

Cum

a *Sap. c. 13. v. 4.*

b *Bern. tom. 1. poſt ſerm. in verba Apocal. Signum magnum, &c. mihi pag. 349.*

Cum vero divinæ Matri paupertas semper in amoribus fuerit, ſperamus paupertatem oris humani ab ea non repudiandam. Et en calathum primum, è quo primam Roſam excerpo AUREAM.

§. I.

Amorem auro deſignari tam notum quam certum. Roſa *Aurea* Amorem in homines hic proponit. Eum variè divina oracula auro conferunt. Septiceps candelabrum templi aureum, *a* aureum Salomonis ſolium, *b* Arca intus & foris aureis laminis velata illius non amoris monet, quem *Charitatem proximi* appellamus. Mater Domini , jure merito mater pulchræ dilectionis dicitur. Ea enim ſi quiſpiam alius, illud ſibi rectiſsime uſurpet : Ordinavit in me charitatem. *c* Ad hanc, quæ ceteras ſecum virtutes trahit, reſpiciens Bernardus: Tu virtutum omnium, inquit, ſpecioſis vernas floribus , inter quos pulcherrimos tres miramur in te, ô excellentiſſima. Hi ſunt , quorum odore totam domum Domini reples , ô Maria , Viola Humilitatis, Lilium Caſtitatis, Roſa Charitatis *d*. Damianus ad rem omnino: Scio, inquit, ô Domina , quia benigniſſima es, & amas nos amore invicibili, quos in te & per

a *Exod. c.25. v* 31.
b 3. *Reg.c.*10. *v.* 18.
c *Cant. c.* 2. *v.* 4.
d *S.Bern.tom.*1. *in deprecat.ad B.V.*

& per te filius tuus ſumma dilectione dilexit.

Amorem Virginis in humanam gentem ardentiſſimum fuiſſe, ex Amore in Deum diſcimus. Vterque ſiquidem pari paſſu incedunt, & ut Theologorum princeps Thomas Aquinas loquitur, unus utriuſque eſt habitus.*a*

Principio Amorem hunc teſtata eſt Virgo, cum ſalutanti Angelo reſponderet: Fiat mihi ſecundum verbum tuum. Hoc è ſumma in humanum genus miſeratione prolatum.

Deinde hunc in homines amorem, jam tunc exeruit, cum etiamnum in templo adoleſcentula divinis obſequiis ſe impenderet. Quicquid hoc loci inter coævas puellas vidit, quod non ad normam virtutis eſſet, ſuavi admonitiuncula abſterſit: ſi fortè riſum leviuſculum, oculos liberiores, verba minus ponderata, animum minus patientem in aliis obſervaſſet (ut Bonaventura memorat *a*) amore ingenti corrigere ſtuduit, nonnumquam vel ſolo oculorum ſeveriore nutu, qui ſatis diceret, quod verba ſolerent.

Tertio, quæ illa porro Charitas fuit cum ad Eliſabetham cognatam anum ſe, longe inferiorem viſere, eidemque trimeſtri toto famulari non eſt dedignata? Tunc ſane panem otioſa non comedit *c*:

a *S. Thom.* 2.2.q.25.a.1.
b *Bonav. in vita Chr*, c.24.
c *Prov.* c.31.v.27.

fecit, quod erga dominas solent ancillæ. Charitas eam è cubiculo in montes, in vias asperas, in ædes alienas traxit.

Quarto, non sanctissimis solum exemplis nos docuit, quid posset, sed quid etiam soleret aliis pius amor præstare. Putent fortassis aliqui amoris legibus satisfactum ab eo, qui optima quæque alii voverit, animo benevolus, sed solo, verbis prolixus, sed solis; licet interim manus omne ope & opera complicatæ feriantur. Erratis, ô boni, erratis splendidè. Actuosus est amor, aut amor non est.

Plurimæ priscorum statuæ sine brachiis & manibus formabantur. Non talis est amor : opus monstrat, nec remisse, aut lenta manu, totus in actionem exurgit, laboriosus & impiger est. Talis erat Amor Virginis. Nam, teste Luca, Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione. *a* Erant nimirum manus ejus tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis. *b* Manus beneficæ & munificæ ad motum expeditæ, amoris actionibus affixæ, hyacinthis nitidæ, quando earum finis est in æternitate cælum, in hac vita spem cæli, & velut pignus offerre. Sunt forsan, quibus hæc ad imitationem placeant, nec ea tamen imitentur, nisi cum id eis facile ac commodum est, cum honori & auctoritati nil decedit. Nemo sic amat, ut jure suo vel minimum velit cedere. Aliter Virgo beatissima. Ne-

quem

a *Luc. c. 1. v. 39.*
b *Cant. c. 5. v. 14.*

quem illa exemplo sequiore turbaret, prærogativam Virginitatis sapienter celans, & jus castissimi puerperii velut oblita, inter ceteras puerperas perinde ut immundam se stitit lustrandam. En sincerissimum amorem sui honoris contemptorem.

Quinto: quo amoris testimonio pauperculis sponsis in oppido Cana subvenit, & vini penuriam suis levavit precibus? Neque enim matri voluit deesse filius. Vinum convivis omnibus post matris preces largissimum fluxit.

Sexto, nemini dubium sit, quin hostes filii, eo quo filius amore sit complexa. Nec, si opus, pro iisdem cum filio mori recusatura. Quippe noverat hoc à filio imperari. Et quod maximas huic amori faces subdidit: Vidit & audivit filium in cruenta trabe & preces & lacrimas pro inimicis, pro irrisoribus, pro parricidis fundere. Nec ulla mater felicius imitata est filium, quam hæc divina.

§. II.

Ex hoc amoris fonte, omnes Virginis actiones summi fuerunt pretii: Christianus Ecclesiastes affirmans: a Cum meriti radix, ait, gratia sit & charitas, Maria plus merebatur, cum Christum pannis involveret, quam Laurentius cum

a Ioan. Osorius tom. I.

pro Christo candentem craticulam tol-
raret.

Fingit Maro Didonis sinu Cupidine[m] foveri, & ab isto hospite reginam in flam-mas mutari. Mittamus fabulas. Maria[e si]nu fovebat Christum amoris infiniti pel[a]gus: quos inde ignes non hauserit? [a] quid mirum, inquit Bonaventura, [qu]a præ omnibus diligat, quæ dilecta est p[ræ] omnibus? Hæc illa fornax, in qua prob[a]tissimum è cælo aurum liquatum di[es] noctesque arsit. Hæc illa est femina [se]mper amicta sole, ut undequaque am[o]ris radios evibraret. Hæc virgo cælum cr[y]stallinum & tralucidum est, quod amo[ris] æstum velut pluvias & rorem effun[dit]. Nec stillare desinit hoc cælum. Quo[]tidiana in nos beneficia inde sunt. Hæ[c] Virgo cælum sideribus distinctum, ste[l]lis plenum, omnigenis virtutibus orna-tum, amoris sole singulariter fulget. Hæ[c] Virgo cælum empyreum, ob amorem maximum, quo omne genus humanum amplexa est.

Hinc illa tot priscorum Patrum enco-mia. Disertissimus Græcorum Chryso-stomus: Ave cælum, Inquit, in quo Do-minus paravit sedem suam. Et ut idem Orator sanctus loquitur, Æternus Pater legatum suum Gabrielem hoc jussu aman-davit: Vade ad alterum cælum, quod est in terra. *b* Eruditissimus Latinorum Augu-

a *In speculo beatiss. Virg. ad finem c.6.*
b *Crysost. de Annunc. C.V.*

Augustinus: Dum, inquit, desponsaretur fabro, cæli nupsit architecto. Nam qui terra, mari, cæloque non capitur; intra unius corpusculi membra suscipitur. O femina super feminas benedicta, quæ virum omnino non novit, & virum suo utero circumdedit. *a* Quid dicam, si cælum te vocem, altior es; si Dominam Angelorum, per omnia esse probaris. Nec aliter locuti Patres ceteri. Empyreum cælum mater Domini fuit, nam uti hoc maximum mundi corpus cetera continet omnia, ita Maria universos homines, amicos, inimicos, amoris brachiis stringit. Hodieque animos malignis odiis à se disjunctissimos jungit. Istud exemplo sit.

Inter Aragoniæ Regem Alfonsum, & Raimundum à sancto Ægidio Comitem diuturna fuit discrepatio, nec ullius facundia tam potens, quæ iras identidem glis centes sepeliret. Demum anno Christiano millesimo centesimo octogesimo tertio pax ita coaluit. Homo mechanicus opifex, coram Præsule ceterisque Sacerdotibus oratione simplici exposuit, à Deo imperatum sibi, monstrarèt Virginis matris cum divino puero pictæ iconem, & una inscriptionem illam: Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata Mundi, dona nobis pacem. Itaque se Divinis jussis non potuisse non parère. Hic sane non magnificus caduceator ita discordes animos movit, ut id etiam utriusque partis ma-

 dentes

a *Aug. tom. 10. serm. 18. de Sanctis, mihi pag. 413.*

dentes oculi ſint teſtati. Dextras dede-runt, & jurejurando ſanciverunt pacem. Illam cæleſtis Virginis imaginem diverſis laminis inciſam ad pectus palam geſtârunt. Unde tanta religio animis inceſſit, ut quicumque effigiem illam divinæ matris gereret oculis conſpicuam, etiam inter hoſtes tutus ageret. Imo ſi quis fratri germanum fratrem occidiſſet, ſuperſtitem fratrem vel offenſiſsimum nullo negotio ſibi conciliare poterat hac una imagine monſtrata. Nimirum mater divina, mater pulchræ dilectionis eſt. Plurimum ubique amoris eſt, ſed turpis. Diſcamus hic caſtè amare.

§. III.

Dominus JESUS Rex cæli DEUS idem & homo docuit humanum genus, charitatem eſſe omnium virtutum maximam. Nec tantum docuit, ſed etiam præcepit. Et amorem quidem in homines hac lege imperavit: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. *a* Neque ſolum hoc docuit & præcepit, ſed & præcepti exemplum ſtatuens ſeipſum: Majorem, inquit, hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. *b* An non ille ipſe poſuit, qui hominem induens, innumeros labores & ærumnas tulit, ut homo, qui culpa ſua ceciderat, ope aliena ſurgeret? In hoc, inquit Joannes, cognovimus

a *Luc. c. 10. v. 27.*
b *Joan. c. 15. v. 13.*

vimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. *a* Non potes pro alio caput tuum devovere? poteris saltem alterius pedes lavare. Christus in suprema cena cum suorum pedes lavisset: Scitis, inquit, quid fecerim vobis? & vos debetis alter alterius lavare pedes. *b* Id Paulus explicans: Alter alterius onera portate, inquit, & sic adimplebitis legem Christi. *c* Lex una Charitatis omnes omnino leges complectitur.

Quærit olim Pilatus: Quid est Veritas? Nos hic. Quid est Charitas? Theologi: Virtus est, ajunt, qua homo diligit Deum & hominem, sed tam Deum quam hominem propter Deum. De amore hoc gemino eleganter Augustinus: Dei dilectio, inquit, prior est ordine præcipiendi, proximi autem dilectio prior est ordine faciendi. Neque enim qui tibi præciperet dilectionem istam in duobus præceptis, prius tibi commendaret proximum, & postea, Deum, sed prius Deum, postea proximum. Addidit: Tu autem quia Deum non vides, diligendo proximum quem vides, promereris, & purgas oculum ad eum evidenter videndum, quem nondum vides, *d* Qui autem, inquit Joannes, non diligit fratrem suum,

a *Ioan.c.3.v.16.*
b *Ioan.c.13.v.14.*
c *Gal.6.v.2.*
d *Aug.tr.17.in Ioan.c.5.*

quem non videt, quomodo potest diligere? *a*

Amor in homines tunc demum laudandus est, cum *Verax*, *Rectus*, *Efficax*, *Sanctus* est. Explico succincte singula.

a 1. *Ioan.c.4.20.*

§. IV.

Principio sit Amor *Verax*. Hic revera non quærit, quæ sua sunt. *a* Exemplo sit Paulus Dei hominumque amantissimus, qui de seipso: Non quærens, inquit, quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant. *b* Hinc ingenti spiritu ausus est dicere: Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. *c* Hinc epistolis Corinthum, Philippos, Thessalonicam massis: Cum liber essem, inquit, ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrifacerem. Et factus Judæos tanquam Judæus, ut Judæos lucrarer. His qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, (cum ipse non essem sub lege) ut eos, qui sub lege erant, lucrifacerem, &c. Factus sum infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos. *d* Testis mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Jesu Christi. *e* In cordibus nostris estis ad commoriendum & ad conviven-

a 1. *Corinth.c.15.v.5.*
b 1. *Cor.c.10.fine.*
c *Rom.c.9.v.3.*
d 1. *Cor.c.9.v.19. & seqq.*
e *Phil.c.1.v.8.*

vivendum. *a* Facti ſumus parvuli in medio veſtrum, tanquam ſi nutrix foveat filios ſuos: ita deſiderantes vos, cupide volebamus tradere vobis non ſolum Euangelium Dei, ſed etiam animas noſtras; quoniam chariſſimi nobis facti eſtis. *b* Hic ignis ampliſſimum Pauli pectus coquebat.

Juvenis olim religioſum ſenem interrogans: Oro te Pater, ajebat, dic ex animi tui ſententia, quid tibi videatur. Duo fratres ſunt, quorum alter in tuguriolo ſuo quietus perdurat, jejunium quandoque ad uſque ſextum diem producit, nec interim conſuetos ſibi labores quidquam remittit. Alter verò unius rei ſatagit, ut ægrotis inſerviat. Dic, obſecro, cujus vivendi genus videatur Deo acceptius? Cui ſenex: Non opus hic, inquit, deliberatione multa. Dico: Si frater ille, qui ſex diebus protrahit jejunium, ſuis ipſe ſeſe naribus ſuſpendat illi alteri, qui ægrotantibus miniſtrat promerito neutiquam æqualis eſſe poterit. *c* Nimirum tanti eſt charitas, cum verax eſt. Univerſa delicta operit charitas. *d*

Hæc hominem non amat, quia utilis, formoſus, delectabilis, ſed quia imago Dei eſt, quam propter Deum amandam eſſe novimus. Amore minimè Veraci eum proſequor, quem amo, quia oculis meis

 placet,

a 2. *Cor. c. 7. v. 8.*
b 1. *Theſſ. c. 2. v. 7. & 8.*
c *Lib. dict. Patrum num. 12.*
d *Prov. c. 10. v. 12.*

placet, quia voluptati meæ paret, quia commodis meis subservit. Canina hæc charitas est, quæ non hominem, sed formam, sed fortunam hominis amat. Hinc Sapientis dictum verissimum: Amici divitum multi. *a* Sic canis suum dominum amat, ut panis bucceam aut os obtineat, sic & dominus canem aut equum amat, ut inde commodum aut oblectamentum capiat. Aliter Christus, aliter nos Paulus erudiens: Finis præcepti, ait, est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. *b*

a *Prov. c.*14.*v.*20.
b 1. *Tim.c.*1.*v.*5.

§. V.

Deinde amor in hominem sit *Rectus*, seu compositus oportet. Charitas & composita & ordinata nemini quidquam invidet, non corporis, non animi dona, non opes, non scientiam, non virtutes, non ipsam beatitudinem. Si Abelem Cain, si Iosephum fratres, si Davidem Saul seriò amasset, non eum tam gravi pressisset invidia. Tu livor invidiæ, tu tepor charitatis in caussa es, cur amorem odium & invidia expugnent. Atque hinc oritur mala taciturnitas, hinc in laudandis aliis parcitas, ut etiam interrogati, quomodo ille aut ille se gesserit, vix serò frigidissimum illud *Bene* referamus. Vbi verò charitas est, quam pronis & propitiis auribus laudes aliorum audiuntur, quantum licet propagantur? quam ardenter vota illa ingemi-

nantur?

nantur? Frater noster es, crescas in mille millia, & possideat semen tuum portas inimicorum tuorum. *a* Hæc charitatis faustæ acclamationes sunt: Invidia & odium aliis devotionibus & imprecationibus utitur: ut te corvi exoculent, ut te mille diaboli lacerent, ut te gehenna glutiat. Hæc odii devotoria sunt carmina. Hic charitas sine lege, sine ordine confusissima est. Quam longè aliud est prisci Sapientis canticum illud: Deum sequere; melior est venia vindicta; vidisti proximum tuum, vidisti DEUM tuum.

Davidem & Jonatham Regis filium ambos juvenes videte. Jonathas pastoritium illum hominem eo amore complexus est, crescentem ipsi gloriam adeo non invidit, ut suis se vestibus exuens, Davidem iis induerit. Amorem hunc Jonathæ nec formidanda patris superbia, nec crudele imperium potuit cohibere. Vbi amor est, procul exulat invidia.

a *Gen. c.24.v.60.*

§. VI.

Tertio, sincera proximi Charitas, *Efficax* & *Robusta* est. Quod Ioannes disertissimè præcipiens: Filioli, ait, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate. *a* Samaritanus eques ille hominis vulnerati, quem in via reperit, non tantum misertus est, sed vulneribus insuper oleum & vinum instillavit, ut chirurgus,

a *Ioan. c.3.v.18.*

gus, & saucium jumento suo imposuit, ut conductus famulus, cū tamen alias Samaritani Iudæos cane pejus & angue oderint. Expendamus, obsecro, sed summatim, hoc Samaritani illustrissimum factum, & obsequiosi amoris septem admiranda inveniemus. 1. Samaritanus fuit, & nihilominus tamen charitatis officium Iudæo exhibuit, cum alias Samaritani & Iudæi capitales essent hostes: Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis; respondit Samaritis Christo ad fontem. a 2. *Misericordia motus*, cum nec Levites, nec Sacerdos illac prætereuntes ulla miseratione tangerentur. 3. Chirurgus fuit vulnerati, cujus plagas oleo & vino eluit, *& alligavit vulnera ejus.* 4. Auriga fuit miseri, nam *imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum*, ipse pedes secutus. 5. Nosocomus b fuit saucii, nam *curam ejus egit.* 6. Tribunus ærarius c fuit spoliati, nam *protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait, curam illius habe.* 7. Vas & fidejussor fuit pro curando corpore extreme affecto, nam addidit: *Quodcunque supererogaveris, ego, cum rediero, reddam tibi.* En, Christiane, inimicissimos etiam & capitales hostes amore prosequendos. Inimici & miseri, maxime proximi.

Achilles ab Ajace interrogatus, quos omni vita maximos labores exantlasset? Hos, respondit, inter labores gravissimos collo-

a *Ioan. c.4.v.9.* b Kranckewarter.
c Zahlmaister/ *Splenditor.*

colloco, quos pro amicis & charis hominibus pertuli. Interrogavit Ajax amplius, quos censeret jucundissimos? Eosdem, dixit. Hoc amoris est Efficacis & Robusti, operosum quid & asperum pro alio pati aut facere. Charitas, quæ omnem laborem fugit, incommoda omnia declinat, charitas non est.

Considerate mihi gelidissimum hunc ignem, mortuam charitatem. Est homo egenus & miser, qui tuam implorat opem: hunc tu defloccato palliolo, vel veste attrita, vel prompto consilio, vel brevi scriptiuncula, vel quadrantibus paucis, aut etiam pauculis verbis juvare potes, sed rejicis. Et ut suus huic inclementiæ sit fucus & color, illud unicum culpæ prætexis: Iuvet illum alius; ego non omnibus servio. *a* Itane Christiane torpidissime, expeditum te censes crimine? Tibi Christus ab iride coram orbe toto in os exprobrabit, Quod uni ex minimis meis non fecisti, mihi non fecisti. *b*

Non est verus amor qui robustus non est. Charitas omnes in aliis defectus tam naturæ ac corporis, quam alios animi & fortunæ tolerat, & quantum potest, tegit & convelat. Charitas cum cæcis, claudis, senibus, indoctis, imprudentibus, ægris, egenis mitissime agit ut mater, prout exortatur Paulus: Non sit schisma in corpore; sed idipsum pro invicem sollicita sint membra, & si quid patitur unum mem-

a Ich bin nit jedermans Knecht.
b *Matth. c. 25. v. 45.*

membrum, compatiuntur omnia membra: sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra. Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro. *a*

Deum non diligit, qui, quod Deus jubet non diligit proximum. Ea est ratio circuli, ut ab eo ad centrum nullæ prorsus lineæ perduci posſint, quæ tangant centrum, nisi tangant etiam ſeipſas, quod Euclides evidentiſsimè demonſtrat. Pari planè modo, non poſſumus amare Deum, nisi quod præcipit Deus, amemus & proximum. Ejuſdem est habitus, ut ſcholæ loquuntur, amor quo DEUM & quo proximum complectimur. Hinc illud divini Pauli: Qui diligit proximum, legem implevit. *b* Tanti Deus amorem proximi facit, ut non velit, imò non poſſit amari, nisi ametur & proximus. Vis amore centrum tangere? non poteris, nisi & lineas omnes tangas, quæ deſinunt in centro. Amore lineas non contingis? etiam à centro ut inimicus abis.

Sunt in cantu notæ muſicæ, quarum aliquæ ipſis lineis inhærent, aliæ inter duas lineas, quædam velut exleges extra lineas, aut ſupra eas, aut infra ſunt, nihilominus ad harmoniam faciunt, & cantum juvant. Sic hominum aliqui leges tam divinas quam politicas obſervant, & ſcitè ad omnium ſeſe ingenium accommodant, comes, gratioſi, affabiles. Hos amare facile est

a 1. *Cor. c. 12. v. 25. & ſeqq.*
b *Rom. c. 13. v. 8.*

est. At sunt alii contra morosi, asperi, difficiles, tetrici, turbatores, prorsus exleges, sed etiam hos robusta charitas amicis stringit brachiis. Non enim hi minus diligendi sunt, quia minus gratiosi sunt. Amor in illos æquè dispensandus est, quia saltem homines communis naturæ, Dei imagines sunt. Efficax & robusta charitas omnes molestias & injurias, velut struthiocamelus ferrum, concoquere novit. Ita David nebulonis Semei maledicentiam generose digerens: Dimitte eum, inquit, ut maledicat juxta præceptum Domini. a Hoc robur charitatis est, tales etiam cultros glutire & digerere.

Quarto, vera charitas *Sancta* est Ioannes attestatur: omnis, qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum. b Sanctum dicimus hunc in homines amorem, ut eum repudiemus, qui profanis, turpis, impurus est. De amore casto & sancto dictum est: Fortis ut mors dilectio. c Sed etiam amor minimè sanctus hanc sibi fortitudinem arrogat. Quod vel illa in Hispania rupes confirmet, quæ *Petra amantium* dicitur. Et quia in hac scriptione rariora quædam & minus protrita obviamque sectari animus est, ideo illam amantium Petram, ut rem passim ignotam explico.

Iuvenis Hispanus, Granatæ triennio captivus, quo multum dominus rebus urbanis

a 2. *Reg. c.* 16. *v.* 11.
b 1. *Ioan. c.* 4. *v.* 8.
c *Cantic. c.* 8. *v.* 6.

banis & domesticis utebatur, morum & vultus elegantia herilem filiam allexit in amorem. Libera consuetudo diu futura non erat, altero servo, virgine jam nubili. Ergo fugæ consilium capiunt. Id adolescenti honestum visum, quoniam ad suos fugiebat, à suis illa abibat. Profecti cum inter Archidonam & Antequeram medio spatio ad petram pervenissent, fessique requiescerent: En Virginis patrem & comites omnes equis vectos contento cursu insequentes vident. Quid facerent fugitivi? quo se verterent? quid consilii caperent? Fallaces hominum spes, misera conditio! Exanimati metu, quod unum erat reliquum, per petræ cautes rependo in cacumen evadunt. Sed inane hoc præsidium fuit, Ardens oculis pater, trucique voce descendere jubet: nisi morem gerant, continuò extrema exempla editurum minatur. Ceteri admonere, rogare, hortari, unam salutis spem in patris misericordia superesse: se ad pedes abjicerent, & veniam precarentur. Parere recusantibus, ex equis omnes dilapsi in pedes tentant ascendere. Iuvenis contra obmoliri saxa, glebas, stipites, & arma facere, quæcunque dabat desperatio. Igitur è vicino vico sagittarii evocantur. Eorum adventu fracti animis fugitivi, jamque certo exitio imminente, quod reliquum erat, ignominiam, probra, cruciatus majores evadere parant. Ergo quod unicum restabat, mori eligunt, & mutuis brachiis arctoque complexu colligati ab ea parte,

qua

qua sævus pater intentus erat operi, sese præcipites devolvunt. Sic in imam vallem perlati extinctique sunt, omnibus qui aderant, præter patrem, miserantibus fortunam & illacrimantibus; nonnullis dolentibus casum eorum, quod eos non prius amor quam vita defecisset. Eò loci sepulti sunt, & monti nomen inditum *Petra amantium*; ingens animorum constantia meliori digna exitu, nobileque certamen, si pro vera religione, non pro vesano amore fuisset susceptum *a*.

a *Ioan. Mariana l. 19. rerum Hispanicarum, c. 22. fine.*

§. VIII.

Non est autem difficile, amorem, qui terram & carnem sapit, à vero & divino discernere. Et ceteris hæc signa sunt: Vitiosus in hominem amor, beati Bonaventuræ sensu, *a* est *blandus, puerilis, improbus.* Blandus est, nam sermonis saccarum & lenocinia verborum adhibet. Alter alteri exaggerat, quantum se mutuo diligant, & quàm omne colloquii tempus breve censeant, etsi sermonibus diem noctemque impendant. Et revera, cum tales conveniunt, in infinitum abit materia loquendi. Quandocunque finiant, superest quod dicant.

Puerilis autem hoc modo noscitur. Amicitia puerorum res lusorias, jentacula, merendas, vanas narratiunculas quærit: sic aliqui se amant, ob cenas & convi-

a *In Speculo disciplinæ c. ult.*

viola, ludos & donariola, & quicquid e-
jusmodi nugarum est. Huc spectant, anxiè quicquid novi est conquirere, & si quid rumoris affluit, mox mutuis epistolis inserere; ita vanissima quæque vel litteris vel sermonibus miscere. Amor degener sacra & ad salutem spectantia raro tra-
ctat, nisi sub initium sui, & hoc amori parum sancti mantelum est: sanctè inci-
pere, specie honesti convenire, subinde blanda manu se mutuo contingere & mulcere, obsequia mutua deferre, sed demum in molles & lascivos affectus de-
finere: sic aviculæ capiuntur visco; sic caupones ebriis aut rudibus vappam & fugiens vinum pro necarico vendunt; sic hamus tegitur esca, quam appetituri sciun-
tur pisciculi.

Deinde hic degener Amor cor reddit inquietum, cum absens est, qui amatur, & facilis insurgit ira ad omnem offensiunculam; alter alterum vocat ingratum, objicitque ei beneficia, si minus videatur respondere amori. Accedit impatientia & zelotypia, cum amatus alium etiam amat aut ab alio amatur. Quæ omnia longe ab-
sunt à puro veroque amore.

Improbus autem amor est, cum in fraudes aut vitia conjuratur *a*, & plerumque cum alterius damno Hinc illæ voces pessime usurpatæ: In quo quis audet, audeo & ego *b*. Hebræus Sapiens hic monet, & pervellens aurem: Fili mi, ait, si te lacta-
verint

a Zusammen eindrupffen.
b 2. Cor. c. 11. v. 21.

verint peccatores, non acquiescas eis. Si dixerint, veni nobiscum, &c. ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum *a*. Degener & improbus hic amor est, qui inter vitia coalescit. Severus est *Sanctus* amor, & æqualem in omnes benevolentiam partitur, omnium ingenia, mores, defectus, aliaque onera benigne tolerando. Dilectio proximi malum non operatur. Qui diligit proximum, legem implevit. Plenitudo ergo legis est dilectio *b*.

Neque suum unquam deest præmium amori vero. Abdemelech Æthiops, qui Regi Sedeciæ à cubiculis erat, sortem Hieremiæ vatis in cœnosam foveam dejecti miseratus Regem suum adiit, & pro innoxio capite deprecatus est. Impetrata venia Prophetam incredibili charitate è cœno eduxit. Illi, qui odium in Hieremiam exercuerunt, in potestatem hostium devenerunt, è quibus alii occisi, alii captivi Babylonem abducti sunt. Soli Abdemelecho certa fide promissum est: Liberabo te in illa die, ait Dominus, & non traderis in manus virorum, quos formidas. Sed eruens liberabo te, & gladio non cades: sed erit tibi anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam *c*.

O grande charitatis & meritum, & præmium! capitur, vastatur, quatitur, funditus evertitur Hierusalem, & inter tot

a *Prov.c.1.v.10. & 15.*
b *Ad Rom.c.13. & Gal.c.5.*
c *Hieremi.c.37.v.17. & 18.*

furentium gladios is unus à periculis tutus agit, cujus charitas innocentem tutari sustinuit.

Et quàm rari admodum exempli est charitas Tobiæ, qui Babylone captivus suæ gentis homines egenos & afflictos non tantum solabatur, sed suis etiam fortunis sublevabat. Præstitit ea pietas Tobiam tam incolumem à Sennacheribi sævitia, ut vis illa universæ genti alioquin infesta, unum virum non attigerit.

Anastasia Romana mulier loco nobili orta, quia virum sortita est sui dissimilem & pietati Christianæ infestum, ideo illa charitatem Christianam ardentius exercere, vili habitu patricium decus tegere, ægros occultè circumire, carceres invisere, catenas osculari, cibo, potu ac tegumentis miseros sublevare, hortari omnes ad constantiam solebat. His charitatis officiis illustrissimam Martyrum palmam & ipsa sibi promeruit. Nimirum hoc mandatum habemus à Deo, inquit Joannes, ut, qui diligit DEUM, diligat & fratrem suum. Qui autem habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo *a*?

Maria Doignies Nivellana una cum marito, quem in parem castitatis consensum traxerat, leprosis inserviit mera vi amoris compulsa. Non morbi deformitas, non tabes, non contagio huic charitati poterat obsistere. Miserabilior ægrotantium facies,

a 1. *Ioan.c.4.v.21.& c.3.v.17.*

cies, curam miniſtrantium magis accendebant. Nunc cum Chriſto reges ſunt in cælo; qui leproſos tam fideli ſervitio curarunt in terra.

Bernardinus Senenſis prima ſanctitatis rudimenta per charitatis obſequia apud cives ſuos depoſuit. Cum enim Senæ Hetruſcæ gravi peſtilentia veſtarentur, Bernardinus duodenis juvenibus comitatus, quos ſibi delegerat, ægrotantium lectulos obire, graviter effectos conſolari, egeſtate laborantibus ſubvenire, ſepelire mortuos, paratus omnes ſubire caſus, quos terra lues illa ſe temere ingerentibus adducere potuiſſet. In eo autem ampliſſimæ charitatis munere magis verebatur, ne quid decedentibus officeret ad beatitudinem conſequendam, quàm ne quis qui morbus obreperet ad vitam auferendam. Ceterum tantæ pietatis vir in tam præſenti periculo ſanus & incolumis meruit conſervari, dignuſque fieri, qui Religioſæ familiæ adſcriptus multo magis prodeſſet hominibus concionando, quàm profuerat prius miniſtrando. Potuit Bernardinus cum Joanne gloriari: Nos ſcimus, quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres *a*.

a 1. *Ioan.c.*3.*v.*14.

§ IX.

Neque inter idololatras hæc virtus ignoti nominis fuit. Potuit Æmylius Paulus è Cannenſi acie tametſi vulneratus in

tutum evadere, sed legionibus cæsis noluit, equo etiam, qui illi ad fugam à Lentulo deferebatur repudiato. Quin imo saxo sedens: Macte, inquit, virtute has C. Corneli: Abi, nuntia publice patribus ut urbem Romam muniant, firmentque præsidiis ante hostis adventum, meque ut decet, finito inter meos milites expirare. Mira Imperatoris charitas, qui jam jam expiraturus, de patria magis quam de vita sollicitus fuit. Nec pœnitendas hic vir sortitus est exequias. Nam ut optabilius in patria, sic speciosius pro patria defunctus, supremi officii decus infelicitate amissum, virtute recuperavit. Siquidem ipse hostis Hannibal Æmilii Pauli quæsitum corpus jacere inhumatum passus non est. Hic ipse Æmylius Romæ ante Cannensem cladem, orationi quam de rebus à se gestis apud populum habuit, hanc clausulam adjecit: Cum in maximo proventu felicitatis vestræ, Quirites, timerem, ne quid mali fortuna moliretur, superos precatus sum, ut si quid adversi populo Romano immineret, id totum in meam domum converteretur. Quapropter bene habet se res: annuendo enim votis meis hoc egerunt superi, ut vos potius meum casum doleretis, quàm ego vestrum ingemiscerem *a*.

Hæc charitatis dulcedo est, quæ etiam in efferata barbarorum ingenia penetrat, quæ truces hostium mollit oculos, quæ insolentissimos flectit spiritus. Nec charitati

a *Valer. l. 5. c. 10.*

oritati arduum aut difficile eſt inter arma contraria, inter diſtrictos cominus mucrones placidum iter reperire. Vincit iram, proſternit odium, hoſtilemque ſanguinem hoſtilibus lacrimis permiſcet. Hinc lacrimæ Catonis, hoſtium etiam cadaveribus donatæ. Hinc Africani majoris notiſſimæ voces: Malle ſe unum civem ſervare, quàm mille hoſtes perdere.

Fuit aliorum civium charitas in alios, ſed nullius, ut arbitror, in omnes, præterquam Athenienſis Phocionis, qui in Attica civitate non modo non læſit quenquam, ſed nec odit quidem, cum graves alioquin contentiones ab eo ſæpe ſuſceptæ eſſent Reipublicæ cauſſa. Sed is omnes humanos affectus ſuorum civium charitati ſenſuit poſthabendos.

Sed palmam hac in re omnibus præripere videtur laudatiſsimus Pericles Dux & Orator nobiliſſimus, qui Rempublicam Athenienſium annis quadraginta, felicitate & prudentia incredibili gubernavit. Eximii hujus viri in ſuos charitas non ſolum cum priſcis idololatris, ſed cum noſtratibus etiam Chriſtianis certet, & præmium ferat. Res memoria digniſsima eſt, & ad imitationem unice obſervanda.

Pericli lenta tabe conſumpto, & jam prope animam agenti, aſsidentes ad lectum præſtantiſsimi cives, & amici, commemorabant, quantis ille opibus & virtutibus enituiſſet: res etiam ab eo geſtas recenſebant, & victoriarum numerum, novem enim trophæa civitati prætor & vi-

ctor excitaverat. Hæc illi submisse inter se differebant, quasi æger jam omni sensu orbus, non jam amplius intelligeret, quæ dicerentur. At ille omnia attente audiverat, denique in medium locutus: Sane miror hæc à vobis tantopere celebrari, quorum partem fortuna sibi vendicat, partem aliena industria sibi assignat, & quæ multis Ducibus aliis obtigerunt. Quod vero à recte factis conscientiam singulariter erigit, & quod excellentissimum judico, vos omisistis: Nemo enim, inquit, ex omnibus civibus mea opera pullam vestem induit *a*. Voluit dicere, neminem unquam studio læsi *b*.

O vocem homine Christiano dignissimam! ô virum rebus omnibus, sed hoc uno longe præcellentissimum, qui acerbas aliorum inimicitias pacare potuit non lenitate modo & mansuetudine, sed etiam charitate, quam recte inter virtutes eminentissimam censuit. Ita Pericles in tanta potentia nihil invidiæ aut iræ indulsit, nec implacabilis inimico ulli extitit.

a Von meinet wegen hat niemand jemals in Klagmantel müssen schlieffen.
b *Plutarchus in Pericle.*

§. X.

Vbi vos Christiani, qui invicem mordetis & comeditis, & ab invicem etiam, uti Paulus prædixit, consumemini. *a* Qui alternis odiis dentes exercetis & frangitis; quibus suavius videtur perire quam igno-

a *Gal. c. 5. v. 15.*

ignoſcere; qui æternas ſimultates & inimicitias in amaro corde coquitis. Quis veſtrum cum Pericle ſub mortem gloriari poterit: Propter me nemo atram veſtem induit.

An Dei præceptum ignoramus? Diliges proximum tuum ſicut teipſum. An neſcimus Chriſti juſſa? Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. Deus innumera pæne de veſte ſummi Pontificis & aurea ejus ſupellectile Moſi præſcripſit. Qua de re Moſis arbitrio plurima commiſit. Cum vero ventum ad Rationale quod pectori appendendum, non dixit *facies*, aut, *cælabis*, ſed, *pones*. Perinde ſi diceret: De ceteris ornamentis tu videris; à ſumma mitra, ad imas fimbrias elaborata ſint omnia, idque tuæ induſtriæ relinquo; at vero illius ornamenti, quo ingenium & ratio eſt cohoneſtanda, & Rationale dicitur, præter me neminem alium volo eſſe auctorem. Pones autem in rationali Doctrinam & Veritatem. *a* Humano arbitrio multa optimus Deus permiſit: amplecti caſtitatem, religioſam obedientiam & paupertatem colere voluntarium eſſe ſtatuit, at vero cum de charitate agitur: Hæc mando vobis, inquit, ut diligatis invicem. Hæc ſapientia eſt, hæc veritas, nobis etiam diſsimiles, & adverſarios, & inimicos diligere. Sicut diverſiſsimæ Rationalis gemmæ in eandem ſocietatem fuerant colligatæ: ſic charitate nexos oportet eſſe homines, quorum ille quidem adamas eſt

 nobili

a *Exodi c.28.v.30.*

nobili proſapia clarus, hic generoſo rubē ſanguine pyropus, ille obſcuriore loco natus, uti beryllus, alter hilaritate facili benignus inſtar ſmaragdi collucet, omnes tamen ſummi & infimi uno charitatis aureo cælatoque pectore collocati ſint. *Hæc mando vobis.* Hæc non ſcripta tantum, ſed nata lex, quam non ſolum accepimus, legimus, didicimus, ſed à natura ipſa hauſimus; quid enim rationi magis conſentaneum, quam ut homo hominem ſui generis conſortem diligat?

Oſtenderat Ezechieli Deus patentiſſimum campum oſsibus mortuorum aridiſſimis conſtratum. Juſſus eſt vates eo loci oſsibus tamquam vivis hominibus concionari ac dicere: Oſſa arida audite verbum Domini. a Extemplo audierunt & paruerunt dictis, & *acceſſerunt oſſa ad oſſa unumquodque ad juncturam ſuam,* ita ut oſſa oſsibus, articuli articulis, nervi nervis, venæ venis, membranæ membranis jungerentur, & adhæreſcerent, tota articulatione ad motum, ad ſtabilitatem, ad omnem corporis actionem, ad arma etjam capienda bene compoſita. Nam, *ingreſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerunt, ſteteruntque ſuper pedes ſuos, exercitus grandis valde.*

Quid civitates noſtræ ſunt niſi oſſuaria, ubi alii alios corrodimus, ubi odia & inimicitias jam pridem ſepultas ab inferis excitamus, ubi oſſa ſine lege ſparſa, ubi homines ſine charitate viventes fœtorem odiorum ſpargunt. Igitur, *oſſa arida au-*

a *Ezech. c. 37. v. 4.*

dite

dite verbum Domini. Si cadavera carne nudata, nullo ſpiritu animata, Prophetæ tamen vocibus obtemperarunt: Quid vos rationis compotes, ſpiritu & fide animati, quorum vita Chriſtus eſt, an Domini vocem imminente morte editam non audietis? *Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.* Mortui jubentur audire & obſequi; audierunt & obſecuti ſunt. Multo magis, ô vivi, audite vocem Dei veſtri: *Hæc mando vobis.* Accedant igitur oſſa ad oſſa, unumquodque ad juncturam ſuam. Alter alterius defectus toleret & tegat, alter alteri condonet injurias, alter alterum conſilio, manu, facultatibus juvet. Hæ oſſium juncturæ, commiſſuræ ſunt articulorum, hæc charitatis lex eſt, ut quæ nobis ab alio fieri vellemus, eadem à nobis alteri fiant; quod ingratum aliis & exoſum novimus, id quantum licet & facere & dicere omittamus; quod vero ſcimus acceptum, illud & ſermone & actione, quoad permiſſum, repræſentemus. Quod Paulus plurimum commendans: Vnuſquiſque veſtrum, inquit, proximo ſuo placeat in bonum, ad ædificationem. Debemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere. Deus autem patientiæ & ſolatii det vobis idipſum ſapere in alterutrum ſecundum Jeſum Chriſtum; ut unanimes uno ore honorificetis Deum. *a* Charitas oſſa etjam arida commiſſuris prorſus admirandis conglutinat.

Narrat

*a Rom.*6.15.*v.*12.*& ſeqq.*

§. XI.

Narrat è Divi Francifci familia ecclefiaftes celeberrimus rem inauditam quam fibi certa fide ait conftare. Montibus Hannoniæ viri complures pila palmaria *a* ludebant, reflexis (ut fit, æftate maxime) ad cubitum ufque manicis. Forte fortuna mulier uterum ferens eo loci tranfitura nonnihil fubftitit. Hic repente velut anthropophagiæ morbo contacta unius è luforibus carnem brachii appetiit. Itaque confeffa morbum , fummis precibus rogavit , liceret fibi hoc voto frui, & explere appetentiam. At lufor magni animi, & periculum tam prolis quam matris gravidæ mifertus , arrepto mox cultello tantum carnis è fuomet brachio excidit, quantum tam infolitæ fami fuffecturum credidit, idque perhumaniter vefcendum feminæ dedit. O novum Mutium Cordum Scævolam! fed non fatiata eft hoc bolo infana mulieris appetentia. Nam prima carnis parte , quam acceperat avide devorata , obfecratione jam contentiore petiit & alteram. Nec repulfam tulit. Etenim lufor priore fua audacia jam paratior charitati obfequi, rurfum aliam (mirabile dictu) partem ex altero brachio exfecuit, & porrexit in cibum. Sed nondum importunæ mulieris abfurdiffima gula eft expleta. Cumque tertium quod prius, petere auderet , ille robufti pectoris vir comiter refpondit : Mea mihi liberalitas, mater , nimis magno ftabit: non fum feren-

a Sie fpilten Palon.

rendo, ut tertium bolum porrigam. Itaque aut priori dape contenta abis, & rem Deo committis, aut è sociis meis alium quæris, qui tibi tantundem charitatis & obsequii, quantum ego exhibeat. *a*

Non sola Roma Mutios olim generat. Christiana charitas audere scit majora, & quod multo excellentius, ex longo nobiliori causa.

a *Philip. Bosquier in Scipione claudicantium conc. 6. mihi pag. 445.*

§. XII.

Sed ubi nuncii, qui non tantum non carnem è brachio, sed nec numulum è marsupio, nec particulam ex obsoleto pallio darent charitate moti, qui mutuis sese odiis concerpunt, qui invidiæ dentibus sese lacerant? ubi invidia, ubi odium vivit, ibi extincta est charitas. Audite, quicunque vel scintillam odii in alium fovetis, audite homicidæ. Adversum vos Joannes Apostolus clamat: Qui non diligit, manet in morte. Omnis, qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in seipso manentem *a*. Hæc Augustinus luculenter explicans: Pactum, inquit, & placitum cum Deo fecimus, & conditionem solvendi debiti in cautione subscripsimus: *Dimitte nobis*, plena fiducia petimus: *Si & nos dimittimus*. Si autem non dimittimus, dimitti nobis peccata non putemus. Ne nos ipsos fallamus. Humanum est irasci, sed non debet iracun-

a 1. *Ioan. c. 3. v. 14. & 15.*

cundia tua, natus surculus brevis, suspicionibus irrigari, & ad trabem pervenire. Aliud est enim ira, aliud odium. Culpas in alio iram, & tenes odium in teipso? In comparatione odii ira festuca est. Sed festucam si nutrias, trabs erit. Si evellas & projicias, nihil erit.

Qui odit fratrem suum, ambulat, exit, intrat, procedit nullis catenis oneratus, nullo carcere inclusus, reatu tamen ligatus est. Noli illum putare sine carcere esse. Carcer ejus, cor ejus est. Odis fratrem tuum, & securus ambulas? & concordare non vis? Non agnoscis, quare spatium dederit tibi Deus? Ecce jam homicida es, & adhuc vivis. Si Dominum iratum haberes, cum odio fratris tui subito rapereris. *a* Parcit tibi Deus; parce tu tibi; concorda cum fratre tuo. Aut forte tu vis, & ille non vult? sufficiat tibi. Habes, unde illum doleas: te solvisti. Dic, si vis concordare, & ille non vult: dic securus, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Sed quod sequitur, vide. Non vis dimittere peccatum fratri tuo, & dicturus es: Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, An non es dicturus hoc? si non es dicturus, nihil es accepturus. Si autem dicturus es, falsum es dicturus. Ergo dic, & verum dic.

Quomodo dicturus es verum, qui fratri tuo noluisti laxare peccatũ? Omnes ergo audiamus, omnes timeamus. Scio, quotidie venire hominem, genua figere, fronte

a *Ad inferos.*

fronte terram concutere, aliquando vultum suum lacrimis rigare: & in ista tanta humilitate ac perturbatione dicit: Domine vindica me, occide inimicum meum.

Non expectemus vindicari, fratres. Quid est vindicari, nisi malo alieno pasci? a Appositissime hic Hieronymus: Quid prodest, inquit, tenuari corpus abstinentia, si animus intumescat superbia? quid virtutis habet, vinum non bibere, & ira & odio inebriari?

Hic iterum te monemus, Lector, quod initio movimus, & semper observatum cupimus: Virtutes à nobis non *speculativas*, quas vocant, sed *practicas* doceri scias. Sapienter prorsus & vere Romanus Sapiens, Cordubensis Philosophus: Imperfectum, inquit, ac languidum bonum est, in otium sine actu projecta virtus, nunquam id quod didicit ostendens: Quis negat illum *b* debere profectus suos in opere tentare? nec tantum quid faciendum sit cogitare, sed etiam aliquando manum exerere, & ea, quæ meditata sunt, ad verum perducere? *c* Ergo virtus, quæ agere non vult, virtutis nomen amittit. Nunquam usque eo interclusa sunt omnia, ut actioni honestæ locus non sit. Non igitur hic omnia referimus ad actionem, eamque quam honestissimam, & quæ ad virtutis leges instituatur. Eam ob

a *Aug. tom.* 10. *l.* 50. *homiliar. Hom.* 40, *mihi pag.* 193. *&* 194.

b *Sapientem Christianum.*

c *Seneca de otio Sapientis c,* 32. *med.*

ob caussam de nulla virtute locuturi sumus, quin continuo monstremus, qua ratione ea in opus prodire posit, & manus ostendere: Ordimur ab Amore in homines recto castoque.

AMORIS

Actiones, seu, praxis.

1. Amor, si verus est, omnes amaritudinis, suspicionis, & aversionis scintillas in animo contra quemcumque alium gliscentes illico extinguit. Omnis amaritudo, inquit Apostolus, & ira, & indignatio tollatur à vobis cum omni malitia. Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem *a*.

2. Amoris est omnia optime interpretari. Quod si opus interpretationem benignam respuat, saltem operandi finem seu intentionem excusare.

3. Amoris est prompte libenterque opitulari, non consilio solum, sed & re, ac manu. Qualis enim amor, qui verbis quidem & consiliis abundet, manum autem admovere, aut crumenam solvere religioni ducat? Qui habuerit, inquit Joannes substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo *b*?

4. Amoris est sententia sua, imo & jure suo nonnunquam (si ullo modo fieri possit)

a *Ephes. c. 4. v. 31.*
b *1. Ioan. c. 3. v. 17.*

possit) non gravate cedere : sine necessitate ulli homini contradicere, est amoris nexum solvere, turbas ciere, litigium contrahere, odium excitare.

5. Amoris est, non debitum tantum sed & voluntarium subinde officium conferre, operam gratis tribuere, *a* nec amicis tantum & notis, sed etiam inimicis ac ignotis gratificari & subservire.

6. Amoris est, obsequiis certare, imo & prævenire. Amor non alia moneta quam amore emitur. Nec quisquam ad amandum potentius invitat, quam qui amat, licet hoc ei utilitatem non adferat. Omnia suis commodis metiri, non est amare, sed mercari. Amor verus nec mercator est, nec Mercenarius. Tarsensis magistri vox est: Charitate fraternitatis diligentes, honore invicem prævenientes *b*: Honor mutuus alit amorem.

7. Amoris est injurias ac offensas etjam gravissimas æquo animo tolerare: imbecillitates quascumque quorumcumque propitiis oculis transire, & iis, qui molestius urgent, promptius veniam dare: charitas enim patiens est, omnia suffert, & omnia sustinet. Gregorii verbum est: Si amas, toleras; si desiisti tolerare, desiisti & amare.

8. Amoris est, aliorum successibus gaudere & gratulari, res illorum adversas & damna commiserari. Siquidem æmulationes & omnem invidiæ mordacita-

a Gesellen dienst thun.
b *Rom.c.12.v.10.*

tem ignorat, sincerus amor. Christianæ charitatis est, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus *a*.

9. Amoris est pro æmulis, obtrectatoribus & inimicis quotidianas preces fundere. Res hæc maximi momenti, quia lex Domini est, *Orare pro persequentibus*. Orare tantum? diligere etiam & benefacere. Beati Bonaventuræ documentum est: si aliquis domesticus tuus, vel vicinus tibi fuerit in corde onerosus, illi stude magis obsequiosus esse & affabilis, & cito senties remedium illius morbi *b*. Hæc Christiani amoris norma est, beneficium indignos beneficiis dispensare.

Ita Christus, ita Mater ac Discipuli Christi, ita omnes Christianæ nobilitatis heroës ac heroïdes. Diligendi scilicet sunt omnes propter Deum, Deus autem propter seipsum. Amor omnibus bene utitur, amico ad benevolentiam, inimico autem ad patientiam.

a *Rom. c.12.v.15.*

b *Bonavent. de informat. Novit. parte 2. c. 13.*

CAPUT SECUNDUM.

Rosa Cerea,

seu,

Mansuetudo.

§. I.

PATIENTIA tristitiam, mansuetudo vincit iram. Mater Domini, si quisquam

quam hominum, illud Siracidæ ſervavit exactiſsime: In manſuetudine perfice opera tua, & ſuper hominum gloriam diligeris a. In orbe nil ſimilius Dei filio, quam hæc Dei mater. Filius mitiſſimus, mitiſsima fuit & mater. Filii vox eſt: diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde b. Vbi ſubmiſsio, ibi & manſuetudo: illa in matre & filio ſingularis ac ſumma, ergo & iſta.

Ille Alberto Magno tractabilis & manſuetus eſt, qui habet bonos mores, & eſt omnibus conformis in his, quæ fieri poſſunt ſecundum Deum. Virgo beatiſſima, quod in illa Bernardus admiratur, omnibus omnia eſt facta manſuetudine. Nec defuit occaſio virtutis iſtius exercendæ. Hoſtes habuit & multos, & potentes. Cum enim filium omnes pene ſacri ordinis homines, Phariſæi, Scribæ, Sacerdotes, Pontifices, acerbiſsimis odiis ſint inſecuti, plebem ut ſecum ſentiret, in eum inſtigarunt; quam enim contemptim de eo locuti: Nonne hic eſt fabri filius, nonne mater ejus dicitur Maria? c Et ſcandalizabantur in illo. d Hi invidia pleni, hoſtes filii, matris certe amici non erant. Hos omnes mater mitiſſima tam incredibili morum ſuavitate pertulit, ut Eccleſia jure merito hanc manſuetudinem extollens, canat: Virgo ſingularis, inter omnes mitis, nos culpis ſolutos, mites fac & caſtos,

 Man-

a *Eccl. c. 3. v. 19.*
b *Matthæ. 11. v. 29.*
c *Matth. c. 13. v. 55.*
d *Marci c. 6. v. 8.*

Mansuetissimus Regum Hebræorum David preces suas allegans Deo; Memento, inquit, David & omnis mansuetudinis ejus. *a* Magnarum virium fuit hæc oratio. Sed quanto majorum erunt istæ: Memento Domine matris, & omnis mansuetudinis ejus. Memento Domine filii, & omnis mansuetudinis ejus.

Paulus suis precibus vim summam additurus: Obsecro vos, inquit, per mansuetudinem & modestiam Christi. *b* Mediolanensis Pontifex Ambrosius mores vitamque Virginis beatissimæ velut carbone delineans: Sit vobis, inquit, tanquam in imagine descripta virginitas, vitaque beatæ Mariæ, de qua velut speculo refulget species castitatis, & forma virtutis, &c. Nullum lædere, bene velle omnibus, assurgere majoribus natu, æqualibus non invidere, fugere jactantiam, rationem sequi, amare virtutem. Quando ista vel vultu læsit parentes? quando dissensit à propinquis? quando fastidivit humilem? quando derisit debilem? quando vitavit inopem? Virgo vere mitis in omnes, virgo singularis. Nihil torvum in ejus oculis, nihil in verbis procax, nihil in actu inverecundum. Non gestus fractior, non incessus solutior, non vox petulantior; ut ipsa corporis species simulachrum fuerit mentis, figura probitatis *c*.

Cum Augustus Imperator arrogante cen-

a *Psa.* 131. *v.* 1.
b 2. *Corinth. c.* 10. *v.* 1.
c *Ambros. l.* 2. *de Virgin. sub initium.*

censu ac descriptione orbem universum turbaret, virgo uterum ferens, jamque partu vicina Nazaretho Bethlehemum proficisci compulsa promptissime paruit. Et videte, quam illa nec Cæsari, nec ulli alteri male precata, non Cæsaris arrogantiam detestata, non se regii sanguinis jactans virginem, non suam ab avo Davide prosapiam extollens iter suscepit velut feminarum pauperrima. Et cum ubique pateretur repulsam, ubique exclusissima, vix demum stabulo recepta, nec verbulo tamen mansuetudinem offendit. Hinc merito de illa Bernardus: Revolve, inquit, scripturæ seriem, & si quid in Maria austerum repereris, de cetero eam suspectam habeas *a*.

Neque mirum virginem matrem inter suos cives, inter Bethlehemitas, Nazarenos, Capharnaitas, Hierosolymitas extitisse mansuetissimam, nemini molestam, omnibus benignam, quæ cum barbaris Ægyptiis pænè septennio potuit conveni-re. Nimirum. Mites ubique suam habent patriam. Quod vates regius affirmat: Mansueti hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis. *b* Veteri verbo,

Mitibus & gratus nemo nocere potest.

Porro regiæ hujus virginis mansuetudinem dilaudans Bonaventura: Maria, inquit, mansuetissima fuit per patientissimam lenitatem contra omnem adversitatem: gladius quidem cor ejus pertransiit, sed

a *Bern. serm. 4. super Missus est. &c.*
b *Psa. 36. v. 1.*

ſed per odium non occidit, nec per impatientiam vulneravit. *a* Nam ſermo ejus, ut Damaſcenus loquitur, jucundus ex leni anima progrediens. *b* Eſt enim manſuetudo animi dulcedo, quam non vincit amaritudo. *c* Virgo vere mitis inter omnes ſingularis. Propter veritatem & manſuetudinem & juſtitiam deduxit illam mirabiliter Filii dextera *d*. Dominus eſt, qui manſuetos exaltat in ſalutem. *e* Suſcipiens manſuetos Dominus. *f* Manſuetis dabit gratiam, diliget manſuetos in judicio, docebit mites vias ſuas. *g* Illi humilium & manſuetorum ſemper placuit deprecatio *h*.

a *Bonavent. in ſpeculo c. 8.*
b *Damaſcen. orat. 1. de Nativ.*
c *Gloſſa in c. 5. Matth.*
d *Pſa. 44. v. 5.*
e *Pſa. 149. v. 4.*
f *Pſal. 146. v. 6.*
g *Pſal. 24. v. 9.*
h *Iudith. c. 9. v. 16.*

§. II.

Nonnulli olim manſuetudinis laude clariſsimi. Moſes, quod ſacra pagina teſtatu, vir mitiſsimus ſuper omnes homines, qui morabantur in terra. *a* Hac virtute ſi caruiſſet, immenſam populi Hebræi multitudinem gubernare nunquam potuiſſet. Jacob inſigni ſua manſuetudine letale fel minacis Eſau in lacrimas feliciſsime mutavit. Quem enim venator ille perdere cogita-

a *Num. c. 12. v. 3.*

cogitarat, eum & amplexatus, & osculatus est humanissime. Noëmus mitis inter orbis ruinas, in medio mortis theatro cum pauculis servatur, David mitissimus Saulis insidias & vicinissimum interitum sæpius evitavit.

Plurimi sanctorum hominum mansuetudine sua feras animantes exarmarunt,& mansuescere docuerunt. Marianus Bituricensis Cœnobii monachus, qui bubulcum agere non dedignatus, aprum ad se confugientem tutatus est, & canes ne feram sibi supplicem lacerarent, imperio efficaci cohibuit: mansuetudinem illius aper, virtutem canes testati sunt.

Columbanus Abbas dicto audientes habuit ursos,onagros & crocodilos Helenus. Ad Rhemensem Pontificem Remigium passeres convolare soliti, ut è manu illius suam sibi annonam acciperent, nimirum in apertissimis campis minus tuto se pasci putabant,quam in mansuetissimi Præsulis sinu.

Blasium antistitem aviculæ collatis velut symbolis in nemore aluerunt. Judocus regis Britanni filius, qui calcato diademate ac purpura Christo pauper serviit, columbas & pisces sibi familiares è manu sua nutriit. Ad Ivonis Presbyteri mensam avis peregrina candido viridique colore spectabilis se stitit,tangi se passa & contrectari, fausta cum prece viri sancti avolavit. Maxentius Pictaviensis Abbas ea fuit mansuetudine, ut agrestes volucres non cupidius arborum ramis, quam illius

manibus insiderent. Francisci Assisiati lenitatem avicularum familiaritas mirabiliorem fecit; Nam frequenti auditorio ad concionantem confluebant, neque re fugiebant manum ejus, usque adeo obsequentes viro mansuetissimo, ut ad illius nutum irent, redirent, canerent, facerent prout vir sanctus jussisset. Non quod jussa intelligerent, sed quod jubentis mansuetudinem & auctoritatem sentirent. Iosephus Anchieta superioribus annis in Brasilia ejus generis admiranda plurima patravit. Volucres, pantheras, pisces ad vocis imperium habuit obsequentes. a Ab his viris sanctissimis mansuetos mores & ipsæ belluæ acceperunt.

His jure annumerandus Davides vir divinus, Theodoreto teste oculato. Hic in cœnobio centum quinquaginta Monachis Præfectus, in eam sese mansuetudinem composuit, ut quadraginta quinque annis nunquam irasci, aut excandescere sit visus, cum tamen innumera essent, quæ pæne cogerent subinde fel ostendere. At ille mansit immobilis, nec magis iræ cessit, quam ventis marpesia cautes. Oculi ejus, inquit Theodoretus, non jam truces ac torvi, jam verò læti, sed in eodem semper honesti decorique tenore permanebant. Hi autem certissimi testes tranquillitatis in animo aut turbarum. Et ne quis forte arbitretur, nullam ei caussam fuisse irascendi, addit Theodoretus ista.

Sede-

a *Vitam illius & admiranda scripsit* 4. *libris Sebastianus Beretarius*.

Sederat apud nos vir ille divinus,de cælesti Philosophia quæstiones agitans, de religiosæ vitæ apice dissertabat. Hos sermones Publius ejus Cœnobii Sacerdos, inurbanissimè turbavit, nam impetu in conclave irruens vociferari cœpit, mansuetudinem illam non modestiam, sed amentiam censendam, ut quæ omnibus esset exitio, & plura ejuscemodi amarulenta prorsus ac fellea dicta evomebat. At Davides velut adamantinæ mentis nil moveri, non frontem contrahere,non colorem ducere, non vultum asperare, nec cœptum sermonem deserere, sed leni voce & verbis animi serenitatem significantibus, illud unum rogabat,ut senex eorum, quæ vellet, curam ageret; sibi jam cum hospitibus loquendum. *a* O virum sui potentem! ô lenitatem & mansuetudinem admirandam!atq; hoc est fel omne quieta statione continere, & medias inter tempestates ridentem Phœbum exhibere. O virgo singularis, fac nos tales, doce esse mansuetos, *mites fac & castos.*

a *Theodoret, in Eusebio c.* 4. *apud Rosvv, Pag.* 806.

§. III.

Nihil magnum, nisi quod simul & placidum,nam omne invalidum natura querulum est; imbecillia lædi se putant, si tangantur. Os immite & indignationis plenum turbati animi confessio est. Non est mansuetus, non est sanus animus, quem impatientia evocat ad oris tumul-

tus. Sapienter Philosophus à Corduba: Nullum est, inquit, argumentum magnitudinis certius, quam nihil posse, quo instigeris, accidere. Para superior mundi & ordinatior, ac propinqua sideribus nec in nubem cogitur nec in tempestatem impellitur, nec versatur in turbinem, omni tumultu caret: inferiora fulminant *a*. Eodem modo sublimis animus, quietus semper, & in statione tranquilla collocatus, intra se premens, quibus ira contrahitur, modestus & venerabilis est, & compositus. *b* Nemo linguæ temperare, nemo bilem novit substringere, nisi mitis animus.

Eleganter Origenes: Est, inquit, quædam familia mitium, cui præest Moses: Est quædam patientium, cui præest Jobus: Est quædam continentium, cui præest Josephus. Unusquisque in monte congregabitur ad familiam suam; mitis cum mitibus; patiens cum patientibus; virgo cum virginibus; sic & iracundus cum iracundis; luxuriosus cum luxuriosis. Revertetur unusquisque ad familiam pristinam, quia jubeleus *c* est.

Sanctorum hominum peculiaris & maximè propria virtus est mansuetudo, quæ Deo hominem reddit quàm simillimum. Et beati mites, quoniam ipsi possidebunt ter-

a Lucanus hæc ipsa:

Lege Deum, minimas rerum discordia turbat,
Pacem summa tenent ———

b *Seneca l.3.de Ira c.6.*

c *Levit.c.25.v.10.*

terram. *a* Moses, si beato Dionysio credimus, ideò Deo familiarissimus, quia mansuetissimus: ideo Prophetis omnibus dignior, quia & mitior omnibus; nec unquam prius divinam amicitiam læsit, quam à mansuetudine nonnihil defecit. Nec aliud est, quod Christus Dominus significantius jusserit, ut id à se disceremus, quam mitem esse ac humilem. Palladius refert unam aliquam, cui Amma nomen, in virginum cœnobio, perinde ut fatuam ludibriis & risui omnium expositam fuisse. Cum illa hoc mansuete ac hilariter ferret, à sancto Pitirione Dei monitu, omnium sanctissima, æque ac sapientissima est pronunciata. *b* Nimirum hæc Christiana sapientia est, non paria respondere, sed asperrimis verbis placidissima reponere. De homine mansueto facunde Chrysostomus: Mens, inquit, hominis mansueti, montis vertici similis est, auram quidem habenti tenuem, purum vero radium, pura fontium fluenta multasque florum amœnitates; & sicut dies clara & serena, ita animus est mansueti. *c* Cum cælum est innube, cum sol ridet, omnia longè jucundiora, quam cum fœdæ ruunt superne tempestates, sic oris mansueti homo, dictis suis factisque omnibus incredibilem aspirat gratiam sola mansuetudinis serenitate. Fili in mansuetudine serva ami-

a *Matth. c. 5. v. 4.*
b *Palladius in Lausiacâ c. 42.*
c *Chrysost. hom. 29. ad pop. Antioch. post. princip.*

va animam tuam *a* Irasceris ? adversariu
juvas, & ipse tibi plus incommodas
quam ille, qui te oppugnat. Iram contine
Illæsum te custodis, omnes in te machi
nas retundis, omnes adversarii conatu
irritos reddis. Ita illum præclarissime no
solum vincis, sed ulcisceris. Chrysosto
mus pleno id ore affirmans: Fulgentissi
ma, inquit, victoria est, qua injuriam in
ferentem patiendo superasti. Mansuetu
omni diademate & gloria conducibilio
Hoc enim certissimum signum (obsecr
notemus ista) quo internoscitur vir r
tione præditus, si mansuetus fuerit, si le
nis, si mitis, si modestus & quietus, si ne
quasi servus ducatur & trahatur aut ab ir
aut ab aliis affectionibus, sed ratione vin
cat internos illos incompositos motu
nobilemque suam generositatem serve
ne in brutorum ferociam negligentia de
generet *b*.

David toties repetitum in se furorem Saulis non irascendo, sed parcendo leniit, & quem nullis obsequiis, ne rursum indignaretur, movere potuit, in ejus solio successor esse meruit. Quid ringeris iracunde, quid fremis, & vociferaris ? vide matrem Christi, vide Christum filium. Neminem ad se venientem repellit, neminem sine beneficio dimittit; pauperes eligit, parvulos admittit, turbas docet, ægrotos visitat, proditoris osculum non refutat, pro

a *Eccli.c.13.v.31.*

b *Chrys. hom. 85. in Matth. & hom. 34. in Gen.*

pro ipsis tortoribus in cruce orat. Agnus mansuetissimus ad macellum ducitur, & non restitit: maledicitur & silet, irridetur & sustinet. Vere rex apum Christus sine aculeo, verè ovis, verè mitis & humilis corde, verè præstabilis super malitia. Aut ergo imitare, aut illum non appella tuum magistrum.

Huc multum juverit viri præstantissimi Thomæ Mori ratiocinatio; Vel enim bonus est, inquit, cui irasceris, vel malus. Si bonus, immerito stomacharis in Dei amicum, Dei filium. Si malus est, aut talis æternum erit, aut mutabitur, eritque bonus. Si futurus sit semper malus, ne quæso malis illum onera, nihil malorum illi deerit apud inferos, sin futurus sit bonus, æterna tecum amicitia erit conjunctissimus. Quid igitur in illum atrocibus verbis grassaris?

§. IV.

Nobilissimum mansuetudinis documentum est: Cum Vreris, Aut Tace, Aut Jocare. Cum ureris, inquam, cum dicto læderis, si tacere non possis, jocare; si jocari nescias, tace. Tutissimum hoc, licet aliquando minus decorum. Magnæ artis est, dextre ac verecunde jocari. Si vis, ut alterius verba, quæ ille in te velut faces jecit, non accendantur, tu illa joco refrigera, sic ea exarmabis igne. Si moneri te, si argui, si reprehendi, si te præsentem vituperari, si carpi, si con-

si convicium in te dici audias, tu aut omnia silentio refelle; si silendum non putes (quod sæpe optimum) joco sic responde: Quæso te, ne me ita in os laudes. Aut: Quid jam amplius? nondum enumerasti omnes virtutes meas. Ita joco illum magis feries, quam si grandem in illum falaricam retorsisses.

Optime hanc in rem suadens Seneca: Alia, inquit, differenda sunt, alia deridenda, alia donanda. Circumscribenda multis modis ira est. Pleraque in lusum jocumque vertantur. Socratem, ajunt, colapho percussum nihil amplius dixisse, quam: *Molestum esse, quod nescirent homines, quando cum galea prodire deberent.* a Hoc conducit, non omnia videre, nec audire omnia. Multæ nos injuriæ transeunt: ex quibus plerasque non accipit, qui nescit. Non vis esse iracundus, ne sis curiosus: qui inquirit, quid in se dictum sit, qui malignos sermones etiamsi secreto habiti sunt, eruit, seipsum inquietat, & in bellum protrudit.

Quod si quis deprehendat, mansuetudinem à se sæpius, contra quam facere statuisset, violatam, ita seipsum Cassiani suasu, b objurgans alloquetur Tune ille es, bone vir, qui mala omnia superaturum animo proposueras, qui maximas con.

a *Hoc Diogenes Laertius adscribit Diogeni Cynico, qui pugno percussus: Iupiter, inquit, quam me fugit cum galeâ inambulare?*

b *Cassian. collat. 9. c. 14.*

conviciorum acerbitates tolerare decreveras: quomodo invicta illa patientia tua levissimi verbi prolusione confossa est? quomodo immobilem illam mansuetudinem tuam vel convicioli aura dejecit? quomodo ingentem certaminis apparatum exigua hostis umbra conterruit? ubinam illud est, quod inani fidentia proclamabas? Proba me, Domine, & tenta me, ure renes meos, & cor meum: proba me, & scito cor meum; interroga me, & cognosce semitas meas, si via iniquitatis in se est? Paratus sum, & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua *a*. Heu quàm inanes & nulli sunt conatus mei, quam in incepto non perstiti, quam graviter mansuetudinem offendi?

Tali in seipsum animadversione utatur, culpam mobilitatis castiget, crebras animi commotiunculas jejuniis aliisque pœnis excruciet. Atque ita seipsum ad leges mansuetudinis formet. Ita ex omnibus affectibus maxime teter ac rabidus, nec ulla pestis humano generi pluris stetit. Mansuetudo iræ domitrix, tanto nobilior est, quanto acerbius irritata conquiescit. Perquam sapienter ac vere dixit Romanus scriptor: Tunc præcipua laus mansuetudinis, cum iræ justissima caussa est. *b*

MAN-

a *Psal.* 25. *v.* 2. *Psal.* 138. *v.* 23. *Psal.* 118. *v.* 60.

b *Plinius Secundus l.* 9. *epistolar. epist.* 21.

MANSUETUDINIS

Actiones, seu, praxis.

1. Mansuetudinis est, illatis injuriis nequaquam exacerbari, nec asperis verbis cor amarum ejicere. Si mitis es, aut suaviter respondebis, aut penitus silebis. Modeste subridere docet ex arte Mãsuetudo.

2. Homo mansuetus plurima non videt videns, non audit audiens, nec provocanti ad lites respondet, multo minus alios ipse provocat.

3. Mansuetudinis est non pardos, aut leones, non corvos aut loquaces graculos, sed oves, sed columbas, sed agnos æmulari, & verbis mordaces non remordere pusilli enim hominis est, repetere mordentem, ut mures & formicæ solent, ad quas, si manum admoveris, ora convertunt.

4. Mansueti est, non tantum bilem propriam, sed & alienam mollissimis dictis temperare.

5. Mansuetudinis est, aut silentio, ut dictum, aut certe dictis placidissimis tam contumelias quam calumnias refutare. Hanc è ceteris caussam assignamus. Aut potentior te læsit, aut imbecillior: si imbecillior, parce illi; si potentior, parce tibi.

6. Mansueti est alios non irritare, nec tantum aliis non nocere, sed nec cogitare nocumentum inferre.

7. Mansueti est iræ alterius cedere, nec

gativæ illius plurimæ in Euangelii librum non sint relatæ.

Birgitta sanctissima vidua cælestibus ostentis sæpius erudita, Matrem Domini sic loquentem facit: Tali die sicut hodie surrexit à mortuis filius meus, fortis quasi leo. Mihi vero, quæ sum mater Dei, cum post mortem ejus incomprehensibili dolore mœsta essem, apparuit idem filius meus prius quam aliis, & palpabilem se ostendit mihi; consolans me & commemorans se visibiliter in cælum ascensurum. Et quamvis hoc non est scriptum propter humilitatem meam, tamen ista est veritas, quod filius meus resurgens, primo mihi apparuit, quam alicui alii *a*.

a *Revelationes S. Birgittæ l.6.c.94.*

§. II.

Epiphanius Constantinopolitanus presbyter vitam matris Virginis è probatissimis Auctoribus à se conscriptam ait. Multa hic refert à Nicephoro Callisto confirmata, qui in re præsenti: Erat Maria, inquit, in rebus omnibus honesta & gravis pauca admodum eaque necessaria loquens; ad audiendum facilis & perquam, affabilis, honorem & venerationem exhibens omnibus. Addit: Decenti libertate adversus omnes homines usa est; sine risu, sine perturbatione, sine iracundia, *a* ut quæ utrumque norat, & castissimè loqui, & sanctissimè tacere, prout res ac tempus vel sermonem vel silentium postulasset.

Macrobio nihil videtur tam congruum

a *Niceph. l. 2. hist. sacra c. 23.*

rum allocutus eam fuiſſet. Secundo & Elizabeth, quando vox ſalutationis ejus Joannem exultare fecit in utero, & e magnificante Mariam, ipſa magis Dominum magnificare curavit, Tertio ad filium, cum jam eſſet annorum duodecim, quod ipſa & pater ejus dolentes quæſiſſent eum. Quarto in nuptiis ad filium, & ad miniſtros *a*. Ita quinquies univerſè cum aliis ſermocinata eſt.

Liceat mihi, quid ego hic ſentiam, aperire. Etſi omnis hujus virginis vita prodigium cæleſte, & continuum fuerit miraculum, nihil tamen æque admirandum in eâ videtur, quam illud circa Ioſephum ob ſtupeſcendæ virtutis ſilentium. Fugam Ioſephus tacite circumſpiciebat, jamque abitum clam moliebatur. Conjugem non auſus ream dicere, nec myſterii arcanum explorare velle, in eam potius ſententiam ibat, ut diſcederet. Hæc virgo Deo plena non obſcure advertit, & tamen tacuit; ſe deſerendam vidit, & tamen tacuit; certiſſimas Angeli promiſſiones ſenſit, & tamen tacuit; trepidantem de ſua fide conjugem obſervavit, & tamen tacuit. Taciturnitas hæc, ô Deus, quam admiranda, quam fiduciæ plena! Ne ſuas ipſa laudes narrare cogeretur virgo, illa potius pati, quam iſta loqui voluit. Sed de hoc nos infra fuſius.

Neque tantum ſuas ipſa laudes ſilentio preſſit cæleſtis virgo, ſed eadem hac taciturnitate modeſtiſſima effecit, ut præro- gati-

a *Bernh. Serm. in verba Apoc. ſignum magnum, &c. mihi* .345.

Sextum Commiſerationis, Vinum non habent.

Septimum Inſtructionis; Quodcumque dixerit vobis, facite. Scrutare voculas omnes & ſyllabas, quas Virgo beatiſsima enunciabat, nihil in eis inane aut vacuum, ſterile nihil reperies. Exactiſſimam tam loquendi quam tacendi normam videbis.

Porro ſolitudinem ſic amabat hæc virginum virgo, ut meritiſſimum hoc illi encomium aſsignarit Ambroſius: Sola in penetralibus, quam nemo virorum videret, ſolus Angelus reperiret; ſola ſine comite, ſine teſte, ne quo degenere depravaretur affatu, ab Angelo ſalutatur *a*. Itaque Maria ab Angelo inventa eſt ſola, neque enim comitis feminas deſiderabat, quæ bonas comites cogitationes habebat: quin etiam tunc ſibi minus ſola eſſe videbatur, cum ſola eſſet, cui aderant tot Sancti, tot Prophetæ, tot Angeli.

a *Ambroſ. l. 2. in Lucam initio.*

§. III.

Solitudo Spiritus ſancti metropolis eſt. Hic diplomata ſua Ioanni dedit. Hic omnibus ſolitudinem amantibus ad cor loquitur. *a* Huc Chriſtus diſcipulos ſuos invitans: Venite ſeorſum, inquit, in deſertum locum, & requieſcite puſillum *b*. Huc Arſenius navigium ſuum velut è mari ad portum appullit, voce divina monitus: Arſe-

a *Oſeæ c. 2. v. 14.*
b *Marci c. 6. v. 31.*

ſapientiæ,quam locis & temporibus apt
re ſermones. *a* Nimirum

Providet antè diu, quid rectè dicere poſſit
Vir ſapiens. ———

Virgo hæc adeò providebat, quid diceret, ut de illa Bernardinus affirmet : Sapientiſſima virgo ornata erat diſcretiſſima taciturnitate ; nil enim locuta, quod non præmeditata.

Romanus Sapiens orationem profe malebat quam profluere. Ideo Lucilium ad honeſtiſſima formaturus : Tardiloquum,inquit, te eſſe jubeo. *b* Ambroſi divinæ hujus Virginis exemplum proponens imitandum: Diſce,inquit,virgo verborum vitare laſciviam : Maria etiam ſalutationem Angeli verebatur , cogitabat enim, qualis eſſet iſta ſalutatio. Quod ſermones & dicta matris numeremus ratione , qua Chriſti effata in cruce, ſeptem omnino verba tam Filii quam Matris inveniemus.

Primum à Matre editum verbum Charitatis fuit, ſalutando Eliſabeth.

Alterum Gratiarum actionis , Magnificat anima mea Dominum.

Tertium Caſtitatis , Quòmodo fiet iſtud quoniam virum non cognoſco?

Quartum Humilitatis : Ecce ancilla Domini , fiat mihi ſecundum verbum tuum.

Quintum Doloris; Fili, quid feciſti nobis ſic ?

Sextum

a *Macrob. l.3. Saturn. in exord.*
b *Seneca epiſt.40. fine omnino.*

dis mei Deum habitatorem habere possim *a*.

Hoc ipsum rex Hebræus ardentissimis votis expetens: Quis dabit mihi pennas, inquit, sicut columbæ, & volabo & requiescam? Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine. *b* In turbis semper turbæ. Multis parum profuit vitia sua projecisse, quamdiu cum alienis rixandum erat.

Romanus Sapiens hic crebras & serias præceptiones ingerit. Hæc illius verba sunt: Quid tibi vitandum præcipuè existimem, quæris? Turbā. Ego certe confiteor imbecillitatem meam. Nunquam mores, quos extuli, refero. Aliquid ex eo, quod composui, turbatur; aliquid ex his, quæ fugavi, redit. Inimica multorū est conversatio. Nemo non aliquod nobis vitium, aut commendat, aut imprimit aut nescientibus allinit. Idem repetitis monitis inculcans: Sic est, inquit, non muto sententiam: fuge multitudinem, fuge paucitatem, fuge etiam unum. Non invenio, cum quo malim esse, quam tecum. Recede in te ipsum, quantum potes. *c* Primum argutum compositæ mentis existimo, posse consistere & secum morari. Quod si aliud non liceat, illud Quintiliani servandum: Etiam in turba, inquit, etiam in convivio faciat tibi cogitatio ipsa secretum. *d*

a *Et de interiore domo c.66.*
b *Psal. 54. v. 7.*
c *Senec. epist. 7. & 8.*
d *Quintil. l. 8. declamat.*

Arſeni fuge tumultus, & ſalutem aſſequeris *a*.

Ad religioſiſsimam hanc ſolitudinem Bernardus humaniſsimè invitans : O ſancta anima, inquit, ſola eſto, ut ſoli omnium ſerves teipſam, quem ex omnibus tibi elegiſti. Fuge publicum, fuge & ipſos domeſticos; ſecede ab amicis, & intimis etiam ab illo, qui tibi miniſtrat. An neſcis, te verecundum habere ſponſum, & qui nequaquam ſuam velit tibi indulgere præſentiam præſentibus ceteris *b* ?

Quando in ſolitudine contemplabatur virgo Maria, tunc veniſti, & in ea & de ea carnem aſſumpſiſti, ô bone IESU! O ſolitudo beata! ô ereme mors vitiorum, vita virtutum! Te lex & Prophetæ mirantur, & quicumque ad perfectionem venerunt, per te in paradiſum introierunt. O beata vita ſolitaria & contemplativa, quid ultra de te loquar? Ipſe Dei Filius, Salvator & Magiſter noſter exemplum dedit nobis fugiens in deſertum, & manſit in ſolitudine; ubi ſunt roſæ charitatis, quæ ſemper flammeſcunt, quæ ſemper in ſancto odore vivunt. *b* Vtinam nullus hominum eſſet mecum exterius, ut familiarius loqui poſſem cum Deo interius. Ipſe enim & ſecretum quærit, & ſolitarium locum diligit. Fugiam ergo hominum ſolatia, & colloquia, ut in ſecreto cordis

a *Surius die* 19. *Iulii*.

b *Bern. in Cant. ſerm.* 41. *fine*.

c *Et Hom. de negotiatore, mihi pag.* 437.

inter homines taciturnior. *a* Hoc illud silentium est, de quo Isaias dixit: In silentio & in spe erit fortitudo vestra *b*.

Silent, qui turbas & tumultum cavent. Nihil animorum meditationi aptius, quam solitudo: solitudinem amet ac secessum, qui cupit familiaris fieri cælo.

Ferunt Hieronymum Stridonensem, Christianæ pietatis lumen & propugnaculum ingens, dicere solitum, oppida & urbes videri sibi tetros carceres, solitudinem paradisum. Putes, eum sensisse, quæ dixerit, quippe qui retorridum Syriæ solum scorpionibus & feris infestum, sacco amictus, humi cubans, aqua & herbis victitans, Romanis prætulit beneficiis.

Solitariis (ait magnus ille Antonius) cum solo corde suo luctamen est, is autem, qui inter turbas est, hostes suos nunquam numeravit; qui solus est, extra bellum oculorum, aurium & linguæ vivit, qui inter homines agit, cum oculis, cum lingua, cum auribus satis tricarum habet, etsi quies sit ab aliis hostibus. Soli pateant oculi, sat ostiorum patet, per quæ pestis penetret. Has portas hic occupat hostis. Mors per fenestras ascendit. *c* Pleni rimarum omnes sumus ac fenestrarum. Has optimè vel claudit solitudo, vel hostem per eas excludit. Ideo Justinus Martyr libere pronuntiat: Qui vult feliciter vivere, studeat nec videre multa, nec audire;

a *Ambr. l.3.offic.c. 1.*
b *Isa.c.30.v.15.*
c *Hierem.c.9.v.31.*

§. IV.

Nemo putet auditurum se, quid in se loquatur Dominus, nisi sit extra turbas. Publium Scipionem, eum qui primus Africanus est dictus, dicere solitum ferunt, nunquam se minus otiosum esse, quam cum otiosus, nec minus solum, quam cum solus esset. Magnifica vox ac sapiente digna! quæ declarat, illum & in otio de negotiis cogitare, & solitudine secum loqui solitum, ut neque cessaret unquam, & interdum alterius colloquio non egeret: ita duæ res, quæ languorem afferunt ceteris, illum acuebant, otium & solitudo a.

Ad quæ elegantissimè beatus Ambrosius: Non, inquit, primus Scipio scivit solus non esse, cum solus esset. Scivit ante ipsum Moses, qui, cum taceret, clamabat: cum otiosus staret, præliabatur. Adeo otiosus, ut manus ejus alii sustinerent: nec tamen minus quam ceteri negotiosus, qui otiosis manibus expugnabat hostem quem non poterant vincere, qui dimicabant. Cujus autem majora negotia, quam hujus otia, qui quadraginta diebus positus in monte totam legem complexus est?

Quando ergo justus solus est, qui cum Deo semper est? quando solitarius, qui à Christo nunquam separatus est? solus profecto non est, qui, quoties vult, meliore sui parte cælum obambulat, tanto facundior cum Deo, & cum Angelis, quanto inter

a *Cic. l. 3. offic.*

ſolum eſſe, in otio non otiari, & vitam non ignavam, ſed tranquillam ducere, Epictetus dicere ſolebat. Quemadmodum mali tragœdi ſoli canere non poſſunt; ſic quidam non ſoli ſecum deambulare. Qui Deum & Angelos ſolitudinis ſuæ ſocios habere neſcit, pænè tutius inter clamores ac ſtrepitus vivit. Bonæ ac caſtæ mentis præſidium ingens ſolitudo.

Egregie Philo: Vir bonus, inquit, vitæ quietæ amator, ſeceſſum quærit & ſolitudinem, latere, cupiens non odio hominum: eſt enim ſi quis alius eorum amans: ſed quia fugit & proculcat vitia, quibus vulgus delectatur, gaudere iis ſolitum, quæ dolenda ſunt, & dolere de iis, quæ gaudenda *a*.

Sed de ſilentio quid addam? Silentium plenis buccis pæne omnes laudant, vix ulli obſervant: quis eſt, qui cum Simonide *b* non dicat: Nunquam ſe pœnituiſſe ſilentii, ſermonis ſæpius. Nec neſcimus optime dictum à Demarato, neminem ſtultum ſilere poſſe: Silentium infinitorum malorum nobiliſſimum eſſe pharmacum, nec pænè quicquam inter innumera pericula tutius quam ſilere. Non ignoramus, auri contemptum, loquendi opportunitatem, & ſilendi patientiam, præcipua virtutis eſſe fundamenta. Conſtat, malum hominem tacendo rectius quam loquendo ſuperari; meliorem eſſe prudentiam parum

a *Philo l. de Abrahamo.* b *Hoc Plutarchus tribuit Simonidi, ſed Laertius & Valerius Xenocrati. Sapiens dictum, quiſquis fuerit.*

re; *a* fugiat & maneat in solitudine, tanto vicinior cælo, quanto remotior à tumultibus terræ.

a *Iustin. epist. ad Zenam & Serenum, qui videntur fuisse cœnebitæ.*

§. V.

Antisthenes rogatus quid è Philosophia fecisset lucri? Posse mecum loqui & versari, ajebat. Lucrum certe ingens, & ad vitam continentiorem adjumentum maximum solitudo. Ideo Pyrrho, ut Laërtius refert, deprehensus solus; & tamen loquens, rogatus quid id faceret? Meditor, inquit, probus esse.

Vita inter turbas & negotiosos tumultus vix vita censeri potest. Quod Similii epitaphium testatur. Similius vir militaris ævo Adriani Cæsaris, ad plurimam ætatem pervixit, sed quia ultimum duntaxat septennium à tubis & classico remotus sibi ac quieti vixerat, hoc tumulo suo inscribi voluit: Hic jacet Similius septennis vetulus, qui licet annis plurimis vixerit, tamen annis tantummodo septem vixisse censendus, quibus ei licuit quietè vivere *a*. Similio multos reperias similes, qui in fluctus medios eunt, & tumultuosam probantes vitam, quotidie cum occupationibus suis luctantur, & vix unquam sibi vivunt. Sapiens mallet in pace, & solus esse, quam in hac circumstrepentium negotiorum pugna.

Sed artis est profecto in solitudine non solum

a *Cælius Rhodigin. l. 11. c. antiq. Lect.*

ſimplicis eſt artificii, quod nos non tantum non callemus, ſed contrariam ei aſſuetudinem, ne id facile diſcamus, opponimus, dum quicquid in buccam venit, ſine ordine, ſine lege per tumultum effutimus, quod niſi ſilendo dediſcere non poſſumus. Atque hic ſilentium duo nobis præſtat. Primum eſt: Vitioſum loquendi modum docet oblivìſci, quod aliter niſi tacendo fieri non poteſt. Deinde tempus & ſpatium concedit eos inſpiciendi, qui rectè loqui eximie ſciverunt. Lingua in quibuſdam, ſed paucis nobile & argutum membrum, in magna autem parte hominum nocens atque peſtiferum, & quo multis caruiſſe ſit melius. Ita non ſolum in ſervo verum cernitur, quod Satyricus dixit:

Lingua mali pars peßima ſervi. a

Sed in pleriſque etiam liberis, quibus nil pejus dedit natura quam linguam.

Cum incipimus odiſſe ſilentium, à vanis ad nocitura facillimè decurrimus, minuſque jam circumſpecti negligentioreſque verborum noſtrorum obſervatores in plurima pœnitenda labimur. Nam ſæpe, cum vera ſermoni deſunt, ad mendacia divertimus; modo promptum ſit, quod loquamur, verum an falſum, id ſcilicet non multum intereſt. Inde plenis jam plauſtris aliena fama proſtituitur, & ille diſertiſsimus habetur, qui aliorum nævos copioſius exagitat. Ita in aliena fama & ſanguine natant hæ linguæ, poſtquam ſilentii frenum excuſſerint.

a *Iuvenal. ſat. 9. v. 120.*

Quæ-

rum urbanam, quam loquacitatem stultam: signum fatuitatis certissimum esse, os garrulum, & verbis abundans. Quotidiana liquet experientia, plerumque nullum deesse peccatum, cum linguæ deest frenum; mala pænè omnia ex ore nasci nimium verboso. Hæc omnium vocibus jactantur, his libri ac codices implentur, hæc è pulpitis ac cathedris proclamantur, at interim nos intemperantis linguæ homines, cum datur occasio, imo etiam cum negatur, effusissime garrimus, & malumus videri fatui, quam parum urbani. Nemo fere est, qui Ecclesiastæ leges curet, quæ non loquendi solum, sed & tacendi tempus sanciunt. Ecquis est, qui silentium inter artes easque primarias referendum putet? ita superfluum censemus discere, quod sciant pecudes. Inde fit, ut neque loqui sciamus, nec tacere. Sed ideo loqui nescimus, quia tacere non didicimus: & ideo nescimus tacere, quia perpetuo loqui cupimus. Vtrimque miseri (parum hoc) utrimque malitiosi, quia importune loqui malumus quam opportune silere.

§. VI.

Objicias: Sæpius loquendo videri discendum esse loqui, uti fabricando fabri, & cantores fimus cantando. Negat Basilius *a* parem utrimque rationem esse, & caussam addit hanc: Rectè loqui non sim-

a Basilius in Reg. fusius.

potest facile animus dictorum auditorumque mille formis illusus ad meliora se convertere, aut supra hæc erigere tanta nugarum mole oppressus.

Nescit mens inhærere Deo, sui, Deique per tot fabulas prodiga: Conjunctionem cum Deo ignorat, quæ solitudinis & silentii amica non est: Cælestia non attingit, quam tot inanium colloquiorum maria demergunt. Non fert æmulum Deus: aut enim amari solus vult, aut amari non vult. Vis illi conjungi? Amove, quidquid ab illo te disjungit, ut conjungat alteri. Inter potentissima, quæ te alteri conjungunt, est quædam loquendi prodigalitas, cum nec necessaria nec tempori apta profundimus.

§. VII.

Isocrates duo dicendi tempora putabat statuenda: ut non loquamur nisi de iis quæ certo novimus, vel de quibus discere necessarium est. In his enim solis orationem silentio præstare, in aliis esse melius silere quam loqui. Quocirca quies & silentium tranquillæ conscientiæ optatissimum asylum. Qui promptus est ad loquendum, loquendi limites facillime transierit. Hypocaustum calidum sine ostio, vas vinarium sine operculo, lingua sine silentio, nec illud calorem, nec istud odorem, neque hæc animi fervorem conservabit. Disce tacere, si vis proficere. Quid es, cum loquax es, nisi urbs sine muro, domus sine ostio, vas sine operculo, equus sine freno?

Hebræus

Quærit Jobus: Nunquid justificari poterit vir verbosus? a Certissimum, ubi multa verba, ibi multa peccata. In multiloquio non deerit peccatum. b Ergo ut minuas peccata, contine verba, & silentium ama. Assuesce silentio, & cum voluptate taciturnitatem coles: assuesce fabulis, & cum mœrore linguam continebis. Tantum in utramque partem assuetudo valet.

Silentium, cum loquendi tempus non est, prudentiæ signum evidens est. Carpant alii taciturnitatem tuam, modo probent vitam tuam: Isaiæ non fallax oraculum est. c Cultus justitiæ silentium, & securitas usque in sempiternum. Nisi amicus fueris solitudini ac silentio, non eris virtuti. Plerumque quod precando lucramur, id omne perdimus confabulando, uti Penelope telam, quam interdiu texerat, dissolvit noctu, nunquam sui operis visura finem: ita quicquid boni sensus è precibus & colloquiis cum Deo hauritur, id effunditur vaniloquentia. Imo difficillimum est rectè precari, ubi tam pronum est loqui. Mens namque tam variis narrationibus onerata, ægerrimè sese ad orationis quietem componit. Occurrunt audita & narrata, & quicquid imbibit, non supremis tantum labris natat, sed omnem animum occupat. Ita dum mens orationem meditatur, innumeræ suggestiones alio eam vocant, & ad se trahunt. Nec potest

a *Iob c.11.v.2.*
b *Prov.c.10.v.19.*
c *Isa. c. 32. v. 17.*

Quapropter nihil æquè proderit quam quiescere, & minimum cum aliis loqui, plurimum secum.

SILENTII ET AMORIS ERGA SOLITUDINEM

Actionis, seu, praxis.

1. Singulis annis solitudinem pluſculum guſtare, & eâ per aliquot ſaltem dies frui. Imò diebus ſingulis aliquid ſilentio & ſolitudini dare; declinare à turbâ & ad orandum aut meditandum ſecedere.

2. Solitudinem ac ſilentium jam lectionis, jam orationis, jam & laboris vicibus mutatis condire. Eſt tacens, inquit Siracides, ſciens tempus aptum. a

3. Solitudinem mirificè recreat liber cæli aſpectus, ſtellarum ſub adultam noctem conſideratio, dum quis ipſe ſibi dicit: Hæc erit domus tua, ſi ea te dignum geſſeris inquilinum.

4. Optima ad ſolitudinem diſpoſitio eſt, ſolers exteriorum ſenſuum cuſtodia. Os, aures, oculi, ſi opportune claudantur, ſolitudinis ſunt veſtibulum.

5. Quandoque nocti aliquid decerpere, ut id piis ſtudiis detur. Seneca de ſe clariſſime: Nullus, inquit, mihi per otium dies exit: partem noctium ſtudiis vindico: non vaco ſomno, ſed ſuccumbo, & oculos vigilantiâ fatigatos, cadenteſque in opere deti-

a *Eccli. c. 20. v. 6.*

Hebræus Ethicorum doctor hæc confi- mans: Sicut urbs patens, inquit, & absque murorum ambitu, ita vir, qui non pote in loquendo cohibere spiritum suum *a*.

Severus Sulpitius presbyter, vir & ge- nere & litteris clarus, voluntariæ pauper- tatis amans, Martino Turonensi & Pau- no Nolano præsulibus charus, jam sene à Pelagio ejusque asseclis sermone ill- queatus, demum loquacitatis suæ culpa agnovit, & silentium sibi à seipso ind- ctum non rupit ad obitum usque, ut quo malè loquendo deliquisset, severe tace- do expiaret. *b* Hic ego rem omnem compendium confero, & tria do doc- menta Primum, *Ladi ac silere summæ fo- titudinis est.* Continere linguam, cum ne- mo reprehendit, nemo mordet, nem conviciatur, artis est non permagnæ. A reprehensiones, morsus, convicia audir & tacendo ferre, hoc artis, hoc Christia- næ generositatis maximum argumentum est.

Alterum Pythagoræ: *Aut sile, aut affe silentio meliora.* Tanto enim utilior er oratio, quo silentium tempestiviùs.

Tertium Xenocratis: *Qualibet dies fi- etiam silentii tempus habeat.* Xenocrate quemadmodum omnes diei partes actio- nibus certis assignabat, ita suam etiam da- bat partem silentio.

Qua

a *Proverb.c.25.v.28.*

b *Ado in Chron.ætate 6. An. Christi 41C Gennadius de viris illust.c.19.*

madem ei assigna. Facilis est iste, in quavis virtute progressus.

CAPUT QUARTUM.

Rosa Alebastrina, seu, *Fides*.

§. I.

FUNDAMENTUM omnis Christianæ vitæ fides est. Ubi hæc deest, aut vacillat, tota ruit structura. Fides summè nobis necessaria est, principio quidem ob immensam Dei majestatem, quæ ratione nequit, fide comprehendi potest. Deinde fides requiritur, ut homo præmium sibi destinatũ promereatur: qua in re non solum hominis voluntas divinis obsequiis impendenda, sed etiam intellectus, illam divinæ voluntati, istum judiciis divinis subjiciendo. Tertiò finis omnium nostrum, ad quem conditi sumus, est Deo æternum frui, Deum inter immortales delicias semper aspicere; atqui hoc supra naturam est, quo pertingere non potest ratio, ergo fides. Quod beatus Pontifex Leo explicans: Magnarum, inquit, hic vigor est mentium, & valde fidelium hoc lumen est animorum, incunctanter credere, quæ corporeo non videntur intuitu. *a*.

Beatissima Domini mater altissima credidit mysteria. Divinæ Triados arcanum naturæ lex ignorabat. Lex Mosis vix quicquam de eo sciebat. At virgo ex vatum ora-

a *Leo serm. 1. de Ascens. Dom.*

detineo. *a* Hoc idololatræ fecerunt; quid nos Christiani?

6. Tum maximè silere, cum maximè os loqui cuperet. Præcipue vero cum aliorum verba perstringunt ac urunt, ipse sibi quisque dicat: Tace jam, tace, nil tutius; moderare linguæ, aut periisti. Loqueris? sermonis millies te pœnitebit. Siles? caussam habes optimam, modò eam lingua non corrumpat.

7. Cultæ solitudinis actiones primaria sunt: Exomologesi faciendæ se parare, pios libros lectitare, de toto vitæ statu cogitare: continua Dei beneficia perpendere: vitæ melius instituendæ modum exquirere: omnium hominum novissima prævidere: temporis rectè distribuendi, & optimè collocandi rationem inire.

8. Silentii virtus non solum à pravis & illicitis sermonibus linguam continet, sed etiam ab utilibus & permissis. De seipso rex David: & silui à bonis *b* ait. Solus ad illicita non proruit, qui à licitis etiam se cautè restringit. Homo sapiens tacebit usque ad tempus. *c*

9. Sicut vitia & virtutes suos quælibet gradus habent, ita & hoc. Ideò solitudini paulatim assuescendum. Primo quidem disce, exiguo tempore solitudinem tolerare: Dein unam alteramve horulæ partem ei tribue: post aliquantum temporis, seu partem diei, deinde diem, suo tempore dies aliquot demum unam alteramve hebdomadem

a *Seneca epist.* 8. *initio.*
b *Psal.* 38. *v.* 3. c *Eccli. c.* 20. *v.* 7.

§. II.

Ad fidem ſpectat fidei confeſſio, quam virgo edidit ſub cruce, quando filium non ſolùm comitata eſt ad crucis ſupplicium, ſed infra crucem generoſiſſime adſtitit. Ita toto pænè terrarum orbe ſpectatore in ſummo luctu conſtantiſſimè profeſſa eſt fidem: hunc ſcilicet in cruce pendentem hominem, ſuum eſſe filium, eſſe Chriſtum, eſſe Deum, qui à morte rediturus ſit ad vitam. Eo tempore unicus Apoſtolorum adfuit, qui auſus cruci aſſiſtere, & ſe diſcipulum ejus hominis fateri. Ceteros omnes tegebant latebræ, tunc enim diſcipuli omnes relicto eo fugerunt. a

In Catholicorum templis veteri ritu cum triduo ſacræ hebdomadis, preces matutinæ decantantur, ad finem ſingulorum Pſalmorum ſinguli cerei è duodecim extingui ſolent: unicus ad ſacrarium defertur ardens. Ea res piam hanc interpretationem habet. Apoſtolorum fides eo tempore utcumque nutabat, tutius illis viſum latere, & velut cereum extincto lumine abſcondi. Unica fax illa, Domini mater cum ventis certabat, nec ullis turbinum flaminibus extingui poterat:

Non hiemes illam, non flabra, nec imbres
Sanguinei convellebant: ———

Petrus à ventulo concuſſus cecidit: ſtetit virgo, ſtetit inconcuſſa, & fide ac ſpe ſemet ſolabatur rediturі ad vitam filii. Ubi enim charitas tam perfecta, quid mirum, quod

a *Matth. c. 26. v. 46.*

oraculis,& Angeli verbis, Patrem & Filium nominantis (Hic erit Altissimi Filius) & addentis (Spiritus sanctus superveniet in te) sublime illud mysterium accepit & credidit, idque eo tempore cum Euangelium nondum promulgatum.

Gedeon & Zacharias, ut firmius crederent, illustria ejus rei signa petierunt: Virgo non prodigia postulabat, non exigebat miracula, neque rei certitudinem curiosius indagabat. Firmius omnia & constantius credidit, quam ullus unquam hominum credendo vicit Abrahamum. Quod enim beatus Paulus de Abrahamo, hoc de illa verissimè dici poterit: Contra spem in spem credidit, ut fieret mater multarum gentium. Supra omnem naturæ captum, & virginem semper se permansuram & tamen parituram credidit.

Locupletior omnibus testis Elisabetha: Beata, inquit, quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino. *a* Ex his concludens Augustinus: Sacratissima virgo, inquit, beatior fuit per fidem perfectam concipiendo Deum in animâ, quàm in corpore. Nam etsi tanta sit dignitas, Dei matrem esse, ut major homini conferri non possit, ea tamen sola jus ad immortalem gloriam non dedit, sed fides vivacissima. Hæc charitati juncta virginem super universos Angelorum ordines erexit. *b*

Ad

a *Luc. c. 1. v. 45.*
b *Aug. l. de sancta Virginitate c. 3.*

quinam excelluissent fide, Abelen, Enoch, Noëmum, Abrahamum, Joseph, Mosen, Gedeonem, Samsonem, Jephte, Davidem, aliosque complures nominat, de quibus: Iuxta fidem, inquit, defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed à longè eas aspicientes, & salutantes, & confitentes, quia peregrini & hospites sunt super terram. a

Hi præstantissimæ fidei viri, cælum in votis habuerunt & promissis, & illud eminus fide ac spe salutárunt; jam possident, jam cives sunt, qui olim ad beatam illam civitatem contentissimis studiis peregrinabantur.

In naturæ operibus credendis magna opus est fide, multo adhuc majore in divinitatis, cujus natura est ministra. Piæ opinionis filia est fides, religionis mater, qua sublata nihil homini relinquitur, cur cælum spectet amplius, aut cur plus sapere dici possit, quam mutum animal. Homo sine fide & Religione velut infrenis equus, atque eo deterior, quo & natura contumacior quàm equi, & in vitium multò propensior.

Magnus ille Abrahamus, omnium rectè credentium parens, quæ sibi è cælo promittebantur, firmissimè credidit, idque illi justitiæ datum est, sed non magis illi quàm omnibus (ut credi par est) qui omnia, quæ fiunt, ad divinam referunt providentiam.

Mosi divinitus operanti nonnihil obsti-

a *Hebr. c. 11. v. 13. & seq.*

fides fuerit tam firma? Charitas omnia credit. *a* Et ut os divinum loquitur: Omnia possibilia sunt credenti. *b* Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic: Tollere, & jacta te in mare, fiet; & nihil impossibile erit vobis. *c*

Cum, virgo ad Angeli cælestia postulata responderet submississimè: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, mox è cælo mons montium, mons infinitæ magnitudinis, in ditissimum mare, in beatissimæ Virginis uterum sese demisit; Deus humanum corpus induit. Hoc opus grande Virginis fides plurimum juvit: Assensa est postulatis, & voluntate sua divinam complexa, orbem jam lapsum, jam perditum erigere, quantum in se fuit, collaboravit votis ardentissimis, & integerrima fide. Hinc jure merito MAGISTRA FIDEI appellata, ut quæ Domini discipulos, nosque omnes imbuit fideli prorsus magisterio.

a 1.*Cor. c.* 13. *v.* 7.
b .*Marci c.* 9. *v.* 23.
c *Matth. c.* 17. *v.* 20.

§. III.

Cum de Fide sermo est, in fundamentum sit, quod beatissimus Paulus asserit. Hic ubi de hominibus excellentis fidei nomenclaturam texuisset, hanc apposuit clausulam: Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit. Atque ut nossemus, qui-

lavacro admovit. Tam uberem piſcatum ille promiſit, qui cymbam & retia relinquere præcepit. Sed eadem fide Petrus hominem è matre claudum in ſolidos pedes erexit, juſſitque ambulare rectum. Nimirum omnia poſſibilia ſunt credenti.

Paulus Tarſenſis hoſtiliter in Chriſtum inſurgens, ſubito veritatis admonitu, & eum, cui infenſiſſimus erat, Dominum vocavit, & quid ſe facere vellet, ſubmiſsè ſciſcitatus eſt, ex hoſte factus mancipium, ex lupo agnus. Hic virtute Fidei Elymam magum in Cypro perpetuâ cœcitatis nocte damnavit, ut in iis tenebris moreretur, quas viventium oculis offundere conſueverat. Credenti poſſibilia ſunt omnia.

Stephanus Chriſtianæ pietatis aſſertor non ſyllogiſmis, non ſophiſmate, non elenchis è Dialecticâ petitis uſus, ſed è fonte fidei puriſſimo illum dicendi ſpiritum hauſit, cui omnis ſynagogæ ſapientia, omniſque Philoſophiæ vafrities cedere coacta eſt. Credendo montes ut plumæ transferuntur, & nihil impoſſibile erit credenti.

Valens Imperator Arrianis, quibus faverat, templum quod veræ religionis viri poſſederant, deſtinarat. Hoc Principis conſilium Euſebius Antiſtes non improbare tantum, ſed etiam deteſtari, & imminentes pœnas vaticinari. Cæſar Præſulis auctoritate motus ſtatuit periculum ſumere, utra demum ſanctior videretur religio: ac ſimul edixit, ut templum clauderetur, idque iis demum cederet, quorum precibus

terunt artes magicæ, quarum operâ rex Ægyptius utebatur. Sed cessit tandem vanitas illa veris miraculis, & victi præstigiatores Numinis providentiã sunt confessi. Rex ipse, quia non credidit, sibi & suis exitio fuit. Enimverò quia pelagus Israëlis populo in camporum planitiem cessit, & siccum tutumque præbuit iter, rex incredulus cum exercitu validissimo insecutus, marinis fluctibus miserè sepultus est. Luculentum hoc fuit repudiatæ fidei supplicium.

Elias vates Hebræus in apertum cum Baalis Sacerdotibus certamen descendit Achabo rege contentiõnis arbitro. Ceterum illi suum Baal in multum diei suppliciter precati, ut ignem è cælo mitteret, nihil impetrarunt. Sed quid impetrare poterant, cùm multò minus is posset qui rogabatur, quam qui rogabant?

Elias contrà fide ac precibus cælum evocans, mox obsequentissimum habuit ignem. Cujus rei miraculo circumfusa multitudo, quæ in eventum ejus disceptationis erat erecta, veræ fidei altissima jecit fundamenta, & protinus in illas voces sæpius repetitas erupit: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus. *a*

a 3. *Reg. c.* 18. *v.* 39.

§. IV.

Petrus opere piscator, dignitate Apostolorum princeps, hac duntaxat fidei virtute, non Atticâ, non Latiali eloquentiâ fretus, uno die tria hominum millia baptismi

lava-

Sodalis (& quid non ?) Ego sacra Catholica ad usque supremum halitum defendam. Rectè hæc quidem & fortiter dicuntur, si modo serio & ex ipsis animi fibris dicerentur. Exploremus igitur viri fidem, & videamus, quantum os à corde distet; quantum ficta fides absit à vera.

Dicamus huic viro nummorum tenacissimo: Da, quæso, huic pauperi unum alterumve florenum aut Philippeum, & pro iis mille recipies in cælo. Nam, Salomone teste, feneratur Domino, qui miseretur pauperis. *a* Ergo perde pecuniam tuam propter fatrem tuum, *b* & abundantissimè recipies illam.

Observate vos jam hominis fidem: vultum contrahit bonus iste vir, & obliquum tuetur; capite abnuit, & Melior est, inquit, passer in manu quàm aquila super tectum: moneta præsens res plane affabilis, & incertis omnibus longè præferenda. Pecuniam hic inter pauperes erogatam, in cælo recipiendam credo, at interim servo.

En fidem, sed languidissimam: credit & non credit. Si fides, inquit Augustinus, sine dilectione sit, sine opere erit. Nunquid fides tua sterilis, erit? si sterilis non est ipsa. *c*.

Quàm verè Lucas & ex ore Domini dixit: Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra? *d* Sed fidem boni illius viri

a *Prov. c. 19. v. 17.*
b *Eccli. c. 29. v. 13.*
c *Aug. to. 8. in Psal. 31. p. 76.*
d *Luc. c. 18. v. 8.*

ſuâ ſponte patuiſſet. Arrianorum preces prorſus irritæ ceciderunt, nec templi valvæ iis convulſæ. Euſebius ingenti fide illud ſolum effatus: Attollite portas principes veſtras, & elevamini portæ æternales. a Vix totum abſolverat carmen, cùm repente oſtia crepuerunt, patueruntque ædes ſua ſponte ſubire volentibus. Hæc in Arrianæ perfidiæ deteſtationem, veræque fidei firmamentum facta. Nemini hæc adeò mira videantur.

Ipſe Arrius orbis impoſtor, fidei oppugnator acerrimus, ſenſit tandem, quid oppugnarit: nam alvum & animam unà ejecit. Olympius Arrii affectator cùm Carthagine in balneis lavaret, & ore impio ſanctiſſimam Triadem laceſſeret, trifido telo ſupernè ictus concidit. Iocari cum Deo non licet, ô mortales, multo minus linguâ Deum violare. Et uti credenti omnia ſunt poſſibilia, ita non credenti adverſa omnia. Animalculum vel minimum, vel atomus unus carnificem agit, cum Dei hoſtis jugulandus eſt.

a *Pſal. 13. v. 7. & 9.*

§. V.

Liceat hic, obſecro, cogitationes meas tutò dicere. Paſſim omnes jactamus fidem, ſed fidei defectu ſæpe plurimum laboramus. Fidem ex ore promimus, melius educeretur è corde, propria Fidei domo. Hominem mihi date, qui conceptiſſimis verbis ſic ſeſe ſoleat efferre: Ego Chriſtianus, ego Catholicus, ego Virginis matris

So-

recta. *a* Eleganter cecinit B. Prosper: *Non satis est Domini præcepta evolvere lingua,*

Is meminit legis, qui memor est operis. b
O Domine adauge nobis fidem.

a *Aug. tom. 4. l. de fide & operib. c. 13. fine. Tom. 10. serm. 53. post init. p. 249.*
b *Prosper l. epigram.*

ACTIONES FIDEI.

1. Sæpius exercere fidem circa sublimissima quatuor illa Fidei mysteria sanctissimæ TRINITATIS, Incarnationis Christi, Eucharistiæ, & Resurrectionis. Atque hanc fidem his subinde verbis testari: Credo, ô beata Trinitas, credo te Deum trinum & unum. Credo Christum Dei Filium pro nobis factum hominem. Credo sub panis & vini velamine Deum verè præsentem esse. Credo nos omnes novissimo die redituros, aut ad vitam, aut ad suplicium æternum.

2. Fidem in adversis singulariter sic excitare: Credo, Deum melius scire meipso, quid patiar, & velle, ut hoc ipsum, quod me premit, patiar. Credo etiam, Deum & posse & velle juvare me. Hunc igitur adjutorem unicè quæram; ille me certò non deseret. Tunc juvabit, & eo modo, quo ipsi melius visum fuerit, meum non est auxilii modum aut tempus Deo præscribere.

3. In actionibus bonis exercendis, præsertim in rerum arduarum aggressu, ad Deum per fidem fixissimis oculis suspicere,

viri ulterius examinemus. Vir iste bonus à carne invitatur ad furtivam libidinem: Hîc illi fides ingerit: Hoc facere, est cælum perdere, & ad inferos se sponte præcipitare. At ille bonus vir nihilominus hoc audet, & facit. Perinde si diceret: Quidquid sit de cælo; hoc mihi gratum est, & volupe. En fidem, sed pictam, sed otiosam, hoc est, pæne nullam. Idem hoc amplius ostendimus. Bonus iste vir æmulorum multos habet; sunt ex iis, qui non leviter eum læserunt. His ille, ut ignoscat, adduci non potest. Fides illum acerrimè hortatur: nisi tu inimicis tuis omnibus ignoscas, & quidem ex toto corde tuo, neque Deus ignoscet tibi. Actum est, despera cælum, nisi hac Christiana generositate præstes te dignum cælo. Nil veniæ speres à Deo, nisi tu prius veniam dederis iis, qui te offenderunt quacumque ratione. At ille contumacissimam spirans vindictam, nullis precibus, nullis fidei præceptis flectitur: mavult mori, quam injuriam non persequi, non ulcisci. En fidem, sed cadaverosam, sed mortuam.

Hæc Augustinus disertissimè affirmans: Qui credit Deo, inquit, debet facere quod præcipit Deus; & qui propterea facit quia præcepit Deus, necesse est ut credat Deo. Verè beatus est, qui & rectè credendo bene vivit, & bene vivendo fidem rectam custodit. Igitur sicut otiosa est fides sine operibus bonis, ita nihil proficiunt opera bona, sine fide

recta

CAPUT QUINTUM.
Rosa Gypsea,
seu,
Auditio Verbi divini.

§. I.

ETSI Virgo beatissima domi suæ annis triginta concionatorem optimum verè cælo delapsum attentissimè audierit, ejus tamen facundia satiari non potuit. Nec mirum. Tam affabilis eloquentiæ fuit hic concionator, ut cælesti verborum vi & brutas animantes, & surdas rupes, & luctantes ventos, & furibundum mare mulcere potuerit, & ad obsequia promptum reddere. Divinus hic ecclesiastes potuit ex undis provocare cetos, ex aëre fulmina, è cælo devocare sidera, è tumulis evocare mortuos.

Ad divinissimum illum concionatorem igneus Paulus, & disertissimus Chrysostomus, & eruditissimus Augustinus mutos sese infantes dicerent. Hunc Virgo concionatorem annis triginta domi suæ habuit quotidie super mensa differentem, eumque tanta fame audiit, narrantis ab ore pendens, ut ab eo satiari nunquam potuerit. Proinde cum divinus hic Orator in pulverem prodiret, & jam in plateis, jam mediis campis, modò in templo, modò in montibus, modò è navi verba faceret ad circumfusum populum, adfuit & virgo

re, eumque ut ampliſſimum actionum noſtrarum remuneratorem venerari; nec cupere laboris præmium ſtatim accipere, ſed illud magna fide ſuo tempore dandum expectare.

4. Quotieſcunque è divinis litteris aliquid auditur, aut legitur, iis omnibus ut vero Dei verbo firmiſſimum aſſenſum præbere, illud ſecum volvendo: Credo, Domine, veriſſimum eſſe & optimum, quod dixiſti, quod minatus es, quod promiſiſti, quod prohibuiſti.

5. Altiſſimam & infallibilem prorſus Dei providentiam, in rebus quidem omnibus extollere, in iis verò maximè, quæ adeò nobis videntur miranda, ut cauſſas eorum & rationes vix ullas invenire aut aſſequi poſſimus, quorum ferè quotidie ſunt exempla. Hic illud cum Eccleſiâ ingeminandum: Deus, cujus providentia in ſui diſpoſitione non fallitur.

6. Singulariſſimè Dei in omni loco præſentiam obſervare, & ad illam mores ſuos, omnemque vitam ſtudioſiſſimè componere. Non credit Deum ubique præſentem, qui præſente Deo facit occulte, quod præſentibus hominibus facere vereretur publicè. Dictum Hieronymi eſt: Non eſt verè Chriſtianus, qui non audet in eo ſtatu mori, in quo audet vivere.

7. Errores omnes atque hæreſes à vera fide alienas ingenti pectore averſari, atque repudiare.

CAPUT

rium & homicidium utique non ignoravit esse vetitum, nihilominus pœnitentiam in decimum usque mensem distulit, dum Nathan eum seria valdeque acerba exhortatione perculit. Christus è nubibus concionatur Paulo, nihilominus Paulus ad omnia jam paratus, velut bimulus puer ad Ananiam instruendus mittitur. Cornelium religiosissimum belli ducem ad cęlestia informat Angelus, eundem tamen prolixius erudiendum committit Petro. Reginę Candacis quęstor, qui curru vehens Isaiam legerat, non Angelo, sed Philippo traditur instituendus. Moses qui Deo à secretis & ab intimis consiliis fuit, tamen à socero homine alienigena velut puer instituitur, & modum regendi populi docetur. Christus ipse litteratorum medius sedet, audiendo & interrogando se discipulum professus.

§. II.

Sed objicias primò: Iam antè scio, quæ dicturus est Concionator, pridem ea legi, audivi, didici: nil novi sum auditurus. Respondemus: In templis, ô bone, non convenitur, ut novi rumores audiantur. Hæc dicit Dominus clamat Hieremias: Interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in eâ. *a* Ingerenda est animo notitia rerum etiam notissimarum.

Objicias iterum. Iam senex sum, & ætatem in libris exegi. Respondemus; Quis oro tam senex aut doctus, qui non plura

 nesciat,

a Hierem. cap. 6. v. 6.

virgo inter frequentiſſimos auditores, & in conferta turba filium perorantem auſcultavit.

Ecquis unquam dicere illam audiit; Hæc mihi jam ſæpius audita; Eccleſiaſtes iſte quotidie mihi domi eſt; ſub umbra quietius dicentis verba excepero. Nil horum. Expleri nunquam potuit audiendo. Et verò hoc unum egit, ut nullas filii conciones negligeret. In teſtimonium eſt, quod Matthæus narrat, Chriſto Domino ad populum perorante, fuiſſe è numero auditorum qui diceret: Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant. *a* Nec ſolum Filii verba tam pronis auribus excepit, verum etiam quicquid filium ſpectabat, quicquid ſacram doctrinam ſapiebat, id avidiſſimis auribus accipiebat, velut pabulum futuræ meditationis. Hinc quod paſtores de Angelis eorumque concentu narraverunt, quod Simeon & Anna de filio, deque luctu futuro vaticinati, id omne conſideratura exactius audiebat, Luca teſte, Maria autem conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo. *b* Fruſtra ſunt conciones, niſi ſequantur ejuſcemodi meditationes.

Quòd ſi Virgo beatiſſima divinæ Sapientiæ mater exhortationes ſacras tanta fame appetiit, quid par eſt nos facere rerum cæleſtium inanes? Hîc nemo eximius. Hebræus Rex David in plurimis præceptorem habuit Spiritum ſanctum. Adulterium

a *Matth. c. 12. v. 47.*
b *Luc. c. 2. vers. 19.*

non facis. Scis jubente Domino injurias inimicis condonandas; ſed non condonas. Scis inimicos etiam eſſe amandos; ſed non amas. Iram teterrimum affectum comprimendum eſſe ſcis; ſed non facis. Invidiam ut letaliſſimum venenum omni modo cavendam eſſe ſcis; ſed non facis. Scis pigritiam contentis ſtudiis excutiendam; ſed non facis. Scis animum ſacra confeſſione ſæpius eſſe luſtrandum, ſed non facis. Scis gulam inedia ſubinde caſtigandam; ſed non facis. Plurima eſſe cavenda & fugienda non neſcis, quæ tamen nec caves, nec fugis: Plurima itidem nervis ac viribus omnibus quærenda eſſe atque amplectenda noſti, quæ tamen nec amplecteris, nec quæris.

Ideò reducendus es ſæpius ad memoriam: non enim repoſita illa eſſe oportet, ſed in promptu. Quæcumque ſalutaria ſunt, ſæpe agitari debent, ſæpe verſari, ut non tantum nota ſunt nobi, ſed etiam parata. Adjice nunc, quod aperta quoque apertiora fieri ſolent. Omnium honeſtarum rerum ſemina animi gerunt, quæ admonitionibus ſacris excitantur; non aliter quàm ſcintilla flatu levi adjuta, ignem ſuum explicat; granum piperis contritum, acrimoniam ſuam exerit. Erigitur virtus, cùm tacta eſt & impulſa. Præterea quædam ſunt quidem in anima, ſed parum prompta, quæ incipiunt in expedito eſſe, cum dicta ſunt.

neſciat, quam didicerit? At fingamus
doctiſſimum eſſe, qui nil eximii diſcas
concione. Sic quidem ceteros intellige
tia vinces: at ubi voluntas, ubi memori
hæc monenda ſæpius, illa ad virtutem a
ſidue impellenda eſt. Ignoſce voci barba
ræ ſed veræ: Plurima ſcis *ſpeculative*, v
quidquam *practice*. Itaque ideò diſcen
ſunt, quæ in concionibus dicuntur, ut, qu
fuerunt verba, fiant opera.

Tertiò dixeris; Non videor mihi tot mo
nitis obtundendus, nam niſi me valde fal
lo, vitam non ago vitioſam. Sit ita: ſe
nunquamne illud Senecæ legiſti? etiam
remotis vitiis, quid & quemadmodum
debeamus facere, diſcendum eſt.

Sed quid prodeſt, inquis, aperta monſtra
re, & toties decantata repetere? Plurimum
Interdum enim ſcimus, nec attendimus
Non ſemper docet ſacra exhortatio, ſed
excitat, ſed advertit, ſed memoriam refri
cat, nec elabi patitur ſcitu neceſſaria. Ple
raq; ante oculos poſita tranſimus, ſæpe a
nimus etiam aperta diſſimulat; proinde
quædam illi commendanda, quædam et
jam inculcanda ſunt. Plurima ſcimus, ſed
non facimus. a Scis amicitias ſanctè colen
das eſſe; ſed non facis. Scis animi ſubmiſ
ſionem ac patientiam in omnibus exer
cendam; ſed non facis. Scis cogitationes
laſcivas, quam primum repellendas eſſe;
ſed non facis. Scis conjugium pudice caſte
que ſervandum; num, quæſo, id facis? Scis
virtutem ante nummos quærendam; ſed
non

a *Vide meum Epilogum in Phaëthontem.*

agiliorem faciunt ad bene agendum. Habemus interdum utcunque compositum animum, sed desidem & inexercitatum, ad inveniendam officii viam, quam admonitio sacra demonstrat.

§. IV.

Sed objicias quintò: Aut probus est, qui conciones audit, aut improbus. Si probus, jam sponte currit ad optima quæque; quid eum ultra urgeas? si improbus, vix eum hæ admonitiones juvabunt sic vitiis obligatum. Imò verò juvabunt, hoc scilicet ut vitiis liberetur. Non enim extincta in illo indoles naturalis est, sed obscurata & oppressa. Sic tentabit resurgere, & adversus prava nitetur. Modo illum diutinæ pestis infecerit tantum, non penitus enecuerit. Nam impius, cum in profundum venerit, contemnit, *a* quamvis nec huic quidem conciones negligendæ. Medicina morbos insanabiles non vincit; tamen adhibetur aliis in remedium, aliis in levamentum.

Hic oppones sextò: Quis capiat hanc rerum molem? Infinita præcepta sunt. Falsum est, nam de maximis & necessariis non sunt infinita. Duas tantummodo leges Christiani habent: Ama Deum, ama proximum. Nosti Servatoris vocem: In his duobus mandatis universa lex pendet & Prophetæ. *b.* Aut si mavis, unam duntaxat legem serva, & dicemus te omnium ob-

a *Prov. c.* 18. *v.* 3.
b *Matth. c.* 22. *v.* 40.

§. III.

Sed objicis quartò, & ſtylum vertis: obliviofus ſum, inquis, & dictorum penè nihil retineo. Sit & hoc: ſed num ideò conciones non adeundæ? imò jam tibi multò magis frequentandæ, quò pauciora ex auditis retines. Audi, quæ ad rem narro.

Quidam è Chriſtianis Philoſophis Abbatem de rebus ad animi ſanitatem ſpectantibus conſulens: Mi optime Pater, inquit, religioſos viros ſæpius interrogavi ſuper animi mei ſtatu & ſalute. Quicquid autem illi me docent, quicquid præceptionum ingerunt, id brevi evaneſcit è memoriâ; pauciſſima hærent. Abbas duo conſpicatus vaſa fortè vacua, & mox ad ſocium adſtantem: Ito, inquit, & alterum ex his vaſis eluito. Ivit, eluit, & loco repoſuit. Abbas rurſum: Vas, inquit, utrumque afferto. Attulit. Hic Abbas Philoſopho: Utrum, ait, è duobus his vaſis tibi mundius videtur? Illud, reſpondet, quod modò purgatum eſt. Ad quæ iterum Abbas: Ita quoque, mi fili, cum animo noſtro comparatum eſt: qui frequenter ac ſedulò ſacras exhortationes audit, etiamſi non omnia ita plenè retineat, ut ſingulorum meminiſſe poſſit, illius tamen animus mundior erit, quàm ejus qui divina monita nec audit, nec ullo audiendi deſiderio tenetur.

Ita prorſus eſt: nam etſi conciones nil novæ doctrinæ ſuggerant, memoriam tamen renovant, & voluntatem nonnihil agi-

demonſtret, inſtitutio quoque ac concio virtuti neceſſaria erit. Varia nos vitia impellunt, opiniones falſæ circumſonant, ideo crebris monitionibus opus, quæ vitia cohibeant, eximant opiniones.

Obducis octavo, & ais: Unde mihi conſtat, ea, quæ in concionibus audio, à Deo monita eſſe, & purum putum Dei verbum? Vide; res extra dubium eſt. Magiſter veritatis id expreſsiſſime docens: Super cathedram Moſis, inquit, ſederunt Scribæ & Phariſæi: Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, ſervate & facite; ſecundum opera vero eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt. *a* Audis doctrinam eorum, non vitam eſſe attendendã, qui legitimum docendi jus acceperint. Atque uti Phariſæi ac Scribæ ſuper cathedram Moſis, ſic Concionatores, quos audis, ſuper cathedram Apoſtolorum ſedent. Ergo, quæcunque tibi dixerint, ſerva & fac. Doctrina horum talium proba eſt, etſi vita nonnunquam improba.

a *Matth. c. 23. v. 2. & 3.*

§. V.

Paulus hæc expreſſiſſime confirmans: Cum accepiſſetis, inquit, à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud non ut verbum hominum, ſed (ſicut eſt vere) verbum Dei. *a* Obſerva dictum, *Sicut eſt vere verbũ Dei*, illud ſcilicet quod ab hominibus auditur. Rariſſimi fuerunt, ad quos Deus

a *1. Theſ. c. 2. v. 13.*

obſervatorem. ¡Voluntatem tuam ad divinam conforma, & omnibus omnino legibus ſatisfactum erit.

Oppones ſeptimò : Multi conciones audiunt, nec tamen meliores evadunt. Eſto, quid tum ? Num ergo conciones liberius negligendæ ? non ideò hæ nullos ſanant, quia non omnes. Ego aliter & melius quam tu, ita ratiocinor : Multi, qui conciones audiunt, parum ſanctè vivunt, at nulli, qui conciones negligunt, ſanctè vivere poſſunt. Examina rem, & ita eſſe comperies. Ubi rectiſſimè dico: Multi juvenes cito moriuntur, at nulli ſenes diu vivere poſſunt. Sic affirmate ajo Quiſquis ſacras conciones temere negligit, aut homo ſui ſenſus ac cerebri eſt, aut certe intus & in cute nequam eſt. Nam hic talis legere non ſolet, quæ vitam moreſque inſtruant; ſi nec audiat quidem, homo frugi nunquam erit. Mens bona culturâ eget; vera virtus nemini gratis venditur. Quiſquis doctrinam ſacram fugitat, licet viri boni ſpeciem præ ſe ferat, vir bonus certo non erit; cum averſetur ea, quæ virum bonum faciunt. Animos vix ulla res honeſta magis inducit, dubioſque & in pravum inclinabiles revocat ad rectum, quam Divini Verbi auditio. Pars virtutis diſciplina conſtat, pars exercitatione : & diſcas oportet, & quod didiciſti, agendo confirmes. Virtutis contemplatio virtuti non ſufficit, niſi ſequatur & actio. Ergo ſi recta actio virtuti neceſſaria eſt, rectas autem actiones inſtitutio ſacra & concio de-

mortuus eſt, & ritu Catholico ad templum delatus. Cumque hic Sacerdotes juſta funeri perſolvere, & exequias ordirentur reddere, prodigium ingens in ſigno pendentis in cruce IESU viſum eſt. Nam ſimulacrum Chriſti in crucem affixi inſtar hominis vivi ſe movere, brachia è cruce ſolvere, manus auribus admovere, digitis aurem utramque obturare, perinde ſi voce clariſſima illud diceret: Non auditus non audio. Hoc quidem eſt nutu ac manibus loqui. Atque iſtud ſpectarunt, quotquot aderant, & attoniti obſtupuerunt. Sacerdos inferiarum præſes ad populum verſus: Non latet vos, inquit, hunc virum divini verbi fuiſſe contemptorem, nec unquam perſuaderi potuiſſe, ut Chriſtiano more conciones frequentaret En ſignum luculentum divinæ indignationis. Aures ſuas obturat Deus, ne audiat preces noſtras. Deſinamus igitur incaſſum ei parentare. Dei hoſtis eſt, loco quo dignus eſt, humetur. Sic elatus è templo, humo profana defoſſus eſt. *a* Quam ergo verè Siracides dixit: Qui timet Dominum, excipiet doctrinam ejus: *b* Qui non timet, non excipit. Confer, obſecro, mi Lector, hic dicta cum iis, quæ in Zodiaco noſtro, Symbolo ſexto monemus: Confer, oro, & expende. Nunc ad inſtituti

H 5 noſtri

a *Iacobus de Vitriaco obiit* 1240. *poſt multos labores in Oriente & Occidente pro Eccleſia toleratos. Hic ſerm.* 190. *id narrat, & ex eo idem publice recitat Ioan. Raulinus.*

b *Eccli. c.* 32. *v.* 18.

ſine interprete locutus eſt. Ideò Siracides: Qui timet Dominum,inquit, excipiet doctrinam ejus, *a* à quocumque demum doctrina Domini tradatur,ſive ab ipſo Domino, ſive ab ipſius interprete.

Atque ut probè noverimus, eſſe maximi momenti, conciones non temerè negligere, mentem Dei ac voluntatem neceſſe eſt exploratam hac in re habeamus. Mens Dei eſt: Vult amantiſſimus Pater, ut inter homines alter alteri ſe ſubjiciat,alter ab altero diſcat,iſte illius ſe diſcipulum fateatur, ut eâ ratione ſubmiſſio animi & modeſtia conſervetur in gente humana. Qui conciones aſpernatur,ſatis ſibi doctus eſt, impatiens Magiſtri,nullius ſe diſcipulum gerit, ipſe ſeipſum erudit. Hanc profectò arrogantiam non tolerat Deus; nec impunè fert,quiſquis hac in re Chriſtianæ ſubmiſſionis oblitus ſe ſibi magiſtrum præficit. Hoc è plurimorum exemplis licet diſcere, & eorum etiam quos ipſi novimus.

Plurimos non levi manu flagellavit Deus, qui conciones Deique verbum aut contemptu, aut certè neglectu non audierunt. Hos tales Deus adeo luculentis afficit pœnis,ut & ipſi punitos ſe ſentirent,& alii cernerent.

Narrat Jacobus à Vitriaco Tuſculanus Præſul,purpuratus Pater,fuiſſe virum, qui vel nauſeâ divini verbi vel negligentiâ conciones pertinaciter fugiebat. Mortem fugere potuit, ſed non effugere. Ergo mor-

a *Eccl. c. 32. v. 18.*

cio interesse, concionem autem temerè consultoque negligere, est, quod dicimus, sublegere pelles, & calceos in stipem expendere; spoliare vestitum, & spoliis vestire nudum. Oportet hoc facere, sed illud non omittere.

7. Ad sacras conciones gulam afferre profanam, turpe est. Hic pietas locum habeat, non curiositas: hic non tam spectanda est facunda & eloquens, quam religiosi & fervens dictio. Deus est qui docet, sed linguâ utitur humanâ.

8. Cupere, quà licet, imitari illa tot millia hominum, qui impransi & incenati Christum concionantium secuti ab ore dicentis pendebant. Conciones breves, & cenas optare longas, aut adeo ad prandium properare, argumentum est animi ad divina male affecti.

9. Ob debitam in Dei verbum reverentiam nullum è Dominicis ac festis diebus prætermittere, si id ullo modo fieri possit, quin singulari hoc cultu afficiatur, & concio audiatur. Morbus aut molestia levior ab audienda concione non excusant. Imitemur matrem Domini, & conservemus omnia verba hæc conferentes ea in cordibus nostris.

nostri rationem agendi modum subjungimus.

ACTIONES SEDULITATIS IN AVDIENDO DEI VERBO.

1. Apud animum suum statuere nullam penitus concionem negligere, nisi grandis ab eâ necessitas abducat. Hæc enim auditio sanctioris vitæ maximum est adjumentum.

2. Dum ad concionem itur, in suam intentionem sic inquirere: Cur, quæso, concionem adis? an ut inde fias doctior, an ut melior? scito ad templum te ire, non ad scholam, & eo fine ire, ut inde redeas si non sanctior, saltem ad virtutem promptior.

3. Sub concione dormire, confabulari, litteras legere, animo evagari, Christiana sedulitas non solet. Hæc oscitantis animi, & cælestia nauseantis signa sunt.

4. Cùm quis sese occupatissimum putat, ipse sibi dicat: Martha, Martha sollicita es, & turbaris erga plurima; porrò unum est necessarium. Ideò negotia & occupationes si moram ferant, in tempus aliud differ.

5. Suos etiam domesticos, uxorem, liberos, famulos, familiam totam ad concionem trahere, & hanc auditionem illis vel invitis imperare. Vbi domum redierunt, super audita concione examinare.

6. Tempore concionis divino sacrificio

orbi, una tamen matris gaudium auxit, cum audiret illa concionantem filium, cum cerneret novam condi Ecclesiam; beatorum augeri numerum, divinam ampliari gloriam. Hic Virgo sanctissima indubiè suum illud cæleste melos, *Magnificat anima mea Dominum*, centies, sexcenties, millies ingeminare, divinam bonitatem extollere, novis in dies gaudiis affluere, cælum inambulare.

Cantuariensis Antistes & Martyr Thomas, ut integerrimam Virginem velut recentibus gaudiis perfunderet, hos versus conscripsit ævi sui stylo.

1. *Gaude Virgo mater Christi, quæ per aurem concepisti Gabriele nuntio.*
2. *Gaude, quia Deo plena peperisti sine pœna cum pudoris lilio:*
3. *Gaude, quia oblatio Magorum & devotio exhibetur filio:*
4. *Gaude, quia tui Nati, quem videbas mortem pati, fulget Resurrectio:*
5. *Gaude, Christo ascendente, qui in cælum te vidente, motu fertur proprio:*
6. *Gaude, quia Paracletus demissus fuit cælitus in tuo Collegio:*
7. *Gaude, quæ post Christum scandis, & est honor tibi grandis in cæli palatio.* a

His consideratis jure meritissimo Matri divinæ nomen assignamus EXHILARATRICIS. Ea res originem hanc habuit. Anno Christiano millesimo centesimo

a *Hæc prisci ævi poësis, hæc simplex, sed pia fuerat venustas.*

CAPVT SEXTVM.

Roſa è ſaccaro, ſeu, *Gaudium Spiritus.*

§. I.

VIRGO ſapientiſſima amoris caſtiſſimi has eſſe leges non ignoravit, Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. *a* Hanc ob cauſſam in ædes Zachariæ læta ſubiit, & lætitiæ plurimum domeſticis univerſis attulit, ipſi adeo infanti maternis viſceribus etiamnum abdito: nondum natus jam ſaltabat; nondum gradi poterat, & jam præcurrere conabatur; nondum loqui ſciebat, jamque vociferari moliebatur.

Quid porrò cæleſtis gaudii non ſenſit Virgo beatiſſima nocte illa, qua filium ſuum enixa Angelorum media non tam ſtabulum habitavit, quàm cælum? Quantum hoc gaudiorum puriſſimum ſaccarum auxit paſtorum accurſus, adventus regum? Quamdiu verò Chriſtum infantem, Chriſtum jam juvenem, jam virum domi ſecum habuit, incredibili utique gaudio delibuta ſaccaro victitabat, cujus dulcedo nulli mortalium antehac explorata. Triſtitiæ aliquid fortè ſenſerit, cùm æterna ſapientia Chriſtus materna domo exiens in lucem ac publicum ſe dedit, noſcendus orbi,

a *Rom. c. 12. v. 15.*

dini destinatam : inde illius gaudium sincerum, perpetuum ; tametsi oculis prosilirent lacrimæ. De diversis gaudiorum caussis & fontibus in beatissimâ Matre, hoc loco paucula, eaque summatim & compendio sunt addenda. Sed Vallam, pie Lector, cum suis voculis jubemus multum valere, Pietas hic magis quam latinitas spectanda. Verum priusquam gaudii fontes aperiamus, potissimas mœroris caussas exponemus.

§. II.

Beatissimæ Virginis Matris MARIÆ

Præcipui XV. mœrores.

1. Iosepho cogitata conjugis dimissio. Matth. c. 1. v. 19.

2. Circumcisio Christi infantis, & prima sanguinis effusio. Luc. c. 2. v. 21.

3. Simeonis vaticinium: Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Luc. c. 2. v. 35.

4. Fuga in Ægyptum subitò & nocte suscepta. Matth. c. 2. v. 14.

5. Septennium, vel, ut probabilius, quinquennium in Ægypto toleratum, & reditus in Galilæam non sine metu Archelai. Matth. c. 2. v. 20.

6. Christus duodecennis triduo amissus. Luc. c. 2. v. 48.

7. Christi ad mortem proficiscentis valedictio, quam vetus Ecclesiæ sensus piè

mo trigesimo quarto, tres viri è Germania bellicam expeditionem secuti in Palæstinam, demum & in Ægyptum delati sunt. Hos Sultanus in vincula dedit: ubi beatissimæ Virginis Mariæ iconem nacti, maximâ in Deum Deique Matrem fiduciâ fuerunt. E vinculis liberati imaginem secum asportarunt, quæ demum etiam miraculis clara singulari venerationi esse cœpit, & ut honestius servaretur, sacellum ei conditum, in quo servata. Mox ingens illuc hominum concursus, hinc datus loco titulus: Ad D. Virginem Exhilaratricem. Verè cælestis Domina Virgo Maria Exhilaratrix, verè fons gaudiorum, quæ summum & unicum humanæ gentis gaudium in orbem edidit.

Divinus Paulus gaudii radicem monstrans: Fructus autem spiritus, inquit, est charitas, gaudium, pax, patientia, &c. [a] Vbi Charitas, ibi gaudium. Idcircò Christus, Si diligeretis me, inquit, gauderetis utique. [b] Charitas in virgine maxima, ergo & gaudium. Quippe ni gaudeat immensum, qui gaudia sibi nunquam defutura præsciat? Spes certa beatitudinis æternæ, dignissima est constantis caussa gaudii. Eo Servator velut digitum intendens: Gaudete, inquit, & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. [c] Virgo beatissima non speravit, sed scivit ex Angeli ore se plenam gratiâ, & ab omni ævo beatitudini

a *Gal. c. 5. v. 22.*
b *Ioan. c. 14. v. 28.*
c *Luc. c. 10. v. 20.*

15. Abitus filii in Aſcenſione. Hic verè videtur cor matris fuiſſe avulſum inter gaudia & lacrimas. Actor. c. 1. v. 9.

Ejuſdem matris Virginis

Præcipua XV. Gaudia.

1. Annunciatio Gabriëlis Archangeli, Luc. c. 1. v. 26.

2. Viſitatio cognatæ Eliſabeth. Luc. c. 1. v. 39.

3. Nativitas Chriſti Domini; accurſus paſtorum & narratio. Luc. c. 2. v. 7.

4. Magorum adventus, & adoratio. Matth. c. 2. v. 1.

5. Oblatio infantis Chriſti in templo; Simeonis & Annæ benedictio. Luc. c. 2. v. 22.

6. Inventio filii in templo poſt lugubre triduum. Luc. c. 2. v. 46.

7. Fama miraculorum, accurſus tot millium ad filii conciones, varia laus concionantis, præcipuè vox clamantis feminæ è turba: Beatus venter, qui te portavit. Ingreſſus triumphalis in urbem Hieruſalem, acclamatio plebis, ſubſtratæ veſtes & palmæ. Matth. c. 21. v. 8. Luc. c. 11. v. 27.

8. Reſurrectio Domini Jesu. In dudiè redivivus filius primò omnium matri ſe ſpectandum præbuit, convenienter legi ſuæ: Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviſcaris. Eccli. c. 7. v. 29.

9. Aſcenſio Domini, & glorioſus in cæ-

piè recolit propridie Parasceves. Hoc ita factum esse, rationi valde congruum, cum Christus toties Apostolos suæ passionis monuerit. Matth. c. 20. v. 17. Marci c. 10. v. 32. Luc. c. 18. v. 31.

8. Nuntius de Filio capto. Hic mæror principium fuit multigeni mæroris, & hoc ipso nomine acerbus & gravis.

9. Flagellatio filii acerrima & crudelissima, ab ipsa matre Virgine visa, ut vult S. Birgitta l. 1. Revelat. c. 10. aut certè audita, ut alii. Matth. c. 27. v. 27.

10. Monstratus ab alto filius, cum dicto: Ecce homo. Ad hoc spectaculum virgo Mater turbæ immixta, quid senserit, cogitari potest, dici non potest. Ioan. c. 19. v. 5.

11. Iter in montem Golgotha mæstissimum, & Domini IESU crucem bajulantis verba ad plangentes feminas. Luc. c. 23. v. 27.

12. Crucifixio Domini. Et hic quidem virgineum pectus multiplex affecit dolor ex aspectu & auditu haustus. Utique omni clavo dirius penetravit illud: Ecce filius tuus. Et tamen stabat Virgo mater afflictissima, audiens, cernens infanda. Ioan. c. 19. v. 25.

13. Christi mortui è cruce in gremium matris depositio; contemplatio vulnerum, & fletus super mortuum. Matth. c. 27. v. 57.

14. Sepultura Domini IESU, recessus à sepulchro, lugubres gemitus usque ad auroram nostri Paschatis. Marci c. 15. v. 46. Ioan. c. 19. v. 18.

15. Abi-

Regis Christi, Servatoris nostri, Conciliatoris summi, Redemptoris unici, majorem honorem & gloriam spectant. Eximium decus Filii, laus Matris.

Sed jam de nostrâ gaudendi ratione est, quod pluſculum diſſeramus.

§. III.

Gaudium, quod Paulus appellat Gaudium spiritus, inde tandem nascitur: cum quis assiduis precationibus & plurimâ virtutis exercitatione, præsertim patientiâ induratus eò se demum redegit, ut liberè & ex animo pronuntiet: Nihil uspiam in orbe terrarum est, quod me solido gaudio afficiat, nisi Deus, & unica Dei Voluntas. Valeant res creatæ omnes, mihi Deus meus, gaudium meum & omnia est. O utinam cum Deo sim, illoque fruar detecto vultu! at quamdiu mortales moræ mihi tolerandæ, ad ostium æternitatis expectandum, solatiorum satis est, satis est & gaudiorum spes certa immortalitatis beatissimæ. Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus. a

Sic sperare, sic gaudere sperando, vestibulum cœli, ingressus paradisi est. Hoc nempe fructus, hoc gustus est spiritus, hoc gaudium sincerum. Hæc illa serenitas animi, quæ quamvis calamitatum nubibus obducitur, non tamen adimitur. Hic talis animus inter ipsa medius incendia serenus est & ridere audet, cùm stillant oculis. Ex hoc tali

a Psal. 121. v. 1.

lum reditus. Marci c. 16. v. 19. Luc. c. 24. v. 50.

10. Missio Spiritus sancti, die Pentecostes. Actor. c. 2. v. 1.

11. Magisterium beatissimæ Virginis inter Apostolos, Discipulos, mulieres Domini benefactrices, homines centum & viginti. Actor. c. 2. v. 14.

12. Mirabilis dilatatio Christianæ fidei; accursus, & veneratio beatissimæ Virginis, quam absque dubio omnes ut Domini matrem jam tum plusquam omnes Apostolos magnificabant. Dominus autem augebat, qui salvi fierent, quotidie in idipsum. Actor. c. 2. v. 43. & seqq. & c. 5. v. 12.

13. Obitus beatissimus divinæ Matris & assumptio in cælum gloriosissima. Adstitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato. Psal. 44. v. 10.

14. Exaltatio cælestis Virginis super omnes Angelorum ordines & coronatio. Veni de Libano sponsa mea, veni; coronaberis de capite Amana. Canticor. c. 4. v. 8.

15. Veneratio beatissimæ Virginis matris in terrâ. Beatam dicunt hanc matrem omnes generationes; omnes eam colunt. Luc. c. 1. v. 48. Atque hic cultus jam magis ac magis tot libris, a tot congregationibus, tot aris, tot templis, tot modis aliis propagatur. Quæ omnia ad Domini IESU, Re-

a *Hominum imprudenter piorum commentis, fictis miraculis & historiis nos nihil patrocinamur. Non indiget mater Domini his pigmentis.*

ſit referta, & hujus horridior aſpectus, ſolidis ac certis gaudiis abundet?

Sed hic meliorem Corneliâ matrem ſiſto. Si ullus unquam mortalium verè dixerit: Jesus meus, gaudium meum, veriſſimè mater divina dixit: Ornamenta mea, deliciæ meæ, lux mea, meus filius, meus Jesus. Beatus ille, qui cum Virgine beatiſſimâ ex animo profatur: Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum. *a* Hanc animi lætitiam exoſiſſimam habet cacodæmon, quod Antonius ſuis ſæpiſſime inſtillans: Una eſt ergo, ajebat, ratio vincendi inimicum, lætitia ſpiritualis, & animæ Dominum ſemper cogitantis jugis recordatio, quæ dæmonum ludos quaſi fumum expellit. *b*.

a *Pſal.* 83. *v.* 2.
b *Athanaſ. in vita Antonii.*

§. IV.

Franciſcus Aſſiſias, quæ demum vera eſſet lætitia, exhortatione mirabili patefecit. Ibat vir ſanctus Peruſio ad ſanctam Mariam de Angelis, ſocium itineris habuit unum de ſuis, cui Leo nomen. Hiems erat perfrigida, cælum aſperum & immite, hinc gelu acerrimè urebantur in via. Leo aliquot paſſibus iter præcipiebat, ſequebatur à tergo Franciſcus, qui ſocium ſubito accerſens: Mi frater Leo, inquit, tametſi Fratres Minores ſint bono exemplo aliis, & ſpecimen religioſæ vitæ præbeant, tu tamen ſedulò nota, atque ſi liceat pugillaribus etiam inſcribe, hoc non

tali animo ſunt voces illæ : Ego autem in Domino gaudebo , & exultabo in Deo JESU meo. *a*

Videte mihi feminam pudicam & conjugalis fidei tenacem , quantum illa è liberis, ſi frugi ſint, voluptatis haurit? ſi filii ſint bonæ indolis,felicis ingenii,diſciplinæ capaces, litterarum avidi ac dociles ; ſi diſcendo inter coævos emineant , id mater narrat omnibus , nec ſine ſuavi ſenſu. Sæpius ab illa audias : Meus Narciſſus, Hyacinthus meus , meum gaudium, lux mea, deliciæ meæ.

Narrat Valerius apud Corneliam nobilem Romanam feminam Gracchorum matrem hoſpitio fuiſſe matronam è Campania. Hæc de cimeliis & mundo muliebri injecta mentione, gemmas ſuas & ornamenta illius ævi pulcherrima oſtendit. At Cornelia re prudenter diſſimulata eam ſermone traxit , quouſque è ſchola redirent filii. Hi ubi in conſpectum matris venere : Et hæc, inquit illa, ſunt ornamenta mea, meum gaudium. *b*

Omnia nimirum habet , qui nihil concupiſcit, eo quidem certius quam qui cuncta poſſidet, quia dominium rerum collabi ſolet,bonæ mentis lætitia nullum triſtioris fortunæ recipit incurſum. Itaque quorſum attinet,aut divitias in prima felicitatis parte , aut paupertatem in ultimo miſeriarum ſtatu ponere , cum & illarum frons hilaris , multis intus amaritudinibus ſit

a *Abacuc c. 3. & ult. v. 18.*
b *Valer. l. 4. c. 4.*

rumpens : O Frater Leo,inquit,quamvis è nostra familia , ſciat quis eâ verborum vi concionari,ut omnes ubique barbaros ad Chriſtiana ſacra poſsit pertrahere , tu tamen ſcribe , quia non eſt hic feſta lætitia. Novum hoc exhortationis genus duobus pænè milliaribus duravit. At Leo Franciſci ſocius,ſingularia hæc dicta vehementer demiratus : Mi Pater,inquit , rogo te per divinum amorem , ſi nulla quam dixi lætandi cauſſa eſt, explica , quæſo , quæ demum vera ſit lætitia. Cui Franciſcus diſtinctè : Si, ait , ad S. Mariam de Angelis venerimus permadidi , membris omnibus trementes , & prope congelati , luto etiam conſpurcati, exhauſti fame , ſi , inquam , in via ſic male habiti ad oſtium pulſemus , & admitti rogemus , Ianitor vero vultu tetrico verbiſque aſperis nos invadat , dicatque : Qui eſtis vos ? Circulatores , homines vagi , errones fugitivi , ſtipem egenis dandam compilatis. Et demum inter verba rigidiſsima fores obſeret , noſque in nivibus fame & frigore propemodum enectos perſtare cogat. Hoc omne , hanc repulſam , has injurias , ſi nos , mi Frater Leo , toleranter & æquo animo , & ſine obmurmuratione feramus , idque Dei cauſſa , & omnia pleniſsime divinis nutibus transſcribamus & illud apud animum noſtrum ſeriò cogitemus : En iſte janitor noſtris nos titulis affecit, ille nos,ut digni ſumus, ſalutavit;Deus linguam ipſius in nos jure concitavit ; Deo gratias, qui nos , prout

non esse perfectam lætitiam. Cumque aliquantulum viæ confecisset, iterum Leonem vocans. Mi Frater, inquit, tametsi quis è nostro numero cæcis oculos, linguam mutis, auditum surdis, gressum claudis restituat, tametsi sensum animamque in membra frigentia reducat, & ea, quæ multi cogitationibus obscuris volvunt pervideat, tametsi tempestates sedet, furibunda mitiget maria, per gurgites altissimos pedes ferat illotos, tu tamen scribe ac observa sedulò, quia hic non est perfecta lætitia.

Paulo post contenta voce iterum: O frater Leo, inquit, si quis è nobis omnium populorum linguas calleret, omnium artium scientias haberet, si futura pandere ac vaticinari, si aliorum conscientias posset inspicere, tu tamen scribe, quia hoc non est lætitia perfecta, non est. Cumque iter suum perseverarent, Franciscus denuò vociferari: O mi Frater Leo, etsi quis è nobis Angelorum lingua loqui, numerum ac motum stellarum, virtutes omnigenas herbarum, thesauros abditos terrarum noverit, etsi & avium & piscium, ac ceterorum animalium omnium naturam ac indolem exploratam habeat, etsi plantarum & arborum, aquarum & fontium, imò & hominum universorum admiranda integrè sciat, tu tamen scribe bene, & nota diligenter, quia hæc non est lætitia perfecta, non est, mi frater, non est.

Conticuit aliquantulum per aliquot viæ spatia: mox in eadem pænè voces prorum-

urgiri solet, primarium illud est, vincere seipsum, & paratissimo animo probra, contumelias, verbera & injurias quascunque devorare, propter Christum posse silere, posse dissimulare, posse pati, hoc principium, hoc caussa est solidissimi gaudii. Nam de iis, quæ paullo antè commemoravi, admirandis scientiis ac facultatibus gloriari non possumus: nec enim ea nostra sunt, sed Dei, & quæ non fecimus ipsi. Quid enim habes, quod non acceperis? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? *a* At affligi & variis calamitatibus exerceri, nec tamen bilem effundere, aut impatientiam rumpere, hoc nostrum est, hoc in gloria & triumphis suis numerant Christiani. Ad istud nos beatissimus Paulus his verbis provocat: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi: summa summarum, mi Frater Leo, hæc est nostra gloria, hoc gaudium nostrum, pro Christo quamplurima pati. *b*

En illustrissimum à Francisco datum paradigma lætitiæ, quæ tum demum vera est, cùm ex Deo, & in Deo est. Et quia de hoc, quod spiritus gaudium vocamus, alii scriptores parciùs, nos paullò liberaliùs de eo disseremus.

a 1. *Cor. c.* 4. *v.* 7.

b *Chronicon Fratrum Minorum l.*2.*c.*48. *Specul. Ioannis Majoris, mihi pag.* 495.

§. V.

Principio fons veri gaudii uberrimus

meremur, excipi permisit. Hæc est, mi Frater Leo, hæc est perfecta lætitia, hæc est; tu scribe, quia hæc ipsa est, de qua interrogasti, lætitia perfecta. Quòd si ad eandem, quam dixi, Cœnobii portam pulsando persistamus, & janitor denique furibundus provolet, nec probris tantum, sed & colaphis nos exsaturet, illud insuper loco bonæ gratiæ *a* corollarium adjiciat: Abite hinc nebulones pessimi, nec micam, nec guttam sperate. Ad Xenodochium, aut quo vultis, ite, hic non dormietis. Quod si nos ista patienter prorsus, & Christi amore hilariter sustineamus, ô Frater Leo, scribe, scribe solerter, hanc esse veram solidamque lætitiam. Si autem nos fames ita urgeat, ut neque illinc recedere, nec aliò in tenebris ire possimus: & idcirco iterum iterumque pulsemus ac clamemus, & admitti summis precibus lacrimisque rogitemus, nec tamen impetremus, sed janitor in fermento totus procurrat, ac nodoso fuste contundat, & in nives ac lutum ejectos in terram dejiciat. Si nos, quidquid hoc injuriarum est, & verba, & verbera, frigus & famem, ab omnibus deserti, exclusissimi undique, mansuete tamen & cum gaudio perpetiamur, idque in lucro maximo reponamus, pro Domino JESU hæc & plura perpeti cupiamus, hæc vera, hæc verissima est lætitia.

O Frater Leo, inter omnia divini spiritus charismata, quæ Christus amicis suis lar-

a Für ein freundlichen Abscheid.

rietate distinctam, ut hic quidem saltus sint & silvæ, ibi pascua, hic aquæ, illic horti, istic omnis generis fruges ac frumentum, hic eminentia in rupibus castra, hic in imo piscinæ & vivaria. Hæc omnia voce unâ clamant: Suspice conditorem omnium, & lauda. Ita hæc omnia tranquillæ conscientiæ gaudiis mirè deserviunt.

Quid spectaculorum omnium lucidissimum & augustissimum, stellantis cæli ambitum incredibili celeritate volubilem intueri? Inque illo fixas & vagantes stellas, solem imprimis ac lunam clarissima orbis lumina, lucidissimnm cæli decus, purissimos mundi oculos. Hinc nos annum & menses, hinc diei noctisque vices, hinc temporum momenta & periodos metimur. Atque hinc etiam terræ fruges, hinc vigor animantium, hinc varietas tempestatum ad nos submittitur. Mira hæc omnia & plena gaudio cum considerantur. Accedit vultus hominis ad sidera erectus centemplandis cælestibus aptus. *a* En fontes gaudiorum.

Sed fons omnis gaudii uberrimus, est immortalitas animi, & apertum iter ad cælum, & inæstimabilis merces exiguo pretio comparanda: spes certa resurgendi, & hoc ipsũ corpus post mortem immortale,

a *Pronaque cum spectent animantia cetera terram.*
Os homini sublime dedit, cælumque tueri
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.
Ovid. l. 1. Metamorph.
Petrarcha l. 2. de Fort. dial. 93.

eſt, cogitare cælum: cogitare tantum? imo illud ſpe certiſsima jam præcipere. Et quem felicitas alterius vitæ non lætificet? ſit vita hæc licet miſera, imò miſerrima, tantò illa felicior erit, quanto miſerior iſta. Ad cælum nós invitant & & evocant tot rerum ſpecies, quas oculis uſurpamus, quæque non neceſsitati ſolùm noſtræ, ſed & oblectationi ſerviunt. Tanta varietas plantarum, radicum, herbarum, & arborum: tot florum diſcrimina, tanta odorum, & colorum & ſaporum atque ſonorum è contrariis orta concordia, tot animalia cælo, terris ac pelago, non niſi noſtris uſibus dedita, & ad unius hominis obſequium creata. Niſi enim peccati jugum ſponte ſubiiſſemus, omnium, quæ ſub cælo ſunt, dominium haberemus. Addo ſublimia collium, aprica vallium, umbroſa ſilvarum. Addo tot ſalubres ſcatebras aquarum, tot fumantes ac ſulfureos, tot gelidos ac pellucidos fontes, tot infuſa & circumfuſa terris maria, tot amnes ac rivos aſsidue mobiles, tot flumina navigiorum patientia, tot lacus maris æmulos, tot ſtagna jacentia, tot inter convexa montium præcipites torrentes. Addo tot floridas ripas, tot riparum toros, tot campos & prata omni florum genere, velut tapetes variegata. Quid agros ſegetibus flaventes, quid gemmantia vineta: quid urbium commoda, quid ruris otia, quid ſolitudinis libertas amœniſsima? Addo proſpectus longè jucundiſsimos in ſubjectam planitiem eâ varieta-

tas, quæcumque opportunitas, tota deservit homini. Ille indomitos boves ad jugum, & feroces equos ad frenum cogit: ursos unguibus, apros dentibus, cervos cornibus metuendos, decus facit ille mensarum. Lynces, vulpes, & infinita id genus animalia, quia esui non sunt, usui pellis ac corii reservantur. Omnia hominis sunt, qui retibus maria, canibus nemora, volucribus cælum omne scrutatur. Quid contra conditorem quereris, ô homo? Non est tibi bovis robur, at tibi bos arat: non est tibi equi celeritas, tibi tamen equus ambulat: non est tibi herodii volatus, sed herodius tibi volat: non est tibi elephantis aut cameli moles, sed ille tibi turrim vehit, hic sarcinam. Hæc quidem homo non habet, sed hæc habentibus imperat veluti rex in animalia constitutus. Minuisti eum, ô Deus, paullò minus ab Angelis. *a*

a *Psal.* 8. *v.* 6.

§. VI.

Hi fontes gaudiorum sunt, & eorum quidem, quæ non turbari, non eripi possunt. Gaudia non spiritus, sed carnis, vana, brevia, fœda, trepida sunt: non enim solidis caussis innituntur, sed eadem, qua oritur vanitate, turbantur. Plurimum interest, unde quis gaudeat. Gaudium malorum stultitia; omnis extra Deum voluptas variis terroribus plena est, subitque cùm maximè exultantes sollicita semper cogitatio: *Et hæc quam diu*? Bonæ mentis ini-

tale, agile, lucidum, & inviolabile multa cum gloriâ recipiendi. Transferimur, non extinguimur. Et quod omnem Angelorum dignitatem eminet, humana natura divinæ ſic conjuncta, ut Deus homo factus, hominem faceret Deum. Altum undique occultumque myſterium, ſumma hominis cum felicitas tum gloria. Quid altius non dicam ſperare, ſed optare, ſed cogitare potuit homo, quàm ut fieret Deus? Ecce jam Deus eſt. Quid jam reſtat, quò vota noſtra ſuſpirent, quo noſtra gaudia pertingant?

Accedit, quod idem ipſe Deus, qui nos ſua hac dignatione tam mirifica vel Angelis prætulit, ipſos nobis Angelos adhibeat cuſtodes ac famulos, ut modis omnibus noſtram inter res creatas excellentiam demonſtret. Quis inter hæc triſtitiæ locus aut querelæ? Animalia quædam robuſtiora ſunt homine, quædam velociora, quædam ſenſibus vegetiora, nullum dignitate præſtantius, nullum cujus par cura creatori fuerit. Dedit ei oculos, dedit frontem, in quibus animi ſecreta relucerent; dedit rationem, dedit orationem, dedit lacrimas, dedit riſum, affectuum ſigna latentium. Fletus quidem homini præcox, riſus ſerus eſt; nam ortus ſtatim flet, ante diem quadrageſimum non ridet: hoc tamen vel maximè prudens animal arguit, venturique præſcium, ut quod ſtudiis ac laboribus ſe natum ſentiat. Denique quodcunque robur eſt aliis animantibus, quæcumque veloci-

dem tendimus ad gaudium, ſed unde ſtabile magnumque conſequamur, ignoramus. Ille gaudium haurit ex conviviis & luxuriâ, ille ex ambitione, & circumfuſa ſalutantium turba: hic ex venationibus & equorum ac canum copia, iſte honeſtius magiſque ingenue ex pictura & ſuavi muſica, alius ex ſtudiorum vana oſtentatione & litteris nemini fructuoſis; alius è colloquiis & confabulationibus in multam noctem protractis; aliqui ex inſigni corporis ornatu, & veſtis pretioſæ magna varietate; nonnulli ſomno & inerti otio ſuaviſſimè paſcuntur. Multi luſibus aut ſpectaculis plurimum exhilarantur. Omnes iſtos oblectamenta aut fallacia, aut certè brevia decipiunt: ſicut ebrietas, quæ unius horæ hilarem inſaniam, longi temporis tædio penſat. Vana gaudia plerumque principium ſunt doloris, nec ulla major miſeria, quam lætitia falſa. Magna res eſt æqualitas veri gaudii. Hoc gaudium non naſcitur niſi ex virtutum conſcientiâ. Non poteſt gaudere niſi fortis, niſi juſtus, niſi temperans. Bona conſcientia nunquam ſine gaudio eſt. Talis eſt bonæ conſcientiæ homo, qualis eſt mundi ſtatus ſuper lunam, ſemper illic ſerenum eſt. Atque hoc gaudium, quod vitam probam ſequitur, non interrumpit, non deſinit. Sit animus purus ac emendatus, æmulator Dei, ſuper humana ſe extollens, & nunquam illi deerit, de quo loquimur, *Gaudium ſpiritus*. Sed jam hujus actiones aſſignemus.

initium ac fundamentum est, *non gaudere vanis.* Romanus Sapiens illustri ac Christiano prorsus hortatu: Hoc, inquit, ante omnia fac, mi Lucili: disce gaudere. Nolo tibi unquam deesse lætitiam. Volo illam tibi domi nasci: domi nascitur, si modò intra teipsum sit. Ceteræ hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt, leves sunt: nisi fortè tu illum judicas gaudere, qui ridet. Animus debet esse alacer & fidens, & super omnia, erectus. Hæc, quibus delectatur vulgus, tenuem habent ac perfusoriam voluptatem: & quodcumque invectitium gaudium est, fundamento caret. Vis tutò, vis diu gaudere? Gaude de tuo, de teipso, de tui optimâ parte. Corpusculum, etiamsi nihil sine illo fieri potest, magis necessariam rem crede quam magnam. Vanas suggerit voluptates, breves, pœnitendas, & in lutum ac luctum abituras. Voluptas omnis in præcipiti stat, ad dolorem vergit: non est solida, non est fidelis, etiamsi non noceat, fugit. Aliquod potius bonum mansurum circumspiciamus. Ad verum bonum spectemus: veri boni aviditas tuta est: hoc autem bonum non nascitur nisi ex bonâ conscientiâ, ex rectis actionibus, ex contemptu fortuitorum, ex placido ac continuo vitæ tenore; omne aliud gaudium, in horam, & in diem afficit, post evanescit. Sola virtus præstat gaudium perpetuum, securum, & etiamsi quid obster, nubium modo intervenit, quæ infra feruntur, nec unquam diem vincunt. Omnis quidem

vi in deliciis beatior, eris. Dura, & patere.

5. Subinde mediis gaudiis, cum vel convivia, vel choreæ, vel oblectationes aliæ maximè fervent, illud Hebræi Sapientis animo versare: Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. *a* Et post hæc quid erit? quis inde ad me fructus redibit? qui scilicet solet, crumena macilentior, valetudo afflictior, conscientia turbatior. Cur igitur gaudia non mutem, & dicam: Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum *b*?

6. Paci ac tranquillitati conscientiæ modis omnibus studere. Habe bonam conscientiam, & habebis semper lætitiam. Bona conscientia valde multa potest portare, & valde læta est inter adversa. Justorum lætitia de Deo, & in Deo est: & gaudium eorum de veritate. *c*

7. Diem æternitatis sæpius, imo quotidie, & tunc maximè cogitare, cnm mœror instat. Qui quantus, quantus sit, nihil est ad illum æternitatis diem, quo Deus omnes sui caussa lugentes consolabitur, & omnes lacrimas absterget; quo dabit oleum gaudii pro luctu, & pallium laudis pro spiritu mœroris. Gaudens gaudebis in Domino, & exultabit anima tua in Deo tuo, quia induet te vestimentis salutis, quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis. *d*

a *Eccle. c.* 1. *v.* 2.
b *Psal.* 83. *v.* 3.
c *Thomas de Kemp. l.* 2. *De imit. c.* 6.
d *Isaia c.* 61. *v.* 3. *&* 10.

ACTIONES GAUDII SPIRITALIS.

1. Gaudia vana & inania non tantum non quærere, sed etiam studiosè declinare; gaudia turpia & lasciva penitus & serio detestari. Ita fiet, ut quò quis remotior à vanis, hoc vicinior sit veris gaudiis.

2. Quandocumque oblectabile quid ac jucundum se offert, solerter quærere: *Et quamdiu istud? Et quamdiu illud?* nempe ad horam, aut diem duratis, dum decipitis: pòst in lutum aut fumum abitis. Abite jam quamprimum vana, falsa gaudia, quæ foris mulcetis, intus uritis; abite. Si gaudere velim, stabile quæram gaudium.

3. Confabulationes, lusus, compotationes, saltationes, otiosas peregrinationes, assiduas venationes, omnesque ejuscemodi relaxationes animi, aut abdicare ut malas, aut refrenare ut nimias, aut cum aliis permutare ut noxias. Nemo securius, nemo suavius gaudet, quam qui Deum gaudiorum omnium fontem animo semper circumfert.

4. Subinde nocte serena, cum omnia conticescunt, ad stelligerum cælum oculos attollere, & hæc talia secum cogitare: Pande animum & gaude, hæc domus tibi ædificata est. Hic mansiones multæ sunt, & quod omne gaudium vincit, æternæ. Dura, & patere; momento ibi es: quantò nunc in miseriis patientior, tantò bre-

matri Virgini servabatur, ut illa tanti exempli auctor, prima omnium suam Deo virginitatem consecraret religiosissimo voto devincta. Undecim omnino annos in templo egit, elapso hoc tempore in Josephi domum denupsit. Hic inter primas virtutes, quas orbi patefecit, Peregrinationis devotio fuit. Diversa namque itinera suscepit, puro Dei amore ad id invitata. Primum iter ab Angeli sermone destinavit è suis ædibus in Judææ montana, in urbē Hebron, quæ, uti Brocardo placet, qui viam eam peregrinando mensus est, triginta duabus leucis cum dimidia distabat Nazaretho. *a* Primum hoc iter describens Lucas: Exurgens, inquit, Maria, abiit in montana cum festinatione in civitatem Juda, & intravit in domum Zachariæ, & salutavit Elizabeth. *b* Alterum iter obediendi studio ingressa est. Cum enim Augustus Imperator orbem novo censu fatigaret, mater Domini licet partui vicina, nihilominus ne quid integerrimæ obedientiæ decederet, Nazaretho venit Bethlehemum, stabulo usa pro domo. Tertium iter Angeli jussu instituit ex Judæa in Ægyptum. Heu mœstum iter! tyrannidem Herodis fugere, clam & noctu in viam se dare, terram patriam exilio mutare, templi religiones deferere, ad gentem ignotam & barbaram transire, incerto reditu inter idololatras degere. Acerba hæc, sed amore filii promptissime tolerata.

a Leucam passim pro spatio horario sumunt.
b Luc. c. 1. v. 39. & 40.

CAPUT SEPTIMVM

Rosa Smaragdina, seu, *Peregrinationis devotio.*

§. I.

DEVOTIONIS nomen subinde abusui est. Verissima *devotio* est prompta & sedula voluntas Deum quovis modo colendi. Cum enim animus se Deo suavissima familiaritate conjungit, eam induit sollicitudinem, ut ad omnia, quæ divini honoris sunt, promptissimus fiat. Singularis hæc Virgo, priusquam nata, jam Deo divinæque voluntati devotissima fuit. Hinc etiamnum trimula in templum à parentibus deducta, Deoque velut res sua tradita est. Hic beatissima illa virguncula tanquam in cœnobio inter virgines diu noctuque Deo servii, lectioni, precibus, labori assidue intenta. Omnes hæ quasi sacræ virgines ad locum sacrificii, uti ad sacellum una omnes habebant, ubi precarentur. Finitis sacrificiis in suum quælibet cubiculum redibat ad opus. Sic ad omnem honestatem educabantur honestissime, quicquid discebant, pietatem, aut industriam spectabant, sic ab ætate prima optimis moribus imbuebantur, dum nuptui collocarentur. Nam ad id usque temporis arcanum Virginitatis perpetuæ nondum publicæ notitiæ fuit. Nempe hoc

ſuſpiria, hic piæ venerationis oſcula, hic mixta doloribus gaudia, hic mors & vita ob oculos verſabantur. Hic viſa ſibi mater loquentem audire filium, hic ſibi viſa trabem videre filii ſanguine purpuratum in altum erigi, hic omnia filii & membra & vulnera numerare, hic moribundi oculos obſervare, hic velut morientis ſpiritum excipere. Quidquid denique hic vidiſſet, & audiiſſet, id omne fideli memoria in mentem revocabat. Diceres hic matrem toties cruci affixam, quoties filii in crucem ſuffixi recordabatur.

Vbi mater ſanctiſſima morientis filii memoria inſatiabilem animum explevit, ad ſepulti locum abiit. Hic repetiti gemitus, hic iterum preces & lacrimæ, hic ſuſpiria & pia oſcula revocata. Inde ad olivarum clivum aſcendit, ubi filius jam victa morte, ſuos extremum ſalutavit, & in cælum abiit, relictis in rupe ſolida pedum veſtigiis. Hæc mater calentibus lacrimis veluti geminas horti areolas rigare, hæc reverenti manu tangere, hæc anhelanti ore lambere, ab his ægerrime avelli.

Et hæc matris itinera poſt abitum filii, hæc peregrinationes minime otioſæ fuerunt. His exemplis & docemur, & arguimur.

§. II.

Quanta hic ſæpe noſtra eſt deſidia, quam profanus torpor. Adeo peregrinationis cultum non exercemus, ut etiam

lerata. Quartum iter ex Ægypto in Palæstinam initum, ad Angeli, ut prius, imperium. Quinto loco complura numeramus itinera, ad templum Hierosolymæum annuatim instituta. Dilucide iterum Lucas: Et ibant, inquit, parentes ejus per omnes annos in Hierusalem in die solemni Paschæ. *a*

Et hæc quidem proprie peregrinationes pias dixerim Nam etsi Virgo sanctissima nullis legibus adacta, festis tamen diebus Paschatis, Pentecostes, & Tabernaculorum in urbem sanctam religiosissime solita est peregrinari. Viros lex evocabat ad templum ter in anno adeundum. Feminæ ab hac lege immunes, si quid hac in re fecissent, pietati datum censebatur. Virgo minime postrema ad commendandam ceteris pietatem religiosissime peregrinationes istas obibat.

Post filii vero in cælos reditum, ad omnem locum, quem filius vel concionando, vel patiendo insigniisset, assidue revisebat incredibili pietatis sensu. Bethlemum ibat, natales filii cunas magna suavitate venerata: Nazarethum commeabat, ubi filium in viscera suscepit & educavit. Hortum olivis consitum, ubi filius cruentam mortis tragœdiam auspicatus, singulari cultu prosequebatur. Rupem Golgotha, ubi filius exspiravit, in cor suum voluisset translatam. Hunc igitur montem omnibus montibus virgo præferebat. Hic gemitus, hic preces, hic distincta lacrimis suspi-

a Luca c. 2. v.41.

chariſſimam exilio voluntario mutavit. Demum in parentum domo ignotus obiit, mundi deceptor & contemptor maximus, orbis miraculum. *a*

Theodoſius Imperator in Palæſtinam vili habitu profectus eſt, viſurus terram, quam Dei filius ſuis veſtigiis ſacraſſet. Vbi Hieroſolymam venit, à Ioanne urbis illius Pontifice his vocibus exceptus eſt: Verè tu beatus es, qui cum Imperatoris perſonam ſuſtineas, tam abjecto tamen habitu ad loca hæc ingreſſus es. *b*

Eudocia Imperatrix votivis peregrinationibus eodem properavit, ubi etiam diem ultimum clauſit. *c*

Sabas nobilis Cappadox votivas in Palæſtinam peregrinationes ſuæ ſanctitatis rudimenta habuit. *d*

Beatus Amandus Sereni Aquitaniæ Ducis filius, Trajectenſis Præſul, eodem Religionis amore tactus Romam profectus eſt, ædem Principem Apoſtolorum Petri & Pauli veneraturus. Hic à divo Petro monitus in Galliam rediit ad explicandum populo Euangelium. *e*

Rex Saxonum Ceadvalla ad Principum Apoſtolorũ monumenta peregrinatus eſt, ut illic & ſacro fonte luſtraretur, & moreretur. Vtrumque ex voto impetravit:

a *Obiit Anno* 410.

b *Cedrenus in Theodoſio. Ambroſius de obitu Theodoſii. Obiit autem Anno* 454.

c *Socrates l.7. hiſtor. Obiit Anno* 460.

d *Obiit An.* 533.

e *Obiit An.* 661.

pedem efferre domo, & in templum proximum ire non raro tædeat, adeo divinos honores non ſitimus, ut pauculos paſſus iis impendere nimis grave videatur. Sunt, qui quamlibet ob cauſſam à cultu divino abſunt. Cælum nonnihil turbidum eſt? non exeunt domo. Ventus vehementior eſt? non prodeunt. Pluit aut ningit? publico ſe non committunt. Aura ſtrictior, & frigus intenſius eſt? abire domo, fatale ducunt. Tuſſicula aut gravedo caput occupat? Intra parietes ſe continent ſtricta ſui obſervantia. En quam nihil peregrinatoribus ſimile oſtendant.

Videte mihi ſanctiſsimos viros, feminaſque, ſacræ peregrinationis illuſtriſſima exempla.

Helena Auguſta, mater Conſtantini Imperatoris, magnis itineribus Hieroſolymam contendit, & arborem illam, quæ fructum nobiliſsimum, Chriſtum Dominum tulit, tot annis ſepultam, denuo in lucem eruit, auguſtum illic templum condidit, in quo Crucis inventæ partem argenteis thecis incluſam reliquit, partem Conſtantino filio cum clavis Dominicis detulit. *a*

Ephrem Syrus dulcem ſibi ſolitudinem peregrinationibus commutans ad loca ſancta religioſiſſime viſit. *b*

Alexius Romanus juvenis nobiliſsimus ſeptendecim annis non peregrinus tantum, ſed & egenus Chriſti amore, patriam cha-

a *Obiit Anno* 340.
b *Obiit Anno* 376.

postolos Petrum & Paulum suscepit iter. In reditu Papiæ brachium S. Augustini Hipponensis Præsulis uno talento auri, & argenti centum talentis comparavit. *a*

Beatus Dominicus Calciatensis eo affectu peregrinatores complexus est, ut eorum usui & obsequiis se totum mancipavit. *b*

Anno 1128. Boleslaus Dux Poloniæ, modico comitatu, Sacerdotibus aliquot & piis viris in viam adscitis ipse cilicio indutus & pedes venit in Galliam divi Ægidii sepulchrum veneraturus.

E sancti Bertini cœnobio Bernardus, cui cognomen, Pœnitens agri Magatensis Provincialis, vir rigidissimæ vitæ, qui singulis hebdomadibus quatuor diebus pane & aqua victitabat, singulis annis quatuor quadragesimas jejuniis traducebat, nudis pedibus incedebat, cilicio & lorica sub vestibus, lecto è lapidibus utebatur, totum pene orbem, pœnitentiæ caussa peragravit, terram sanctam tertium lustravit. *c*

Pientissimus Rex Galliæ Ludovicus abjecto habitu tantam majestatem dissimulans septennio peregrinabundus loca sacra frequentavit. *d*

Beatus Rochus amplissimo patrimonio in pauperes erogato Italiam & Galliam obiit peregrinando. Demum in patria ar-

a *Sunt sexaginta sex millia Philippeorum supra septingentos quinquaginta.*

b *Obiit Anno* 1109.

c *Obiit Anno* 1183.

d *Ludovicus Nonus obiit Anno* 1270.

nam dum alba etiamnum veste uteretur recens à lustrali fonte, correptus morbo extinctus est Romæ, Anno Christiano 689. die 20. Aprilis. *a*

Magdalveus Virdunensis Antistes ad Christi Domini sepulchrum summa pietate profectus est Hierosolymam. *b*

Carolus Magnus religionis caussa quater Romam adiit, cujus monimentum est aurea pera ab humeris suspensa, illo enim cultu in urbem venit. *c*

Anno Christi octingentesimo quadragesimo septimo Athulphus *d* Rex Anglorum à Danorum incursionibus liberatus Romam ad Apostolorum limina votivam peregrinationem instituit; à Leone IV. Summo Pontifice perquam humaniter exceptus eam insulæ partem, quam pater Egbertus regno adjunxerat, Ecclesiæ Romanæ vectigalem fecit.

Macarius Antiochenus Patriarcha dignitate Pontificia in Eleutherium translata, & adjunctis sibi quatuor viris eandem secum pietatem spirantibus in Palæstinam peregrinatus est, ut terram, quam Servator seipso, totque miraculis insignisset, debita veneratione afficeret. *e*

Anno millesimo vigesimo septimo Kanutus Magnus Danorum & Anglorum Rex, pietatis caussa Romam ad sanctos Aposto-

a *Beda l. 5. Anglicana hist. c. 7. initio.*
b *Obiit Anno 760.*
c *Obiit Anno 814.*
d *Aut Ethelulphus.*
e *Obiit Anno 1012.*

Idem Alexandriam ivit ad beatum Marcum venerandum. *a*

a *Pallad. hist.c.* 113.

§. III.

Tantus olim peregrinationis ardor, tantus Betlehemum ad Domini Jesu incunabula undique concursus fuit, ut in illum Palæstinæ angulum orbis totus confluere videretur. Luculentus ejus rei testis Hieronymus ad Paullinum: De toto, inquit, huc orbe concurritur. Plena est civitas universi generis hominum, & tanta utriusque sexus constipatio, ut, quod alibi ex parte fugiebas, hic totum sustinere cogaris. Idem Ezechiëli commentariis daturus lucem, Fateor, inquit, explanationes in Ezechiëlem, occupatione de toto huc orbe venientium implere non posse: dum nulla hora, nullumque momentum est, in quo non fratrum occurramus turbis & monasterii solitudinem hospitum frequentia commutemus. *a* Hoc ipsum multo luculentius confirmans: Longum est, inquit, ab Ascensu Domini usque ad præsentem diem per singulas ætates currere, qui Episcoporum, qui Martyrum, qui eloquentium in doctrina Ecclesiastica virorum venerint Hierosolymam, putantes minus se religionis, minus habere scientiæ, nec summam, ut dicitur, manum accepisse virtutum, nisi in illis Christum ado-

a *Hieron.tom.*1.*epist.*13.*ad Paulinum c.*2. *fine capitis, mihi pag.* 39. *& tom.*4.*præfatione in l.*7. *Ezechielis mihi pag.*393.

mis turbata velut explorator, cognatis ob peregrini ſchema ignotus in carcerem tractus eſt, ubi quinquennio exacto velut alter Alexius vitam ſanctiſſime finiit. Amplioribus poſt mortem honoribus affectus quam vivus unquam affici potuiſſet. a

Ita ſanctiſsimi quique viri, Columbanus, Rumoldus, Furſeus, Willebrordus, Bonifacius, Giſlenus, Engelbertus, aliique quamplurimi religionis cauſſa peregrinationes ſacras obierunt. Ex innumeris pauciſsimos nominavi.

Longum nimis foret ſingulas ætates preſſo veſtigio decurrere, quot ſanctimonia celebres viri feminæque pietatis ſtimulis accenſi, loca ſancta è regionibus longinquis ſalutarint. Qui ſane ad virtutis apicem non aſcenſuros ſe credebant, niſi Chriſtum Chriſtique familiares iis locis fuiſſent venerati, ubi vel mortem obiiſſent, aut crebris miraculis loci cultum teſtarentur. Phyloromus à Palladio laudatus Presbyter, qui quamvis innocentia vitæ præcelleret, quoties tamen terræ ſanctæ injecta mentio, pie gloriari ſolitus: Deo gratias, ajebat, qui eo me honore dignatus eſt, ut bis voti gratia pedes adirem Hieroſolymam. Et quod ſingulariſſimè in viro hoc obſervandum, & imitandum: Non memini, dicebat, me animo umquam à Deo meo receſſiſſe. Idem iſte pedeſtri itinere Romam venit ad divorum Petri & Pauli Apoſtolorum ædem. Idem

a *Obiit Anno* 1327.

penitus non habetur. Procul luxuria, procul voluptas; tanta in ipsa urbe orationum loca, ut ad ea peragranda dies sufficere non possit.

Denique subjungit: Verum quo sermone, qua voce speluncam tibi possumus Salvatoris exponere? Et illud præsepe, in quo infantulus vagiit, silentio magis quam infimo sermone honorandum est. Ecce in hoc parvo terræ foramine cælorũ conditor natus est: hic involutus pannis, hic visus à pastoribus, hic demonstratus à stella, hic adoratus à Magis. Et hic puto, locus sanctior est Tapeja rupe, quæ de cælo sæpius fulminata, ostendit, quod Domino displiceret. *a*

En, olim totus orbis Bethlehemum & Hierosolymam confluxit incredibili peregrinationis devotione. Recens itineris sacri specimen addo unicum.

Anno millesimo sexcentesimo septimo, Serenissimus Bavariæ Dux & Elector Maximilianus, una cum Serenissima conjuge Elisabetha, ad beatissimæ Virginis domum Oetingensem revisit, & quidem pedes, quod rarissimum in tantis fastigiis. Ad progressum ex urbe Monacensi, ventus, pluviæ, nix, grando mixtim terrebant. Non deerant, qui aut reditum in urbem, aut certè ascensum in currum suaderent. Sed responsum est à Serenissimis Ducibus: Proprium esse peregrinorum, & multa & aspera pati. Cur nos, ajúnt, cælo eximii

a *Idem epist.* 17. *ad Marcellam c.* 6. *mihi pag.* 52.

adoraſſent locis, de quibus primum Euangelium de patibulo coruſcaverat.

Certe ſi præclarus orator reprehendendum neſcio quem putat, quod litteras Græcas non Athenis, ſed Lilibæi, Latinas non Romæ, ſed in Sicilia didicerit; quod videlicet unaquæque provincia habeat aliquid proprium, quod alia æquè habere non poſſit: cur nos putamus abſque Athenis noſtris quemquam ad ſtudiorum faſtigia perveniſſe? Neque hoc dicimus, quod renuamus regnum Dei intra nos eſſe, & ſanctos viros etiam eſſe in ceteris regionibus, ſed quod hoc aſſeramus, vel maximè eos, qui in toto orbe ſunt primi, huc pariter congregari. Quicumque in Gallia fuerit, primus huc properat Diviſus ab orbe noſtro Britannus, ſi in religione proceſſerit, occiduo ſole dimiſſo, quærit locum fama ſibi tantum & ſcripturarum relatione cognitum. Quid referamus Armenios, quid Perſas, quid Indiæ, quid Æthiopum populos, ipſamque juxta Ægyptum, fertilem Monachorum Pontum & Cappadociam, Syriam, Cælen & Meſopotamiam, cunctaque Orientis examina? Quæ juxta Salvatoris eloquium dicentis: Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ: concurrunt ad hæc loca, & diverſarum nobis virtutem ſpecimen oſtendunt. Vox quidem diſſona, ſed una religio; tot pæne pſallentium chori, quot gentium diverſitates.

Et quod in pleriſque Provinciis familiare eſt, ut genuino dente ſe lacerent, hic peni-

est, qui ubique est. *a* Nam secum tales & in pectore suo circumferunt fontem fomitemq; sui mali. Vt ii qui febriunt, jactant se inquiete & versant, & lectum subinde mutant vana spe levamenti : in eadem caussa sunt isti, qui terram è terra frustra mutant, ægri scilicet mentis. Aperire enim hoc est morbum, non tollere; fateri internum hunc calorem, & non mederi. Qui crus sibi aut brachium fregit, non currum aut equum poscit, ut opinor, sed chirurgum : quæ igitur illorum vanitas, qui internam animi plagam motu sanare postulant & discursu ? Animus est, qui ægrotat, animo medendū est. Istud Romanus Sapiens disertissime sæpius inculcans : Non erit hoc, inquit, peregrinari, sed errare. Nullam tibi opem feret iste discursus : peregrinaris enim cum affectibus tuis, & mala te tua sequuntur. Nullum, mihi crede, iter est, quod te extra cupiditates, extra iras, extra metus sistat. *b* Nisi forte aliqua regio est, quæ metum temperet, quæ spem refrenet, quæ malam vitiorum saniem, quam alte imbibimus, educat. Atqui nullus est talis locus, nec in ipsis quidem beatorum insulis. Aut si est, ostende, & omnes illuc agmine facto imus. Sed ea est sæpe opinionis nostræ vanitas, & pertinacia, ut

a *Dic, ubi conveniam; dic, quâ te parte requiram,*
Quisquis ubique habitat, Maxime, nusquam habitat.
Martialis l. 7. epigram. epigr. 72.

a *Senec. epist.* 104. *med.* creda-

mii ſimus? *a* Quare patiamur, quod Deus ex alto immittit. Mane exeuntibus precationes peregrinis congruæ ſunt recitatæ. Reliquum diei ſacris colloquiis traductum. Quatuor famuli ad hoc deſtinati, omnibus mendicis occurrentibus ſtipem largam erogabant. Conſpectum eminus templum DEIPARÆ, multa prece ſalutatum Die poſtero qui Virgini ab Angelo ſalutatæ ſacer, Sereniſſimi Duces poſt exomologeſin publico loco factam ſacrum epulum ſumpſerunt, & quatuor continua Sacra præter officium flexis genibus audiverunt, nullo fere alio corporis motu, quam oculis in Virginis matris effigiem ſublatis.

Peregrinandum ergo ſtudio quærendi JESU, ſtudio facilius inveniendi, ſtudio adorandi, trium inſtar Magorum, quos ad iter tam longum evocavit hoc unum: Et venimus adorare eum. *b*

a Der Himmel wirdt vns kain beſonders machen.

b *Matth. c. 2. v. 2.*

§. IV.

Hic animum ſubit illud Beati Franciſci effatum: Qui multum peregrinantur, raro ſanctificantur. Multorum peregrinationes vix tam honeſto nomine afficiendas cenſuerim, ſed otioſos aut curioſos diſcurſus rectius appellandas. Cum diu vagati fuerint, nihilo ſanctiores redeunt. Nuſquam

eſt,

repreſſeris, nullo eos mari elues, nulla obrues terra. At cum affectibus imperaveris, cum animi malum exemeris, impatientiam tuam aut arrogantiam tuam ſanaveris, omnis mutatio loci jucunda fiet. Si homo religioſus es, & affectuum tuorum dominus, in terras licet ultimas expellaris, in quolibet barbariæ angulo colloceris, hoſpitalis tibi videbitur illa qualiſcumque ſedes. Parum refert, quo venias, ſed qualis venias. Et ideò nulli loco debemus animum addicere. Cum hac perſuaſione vivendum eſt: Non ſum uni angulo natus: patria mea totus hic mundus eſt. Illud quod quærimus, Bene ſanctéque vivere, omni loco poſitum eſt. Sed ſatis de vagis peregrinationibus.

§. V.

Peregrinatio religioſa non eſt delicata, non otioſa, non curioſa. Ieſum, quem quærit, invenit. Peregrinatio hæc non ſtudio videndarum urbium, non palatiorum, non animalium, non hortorum, non amicorum, ſed religionis cauſſa domo evocat ad templa procul diſſita. Nec enim Hieroſolymis fuiſſe, ut Hieronymus loquitur, *a* ſed Hieroſolymis bene vixiſſe, laudandum eſt. Ergo Hieroſolyma peregrinaris? laudo, ſi tamen eò tendis, non ut terram alio ſole calentem, non ut mores hominum multorum videas & urbes, ſed ut cum Magis Dominum adores. Ergo Ro-

a *Hieron. epiſt.* 13. *ad Paulinum.*

credamus nos longe melius habituros, modo alibi ſimus, modo hunc aut illum moleſtiſſimum hominem effugiamus. Hic frequenter, cum venia dixerim, religioſorum hominum morbus eſt, qui tum demum magnam ſibi tranquillitatem pollicentur, ſi locum mutaverint. Ah, morbos non tollimus, ſi domos mutamus & urbes: altius penetrandum eſt, ſi ſanari ſerio velimus; animum mutemus, non cælum. Eadem nos urgebant mala, quamdiu malorum cauſſas non ſuſtulerimus. Te igitur emenda, manſuetudinem induc ac patientiam deſideria tibi detrahe, omnem ex animo invidiam ac ſuperbiam erade. Fruſtra ſummam cutem radimus, ſi peſtis hæret viſceribus.

Si ergo vis peregrinationes habere jucundas, tuum comitem ſana, hoc eſt, teipſum. Nam licet vaſtum trajeceris mare, tua te vitia ſequentur, quocumque perveneris. Hoc interroganti cuidam, quid ita peregrinatio ſibi non profuiſſet? ſcite reſpondit Socrates: Quid miraris? non enim te deſeruiſti; tecum ipſe peregrinatus es, teipſum ſecutus. Nunc eadem te cauſſa premit, quæ expulit.

Hoc idem omnibus dicendum: Teipſum deſere, te relinque non bonum comitem. Etiamſi Venetias pervolaris ad S. Marcum, etiamſi Romam contenderis ad S. Petrum, etiamſi Gallæciam cucurreris ad S. Jacobum, etiamſi diu multumque erraveris, etiamſi terram omnem & mare circulatus fueris, niſi affectus tuos repreſſe-

cula illa manent, & catenas videre, quas timuerunt quidem dæmones, & horrent, & Angeli venerantur. Si Ecclesiasticis curis essem vacuus, corpusque robustum haberem, nequaquam tantam peregrinationem facere recusarem, quo catenas saltem viderem, & carcerem, in quo Paulus vinctus fuit. Idque fecit Chrysostomus asserens exemplo regum & maximorum virorum: Romæ, inquit, quæ urbium est regalissima, relictis omnibus ad sepulchra piscatoris & pellionis, currunt & reges, & præsides, & milites. Quod in regiis sunt janitores regibus, hoc sunt in monumento piscatoribus reges. Multo namque ceteris regalibus sepulchris hæc monumenta sunt clariora. Nam illic quidem magna solitudo, hic autem magnus concursus. Multi reges hujus spectaculi gratia peregrinati sunt. *a* Subinde nimium hic frigemus Christiani, & non tantum peregrinationes longas aversamur (quas non omnibus passim suaserim) sed breviores illas, & augendæ pietati accommodatiores, quæ duas solum tresve horulas diei decerpunt. Ob unicum olim Cupidinis signum Thesbiæ visebantur. Ad famosissimam solis mensam quantis itineribus contendebatur? tantilla res tantis itineribus colebatur. Christiana sacra Martyrumque cineres sanctorumque hominum exuvias peregrinationibus utique dignius

L 2 hono-

a *Chrysost. in epist. ad Ephes. & tom. 5. hom. 55. circa finem.*

mam proficifceris? Placet, fed ut Petros, ut Paulos, ut Alexios, ut Agnetes, ut Cæcilias, ut Martyrum cavernas, imitandi ftudio veneris, fiafque inde religiofior, ad tuos emendatior, quam abieris, reverfurus. Alioquin, fi quærenti mihi,

Ecquæ tanta fuit Romam tibi cauffa videndi? a

refponderis, *Libertas*; jam non peregrinatio, non pietas; fed aut peccatum, aut vanitas, aut curiofitas cenfebitur. Illud veteris Poëtæ nofti:

Cælum non animum mutant, qui trans mare currunt. b

Quandocunque igitur peregrinationem adornas, dic, quare huc? quare illuc? fi pietatis ergo; hoc age, pietatem cole. In templum iturus, aut in templo jam pofitus dic tibi, dic tuis: Venimus adorare eum; adoremus & procidamus ante eum, ploremus coram Domino. Hoc agamus, domus Dei, domus orationis eft, non deambulationis, non fabularum, non garrulitatis, non negotiationis.

Pium peregrinandi ftudium, non folum in prifca lege ufitatum, fed etiam à Servatore adhibitum fcimus, qui ad templum Hierofolymæum quotannis revifere folebat. Chriftum & Chrifti matrem fanctiffimis viris feminifque hac in re imitari grave non fuit. Chryfoftomus peregrinationis facræ cupidiffimus: Vellem nunc, inquit, in illis locis verfari, in quibus vincula

a *Virgil. ecloga* 1. *poft init.*
b *Horat. l.* 1. *epift.* 11. *ad Bullatium.*

bi templa, cùm animi ac valetudinis, tum pietatis caussa exire.

6. Cùm Domini aut Majorum jussu suscipiendum est iter, non multa excusare, non viam longam, difficilem, incommodam objicere. Hæc omnia tolerare peregrini proprium est.

7. Amore cælestis patriæ, à suâ patriâ non difficulter abesse, sed æquo animo ubique locorum, quocumque Deus vocaverit, vitam agere. Nam ex locis omnibus eadem est ad cælum via.

8. Ad devotionem peregrinationis spectat, peregrinis favere, & quibuscunque modis licet, iis subvenire; nescis enim, quando & tu futurus sis peregrinus aut exul.

9. Qui vult esse peregrinus, prius discat esse cautus, nam in peregrinatione vitam agentibus hoc evenit, ut multa hospitia habeant, nullas amicitias.

CAPVT OCTAVUM.

Rosa acu picta.

Otii odium, seu, Assiduitas exercitationis.

§. I.

ROSA hæc artificiosa, membrana quidem constat, sed membranæ nil apparet. Nam opere phrygionis ita obducitur, ut oculis nil pateat, nisi ars & labor,

honoramus. Sed jam dispiciamus, qua ratione peregrinatio recte sit instituenda.

PEREGRINATIONIS ACTIONES.

1. Finem seu Intentionem cumprimis habere puram. Hæc est major gloria & honor Dei, quem in suis etiam amicis & divis cælitibus honorare cogitat peregrinus, eo ipso dum ad illa loca visit, in quibus divina se virtus per copiosiorem gratiam illustrius exeruit.

2. Variè patientiam exercere; injurias cæli & tempestates, viæ molestias ac labores, hospitiorum penuriam & incommoda non repugnanter ac placatè perferendo.

3. Pietatem, religionem, cetera sque virtutes peregrinando augere. Par est omnino, ut quorum templa ingressu & precibus honoranda credimus, eorum etjam exempla nobis imitanda proponamus. Quid magni est divorum spectare certamina & trophæa, si certare nolis, & facere trophæis digna?

4. Assiduæ peregrinationis pars bona est, ubique, etiam in patriâ, etiam domi suæ advenam & peregrinum se meminisse; qui nusquam habeat manentem civitatem, sed futuram inquirat. *a*

5. Tutissimæ & nonnunquam optimæ peregrinationis specimen est ad vicina urbi tem-

a Hebr. c. 13. v. 14.

ne intextis etiam liliis factam. *a* Testis in hanc rem vetus libellus, qui pio licet, sed parum tereti versu linteum illud sic colit:

Hac Deus in mappa posuit sua fercula, & artis
Pro pretio, Mariæ sat mihi nosse manum.

Maria non tantum nunquam otiosa, sed quia inter pauperes censa, tenuem victum suis etiam manibus parabat: ejusdem utique voti cum Salomone, qui Deum rogabat: Mendicitatem & divitias ne dederis mihi; tribue tantum victui meo necessaria. *b* Nunquam otiosa cælestis hæc Virgo, quia sic à teneris in templo educata, ut tam religiosam vitam egerit, atque nulla nostro hoc ævo ascetria religioni ac castitati perpetuæ consecrata.

Vitæ rationem diva Virgo eam ferè tenuit. Majorem noctis partem precando exegit. Ambrosius de hac somni parsimonia testis: Dormiendi tempus, inquit, non priùs cupiditas quàm necessitas fuit, & tamen cùm quiesceret corpus, vigilabat animus. Si Bonaventuræ ac Bernardino viris sanctissimis credimus, virgo beatissima integras noctes, idque ex more, quod filius sæpius fecerat, precando ac meditando transegit: & quamvis somno concedere coacta, creberrimè tamen excitari solita, mente continuò ad Deum erecta.

Admirandum est, quod Theologis de

a *VValterius de triplici cena. l. 3. c. 38.*
b *Prov. c. 30. v. 8.*

Hi flores templis conveniunt, æstate ac hieme æquè formosi. Hac Rosa octava designamus Otii odium; Amorem laboris, exercitationem assiduam, qua beatissima Virgo singulare præbuit specimen temporis optimè locandi. Ambrosius encomio brevi, sed illustri Virginem extollens: Parca erat, inquit, ad loquendum, studiosa ad legendum, intenta ad operandum. *a* Domesticam hanc legem Virgo observavit strictissimè: Nunquam otiari. Nam ut idem Mediolanensis Pontifex: Domestico, ait, operata secreto, nullo meliore tamen sui custode quam seipsa; prodire domo nescia, nisi cùm ad Ecclesiam conveniret, & hoc ipsum cum parentibus aut propinquis. Talem nobis Euangelista Lucas monstravit, domi solam & intentam operi; talem Angelus invenit, talem Spiritus sanctus elegit, hoc est, laboriosam, & ab omni otio alienam. In illam Salomon vel eminus conjectis oculis dixit: Quæsivit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum *b*. Hinc constans scriptorum assertio est, inconsutilem Christi togam, quam milites sub cruce scindere verebantur, hujus Virginis artificiosa manu elaboratam.

Addit Joannes Walterius, mappam illam, quæ Christi mensam in ultima cena operuerat, Ulyssipone in templo Societatis ad divi Rochi religiosissimè asservari, nec aliud credi quam à beatissima Virgine in-

a *Ambros. l. 2. de Virginit.*
b *Prov. c. 31. v. 13.*

tensis, *d* Gregorius Nicomediensis, Cedrenus, alii, ajunt Angelos beatissimæ Virgini matri fuisse familiarissimos, eamque ab Angelis aliquanto tempore, dum in templo degeret, nutritam.

Ajunt Hieronem Siciliæ Regem etjamnum infantulum ab apibus, Telephum Mysum à cervo, Paridem à vulpe, Beliam ab equa, Ægysthum à capra, Romulum & Remum à lupa, Cyrum à cane, Atalantam ab ursa, alios ab aliis animantibus educatos. Pleraque hæc aut fabulæ sunt, aut somnia. Matrem Domini ab Angelis cibum accepisse, quid miramur? Rex Angelorum in ea habitavit, quid de cibo Angelorum tricamur? Elias & Daniel Prophetæ, Paulus eremicolarum primus, Anuphius & Onuphrius ejusdem instituti sectatores, aliique complures mensæ ministros habuerunt Angelos; & Angelorum Reginæ id ministerii negabimus? hoc prærogativæ Deus concesserit servis, & matri negaverit?

Sed isthæc occasioni dicta. Ad otium redimus, à quo Domini mater non dicam trimula aut quadrimula, sed etiamnum intra matris viscera immunis. Peccare nesciit, otiarii non potuit, nunquam minus otiosa, quam cum à laboribus vacaret.

d *Bonavent. de vita Christi c. 3. Gregor. Nicomed. de obligatione Virg. in templo. Cedrenus in compendio Hist. De hoc plura Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thom. ante sect. 1.*

somno hujus Virginis visum est dicere, Ajunt esse verosimile, beatissimam Domini matrem toto vitæ suæ tempore, continuè ac sine ulla interruptione plus atque plus gloriæ cælestis meruisse, atque ita nullo non tempore divinam in ea gratiam fuisse auctam. Quod ad tempus, quo virgo vigilabat, res Theologis certa, verosimillima, si somni tempus spectetur. Eò namque pronuntiatum illud pertinet: Ego dormio, & cor meum vigilat. *a* Eo illud Hieremiæ vatis: Virgam vigilantem ego video.

Igitur post brevem à laboribus cessationem summo manè ad sanctissimas occupationes rediit. Primus omnium labor precari in templo, & divino cultui adesse usque ad horam nonam (nostratium horarum methodo) inde labor & opus, nere, sarcire, lanam facere, linea & serica templo parare, atque hoc usque ad horam tertiam pomeridianam seu vesperem. Inde lectio & precatio iterum eam tenuit, dum Angelus adfuit, à quo cibum accepit, *c*

Istud, mi Lector, non temerè assero. Sunt scriptores eruditi ac sancti, qui hoc litteris mandarint. S. Ambrosius, S. Hieronymus, S. Bonaventura, Andreas Creten-

a *Cantic.c.2.v.2.*

b *Ita Franciscus Suarez. tom.* 2. *in* 3. *part. D. Thomæ disput.* 18. *sect* 2. *conclus.* 4.

terræ fructuosos effecit. Omne genus hominum percurre, ubi multum gloriæ solidioris, ibi plurimum laboris: & omnino virtutum amatoribus amandus est labor, sine quo ad eam, quam aspirant gloriam, pervenire fas non est. Et parum profecerit labor magnus, nisi sit jugis & assiduus: nam & ipsa, quæ labore comparatur gloria, nisi sit perpetua, nec etiam videbitur magna.

Artifices aspice, quantis ii laboribus, qua industria, quot antelucanis vigiliis qualemcumque quærant gloriam. Hoc Demosthenem Græcum oratorem sic acuebat, ut fabros matutinis studiis præveniret. Eam ob caussam Pytheas enthymemata Demosthenis lucernam olere dictitabat. Ignavo labor omnis est nimius, nullus industrio; labor illum cruciat, hunc acuit & exercet. Plurimis pro remedio labor fuit, & quos otium infecerat, exercitatio revocavit ad meliora. Orientibus vitiis obstat, radicata convellit labor, quo animus insigniter curari constat. Hinc optabiles corporis molestiæ, quæ animorum molestiis medentur.

Septimius Severus Imperator pro militari tessera Tribunum dare jussit hanc unicam vocem: *Laboremus.* Pertinax ad imperium adscitus non absimilem dedit istam: *Militemus.* Illi placuit pacis omen, huic belli. Sublato namque bello ad agriculturam & ad opificia reditur. Otium in pace delicias alit, & omnem flagitiorum turbam. In actu omnis virtus est.

§. II.

In ſcholis nil decantatius, Otium pulvinar & lectus diaboli molliſſimus: hic Cerbero placidiſsima quies, hic ſomnus eſt optatiſsimus. Otium & vitium cognata nomina ſunt, vix alterum ſine altero inveniendum uſpiam. Compendioſiſſimus ad vitia trames eſt Otium. Otioſus homo & malus, idem ſunt. Otium maleficii principium. Homo otioſus & caſtus, portentum ingens, prodigium maximum. Ubi labor non eſt, ibi nec virtus eſt. Labor virtutum eſt area, malæ voluptatis ſepultura; nil ſine labore laudabile, nil excelſum, nulla ſine difficultatibus gloria.

Virtutes omnes in ſublimi habitant, haud facile adeundæ; confragoſum huc durumque & ſcrupeum eſt iter. Multos labor extulit, multos induſtria, ſopor neminem. Labor Romanos duces, Scipiones & Camillos, labor Fabios & Fabricios, labor Curios & Metellos, labor Pompejum & Annibalem; labor Iulium Cæſarem & Mithridatem illuſtravit; labor Catonibus, labor Mario famam conciliavit; innumeros è Romana gente laborioſa militia claros reddidit. Sed ſanctiora nomina produco.

Labor Paulos & Polycarpos, labor Ambroſios, Auguſtinos, & Athanaſios, labor Chryſoſtomos & Hieronymos, labor Gregorios & Bernardos cælo notos,

§ III.

Quid igitur laborem fugimus? quiſquis naſcitur, ad laborem naſcitur: nec aliis legibus Regum filii in lucem prodeunt; omnes illos non ſolum qui ad gloriam, ſed qui ad probitatem ac virtutem nituntur, laborioſus atque arduus trames agit; ad ignaviam & devexa facilis via eſt. Vade ad formicam, ô piger, & conſidera vias ejus. *a* Labor & virtus noſtræ artes ſunt, non otium & voluptas: qui otio & voluptati ſe applicant, hi demum à natura hominum degenerant, atque in pecudes ſe transformant. Nihil æquè vitam hominum aut aptius aut validius confirmat, quam honeſta eaque aſſidua exercitatio & diligens induſtria. Ignavia hebetantur animi, corpora torpeſcunt, fiuntque morbis impenſius obnoxia; utrumque tuetur exercitatio.

Sanctiſſimi quique viri cùm legendo ac precando omne ferè tempus abſumerent, quoties ab ejuſmodi tam ſeriis laboribus requies contigiſſet, ne quis otio locus eſſet, manibus aliquid operari ſolebant. Videte mihi Tarſenſem Paulum, qui claſſicum illud inflavit, quo partem longè maximam humanæ gentis ad Chriſti ſigna convertit, cùm quid vacui temporis habuit, pellionem egit, funes texuit, tentoria confecit.

Petrus & Ioannes Apoſtoli Doctores orbis, nihilominus piſcati ſunt, non ſolum victui parando, ſed ut conceſſum ſibi o-

tium

a Prov. c. 6. v. 6.

——— Nil ſine magno
Vita labore dedit mortalibus. a

Liberlaiſſimus Deus Iſraëlis plebi non coctos cælo panes dejecit (quod illi non difficile) ſed manna per agros ſparſit magno labore colligendum, in mortario terendum, aut mola frangendum, in panes formandum, in olla coquendum, aut in furno, vel ſub cineribus pinſendum. Non voluit Deus populum ſibi chariſſimum vanis laboribus vexare, noluit tamen illum otiari. Ideo non panes à clibano recentes, ſed velut farinam faciendis panibus ſubminiſtravit. Eidem populo coturnices miſit, non lixas, non aſſas, ſed nec vulſis plumis paratas, quæ mox verui figerentur, ſed prius capiendæ, ſiccandæ, deplumandæ, dein primum igni admovendæ fuerunt. Hæc omnia eò ſpectabant, ne otio torperet populus.

Videte Salomonem Regem, quamdiu curis ædificandi templi diſtinetur, ſapientiam retinet, & veras religiones tuetur; cum primum incipit molleſcere otio, in vitia delapſus priſcis religionibus obnuntiat, jam idolorum cultor. Scelerum matrix otium. Inter priſcos aſcetas vulgatiſſimum fuit, hominem occupatum ab uno ſolum diabolo, ab innumeris otioſum exagitari.

a *Horat. ſerm. l. 1. ſat. 9. poſt. med.*

Quid

rigoris, aut certè inhumanæ oblivionis, esurientem peregrinum à communi mensa excludere, aut hospitalitatis tam turpiter oblivisci. Ergo auriculam januæ applicat, & omnem observat motum transeuntium, jamjam vocandum se ratus ad mensam. Et nemo vocabat. Demum ipse hospes cellula egressus, Silvanum adit, & acerbum subridens interrogat: Nunquid, Pater, cenarunt jam alii? Cenarunt, ait senex. Et qui fit, ait hospes, me unum præteriri incenatum? Huic senex promptè: Tu, mi frater, inquit, homo spiritualis es: tu cibum, qui non perit, operaris; tu legendo pasceris, ita cum Maria partem optimam elegisti. Hinc cibo nostro non indiges. Nos homines carnales, quia non possumus non comedere & bibere, ideo etiam strenuè laborare cogimur. Tu verò strenuè esurire perge. Cum sibi hæc otii patronus non immeritò dici audiret, ad senis pedes se abjiciens: Da veniam, Pater, ajebat, inconsiderate locutus sum. Cui Silvanus: Ergo, inquit, necessaria est Martha Mariæ: propter Martham enim & Maria laudatur. *a* Stat etjamnum Pauli præceptum: Si quis non vult operari, nec manducet. *b* Lex hæc toti humanæ genti est lata.

a *Ruffinus Aquil.* n. 55. & *Pelagius libell.* 10. n. 69.

b 2. *Thess.* c. 3. v. 10.

Optima

tium. Laboriosam viri hujus industriam complures tabulæ loquuntur, quæ divinæ matris filium gestantis præferunt effigiem. Omnium olim Ascetarum & Monachorum strictissima lex fuit, *Nunquam otiari*. Hinc plerique omnes labore ac industria sibi victum quæsivere. Peperit ea res aliquando non infacetum colloquium.

Venerat ad Abbatem Silvanum in monte Sina degentem peregrinus frater. Hospitio peramanter receptus, vidit ceteros fratres Silvani socios ex more cœnobii strenuè laborare. Astitit aliquanto tempore otiosus spectator, & ne ipse unus desidiæ argueretur, voluit ceteris religiosior videri. Itaque plus æquo disertus illud Euangelii prorsus importune ingessit: Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. *a* Audiit hoc Silvanus Abbas, & otiosam dicacitatem catè dissimulans, Zachariam, unum è suis accersens; Duc, inquit, hospitem ad cubiculum, & librum ei trade, quo minus moram sentiat ad nostram cenam. Volebat scilicet Silvanus hominem suismet verbis tangere & arguere.

Horâ vesperi auditâ, & signo dato ad cenam omnes conveniunt. Expectabat hospes avidissimè, num à quopiam ad cenam vocaretur. Vocavit nemo: sic Abbas jusserat. Hospiti res videri nova & soliti rigoris,

a *Ioan. c. 6. v. 27. & Luc. c. 10. v. 42.*

Optima quæque dies miseris mortalibus ævi
Prima fugit —— a
subeunt morbi tristisque senectus:
Et labor, & dura rapit inclementia mortis,

Infinita est temporis velocitas, quæ magis apparet respicientibus. Punctum est, quod vivimus, sed hoc punctum specie quadam longioris moræ dividimus, & Pueritiam, Adolescentiam, Iuventutem, Senectutem facimus: sed heu ubinam ista, & quam in brevi sunt? Abierunt prima, dein alia atque alia, quæ tum denique computamus & damnum querimur, cum abierunt. Ah incipiamus tandem æstimare tempus, & eo uti, cujus unius honesta avaritia est. Illius brevitas, & nostra nobis fragilitas occurrat:

Nam fugit interea, fugit irreparabile tempus. b

Hoc quidquid datur, quam optimè impendamus, nec tunc incipiamus velle vivere, cum desinendum est.

Stat sua cuique dies: breve & irreparabile tempus
Omnibus est vita. c
—— *Currit mortalibus ævum,*
Nec nasci bis posse datur ——

Præcipitant horæ, & nos inter hæc præcipitia lenti sumus, & plurima in futurum disponimus nunquam futura. Quanta vitæ pars elabitur nihil agentibus, quanta malè agentibus aut non sua! Quam rari sunt, qui tem-

a *Virg. l. 3. Georg. post initium.*
b *Idem l. 3. Georg. ferè medio,*
c *Virgil. l. 10. Æneid. med.*

§. IV.

Optima profectò pars Mariæ, indiget tamen miniſterio Marthæ. Vis igitur manducare? labora. Atqui (ais) Mariæ quies laborioſiſſima eſt. Fatemur. Nec illud tamen neſcimus, tam ſerios Mariæ labores vix unquam bene continuari, niſi Marthæ officiis miſceantur. Eliſabetha regii ſanguinis ac fortunæ femina effuſiſſimæ liberalitatis in egenos, & cui nihil dulcius quam inter precandum pendere à cælo; ubi tamen prolixas orationes finierat, aut lanam carpere, aut telam texere, aut certè aliud ſerii operis facere ſolebat, ne per otium & quietem ullum ſibi tempus elaberetur; nullam arbitrata turpiorem ſimulque graviorem jacturam quam temporis.

Ita prorſus eſt: Temporis jactura omnium turpiſſima eſt, quæ per negligentiam venit: ſed & graviſſima eſt, nec ea exitioſior alia ulla. O tempus! ô theſaurum non ultra reperiendum, ubi ſemel fuerit amiſſus! Fluit aſſiduè, & nobis effluit, quod unum avariſſimè habere deberemus, & nulla merce aut pretio commutare. Illic otio, illic alea, illic conviviolo aut confabulatione rem omnem pretioſiſſimam perdimus: & quantum invaletudine ac ſomno? Deus bone, cum recogitamus, undecim aut duodecim luſtra fuimus, ex iis quinque aut ſex tantum viximus, & quod viximus, ubi eſt?

ACTIONES HOMINIS LABOREM AMANTIS, OTIUM ODIO PROSEQUENTIS.

1. Ne quid temporis, tædio laboris effluat, optimum eſt laborem variare: Iam legere, jam ſcribere, jam precari, jam memoriam, jam & corpus exercere: nullam omnino honeſtam occupationem refugere, omniaque agere, ne nihil agatur.

2. Otium adeo execrandum ducere, ut potius placeat ſupervacuus labor, quam nullus. Paulus Abbas id fecit, qui quotidianum operis ſui penſum ſtrictiſſime à ſeipſo exigebat; & ne momento temporis otiaretur, totam ſpeluncam ſuam textis corbibus implevit, ſed quia vendendi occaſio non fuit, ſubjecto igne annuos labores concremavit, ut eoſdem iterum ordiretur. *a*

3. Sibi ipſi, quod modo diximus, quotidianam operis legem injungere & identidem hortari: Comple opus tuum; peraga laboris penſum; juſta redde.

4. Ordinem ſui laboris ſtatuere, ut quilibet menſis, hebdomas, dies, quælibet hora ſciat aſſignatum ſibi opus. Pulchrum eſt & utile, omnia tempore metiri, & nihil fortuito ac temere agere.

5. Id quod faciendum eſt, non oſcitanter, non levi brachio, non properanter aut

a *Caſſian. lib.* 10. *Inſtitut. c.* 24.

tempori pretium ponant, qui dies æstiment, qui omnes horas complectantur. Vigilandum est, & acri animo agendum; inscii rapimur, & nisi properamus, relinquimur. Meliora prætervolant, deteriora succedunt. Quid ergo cessamus nos ipsi concitare, ut velocitatem rapidissimæ rei possimus æquare? Cetera omnia aliena, tempus tantum nostrum est.

Itaque toto hoc agamus animo, & omissis quæ non sunt lucrando cælo, in rem unam laboremus, nec hanc temporis perniciissimi celeritatem, quam retinere non possumus, sine fructu effluere sinamus. Quicquid temporis est, in censum nostrum redigatur. Vsurpemus illud & fruamur occasione, quamdiu capillata est. Dum nos juventutem cogitamus, senectus & morbi supra caput sunt. Sicut in imo vasis, quod grave ac turbidum est, subsidit: Ita in ætate nostra optimum est, quod primum aut primo proximum est; quo vita longius abit, hoc plus fæcis relinquit. Ah colligamus horas, & servemus, imo & horarum particulas, nec amicos censeamus amicos illos, qui sunt fures temporis. Quodcunque potest faeere manus nostra, instanter operemur. *a* Manè seminemus semen nostrum, & vesperi non cesset manus nostra. *b* Vide, mi Lector, quæ contra otium disserat Nicetas noster: in utroque libro. Nam animus non est illic dicta hic repetere. Alia atque alia remedia suggerere & jucundum censemus, & utile.

a *Eccles. c. 9. v. 10.* b *Idem c. 11. v. 6.*

ACTI-

mium: Iudith in superioribus domus suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur: & habens super lumbos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ suæ. a

Anna vaticiniis clara non discedebat de templo jejuniis & obsecrationibus serviens die ac nocte. b Romana virgo Cæcilia divinum Euangelium semper pectori appressum gestabat, nec à precationibus unquam cessabat. Agnes Politiana virgo è cælo manna impetrat precando. Si in his feminis tantum precandi studium fuit, tanta facultas impetrandi, quid in hoc genere Mater Domini inter mulieres benedicta non fecerit, quæ animo magis erat in cælo, quam in terra corpore? Vnde merito à priscis patribus appellata est Altare Thymiamatis, in quo thura odoresque nobilissimi incendebantur. Hinc & beatus Ephrem, *Thuribulum aurem* Domini matrem appellat, ob assiduum, quod in illa fuerat, precandi studium.

Porro discrimen ingens est inter Orationem, Meditationem, ac Contemplationem. *Oratio* vocalis ea dicitur, quæ non animum tantum, sed & linguam occupat; quando scilicet animus & lingua velut gemini Legati Deo se sistunt, & causam suam juncta opera perorant. Si namque mens absit, non est oratio, sed inanis locutio, & modulatum psittaci carmen. Orationis veræ medulla spiritus est.

a *Iudith. c. 8. v. 5. & 6.*
b *Luc. c. 2. v. 37.*

raptim, non obiter aut curſim, non ſegniter aut perfunctorie, ſed accurate cum cura & diligentia, omnibus viribus, ſummo ſtudio, & quam fieri poteſt exactiſſimè facere. Sat celeriter fit, quicquid ſatis bene fit.

6. Operis initio non nimium feſtinare, aut tumultuarie agere, ſed paulatim vires evocare, & agendo incaleſcere.

7. Somno quantum licet ſubtrahere; cum ſuperfluus ſomnus non ſolum indecens, ſed & noxius ſit. Sapientum judicio ſeptem horarum ſpatium liberalis eſt menſura ſomni. Quod excedit, & ſuperfluum eſt & damnoſum, quantumcunque ſit gratum.

CAPUT NONUM

Roſa Aromatica,

ſeu

Oratio, Meditatio, Contemplatio.

§. I.

HÆc virtus Orationis, Meditationis, & Contemplationis in divina Virgine, ut Albertus Magnus loquitur, excellentiſſima fuit. Omnis illius vita, omnis operatio fuit ſedula precatio. Nam etiamſi laboraret, Deum tamen inconnivis oculis obſervabat. Cor Virginis Deum aſſiduè ardebat. Illud verecundiæ, ſed & fortitudinis eximiæ ſpecimen illuſtriſsimum Iuditha hoc ab oraculis divinis fert encomium:

desideratur, & obtinendo illi laboratur; pro quo autem tam studiose laboratur, hoc tandem acquiritur & impetratur. Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum. *a* Contemplationis dulcedine inescatus rex Hebræus fidentissimè Deum alloquitur: Tibi dixit cor meum, Exquisivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram. *b*

Illustri Mosis exemplo rem magis in lucem damus. Cum cerneret Moses, *c* silvestrem rubum ardere, apud animum suum investigare cœpit, quis rubum succendisset, & quam ob caussam, quomodo arderet, nec tamen deureretur, quid denique hoc spectaculi portenderet. En Meditatio. At ubi admirabundus Moses & attonitus cæleste hoc prodigium fixius intueri, & ad divinam potentiam intimis sensibus cœpit obstupescere & affici; en Contemplatio: est enim hæc mentis intuitus in rem propositam acriter defixus, quod ferè Angelorum est.

a *Thren. c.3.v.25.*
b *Psal.26.v.8.*
c *Exodi c.3.v.2. & 3.*

§. II.

Hæc mentis Oratio seu Contemplatio, seu Meditatio, illam oris ac linguæ longè superat. Qui sic precatur, in cubiculum suum intrat, & clauso ostio Patrem suum orat in abscondito. *a* De hoc tali vaticina-

a *Matth. c.6.v.6.*

At verò Meditatio seu mentis oratio, ea dicitur, quæ lingua silente cor evocat ad arcanum cum Deo colloquium.

Secretius quid est Contemplatio, ad hanc enim meditatio via est. Contemplari dicitur, qui collectis animi viribus & affectionibus divinæ naturæ quippiam cum admiratione mentis & delectatione studet cognoscere, cum vel potentiam Dei, vel bonitatem, vel sapientiam, vel charitatem ac largitatem, vel occulta Dei judicia, vel sanctissimam illius voluntatem, sumit penitissimè inspicienda. Contemplatio Patriarchas, Apostolos, Prophetas plurimum erudiit. His Deus arcanissima patefecit: Noëmo diluvium, Abrahamo Pentapolis subversionem, Iosepho Ægyptiam famem, Hieremiæ migrationem Iudæorum & captivitatem, Danieli colossum Nabuchodonosoris admirabilem, Ezechieli longam diversorum eventuum seriem aperuit. Hoc confirmans Amos: Non faciet, inquit, Dominus Deus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad servos suos Prophetas, a Enimverò differunt cogitatio, meditatio, & contemplatio. Cogitatio, quo vult, evagatur; sicut labore caret, sic & fructu. Meditatio investigat: hæc uti laborem habet, sic & fructum. Contemplatio admiratur; sine labore est, sed non sine fructu. Hic Deus beatitudinis fons cognoscitur; & quod cognoscitur, hoc amatur; & quod amatur, hoc etiam desi-

a *Amos c. 3. v. 7.*

Bernardinus Senensis dilucidè: Tanto, inquit, lumine, illustrata fuit beatissima Virgo, cum esset in ventre matris, ut non tantum plena fuerit lumine rationis, sed etiam altissimæ contemplationis; eò sublimata ut Deum perfectius contemplaretur in utero materno, quam alius in ætate perfecta, magisque excesit in contemplatione dormiendo quam alius vigilando. *a* Et hoc donum, quod habuit nascendo, non interrupit moriendo. Quod expendit fusius, & confirmat Franciscus Suarezius, ita ratiocinando: Mater Dei ferventissimè amavit Deum, & hunc amoris ignem innumeris actibus locupletavit. Vnde conjectare licet, in transitu à via ad patriam hos perfectissimæ charitatis actus non fuisse interruptos. Dolor eos non impediebat, qui in corpus illud divinum nil juris habuit, & virgo, quò magis ad finem tendebat, eò magis amore ardebat. *b* Hinc nonnemo censuit, ab hac virgine etiamnum mortali Deum *c* & Angelos esse visos. Alberti Magni verba sunt: Spiritum, inquit, increatum videre potuit & vidit. Nam Paulus in raptu vidit dispositionem cælestis hierarchiæ, ergo & mater Christi: quod con-

a *Bernardin. tom. 1. serm. 61. c. 3. mihi pag. 525. v. 1.*

b *Suarez. tom. 2. in 3. partem D. Thomæ disp. 21. sect. 2.*

c *Lib. 2. de cælo. Negamus ab ullo hominum etiamnum mortali visum esse Deum, præterquam Christo.*

tus Hieremias: Sedebit solitarius, inquit, & tacebit; quia levavit se supra se. a Hæc una ratio est jungendæ cum Deo arcanissimæ familiaritatis. Siquidem meditaturus, quicquid bonarum cogitationum ac desideriorum domi habet, huc convocat, & Abrahami verbis: Venite, ait, ascendamus in montem, ubi Dominus videt. Negotiis porro ac curis, volaticis cogitationibus serio imperans: Expectate me hic, ait, donec ad vos revertar. b Hæc vera est oratio, hæc illa cæli clavis, hic tentationum pons, sine quo multi mergerentur, hic interpositus inter nos & adversa paries, hic nobilissimus virtutum succus, hic solidissimus animi cibus, hoc Angelorum opus, hoc speculum profectus. Oratio introducit hominem in conclave Dei.

Virgo beatissima in eam cum Deo familiaritatem venit precando, ut velut unus cum eo spiritus efficeretur. Sic oravit, sic meditata & contemplata est, ut non aliud quicquam agere videretur. Hinc eam Chrysostomus Templum cælo majus appellat. c Nimirum in hoc templo jugis oratio, continui psalmi, assidua meditatio, cultus Numinis non interruptus. Imo quod longè mirius, & communem nascendi ordinem excedit, virgo intra matris viscera non tantum rationem, sed & donum habuit orationis. Ita sanctus Ber-

a *Thren. c. 3. v. 28.*
b *Gen. c. 22. v. 5.*
c *Chrysost. hom de Annunt.*

novit recte orare. *a* Sed ut idem optimè dixit: Plerumque hoc negotium plus gemitibus quam sermonibus, magis affectu agitur quam affatu. *b*

a *August. tom.* 1. *l.* 50. *homil. hom.* 4. *aut in appendice homil.* 14. *mihi pag.* 650.

b *Idem epist.* 121. *ad Probam.*

§. III.

Est igitur precandi Numinis ratio non una in omnibus. Moses Prophetarum omnium cum vetustate tum sapientia princeps, & orandi nobis & meditandi ac contemplandi specimen præbuit illustrissimum. Intenta sedulaque divinorum contemplatione id assecutus est, ut origines universi orbis litteris mandarit, incredibili humanæ gentis emolumento. Heu quantis tenebris involveremur, si prima mundi cunabula, & geneseos initia ignoraremus? Quas Mosis meditationes fuisse dicemus, cum apud Ægyptium Regem Pharaonem toties peroraret, & saxum illud (Pharaonem dico) sæpius oratione sua flecteret; Ægyptum verò universam variis cladibus afficeret, rursumque malis præsentibus medelam ferret, ut tum maxime credi posit, cælum, & quidquid in cælo est Numinis, unius viri precibus vacâsse, ut gens una veræ pietatis cultrix in libertatem assereretur. Eleganter & verè dixit Bernardus: Nemo repente fit summus. Ascendendo non volando apprehenditur summitas scalæ. Adscen-

cessum est servo, multò magis concessum fuit Angelorum Dominæ. Ut ut sit, hoc imitari non licet, sed quod Bonaventura in virgine dilaudans: Ecce, inquit, Maria nostra non solum ore in orationibus, sed etiam corde in sanctis meditationibus indefessa fuit & sedula. a

Franciscus Asisias plenus optimo spiritu, ita Divam nostram affatus est, ut eum non tam loquentem audire, quam ignes jacientem videre possimus; hæc illius precatio est:

O Domina mea sancta Maria, in tuam benedictam fidem ac singularem custodiam, & in sinum misericordiæ tuæ hodie & quotidie, & in hora exitus mei, me totum commendo. Omnem spem & consolationem meam, omnes angustias & miserias meas, vitam & finem vitæ meæ tibi committo, ut per sanctissimam tuam intercessionem & merita, omnia mea opera dirigantur & disponantur secundum tuam tuique filii voluntatem. Hoc orare est, ignes in cælum jacere: exaudiri non postulat, qui postulat tepidè. Nobilissimum Augustini dictum est de oratione vera, & quæ flammas jaculatur in cælum: Oratio, inquit, oranti est præsidium, Deo sacrificium, dæmoni flagellum. Quòd si desit attentio & ignis, licebit invertere ac dicere: Oratio oranti est nocumentum, Deo ludibrium, dæmoni gaudium. Verè, quod idem Augustinus asserit, verè novit recte vivere, qui novit

a *Bonav. in Spec. c. 4.*

dentior fuit, quam ejuſdem populi Dux Ioſue, cujus precibus obedientiſſimus ſol atque ipſe adeò mundus ſtetit immobilis obſtupeſcendo miraculo. Non antea unquam, nec ullis poſt ſæculis dies longior terris affulſit.

Rex Ezechias extrema invaletudine oppreſſus, jam limini admotus & conclamatus, jam ſententia fatali per Iſaiam pronuntiata: Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives. *a* Nihilominus rex optimus ingentis fiduciæ plenus Numini preces admovere, & productius vitæ ſpatium rogare inſtitit. Impetravit quindecim annos vivendi auctarium. Et in teſtimonium admiſſæ orationis, ſol decem lineis viam relegit. Immenſum & incredibile iter. Sunt enim milliarium Belgicorum trigeſies centies millena, ſeu tres milliones, inſuper ſexcenta quinquaginta duo millia, ducenta triginta novem milliaria. *b*

En tantum imperii in ſidera habet orationis ardor. Adeò cælum omne & cæli conditor Deus ad orantis nutum obſequitur, ut orationem veram rectè dixeris *Cæli dictaturam*. In orbe hoc infero nihil potentius quam ardens oratio. Nec in ulla re alia indulgentius Cæli Numen humanam fovet pietatem, quando homines orando ad divinam prope potentiam extolluntur.

a *Iſa.* 38. *v.*8.

b *Nota. Vnum milliare Belgicum continet tria Italica.*

Hebræus

ſcendamus igitur velut quibuſdam pedibus, Meditatione & Oratione. Meditatio ſiquidem docet, quid deſit, oratio ne deſit obtinet. Illa viam oſtendit, iſta deducit. Meditatione agnoſcimus imminentia nobis pericula, oratione evadimus. *a* Moſes Contemplationi ac Meditationi prolixiſſimas junxit orationes. Jacuit vir iſte mitiſsimus *quadraginta diebus noctibuſque* ad conſpectum Numinis proſtratus unum identidem petens, ne populus, quem in libertatem vindicâſſet, ob impia ſacra excidio deleretur: Obſecro Domine, ajebat, peccavit populus iſte peccatum maximum, feceruntque ſibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam; aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti. *b*

Magna & longa quidem deprecatio, ſed affectus major, per quem tanta vis mortalium, alioqui peritura, unius precibus fuit condonata. Eodem precante & manus cælo attollente, Hebræus miles acie dimicans feliciſſimè pugnavit: ubi paullulum laſſatis bracchiis remiſſior fuit oratio, Iſraëlis exercitus ſuccumbebat. Quia igitur in unius orantis manu tota ſtetit victoria. Dux pientiſsimus cum omnes copiæ militares non poſſent pugnando, ipſe unus perſeverantiſsimè precando vicit.

Nec tamen omni hominum memoria quiſquam audacioris voti & petendo fiden-

a *Bern. ſerm. 1. de S. Andrea, fine.*
b *Ex. c. 32. v. 31. & 32.*

Nos ſubinde cum paullo productiores preces fundimus, nobisipſis vaniſsimè blandimur de prolixis orationibus. Sed videte, quæſo, geminos Tobias parentem cum filio tribus horis integris, & quidem in terram proſtratos vultu terræ alliſo non ſine igne precantes. Ita clariſſimè divinus ſcriptor: Tunc, inquit, proſtrati per horas tres in faciem benedixerunt Deum. *a* Tam prolixa quam ardens oratio. At ſunt in nova lege ſanctiſsimi viri, qui hoc imitati feliciter, imo ſuperarunt.

De Antonio Magno res nota. Vir iſte ſæpius ad occaſum ſolem precari cœpit, nocte tota cum Deo ſuaviſsimè collocutus, dum ſol rediens eodem ſitu etiamnum precantem deprehenderet. At ille iratus ſoli, quod colloquii dulcedinem præpropero reditu turbaret: Quid me impedis, ſol, ajebat, qui oriris, ut ab amœniore me ſole abſtrahas. *b* Ita in oratione, inquit Athanaſius, pernoctabat ſæpiſsime.

Beatus Arſenius Antonii nobiliſsimus æmulator, quovis ſabbato ad ſolis obitum preces ordiri, & ad ortum finire ſolitus eſt. De ſanctiſsimo viro Iſaac Syro non procul Spoletum in Vmbria habitante teſtis locupletiſsimus Gregorius Pontifex: Quem noſtrorum, inquit, multi noverunt. Illud quoque addidit: Iſaac Spoleti templum ingreſſus, petiit ab æditius, liceret ſibi

a *Tob. c. 12. v. 22. & ult.*

b *Caſsianus collat. 9. c. 31. & S. Athanaſius in vita ejus, c. 6. initio.*

Hebræus rex David orandi scientissimus artifex septies interdiu preces ad Deum fundebat: media insuper nocte surgebat *ad confitendum nomini divino.* *a* Ah erubesco, dum hæc scribo. Rex tantus, nec regii muneris negligens, geminati regni gravissimis curis involutus, dies noctesque abunde habuit, quæ cogitaret regnorum suorum bono. Ille nihilominus curas seponebat, negotia interrumpebat, ad preces se conferebat, repetitis per certa intervalla vicibus. Diceres religiosissimum Carthusianum & præscripti temporis observantissimum. Sed & nocti rex David tranquillissimam partem decerpebat, ut eam cælo impenderet & precationi. Et quia Prophetarum ille summus omnia precibus agenda scivit, deprecandi Numinis etiam formam demonstravit. Deprecatus sum, inquit, faciem tuam, in toto corde meo clamavi. *b* Et: In meditatione mea exardescet ignis. *c*

Oratio aut Meditatio sine hoc igne nimium frigent. Nec orare serio censendus est, nisi qui toto orat pectore. Salomon paternæ pietatis & sapientiæ hæres hoc igneum precandi genus imitatus in patre: Adii Dominum, inquit, & deprecatus sum illum ex totis præcordiis meis. *d* Toto corde rogandus est Deus, toto diligendus.

Nos

a *Psal.* 118. *v.* 62.
b *Psal.* 118. *v.* 58.
c *Psal.* 38. *v.* 3.
d *Sap. c.* 8. *v.* 21. *& ult.*

notæ ſanctitatis vir, qui Anno Chriſtiano milleſimo ducenteſimo trigeſimo ſeptimo Oſnabrugi obiit. Hic annis viginti duobus ſuiipſius captivus proxime templum habitavit, nil carnium unquam guſtavit, omnibus diebus Veneris inediam pane & aquâ toleravit; nunquam alium lectum quam nudum aſſerem habuit, loricam nudo corpori appreſſam aſſiduè geſtavit, omnibus Dominicis ac Feſtis diebus cibum cæleſtem ſumpſit: hic ipſe quotidie trecenties in terram proſtratus iteravit preces. Taceo innumeros alios.

Quod regii ſanguinis viri feminæque omnes Davidis pſalmos quotidie recitarunt? Quot itidem Religioſi viri feminæque ſtatis precibus emiſſis, horas inſuper complures precationibus impendunt? Recentia ſunt & explorata, quæ in exemplum hic refero.

Stephanus Capunſachus quatuor quotidie horis poſt cenam precari ſolitus. Conſalvus Mederius, ut prior, Societatis Iesu Sacerdos ſex horas Meditationi tribuit quotidie. Antonius Criminalis è numero recentiorum Martyrum quot diebus trigeſies prolixius orare conſuevit. *a*

Franciſcus Suarezius, qui omnem Theologiam compluribus voluminibus *b* in ampliorem lucem poſuit, ingenuè

N faſſus

a *Hiſtoriâ Societatis l.* 10. *n.* 78. *& l.* 12. *n.* 66.

b *Sunt viginti duo Tomi in folio.*

ſibi bona eorum venia preces producere, quantum vellet. Conceſſum eſt. Ita tribus diebus ac tribus noctibus continuis in oratione perſtitit. Inuſitata hæc precandi ratio, quo difficilior erat creditu, eo ſuſpectior cœpit eſſe ſpectantibus. Igitur unus aliquis cuſtodum ſui negligens, aliorum curioſus obſervator, quod in profectus ſui emolumentum trahere debuiſſet, id ſuæ nequitiæ fecit argumentum. Nam Iſaacum ceu ſanctitatis vaniſſimum oſtentatorem verbis acerrimis objurgavit, ad objurgationis clauſulam contemptim colaphum impegit, & templo ejecit. Tulit hoc vir mitis; non tulit Deus, nec ultionem luculentam diſtulit. Mox enim temerarius percuſſor à dæmonibus agitari cœpit, haud dubie ab his hoſpitibus diu vexandus, niſi eum illud ipſum os, quod impia manu perſtrinxerat, tempeſtiva precatione liberaſſet. *a*

a *Gregor.l.3.dial.c.*31.

§. V.

Summum ſemper ſtudium fuit ſanctiſſimi cujuſque hominis attentè & ardenter precari. Hinc plurimorum aut creberrimæ aut prolixiſſimæ orationes. Apollonius, qui quingentos Monachos velut Provinciali magiſtratu rexit, centies interdiu, centies noctu, idque flexis ſemper genibus precari in more habuit. Ruffino & Palladio teſtibus. *a*

Beatus Reinerus maximæ ſed minus notæ

a *Ruffin.c.*7. *Pallad.c.*52.

ætate in templo orando, meditando ac contemplando vitam exegisti, quæ principem diei partem precibus & divinis colloquiis consecrasti; inde per aliquot horas honestè & ingenuè puellare opus obiisti, mox reliquum diei divinarum litterarum lectioni sedulò impendisti. Ita, ut cùm ritè sanctèque cælestia curares, humana non omnino despiceres, utrumque munus Marthæ & sororis sanctissimè complexa.

ACTIONES SEU PRAXIS

ORATIONIS, MEDITATIONIS, ET CONTEMPLATIONIS.

1. Ad orationem plurimum facit, orandi tempus, locum, situm attendere. Nullum non tempus orationi aptum est: quavis hora, quovis momento precibus nostris attendit Deus. Tria tamen potissimum tempora orationi seligenda; Matutinum, Meridianum, Vespertinum. Omnium optimum est matutinum: quo enim corpus est defæcatius, hoc promptior aptiorque ad orandum est animus. Tempus nocturnum quanto aliis tranquillius, tantò & melius est.

2. Locus is orationi gratior, qui à turbis remotior. Ideo Christus cubiculum monstrat, idque clausum. Proprius tamen

fassus est, malle se quicquid scientiæ acquisiisset, perdere, quam unicam solitæ meditationis horulam intermittere.

Atque ut rem verbo finiam; novum quid, sed verum dicam: Ea est optima oratio, quam quisque ipse sibi facit, & è calente fundit pectore, non è libello scriptā recitat. Anaximenes Rhetor orationem elegantem & auribus dignam sex mensibus elaboravit. Hanc uni è suis discipulis, quem commendatiorem habuit, ediscendam tradidit. Adolescens, ubi eam exactius memoriæ mandasset, & à magistro parem dictioni gestum adhibere didicisset, coram Antigono rege præceptoris sui labores pronuntiavit. Notavit Antigonus, non id adolescentis stylo compositum. Quare inter audiendum super eâ re quippiam sciscitatus est. At ubi adolescens hoc solùm loqui potuisset, quod pisces solent; suaviter subridens Antigonus: Quid ais, inquit, adolescens, num istud tibi non etiam in tabulis descriptum est?

Sic innumeri precantur; in tabulis descripta pronuntiant, aut multa psittacorum more recitant. O mei oratores! ô bonæ oratrices! optima imò & venustissima est oratio, quam ipse sibi facit orator, quam ex animi medullis promit, idcirco nos hîc orationi meditationem ac contemplationem junximus.

Quo igitur te ore referam, ingens cæli decus, spes labentium, DEIPARA Virgo? cujus sanctissimos mores nullus unquam laudare satis potuit, quæ tenera etiamnum

ætate

ego verò nec mihi nec illi intendo. *a*

5. Nullam unquam orationem sine seria præparatione ordiri. Præparatio quantò accuratior, tanto & oratio attentior erit & ardentior. Ecclesiasticus severè hoc præceptum ingerit: Ante orationem præpara cor tuum, & noli esse quasi homo, qui tentat Deum. *b* Bernardi monitum est: Orans mentem erigat, corpus incurvet. *c*.

6. Oraturus circumspectè cogitet, quis, quid, quem rogaturus sit.

7. Breves illas & jaculatorias preces sibi quàm commendatissimas habere plurimùm prodest uno die centies, sexcenties, millies iis animum fulcire, & ad Deum erigere. Tanto autem frequentius eas repetere, quanto vehementius vel adversa premunt, vel prospera blandiuntur.

8. Meditatio matutinum tempus singulariter captat, Idololatris etiam non ignotum. Scipio summo mane in cellâ Jovis meditatus est. Isaias Propheta; Erigit mane, ait, mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum. *d* Christus ipse, Marco teste, diluculo valde surgens egressus abiit in locum desertum, ibique orabat. *e* Nec tamen cetera diei tempora meditatio aspernatur, modo silentio possit & quietè peragi.

a *Bernard. medit. c. 8. fine.*
b *Eccli. c. 18. v. 23.*
c *Bernard. c. 7. med.*
d *Isai. c. 50. v. 4.*
e *Marci c. 1. v. 35.*

precandi locus est templum, teste Veritate: Domus Domini, domus orationis est; oratio, quæ ore multorum funditur, quod in templo fit, efficacissima: nimirum pia mens est Deo familiaris, etiam in templo & turbis mediis suam sibi fabricat solitudinem, & sola cum solo sponso loquitur.

3. Situs corporis, non leve adjumentum aut impedimentum orationis. Quo corporis statu sit supplicandum, Christus exemplo docuit: siquidem nunc procidens in faciem, nunc flexis genibus Patrem exoravit. Daniel fenestris ea parte patentibus, quà cænaculum templo Hierosolymæo erat obversum, ter quotidie statis horis genua submisit in preces. Salomon orans utrumque genu in terram fixerat, & manus expanderat in cælum. *a* Hic proprius orantis habitus est, genua humi flectere, & manus cælo attendere.

4. Orationi nil magis adversum quàm sub ea huc illuc circumspicere, litteras legere, fabulas miscere, aut agere ad orationem non spectantia. Quisquis oras, contine oculos, aures frena, junge manus, flecte genua, tunde pectus, suspira Deum, & habebis adhuc quod agas, ut tot animi evagationibus obsistas. Magnam injuriam, inquit Bernardus, Deo facio, cùm illum precor ut meam precem exaudiat, quam ego, qui fundo non audio. Deprecor illum, ut mihi intendat, ego

a 3. *Reg. c. 8. v. 54.*

lis matrimonii minimè temerandum. Vna ejus cogitatio erat, placere DEO. Huc Spiritus divinus singulariter impellebat, uti princeps Theologus Aquinas explicat. *a* Neque enim præceptum, neque consilium, neque exemplum virginem ducebant. Nondum legerat illud Matthæi: Sunt, qui seipsos castraverunt propter regnum cælorum. *b* Nec illud Ioannis: Virgines enim sunt, hi sequuntur Agnum, quocunque ierit. *c* Nec illud Pauli: Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit, qui non jungit, melius facit: & bonum est homini sic esse. *d* Hæc virginī nusquam lecta, nusquam audita, sed à sancto Spiritu suggesta, ut rectè dixerit Bernardinus: Nihil unquam elegit Maria, nisi quod ei divina Sapientia demonstrabat. *e*

Et quamvis in lege veteri vitam cælibem agitarint Melchisedechus, Jesus Nave, Elias, Elisæus, Hieremias, tres juvenes Hebræi in flammis non inflammati; à nemine tamen horum, quod constet, virginitas voto est illigata, quod prima omnium fecit hæc virgo. *f* Eam igitur Ambrosius jure meritissimo tantæ rei auctorem suspiciens: Maria, inquit, signum sacræ virginitatis extulit, & intemeratis

a *S. Thomas part. 3. quæst. 28. art. 4.*
b *Matth. c. 16. v. 12.*
c *Apoc. c. 14. v. 4.*
d *1. Cor. c. 7. v. 25. & 38.*
e *Bernardin. serm. 51. c. 3.*
f *Ita D. Ignatius, D. Ambrosius, D. Hieron. D. Damascen.*

CAPVT DECIMVM.

Rosa Argentea,

seu,

Virginitas.

§. I.

CASTIMONIA seu Virginitas triplici se vultu commendat. Alia enim conjugum, alia viduarum, virginum alia & longè sublimior est pudicitia. Augustino bona est pudicitia conjugalis, sed melior continentia virginalis. *a* Perpetuum virginitatis florem tueri prima nos virginum docuit, in cujus castitate complura sunt admiranda.

Primum illud, Virginitatem amplexa est eo sanè tempore, quo hæc virtus non ignota tantùm, sed exosa fuit.

Alterum, Tanto virtutis hujus amore exarsit, ut non solum per omnem vitam virgo vivere, sed & virginitatem Deo vovere voluerit.

Tertium, Prima omnium fuit, quæ virginitatem perpetuam voverit.

Quartum, Inauditi res exempli, & fiduciæ in Deum fuit incredibilis. Nam antequam Iosepho nuptiis jungeretur, hoc suæ pudicitiæ votum nuncupavit, ingenti animo divinæ potentiæ fisa: neque enim ambigebat, hoc decretum suum vinculis

a *August. de sanct. vid.*

ginitatem ſuam voto explicito & abſoluto, Deo conſecravit. Ita tenent graviſſimi Auctores contemplativi, quos refert & approbat Iacobus Epiſcopus Chriſtopolitanus, explicans illa verba Cantici Virginis: *Fecit mihi magna, qui potens eſt*, &c. *a* Dicunt ergo, quod Virgo illico poſt ſanctificationem fecit votum perpetuæ virginitatis in utero matris, quod poſtea per ſucceſſionem temporis oſtendit: nam ſtatim tertio anno, tanquam virgo ſe ad Dei famulatum dedicavit, ad ſerviendum Deo in templo Domini. Hæc illi. Et addit rationem. In Conceptione enim ſua Virgo Dei Majeſtatem pulchritudinemque contemplans, ardentiſſimo amoris igne flagrans eum ſibi unicum ſponſum elegit, perpetuæque virginitatis votum nuncupavit, juxta illud Canticorum c. 2. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia, donec aſpiret dies, & inclinentur umbræ, id eſt, uſque ad veſperam mortis. *b*.

a *Luc. c.* 1. *v.* 49.

b *Petrus Morales in c.* 1. *Matth. l.* 2. *tract.* 6. *mihi pag.* 185.

§. II.

Hinc rectè ac verè ratiocinatus Epiphanius: Sicut Chriſtus, inquit, non eſt paſſus nomen JESU nec in cruce ſibi auferri, ſic non patietur à matre titulum tolli Virginis: & ut Ildefonſus loquitus, Virginitatis æternitas huic inprimis Virgini aſſignanda. Nimirum hæc illa Virgo

virginibus pium Christi vexillum levavit. Id Hieronymus confirmans: Igitur Christus, inquit, & virgo Maria utriusque sexus virginitatis dedicavere principia. *a* Hinc Ecclesiæ primævæ mos ortus, Basilio, Athanasio & Epiphanio testibus, ut virgines Deo se dicaturæ castitatem promitterent in nomine Mariæ. Illud non nemini scribere licuit, nobis vix credere, Adamum viso Abele mortuo, cùm mortis tyrannidem antea ignorasset, castitatem vovisse. *b*.

Ergo Domini mater, priusquam Dei filium suo corpore vestiret, voto virginitatis æternæ Deo se obstrinxit. *c* Eò spectant illa virginis verba: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? *d* Sed hic paullo majora canamus, cum optimis scriptoribus.

Theologus Hispanus publicis scriptis Theologiæ decretum his omnino verbis explicat: Beatissima Virgo, quæ à suâ immaculatissimâ Conceptione usum rationis ad spiritualia habuit, non solùm propositum virginitatis, nec solum votum ante Filii conceptionem, & ante matrimonium, sed etiam in ipso Conceptionis instanti, & in utero matris existens virgini-

a *Hieron. epist. 74. ad Pammach.*

b *Ita Leonardus de Utino, l. de legibus serm. de pœnit. quem laudat Didacus de la Vega in 5. Psal. pœnit. conc. 2. mihi Pag. 626.*

c *Ita S. Thom. Bernard. Baron. tom. 1.*

d *Luc. c. 1. v. 34.*

integra conſervatur. Sola hæc eſt, in quâ virginitas & fecunditas obviaverunt ſibi. Ibi ſemel factum eſt, quod factum non fuerat, nec fiet in æternum. Quia nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. Quomodo potuit hoc perſuaderi generi humano, univerſo orbi terrarum? Et tamen tam facilè, tam potenter perſuaſum eſt, ut mihi id credibile faciat credentium multitudo. Iuvenes & virgines, ſenes cum junioribus elegerunt mille mortibus mori, quàm ad momentum ab iſta fide deficere. *a*

Aſſentitur Auguſtinus, &: Hoc, inquit, ſummum miraculum eſt, quo majus à Deo expectari non potuit. Sicut ſolares radii vitrum tranſeunt, nec lædunt vitrum, ita Chriſtus ex utero Matris & Virginis in præſepe venit. Igitur nulli mulierum illud elogii convenit: *Tota pulchra es, & macula non eſt in te*, niſi huic uni Virgini, quæ ſemper incontaminata, ſemper virgo, Væ nullum eſt experta. Hæc rubus ardens, & virorem retinens. Hæc Gedeonis vellus, quod Numen irroravit ſeipſo. Hæc Aaronis virga, quæ frondibus & fructibus abundavit. Hæc clauſa porta, quæ ſoli regum Regi patuit. Atque hæc tam admiranda virginitas, matris divinæ puriſſimam Angelorum felicitatem longè ſuperavit. Angeli nulla corporis mole laborant, hæc carnem & ſpiritum in admirabile fœdus copulavit.

a *Bern. ſerm* 3. *in Vigil. Nativit. Dom. poſt medium.*

virginum eſt, quæ caſtimoniæ ſublimitatem adeo æſtimavit, ut maluiſſet dignitatem matris non accipere, quàm decus integritatis perdere. Quia tamen divinæ voluntati ſeſe quàm perfectiſſime ſubmiſit, faceret Deus quod vellet, ſe ancillam excipiendis divinis nutibus paratam, Deus ingenti miraculo gloriam virginitatis non abſtulit, & dignitatem matris appoſuit.

Hîc Iſaiæ vaticinium triumphat: Ecce virgo concipiet & pariet filium. *a* Virgo ante partum, in partu, & poſt partum æquè integerrima virgo. Quod Auguſtinus cum veneratione prædicans: Crevit potiùs, inquit, in ejus partu integritas corporis, quàm decrevit, & virginitas ampliata eſt. *b* Ita conceptiſſimis verbis quotidie teſtamur Fidem in Chriſtum: *Conceptus de Spiritu ſancto: Natus ex Maria Virgine.*

Quâ de re Bernardus inſigniter: Conjuncta ſunt, inquit, Deus & Homo, Mater & Virgo, Fides & Cor humanum. Admirabiles iſtæ mixturæ ſunt; & omni miraculo mirabilius, quomodo tam diverſa, tamque diviſa ab invicem invicem potuerunt conjungi. Secunda mixtura eſt, Virgo & Mater, admirabilis planè & ſingularis. A ſeculo non eſt auditum, quod virgo eſſet quæ peperit, quod mater eſſet quæ virgo permanſit. Nunquam juxta rerum ordinem virginitas ubi fecunditas prædicatur, nec fecunditas, ubi virginitas in-

a *Iſa. c. 7. v. 14.*
b *Aug. ſerm. 15. de Temp.*

go, quod dixi. Nam duos virginis filios cerno, Illum in alto pendentem, in imo ſtantem alterum. O ergo felicem piſcatorem, ô beatum, ô ter beatiſſimum Zebedæi filium Ioannem, cujus tutelæ omnium virginum princeps, non ſolum credita, ſed in matrem etiam aſſignata. Sic è cruenta trabe moribundus clamat filius: *Ecce mater tua.* Si ergo Ioanni mater eſt virgo, ergo & Ioannes filius virginis dicendus. His annumerari poteſt non immerito Iacobus, qui ab eo, quod ore & lineamentis eſſet Chriſto perquam ſimilis, Domini frater eſt dictus. Hic unus omnium templi penetralia ſubire Pontificum permiſſu potuit, quo nulli hominum, præterquam Sacerdotibus, patebat acceſſus, qui honor contingere illi non potuiſſet, niſi recepta de ejus caſtimonia, vel inter inimicos, opinione. O Caſtitas, quantæ dignitatis es, vel hoſte judice!

Græcorum Oratorum diſertiſſimus Chryſoſtomus mirabili voto inardeſcens, velut accerſito pictore: Pinge mihi, ait, ſermonem virginitatis. a Quid hoc ais, Chryſoſtome, quis iſtud enimvero poſſit? Sermonem ſcribere, virginitatem muliebri habitu pingere, fortaſſis difficile non ſit: at virginitatis ſermonem picturâ exprimere, quis hoc Apelles, quis Protogenes, quis Zeuxis, aut Paraſius, quis Timanthes id poſſit? Verùm non poſſit hoc quiſquam hominum, Deus id

a *Chryſ. loco proxime laudando.*

§. III.

Cùm de Caſtitate ſermo eſt, mihi ſemper Hieronymi dictum in mente eſt: Quacunque virtute polleas, quibuſcunque operibus niteas, ſi cingulo caſtitatis careas, omnia per terram trahis. Abimelechus Sacerdos panem ceremonia conſecratum, neque Davidi eſurienti, neque ulli ex iis, qui cum Davide fuerant, daturus fuiſſet, niſi priùs exploratum habuiſſet, eos eſſe mundos ab omni mulierum conſortio. Nota vox Ioëlis Prophetæ præcipientis, ut ſponſus de cubili ſuo migret, ſponſa de thalamo. Ad vaſtitatem ſcilicet & excidium, quod à Chaldæis imminebat, avertendum, genti ſuæ Propheta jejunium & fletum indixerat. Ceterum neutrum credidit profuturum, niſi à Caſtis fieret. Tanti virtutem hanc unam fecit maximus Propheta.

Duo hujus ordinis viri longè principes Elias & Eliſæus, qui ſalutarem Chriſti ortum diu antea præceſſerunt, caſtimoniam complexi, cælibes vixerunt: iidem omnium ſoli mortuos in vitam reduxerunt. Nimirum hoſtes univerſos, cacodæmonem, peccatum, ipſam mortem Caſtitas triumphat. Sed hæ illi vires à Virginis Filio ſunt, qui omnium virtutum exemplar fuit omnibus, cujus vita nihil unquam in terra ſanctius, *qui naſci quidem dignatus eſt, ſed ſolum ex virgine, quod nulli mortalium contigit*. Sed pænè corrigo,

defenderit. Tentationibus & plurimis & gravissimis & pænè assiduis incursabatur. Primum illius tentamentum fuit ætas: juvenis erat. In lubrico stabat, concipiendæ flammæ expositus agebat; nec opus hic oleum affundere, ex se facilis flamma sequitur. Sed vicit ætatem Joseph.

Accessit quotidianus Dominæ aspectus. Dominam voco, quæ in suum famulum omni pantherâ sævior fuit.

Addita sunt tertiò verba blandissima: his pondus fecerunt lacrimæ, quas crocodili dixeris fallacissimas.

Quartò urgebat optimum juvenem assidua importunitas ac diuturnitas tentationis. Neque enim hoc unum alterumve diem, nec unam aut alteram hebdomadem tenuit: non intra pauculos menses stetit hæc suavis ad flagitium invitatio: in annos abiit complures. Sacræ paginæ testantur: hujusmodi verbis per singulos dies mulier molesta erat adolescenti,[a] idque annis pluribus.

Quintò, mollissimis verbis jungebantur dona, & promissa ingentia; solet enim lascivus amor ejuscemodi arietes admovere: nihil hic inausum, nil intentatum relinquitur.

Sexto, ad obscœnum obsequium non leviter animabat ipsa latendi fiducia: poterat enim Joseph securè sibi polliceri, rem non evulgandam.

Septimò jungebantur minæ ac terrores; ut

[a] *Gen. c. 39. v. 10.*

id potuit, qui sermonem virginitatis in cælo pinxit, loco quàm fieri potuit patentissimo. Suspice, & videbis in Zodiaco, lato illo cæli baltheo, inter Libram & Leonem constitutam Virginem. En ipsissimum virginitatis sermonem. Quisquis virginitatem & castimoniam tueri vult, hinc Leone, hinc Libra; hinc Fortitudine, hinc Temperantia se muniat; utrinque defensus sit necesse est. Hinc quidem Leo collocetur: nam Castitati tuendæ pugnandum ac luctandum est assiduè, tentationibus & illecebris acriter resistendum. Qui pugnare non vult, nec vult vincere, nec virgo permanere. Hæc virtus non nisi quotidianis præliis conservatur. Qui non fortis est, nec castus erit. Rectissime Chrysostomus. Virgo à bello nunquam cessare potest. *a* Sic adsit Leo virgini, sed nec Libra desit. Homo continentiæ amans, ad Libram pleraque omnia examinat, hæc præcipuè: Labores suos, ne otietur; socios suos, ne seducatur; suos sermones, ne in iis excedat; mensam & vestem suam, ne lasciviat; oculos suos, ut custodiat; peccandi occasiones, ut fugiat. Nusquam non opus hac trutina. Nimirum hæc solertissimè sunt expendenda virgini.

a *S. Chrysost. tom. 5. hom. 9. de pœnit. mihi pag. 758.*

§. IV.

Videte mihi castissimum Josephum Ægypti proregem, quam ille inter Libram & Leonem Castimoniam suam insigniter defen-

En Virginem inter Libram & Leonem tutissimam, invictam. Maluit triennalem ferre carcerem, quàm paratam non respuere voluptatem. Scuto Ioseph pugnavit, & hastâ. Nam præsigni generositate veluti scuto ignita jacula excepit, retudit, confregit: dein & hastam in orcinum colubrum contorsit, summam exhibens tam in herum suum, quam in Deum suum fidelitatem. Optimè dixit Chrysostomus: Magis miror Iosephum in hoc igne penitus illæsum, quàm tres pueros in fornace Babylonica ab igne intactos.

Fuit è sancti Dominici familiâ vir virtutis eximiæ, qui pro castimoniâ difficiles pugnas subiit, nec unquam victus succubuit. Huic ab ipsis adversariis inferorum civibus vel invitis acclamatum est: Vicisti, vicisti, quia in igne fuisti, & non arsisti. Iosephus Castitatis encomia nusquam legerat, exempla nulla viderat, præcepta nulla, sed nec ulla consilia sciverat, nihilominus continentia sanè admirabili & fortitudine prorsus incredibili, tentationes ac illecebras omnes elusit feliciſſime. Digniſſimus cui omne cælum acclamat: Vicisti, vicisti Ioseph, quia in igne fuisti, & non arsisti: Vicisti, quia fugisti.

§. V.

Hinc Augustinus memorabile hoc documentum suggerit: Contra libidinis impetum apprehende fugam, si vis ob-

ut si assentiri nollet, laqueum, patibulum, omne malum exspectaret.

His catapultis castissimus Iosephi animus quatiebatur. Ille nihilominus velut inexpugnabilis turris, nec ferro, nec flammis, nec blanditiis, nec minis cedens: Quomodo, inquit, possum hoc malum facere, & peccare in dominum meum? *a* Nec tamen furia illa Putipharis conjux quiescebat.

Nam etiam in carcerem penetrabat, in quem innocentissimus juvenis per falsas accusationes est devolutus. Huc illa feminarum nequissima internuntios suos ac lenas quam occultissimè submittebat. Hîc eadem quæ prius lenocinia repetebantur. At juvenis licet captivus, suum illud constantissimè opponebat: *Non possum hoc facere.* Sed rogat te & obsecrat non ancilla, sed Domina: *Non possum hoc facere.* En nobilissimum ab ipsa submissum munus: *Non possum hoc facere.* Strictissimum insuper silentium spondet Non igitur quidquam est, quod tibi metuas: sed ille, Dixi, ait, & centies dicam: *Non possum hoc facere.* Sed sic occidis Dominam; tui desiderio tabescens moritur. At ille: Moriatur, ait, *Ego hoc non possum facere.* Sed ibis in patibulum certò, si has preces pervicax repellas. Ego, ait Ioseph, & patibulum & rotas, & quodcunque tolerare sum paratus, innocentiæ ac castimoniæ retinendæ. *Hoc autem malum facere non possum*, quidquid me fiat, *non possum, non possum hoc facere.*

a *Ibid. v. 9.*

En

occurſum tam atrociter declinaret, & ut Deum pro ſe precaretur, Precabor, inquit ille, libens ne hujus talis occurſus unquam amplius memor ſim. Huic accenſendus Ioannes Anachoreta, qui annis plurimis *a* nullam vidit feminam, nec ab ulla videri voluit. Petiit tamen Tribunus quidam militaris, ut ab uxore ſua ſe adire pateretur, & ſuper ſalutis negotio conſuli. Negavit Ioannes moris ſibi fuiſſe unquam cum feminâ loqui. Tribunus obſecrando perſtitit, ſaltem ab eâ ſe conſpici permitteret. Cui Ioannes: Eat, inquit, & me in ſomnis videbit, ſi id piè cupiat. Nec defuit prædictioni eventus. *b*

Hoc priſcum; recens iſtud. Fuit ex Hiſpalenſium Sodalium cœtu juvenis virginitatis non frigidus amator, ſed ſtrenuus defenſor. Hic morti proximus coram Sodalitii Præfecto ſeriò teſtatus eſt, nullam ſibi feminam è facie notam, præter duas conſanguineas, quas ob vitæ rationem ſæpius alloqui neceſſe fuerat. Vixerat autem ipſos novem annos Hiſpali. Tanto mirabilior hæc continentia, quantò diuturnior. *c*

His omnibus mirabilior & magnum virginitatis miraculum eſt Amon Ægyptius Abbas parentibus opulentis ac generoſis oriundus, cujus virtutem optimi ſcriptores jure prædicant. Nam etiamnum juvenis annos viginti duos natus uxorem

 duce-

a *An.* 40.
b *Ruffinus Aquilei.* c. 2. c. 1. *Palladius.* c. 43
c *Anno* 1603.

tinere victoriam. *a* Cùm Apostoli nos armant in vitia, collato cum iis pede certandum esse docent. Insurgit Ira? resistite. Invadit Invidia? resistite. Adulatur Superbia? resistite. Oculos fascinare vult Avaritia? resistite. Pigritia ad otium & & somnum trahit? resistite. Proponit epulas & vinum Gula? resistite. Voluptatem suadet Luxuria? hîc aliis pugnandum armis. Hîc fugite, fugite. Resistendum ceteris, hoc unum è vitiis fuga vincitur. Sic Paulus vociferatur: Fugite fornicationem. *b* Ejusdem animi Chrysostomus: Virginitatis custos, inquit, fuga & secessio. *c* Audis obscæna & periculosa? Bonum est obturare aures; melius est abire & fugere. Cernis blanda & illecebrosa? tutum est oculos claudere; sed tutius est abire & fugere.

Rogatus Aurelius Augustinus, quid esset quod nollet cum sorore habitare, ita occurrisse fertur: Quia non sunt mihi sorores quæ cum sorore mea sunt. Ideò hîc omnium consultissimum, fugere & procul esse. Enimverò malum est videre feminam, pejus alloqui, pessimum attingere.

Arsenius Abbas feminarum aspectum, præsertim curiosiorem, ut rem sanctiori vitæ prorsus exitialem refugiebat. Huic cum forte matrona quædam non obscuri generis sese repente obtulisset, turbatum & aversantem rogare cœpit, ne suum

occur-

a *Aug. serm. 250. de Temp.*
b *1. Cor. c. 6. v. 15.*
c *Chrysost. serm. de Contin. Ioseph.*

reliquam vitam tu mihi soror, ego tibi sim frater: cœptis nostris non deerit divinus favor. Castorum animorum Deus quantus est amator, tantus erit & remunerator. Dixerunt, & fecerunt. Eâdem quidem domo habitarunt, sed tam verecundè ac castè, ut non tam virgines dixisses, quam Angelos. Atque hunc vitæ tenorem duodeviginti annis sanctissimè perseverarunt. In qua re illud potissimum habuerunt, Otia utrinque sustulerunt; hinc omnes periere Cupidinis arcus. Utrumque hunc conjugem labor, ab omni labe incontinentiæ tutum conservavit. Amon totos soles in horto exegit balsameto colendo: quæ res multum laboris poscit & industriæ. Vesperi ergo domum rediens, sed fatigatus, mox tamen ad precationes sese abdidit; inde cenula, sed modesta & parca, quæ fami succurreret, non libidinem stimularet, inde noctes inter castissimas preces inchoatæ & clausæ. Hinc sæpius inter eos hic sermo: Plurima pars hominum nescit, quàm suavis sit sopor in vacuo cubili quod solus quis occupat. Certissimum est, quod Paulus prædixit: Tribulationem carnis habebunt hujusmodi. a Ubi octodecim, ut dixi, annos in parili virginitatis decreto sanctissimè traduxerunt castissimi conjuges, nobilissimum cælo spectaculum, Amon ad virtutis culmen enisurus in montem Nitriam concessit, factus plurium Mona-

 chorum

a 1. Cor. c. 7. v. 28.

ducere à suis compulsus est. At ille conjugium & ceremoniam superfluam admittens, animo totus virginitatem ardebat. Idcirco primâ nuptiarum nocte his verbis aggressus sponsam: Quid, ô virgo, agimus, inquit, florem corporis nostri tam facile perdimus, cras forsan morituri? Quin magna audemus, nec tamen volentibus nimis difficilia. Virginitas, ut scias, thesaurus est incomparabilis. Mortalium sapientissimi hoc affirmant: Divimus scriptor: Omnis ponderatio, inquit, non est digna continentis animæ.*a* Quin ergo consensu pari pretium hoc inæstimabile nostrum facimus, & virgines permanemus? Neque hoc, quod forsan putes, adeò arduum est. Unico & constanti VELLE hoc totum fit. Velimus seriò, & jam sumus, qui esse volumus. Virginitas non solum Angelis, sed & Deo facit esse proximum.*b* Et audi, obsecro, quæ præmia, quæ deliciæ promittantur castis in cælo. Et unà libellum protulit, è quo, quæ ad rem videbantur, virgini prælegit tanto animi ardore: ut & ipsa sensim calefacta, dixerit: Quin igitur hoc facimus, quod suades, & toro sejuncti nostram Deo castimoniam probamus: ego hoc consilii nequaquam turbavero, & si quid jubes, id deinceps à me fiet. Ego, inquit, & rogo, & volente te jubeo, ut in omnem reli-

a *Eccli. 26. v. 6.*
b *Incorruptio facit esse proximum Deo, Sap. c. 6. v. 20.*

carnibus abſtinuerint. Alii quovis Veneris die aceto ſolum & pane inediam ſolantur. Verberibus & cilicina veſte ſic aliqui corpus affligunt, ut non deſint, qui annum integrum ſetis aſperrimis ſeipſos excruciaverint, eo fine ut fœdiorum cogitationum impetus fortius repellerent. Diverberationes acerrimæ in oculis ſunt. Aliqui noctu ad orandum ſurgunt, & prolixas preces nudis genibus abſolvunt. Pro epilogo ferrea ſe catena acriter cædunt Cùm flagellum deeſt, cingulum ferro præfixum in ejus rei uſum venit. Sunt qui vulnera per verberationis ardorem exaſperent ſale. Dolæ in Chriſti Natalis pervigilio *a* juvenis flammas parum pudicas animo ſubdi ſenſerat, at ille conſilii non tardus, ut ignem hunc oppreſſum iret, nudum ſe in nives abjecit (en alteros Franciſcos) ut ſi quid voluptatis vel invito ſeſe animo inſinuaſſet, acerbitate frigoris penitus opprimeretur.

Fuerunt alii, qui Cupidinis vincendi cauſſa, aut in nives, aut in ſpinas, horridumque vepretum (en alteros Benedictos) ſeſe voluntario jactu præcipitarent. Fuerunt alii, qui digitos in ignem extenderent, qui dentibus linguam invaderent, qui ſaxo pectus plangerent, qui pugnis faciem contunderent, ne quid penitus virginei floris amitterent.

Fuit Parthenius juvenis Lugduni, *b* qui cùm nulla alia ſervandæ integritatis ſu-

a *Anno* 1604.
b *Anno* 1609.

chorum Pater; illa in domum sibi relictam plures virgines adscivit, & ædes exploratæ castimoniæ jam conscias in cœnobium mutavit. *a* Mirabilis Deus in Sanctis suis. O virginitas, ó soror Angelorum! O victoria libidinum! O Regina virtutum! O possessio bonorum omnium!

a *Ruffin.c.*30. *Pallad. c.*8. *mihi pag.*482. *apud Rosvveid.*

§. VI.

Sed non est, quod hæc olim duntaxat facta censeamus. Similes pugnas hodieque, similes & triumphos spectat virginitas. Obstupesco, cum lego optima fide descriptas pro Castitate luctas plane admirandas. Et quis non miretur, corruptissimo hoc ævo castissimos tamen juvenes, virgines tamen integerrimas nec adeo vili numero reperiri? Quibus profecto longe potior est castimonia quàm vita, suavius illis est mori quam inquinari. Rem hîc ad compendium confero. Verissimum esse, quod dixit Chrysostomus (virgo à bello nunquam potest cessare) confirmant hæc pauca in specimen proposita.

Fuerunt hæc ævo, qui libidini omnino perdomandæ sacrum tempus, quod Domini Natalem antecurrit, non carnibus tantùm abstinuerunt, sed & solo pane ac fonte victitarunt. *a* Quod alii pluribus diebus fecerunt. Sunt, qui toto anno carni-

a In Wasser vnd Brodt.

cùm Hortulanum ſuum ſpinis videant in cruce coronatum.

Superioribus quidem ſæculis pugnas edidit Caſtimonia ſeveras & admirabiles. Evagrius Presbyter hibernas noctes in puteis egit, ut ab omni affectu libidinis corpus vindicaret. Bernardus Abbas in lacu, Benedictus in vepribus, Franciſcus Aſſiſias in nivibus, Dominicus in prunis ſeipſos triumpharunt. Tanta hominibus ſanæ mentis fuit caſtitatis cura, tantum inceſtæ voluptatis odium. At priſca nunc reviviſcunt miracula, antiqua reſtaurantur prælia. Ita hodieque à plurimis adoleſcentibus ac juvenibus caſtiſſimis Virginis Mariæ Sodalibus incredibiles pugnæ pro tuendâ virginitate ſuſcipiuntur; victoriæ illuſtriſſimæ referuntur; verſis ac decretoriis armis res agitur, jejuniis, flagris, ciliciis, humicubationibus, vigiliis, rigoribus aliis innumeris in impurum Cupidinem pugnatur. Tentatio carnis & diaboli, materia triumphi.

§. VII.

Hîc meritò quiſque ſibi in aurem, imo in animum dixerit: Ecquid ego ſimile aut feci, aut facturus ſum? Illis, & iſtis tanti ſtat ſua virginitas: eſurire, algere, ſitire, minus & incommodè dormire, dolores acerrimos ſentire, aſpera quæque pati non detrectant: modò ſua ſibi Caſtitas in tuto ſit. Ah quam ego ad luctatores iſtos remiſſus ac iners

pereſſet via, manus ſuas in ſuum vultum armavit; & oris ſui florem unguibus & cruore ita contaminavit, ut quid porrò in ipſo amaretur, nemo videret. En alteros Spurinas. Notus eſt Hetruſcus ille adoleſcens, qui ubi mirâ ſui ſpecie ſollicitari oculos advertit, oris decorem vulneribus confudit, maluitque deformitatem ſuæ ſanctitatis argumentum, quam formam alienæ libidinis eſſe irritamentum. a Ingolſtadii novus quidam Mutius, ipſo animoſior Scævolâ, patientiſſimam manum tamdiu prunis admovit, dum flamma peſtilens per viſcera graſſari deſineret. Alii linguam morſibus tantiſper vexant, dum ſpurca cogitationum reprimant. Plurimi nudis aſſeribus aut pavimento indormiunt multas noctes ne ſuaviter cubent, aut ne inhoneſtiùs ſomnient, non raro cervicalis vicem capiti ſaxum ſubjiciunt. Sunt qui inter mortuos pernoctarunt, ne voluptatibus vitæ vincerentur.

Fuit qui ſex omnino horas continuas in genua provolutus Chriſti Domini necem ac ſupplicia contemplaretur, quod quidem potentiſſimum in his præliis telum eſt, omnibus hoſtibus formidandum. Quod magis mirandum, ſancta hæc in ſeipſum crudelitas ingenioſa eſt: non enim defuerunt, qui urticas & roſarum ſpinas pro cilicio corpori applicarent, quos meritò virgineas Roſas dixeris, qui ſine ſpinis vivere noluerunt, cùm

a *Valer. l. 4. c. 5.*

tantò gloriosior victoria. Ad has pugnas amore virginitatis obeundas Bernardus nos animans: Differunt quidem inter se, inquit, homo pudicus & Angelus, sed felicitate, non virtute. Sed etsi illius Castitas felicior, hujus tamen fortior esse cognoscitur. Sola est Castitas, quæ in hoc mortalitatis loco & tempore statum quendam immortalis gloriæ repræsentat. Sola inter nuptiarum solennia, morem beatæ illius vendicat regionis, in quâ neque nubunt, neque nubuntur: præbens quodammodo terris, cælestis jam illius conversationis experientiam. Quid ergo castitate decorius, quæ de hoste domesticum, Angelum de homine facit? *a* Atque ut prisci Patres loquuntur, major est victoria virginum, quam Angelorum. Angeli enim sine carne vivunt, virgines verò in carne triumphant. His confirmandis optimè dixit Hieronymus: Virginitas frumentum, nuptiæ hordeum, fornicatio stercus. Virgines sedent ad pedes Domini, virgines semper cum Domino loquuntur, virgines sunt terræ Angeli. Quis igitur decorem virginitatis æstimet, quæ amatur à Christo Rege, probatur à Judice, dedicatur Domino, consecratur Deo, remuneratur à cælesti sponso? Porrò Deipara Christi mater, cujus honori hæc paullo quàm cetera diductius scripta, non solum virgo, sed omnium etiam virginum decus & specimen

a *Bern. epist. 42. ad Henric. Archiep. Senens. longe ante medium.*

dormitator sum? illi cælum rapiunt non sine generosa violentia, ego torpeo & cuticulam curo. Si mihi ipse credo, virginitatem fortassis amo, sed pugnas pro virginitate refugio: cælum cupio, sed quantillum est, quod pro cælo laboro? victoriam & præmium affecto, sudare ac certare nolo. O militem in plumis! ô athletam in mensis ac poculis! Sed ut scias, non hac ad virtutem itur, non hac ad cælum pervenitur. Illud Chrysostomi hîc millies ingerendum: Virgo à bello nunquam cessare potest.

Hieronymus ad institutum prisci moris mentionem injiciens: Gentilis error, inquit, Deas virgines finxit armatas, *a* cum scuto & lanceâ, ostensuri sine bello pudicitiam non posse defendi. Virginitas cautissimè simul & fortissimè habenda est: nimirum inter Leonem, ut diximus, & Libram media rectè defenditur. Nihil tenerius castitate ac pudicitiâ, quæ etiam impudico aspectu perditur. Pudicitiam perdidisti semel?

——— Nullâ reparabilis arte
Lapsa pudicitia est ——— b

Claude igitur vas tuum, ne pretiosissimum hoc unguentum effluat; claude virginitatem tuam continentiâ tam linguæ quàm oculorum, quam & aurium. Nec verò quemquam, terreat quotidianæ pugnæ difficultas. Quanto difficilior pugna, tantò

a *Hieron. tom.* 1. *Epist.* 140. *ad Principiam, mihi pag.* 395.

b *Ovid. epist.* 15. *Heroidum.*

nem. Facile vigilat, qui promptè jejunat.

4. Feminarum aspectus, colloquia, munuscula, præsentiam, omnesque ejuscemodi occasiones caute devitare. In sinu colubrum tutiùs quis ferat, quàm in oculis, in auribus, in animo muliebres blanditias. Procul ô procul este, ab his dolosis ignibus, quos subinde honestatis favilla tegit; sed produntur, dum tanguntur.

5. Spectacula parùm pudica, confabulationes non tantum obscænas, sed etjam protervas, imagines nudas, & inhonestas cantilenas, & libros omnes Venerem olentes studiosissimè fugere. Sed inter fugienda etiam choreas numerare, de quibus optimè dictum: Chorea est circulus, cujus centrum est diabolus, & circumferentia omnes angeli ejus.

6. Veræ Castitatis est, non tantùm præsentium oculos vereri, sed etiam seipsum solum erubescere, nec audere clam facere, quod palam offenderet. Homo castus oculos assiduè defixos gerit in Deum, in sui Custodem Angelum, in seipsum. Coram his tribus turpe quid facere, aut etiam cogitare, tam verecundaretur quàm coram toto terrarum orbe. Sic castissimus Amon Lycum flumen transiturus, quia horrrebat vestem ponere, & seipsum videre nudum, occultâ vi trajecit aquas. Ita Hieronymus, Ruffinus, Palladius supra laudati.

7. Curio-

men eſt unicum, ut nefas ſit, ſanctiſſimum ejus nomen in ordinem redigere, niſi pro typo ſit & virginitatis idea. Sed nunc praxin Caſtitatis addimus.

ACTIONES VIRGINITATIS AC CASTIMONIÆ.

1. Hic caput rei eſt: Principiis obſta. Adeſt cogitatio? Repelle. Allicit imaginatio? non aſpice mentis oculos quamprimùm alio averte. Moraris, & cum hoſte colludis? evidenti periculo Caſtitatem exponis. Iob non ſolum à conſpicienda, ſed etiam à cogitandâ virgine cavit. Scintilla veſti illapſa citò maculam inurit, ni eam ſubmoveas: fœda cogitatio animum mox inficit, niſi hanc quamprimum excutias.

2. Proximum eſt nunquam otiari, nunquam nec exiguo quidem tempore. Ferias quærere; nil agere, aut agere otia, languori ac ſomno indulgere, & ſimul caſtum eſſe, inaudita ſunt, neque hæc unquam tam diſparia in parem amicitiam pertrahi potuerunt.

3. Qui Caſtitatem amat, orationes & jejunia frequentat. Intuta eſt pudicitia, ſi horum deſit alterutrum. Nimirum virginitas orationis thus amat, quod ſine mortificationis prunis nihil odoriferi exhalat. Juſſa Domini ſunt: Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.

CAPVT VNDECIMVM.
Rosa Crystallina, seu, *Iejunium & Abstinentia.*

§. I.

OMNIS beatissimæ Virginis vita, mera fuit; sic dicam, quadragesima, jejuniis & abstinentiæ dicata. Beatus Ambrosius abstinentissimam Virginem demiratus: Quid exequar, inquit, ciborum parsimoniam, officiorum redundantiam? Alterum ultra naturam superfuisse, alterum pænè ipsi naturæ defuisse? Illic multa intermissa tempora, hic congeminatos jejunio dies? Et si quando reficiendi successisset voluntas, cibus plerumque obvius, qui mortem arceret, non delicias ministraret. *a* Potuit virgo de se dicere, quod Anna Elcana uxor respondit: Vinum & omne quod inebriare potest, non bibi. Quod si Christus Filius tam eximiæ fuit sobrietatis, ut siti suæ frigidam à Samaritide velut mendicus peteret, utique & mater non aliam habuit vinariam cellam, quàm publicum urbis fontem.

Thomas Aquinas super hac virtute disserens: Temperantia, inquit, tantò perfectior est, quanto quis pravis concupiscen-

a *Ambros. l. 2. de Virgin.*

7. Curiositatem singulariter odisse: Curiositas & Castitas nihil unquam inter se amicitiæ habuerunt. Vanè curiosus & pudicus, otiosus & castus, prodigia sunt. Dina Iacobi filia, si non fuisset curiosa, non fuisset rapta & violata.

8. Vestitum mollem & ad ævi leges concinnum *a* in aliis non amare, à seipso penitus abdicare. Subinde vestis comptior plus libidini patrocinatur, quàm forma liberalior. Quantum autem luxuriæ negotium promoveant vestes & corporis cultus, in Trismegisto nostro fusius docemus, quo Lectorem amandamus.

9. Ad omnes portas, hoc est, ad omnes exteriores sensus, perpetuas habere excubias, nec eas unquam laxare. Qui Castitatem diligit, non solum cum oculis, ut Iobus, sed & cum auribus & naribus, sed & cum linguâ & manibus fœdus pangat, ut quicquid virginitati adversum occurrit, mox totis viribus rejiciatur. Castitatis est, non tantum omnem impudicitiam, sed omnem etiam impudicitiæ umbram horrere.

a *A La Mode.*

CA-

ſpatium abrumpit. Profectò grande hoc paradoxum eſt. Omnes cupimus eſſe longævi & quàm diutiſſimè vivere, & tamen maximam partem tam intemperantem & confuſam vitæ rationem ſequimur, ac ſi hoc omni ſtudio agamus, quam celerrime extingui. Intemperantiam, cui aſſueſcimus, nulla nobis monita, non oracula divina, nulli qui inde ſunt morbi diſſuaſerint. Ægrotare malumus, & malè habere, quàm frugalius & temperantius vivere. Modo nil ſubtrahatur gulæ, modò farciatur venter, cetera faciles curabunt ſuperi. Non neſcimus nil æquè longævitati officere, quàm victum varium, copioſum, immoderatum, nihilominus perniciem noſtram amamus, & damnis noſtris hilareſcimus.

Qui vero rationem audit, nec experientiam excludit, ſic apud animum ſuum ſtatuit: Non poſſum ignorare, idque multo uſu compertum habeo, quantum nocumenti non animo ſolum, ſed & corpori adferat cibus potuſque intemperantior. Ergo non conquieſcam, dum meipſum in eum vivendi ordinem redigam, quo Deus non offendatur, non lædatur valetudo, conſcientia non inficiatur. Agnoſco Principis Apoſtoli effatum: Fratres, ſobrii eſtote & vigilate. *a* Revera fame atque abſtinentia malis plerìſque omnibus medelam facimus. Quod ſi experimento diſcere non recu-

P ſarent,

a 1. *Pet. c.* 5. *v.* 8.

ſcentiis magis caret. Atqui virgo beatiſſima non ſolum cibi potuſque lautitiis non inhiabat, ſed ſingulari prærogativa, ab omni ejuſcemodi cupiditate immunis erat. Ergo temperantia illius perfectiſſima fuerat. Hæ inſitæ nobis à primigenia noxa flammulæ in illa penitus extinctæ, nihil pravi incendii poterant ſuſcitare. In teſtem occurrens Chryſoſtomus: Beatiſſima Maria, inquit, ultra omnem humanæ naturæ modum modeſtiam atque temperantiam excoluit, atque ob id univerſorum Dominum in utero geſtare meruit. Quamdiu Adam in campis elyſiis jejunus fuit, tamdiu totius orbis dominus fuit. Vbi comedere cœpit, & orbem totum, & ſeipſum, & omnia comedendo perdidit. Hoc nativæ labis initium. Tam malè prandit in paradiſo, ut aliquot millibus annorum peſſimè cenaret in exilio. Continuiſſet manum, domuiſſet gulam, & paradiſum, & omnia paradiſi bona retinuiſſet. Heu peſſimum prandium, quo duo ſoli homines omne cœli ærarium decoxerunt!

O abſtinentia, quàm potens es pharmacum in omne vitium, nihilominus vile nobis eſt tui pretium. Intemperantia cum cognata ſit luxuriæ, illud cognationis iſtius proprium habet, non tantum animo, ſed etiam corpori variè nocere. Intemperantia labores omnes altero tanto graviores reddit, vires ſubtrahit, morbos & dolores immittit, vivendi ſpa-

potius dono accipimus. Sæpissime optimus Deus facit, quod mater solet, quæ aut panem similagineum, aut botrum maturum altiusculè manu tenet, & alliciendo puerulo, Habebis hoc, ait, si contigeris. At puer subsilit & apprehendere conatur, quod in præmium proponitur. Mater equidem sic posset tenere, quod datura est, ut puerulus id nullo saltu, conatu nullo tangeret, at illa sensim ac clementer attemperat manum ad filioli conatus, ut post fatigationem non longam, quod cupit, obtineat: ita omnino Deus nobiscum agit; nos aliquid laboris sumimus, conamur & assilimus; abstinentia & jejuniis corpus exercemus, sic benevolam & planè maternam Dei manum ad nos trahimus, non quia nos tam laboriosi, sed quia Deus tam facilis ac bonus.

§. II.

Quando igitur Virgo beatissima continuis precationibus ac jejuniis tanta sibi dona promeruit apud Filium, sanctissimi quique hominum ritè fecisse censendi, qui virginis abstinentiam cùm imitari, tum venerari studuerunt. In exemplum è plurimis paucos produco.

Nicolaus Tolentinas vir sanctus & abstinentia singulariter clarus, quavis hebdomade, diem Lunæ, Mercurii, Veneris, & beatissimæ Virginis honori Sabbatum inedia traduxit, nec corpus nisi semel his diebus refecit, idque pane tantummodo & aqua.

ſarent, qui vitam immoderatius agunt, quam jucundum ſit & ſuave, ſuperfluis carere, ventrem rationi obedientem & bene moratum habere, parvo aſſueſcere, ſtomachum cibo potuque non obruere, paucis contentum eſſe, ſanè temperantiſſimi forent & ipſi. Præſertim cùm Virginis filius, ſobrietatis & abſtinentiæ magiſter imperet: Attendite vobis, ne fortè graventur corda veſtra in crapula & ebrietate. *a*

De Virgine matre B. Bonaventura dignum memoratu refert in hunc modum: Spectandum ſe præbuit cæleſtis Virgo piæ feminæ. (Eliſabetham fuiſſe credit) eamque ſic affata eſt: Dico tibi, filia, quod nullum donum vel virtutem à Deo habui, ſine magno labore, continua oratione, ardenti deſiderio, profunda devotione, & multa afflictione, excepta Sanctificationis gratia. Et pro certo ſcias nullam gratiam in animam deſcendere, niſi per orationem & corporis afflictionem. *b*

Deus quidem ſpargit ſua munera, ſed ea nonniſi volentes, & induſtrii accipiunt; plurima Deus labore vendit, ſed facili, & quem adhibet qui ſerio vult. Fit nonnunquam, ut quærat quiſpiam: Quanti hoc emiſti? tanti, ait alter, aut tanti. Mox addit primus: Non emiſſe te dicas, ſed inveniſſe aut dono accepiſſe, cùm minimo emeris. *c* Ita Deus ſua labore vendit; nos emimus, ſed emimus minimo, quocirca potiùs

a *Luc. c. 21. v. 34.*
b *Bonavent. de vita Christi c. 3.*
c Spottwolfeil/halb geſchenckt.

Ioannes Godefridus Bambergensis & Wurzburgensis Pontifex, qui Ratisponæ in Comitiis Septemvirorum obiit, *a* per omnem vitam die sabbati beatissimæ Virginis matris honori jejunavit.

His annumero, quos optimi scriptores laudant. Walterus de Birbach antequam in Cistercensium monachorum familiam transiret, quovis Veneris die, & omnibus beatæ Virginis pervigiliis inediâ se maceravit. Idem fecit beatus Didacus è divi Francisci familiâ, quem summus Pontifex Sixtus V. cælitum numero adscripsit. Idem fecerunt alii, faciuntque etiamnum hodie innumeri, qui omne sabbatum in divinæ Virginis honorem jejunio colunt. Viam hîc apertissimam habemus, & vestigiis plurimorum tritam. *b*.

Igitur non dormiamus, sicut & cæteri: sed vigilemus, & sobrii simus. Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio nostra, ut abstineamus nos à fornicatione. *c* Proximus ad virtutem trames est abstinentia & continentia: absque his est, & perit Castitas. Fames virginitati amicissima. Neque continentiam diu servabit, qui

a *An.*1622.*die* 29. *Dec. Hunc præsulem & alibi sæpius jure merito laudamus.*

b *Rem admirandam narrat Cæsarius Heisterbacensis de jejunio sabbati in Deipara honorem instituto l.* 7. *mirac. cap.* 59. *mihi pag.* 454. *narratio fusa nobis non tangenda.*

c 1. *Thessal. c.* 4. *v.* 3. *& c.* 5. *v.* 6.

Admirandum eſt, quod femina, quod Regina, quod inter delicias & in aula fecit Eliſabetha Luſitaniæ *a* Domina, *b* quæ præter quadraginta diale jejunium, alios inſuper 40. dies ante diem Virginis in cælum aſſumptæ, ſed & quamlibet ſextam feriam, & omnia Virginis divinæ pervigilia jejuniis tam rigidis conſecravit, ut extra panem & aquam guſtarit nihil. Ita dimidium pæne annum religioſiſſima inedia traduxit, tam alti ſanguinis mulier. *c*.

Carolus Borromæus ſanguine Princeps, & Romanæ curiæ purpuratus ſenator, anno milleſimo ſexcenteſimo nono in divorum album relatus, virginem Deiparam ita coluit, ut quotidie illius officium & Roſarium genibus nixus recitaret, omnibus ejuſdem pervigiliis ſic jejunaret, ut toto illo die præter panem & aquam nihil libaret: & ubi demum ad ſalutandam Virginem ſignum audiiſſet, mox in genua ſupplex ruit: in curru ſediſſet? mox è curru deſcendiſſet: in equo fuiſſet? ex equo quamprimum deſiliiſſet, & ut iter ſe dabat, in cæno fixiſſet genua. Tanto iſta rectius, quanto ſubmiſſius.

Ioan-

a *Seu, Portugalliæ.*

b *Hæc pecunias pauperibus diſtribuendas, ut regem laterent, hiberno tempore in roſas convertit. Ita Breviarium Romanum Vrbani VIII. Pont. Max. auctoritate recognitum die 4. Iulii.*

c *Perpinianus orat. I. Funebri de eâ.*

greditur. Gulæ vitium non tantùm ſupervacua, ſed etiam damnoſa nobis neceſſaria efficit, hinc nobis ruina eſt, quod munimen vitæ dicimus.

At contra virtus abſtinentiæ non ſolum vitiis, ſed & morbis medetur. Italorum Medici rectiſſimè omnium ſentire mihi videntur, qui omne genus morborum abſtinentia & fame velut principe omnium antidoto aggrediuntur. Optima ſanè methodus, ut ab eâ re ducatur ſanitatis principium, cujus neglectus fuerat initium morbi. In Medicorum ſcholis exploratiſſimæ veritatis eſt, neminem morbo corripiendum, qui accuratè caverit, ne nimio cibo potuque cruditatem contrahat.[a]

Abſtinentia capitis dolorem, cerebri vertiginem, oris fœtorem, ructum, nauſeam, vomitum, ſuiipſius tædium ac faſtidium aufert. Abſtinentia tremulas manus, inſtabiles pedes, nutans caput, quodque eſt optimum, animum ipſum moderatur & frenat. Abſtinentia, modo ea non immoderata ſit, vitam longè felicius extendit, quam ſcilliticum acetum, quam Elixir lapis, quam quinta, ut vocant, eſſentia, quàm potabile aurum: operoſa nimium ſunt iſta, nimiumque pretioſa, nec niſi à pauciſſimis uſurpari ſolita. Abſtinentia omnium eſt, nec ea è pharmacopolio petenda, neque pretio ulla emenda; omnibus ſe venum exponit, emitur autem voluntate, vel mediocri patientia.

P 4 Chry-

a *Galenus l. 1. de cibis boni & mali ſucci. Hippocrates ſect. 2. aphoriſmo 22.*

qui neglexerit abstinentiam: ut illa libidini possit resistere ac luxuriæ, hæc resistit gulæ. Ubi tenuis victus, ibi etiam tenuis voluptas, & munda sobrietas. Illecebris gulæ caruisse, est viriis viam præripuisse. Habet suas & jejunium atque abstinentia illecebras, dulciores illas ac faciliores cum quæri tum servari. Has ubi gustare ac ruminare cœperis, pravas non magnopere requires.

Quod magni viri ultro se voluptatibus abdicantes, panem & aquam in deliciis habuere? An verò gulæ ac voluptati quemquam sic obnoxium opinemur, ut non illam valde oderit, si adjunctum ei damnum aut dedecus intueri oculis possit? sed funesta suavitas ac letalis titillatio, virtutum hostis est, quam qui sequitur, homo quidem videri potest, reipsa brutum est animal.

§. II.

Verum contracta cum vitiis familiaritas & consuetudo rerum pessima mortalem præstringit obtutum, ut discerni nequeat, quàm decorum sit quod torquet, quàm fœdum quod mulcet. Quandoque victum ut nimis angustum & asperum accusamus; gulam deberemus, ut nimis capacem & amplam. Gula unicum est & visu angustum ostium, per hoc tamen omnibus vitiis in animum irruentibus patens est iter. Vitium hoc unicum vitiorum pænè omnium ingressus est. Per unum hoc Gulæ ostium & Libidinis flamma, & torpor ingenii, & irarum ac jurgiorum fervor ingre-

nescit Gula, quantum decurtetur vita neglectis abstinentiæ præceptis.

Maximi virorum summis rigoribus, inediaque pænè continuâ corpus exercuerunt, & diutissimè vixerunt.

§. IV.

Paulus eremicolarum primus ad annum centesimum decimum quintum vivendo venit. Centum omnino annis eremum habitavit. Annis quadraginta dactylis & rivulo vixit; annis 60. panem dimidium quot diebus à corvo accepit, uti Hieronymus disertissimè testatur.

Antonius Magnus Imperatori Constantino & filiis non ignotus, annum centesimum quintum attigit. Annis 90. in solitudine fuit. Extremâ senectute pani & aquæ, quotidiano victui aliquid oleris addidit, teste Athanasio. Ad idem ætatis pervenit Theodosius Abbas.

Hilarion etsi meditationi deditus, & naturæ fuerit tenerioris, in maximâ tamen vitæ asperitate octoginta quatuor æstates vidit, septuaginta annis eremum incoluit. Vir iste miræ fuit abstinentiæ, neque enim unquam à sole visus est comedere, quod Hieronymus affirmat.

Iacobus Persa, eremicola victu tenuissimo partim in cœnobio, partim in eremo ultra centesimum, quatuor annos inter mortales egit, quod Theodoretus narrat. Idem ævi attigit Ioannes Episcopus Coloniæ in Armenia.

Iulianus Saba semel intra hebdoma-

Chrysostomi dictum est : Qui Christum amat, famem non timet. a Imo jucunditas victus, est in desiderio, non in satietate, & abstinenti deliciæ sunt, quidquid cum cupiditate sumpserit; qui onerosam sequitur ingluviem, jucunditatem non sentit, & insuper valetudinem lædit. Victum moderatum ac parcum tam virtutis amatores quàm adversarii laudant & hostes.

Plato Syracusanas mensas damnat, nec ullo modo sibi placere ait, bis in die saturum fieri. Epicurus in oleribus suis voluptatem ac d.licias ponit, victumque tenuem rebus ac verbis probat. Ventrem seu stomachum Annæus excusans : Non est, inquit, molestus creditor, parvo dimittitur : si modò das illi, quod debes, non quod potes : b lautum scilicet & affluens. Hos itaque (ut ait Sallustius) ventri obedientes animalium loco numeremus; quosdam verò nec animalium quidem aut jumentorum. Iumenta multum quidem, sed pro captu suo ventri ingerunt. Nos animantium domini mensuram nostram soli & nescimus, & excedimus. Neque de nihilo est, quod multi mirantur : ævo superiore, avorum memoriâ vineas multo pauciores fuisse, homines autem totidem, aut plures atque nunc sunt, vina tamen longè vilius veniisse : ita quotidie sitis ebriorum crescit. Nimirum nescit cupiditas, ubi finiatur necessitas: nescit

a *Chrisost. hom. 1. de Lazaro & Divite.*
b *Seneca epist. 21. fine, & epist. 60.*

num centesimum quintum ætatis duxit spiritum. *a*

Quid miramur? Maclovius Alethensis Episcopus annum ætatis centesimum trigesimum attigit.

Franciscus de Paula vir admirabilis abstinentiæ semel in die post solis ccasum reficiebatur; ad panem & aquæ potum vix aliquid ejusmodi obsonii adhibebat, quo vesci licet jejunio verno, vitam tamen produxit ad nonagesimum primum annum.

Parisius Camaldulensis Monachus annum ętatis centesimum decimum sextum; Gulielmus Abbas Roschildensis nonagesimum octavum; Euthymius Abbas nonagesimum nonum, beatus Raimundus annum centesimum vivendo implevit.

Martinus Turonensis Præsul duravit usque ad annum ætatis octogesimum sextum. Epiphanius Cypri Pontifex annos centum & quindecim complevit vivendo. Hieronymus Stridonensis ad annos octoginta: *b* Augustinus Hipponensis Episcopus, ad septuagesimum sextum pervixerunt. Remigius Rhemensis Episcopus universe nonaginta sex annis vixit, Pontificis munus (quod rarissimum est, & nescio an cuiquam alteri concessum) annos totos septuaginta quatuor administravit. Beda Presbyter à septimo ætatis anno ad nonagesimum secun-

a *Testis Paulus Bernrieder in vita Gregorii VII. ante aliquot annos recusus.*

b *De hoc alii aliter sentiunt.*

dem, pane, aqua, ſale reficiebatur, & devexam adeptus eſt ſenectutem.

Macarius, cujus ſermones extant, nonageſimum annum exceſſit, annos ſexaginta in eremo perpetuis jejuniis traduxit. Annis ſimiliter nonaginta vixerunt Paphnutius, Silveſter, Auctor Ordinis de monte Fano, Zenobius Epiſcopus Florentinus.

Arſenius, Arcadii & Honorii Imperatorum præceptor, ad annum centeſimum vigeſimum ætate proceſſit. Inter turbas aulicas ſexaginta quinque, in eremo quinquaginta quinque annos explevit.

Simeon Stylites annum ætatis centeſimum octavum egreſſus eſt. In cœnobio annos decem, in columna unum & octoginta exegit annos. Magnum abſtinentiæ & tolerantiæ miraculum.

Iſidorus nunquam à menſa ſurrexit ſatur, vivaciſſimi ſemper coloris, meſſes octoginta quinque numeravit.

Romualdus Italus cultu & victu aſperrimo centum & viginti annos confecit. Religioſæ vitæ centum omnino annos conſecravit. Eandem ætatem aſſecuti, ad ad annum etiam centeſimum vigeſimum pervixerunt beatus Samſon Epiſcopus in minori Britannia, Simeon Epiſcopus Hieroſolymitanus & martyr, Ioannes Reomaenſis Abbas, & Alferius Abbas Cavenſis, & ipſe ſanctus Simon Apoſtolus.

Udalricus Patavienſis Antiſtes ad annum

ſtatur, cibi minimi, & vini parciſſimus; nec enim ſextarium bibendo egreſſus. a Ter ſolum bibere ſolitus ſuper cenam, quam ternis ferculis, aut cùm abundantiſſimè, ſenis præbebat. Pro, Superi! Imperator Romanus velut religioſiſſimus Carthuſianus non tantùm gentis more, ſemel duntaxat de die edere, & tria ſolum, aut cùm lautiſſimus fuit, ſex fercula conſuevit apponere. Sartores noſtri & cerdones ſuperant. Noſtro ævo pro tribus aut ſex ferculis ducenta & trecenta ponuntur, luxu prorſus intolerabili. Hæc dicimus, hæc vociferamur, hæc ſcribimus, hæc occentamus centies; quid luxui ſubducitur? modò non aſſiduè adderetur.

Auguſto jungendus Aurelianus Imperator; vixit is ſexaginta ſex annis, pharmacum ſumpſit nullum, venam incidit nunquam. Omne illius pharmacopolium fuit quotidie horam unam obambulare, quot menſibus uno die toto, cibo potuque abſtinere. Optimum Heracliti dictum eſt: Anima ſicca, anima optima. His addo paucos alios.

Hermodicus homo debiliſſimus, Ariſtotele teſte, diætâ ſuâ cibique abſtinentia ad annum centeſimum ſeſe provexit. Plato, qui bis die uno ſaturum eſſe, noxium cenſebat, octoginta hiemes numeravit.

Democritus & Hippocrates abſtinentiſſimi ad annum centeſimum quintum extenderunt vitam.

Gale-

a Ein halve Maß.

cundum vitam duxit religiosissimam. Atque hi, quos nominavi, & miræ fuerunt abstinentiæ, simul tamen etiam vitæ, ultra quam solitum prolixæ. Verum

Ante diem clauso componet vesper olympo,
quàm omnes & temperantiâ commendabiles, & longævitate illustres percensuero. Nos alii passim, velut vulgus ignobile, vitam sepelimus poculis, & ipso, quo ævum esset producendum, abrumpimus, edendo scilicet & bibendo. Propter crapulam multi perierunt, verissimè dixit Siracides: Qui autem abstinens est, adjiciet vitam. *a* Quod enim, ut Chrysostomus loquitur, necessitatem in edendo excedit, id non alimentum, sed pestis & venenum est. Hinc ortum illud à Sapientibus utilissimum effatum, plerisque omnibus conducit: Quantum adimis escæ, tantum adjicis vitæ.

a *Eccli. c. 37. v. 34.*

§. V.

Sed ne illorum, quos antea recensui, longiorem vitam aut miraculo aut raræ sanctimoniæ tribuamus, addam pauculos, quos planè profana, sic dicam, abstinentia ad annos plurimos perduxit.

Augustus orbis Dominus Imperatorem annis quinquaginta sex egit, ad annum porrò septuagesimum septimum provectus est ætate. Fuit, quod Suetonius testatur,

bant? *a* Et nuper à nobis visus est, qui annos ætatis numerabat centum viginti, non alia usus medicina, quam victus parsimonia. Quid igitur caussæ est, quòd plerumque in urbibus perquam rari ad sexagesimum, exrarissimi ad septuagesimum, plurimi nec ad quinquagesimum quidem annum pertingant?

Quid, quæso, caussas quærimus? Vorando (cum veniâ) & potando perdimus vitam. Gula immensi spatii sepulchrum, quotidie haurit innumeros. Si minus sumeremus escæ, plus haberemus vitæ. Pulchrè & verè dicunt Itali: Qui multum vult comedere, comedat parum. Plus enim juvat cibus qui superest comedenti, quam qui ab illo comestus est. Certissimum: In multis escis erit infirmitas. *b* Id optimis rationibus, & verò etiam experimento sui confirmat Ludovicus Cornarus Venetus, vir eruditus, qui insignem prorsus libellum scripsit de vitæ sobriæ emolumentis. In testimonium de seipso adjiciens: Morbis variis, inquit, ad annum usque quadragesimum exercebar, & jam stomacho, jam febri, jam pleuritide, jam podagrâ laborabam. Tandem vir iste Medicorum suasu rationem vitæ temperatissimam ingressus, in eam se abstinentiam redegit, ut unius anni spatio à morbis planè omnibus sit liberatus.

a *Plura de his refert eruditionis & abstinentiæ decus Hippolyt. Guarinonius lib. 1. Execrand. cap. 15.*

b *Eccli. c. 37. v. 33.*

Galenus Medicorum summus, & quod aliis inculcarat, mire temperans, centies vicies Calendas Ianuarias vidit. *a*

Zenon Cittieus vir annorum nonaginta, subinde ita se confecit inedia, ut deficeret. *b*

Esseni, Iosepho auctore, ob vivendi ordinem & victus simplicitatem diutissimè vixerunt, & plerique centum annis. Cibus illorum panis & pultes. *c*

Brachmanes apud Indos ob frugalitatem mensæ longævi merito & senectutis decrepitæ habentur. Petrus Maffejus refert in India repertum senem, qui vitam ad annos trecentos triginta quinque traduxerit: prodigium hominis longævi. Ante annos non adeo multos Proëpiscopus Bambergensis in Turingiâ circiter sex millia hominum oleo sacro perunxit, inter hos plures ducentis, qui annum centesimum excesserant. Unus singulariter observandus, qui annorum centum quinquaginta fuit, viri hujus filii annum centesimum impleverant, septuagesimum nepotes. Atqui hoc genus hominum parco, tenui, rigidoque victu ad id ævi propagat vitam. Quot hodieque in Alpibus & Vallibus degunt, qui usque ad annum octogesimum aut nonagesimum durant, & plurimis annis nil vini aut carnium libant?

a *Alii ajunt annis* 70. *alii* 140 *Galenum vixisse.*

b *Suidas mihi pag.* 366.

c *Iosephus lib.* 2, *bell. Iud. cap.* 7

qui volet; nos more noſtro pergimus, nihil mutamus, re ſuâ genium fraudare inſuavis præceptio. Nos tuburcinari & copioſe cibum ingerere conſuevimus; os & ſtomachum in alios mores recoquere moleſtum nimis & difficile. Ergo via, quâ cœpimus, ea pergimus.

Pergite mei homines, pergite: at ubi morbi, ubi nauſeæ, ubi dolores, ubi tuſſis & febres hic illic vos vellicarint, intemperantiæ veſtræ gratias agite; ab illa ſunt hæ gratiæ. Nequam exactor eſt venter, plus petit; quam ei debeatur. Homo abſtinens clamorem exactoris non audit. a In hæc Iobi verba Gregorius: Clamorem exactoris, inquit, non audire, eſt tentationum motibus non conſentire. b

Sed num adeo omne abſtinentiæ jugum excuſſimus, ut nihil unquam libeat facere ad imitationem eorum, quos abſtinentiſſimos laudamus? Videte è multis millibus non multos, ſed multæ abſtinentiæ.

Beatus Sabas hortulanum agens à pendulis ex arbore pomis toties ad dulce furtum alliciebatur, ut demum victus ab hac appetitione pomum unum decerpſerit. Sed mox dæmonis fraudes hic ſubodoratus pomum abjecit, graviter ingemiſcens, quod non ipſis ſtatim principiis obſtetiſſet, & illicitos hoſce motus in ſe acriter caſtigans ſibi legem fixit, ut vitâ omni reliquâ pomum nullum ederet. Ex hoc tempore in eam ſe conſuetudinem perduxit,

Q

a *Iob. c. 39. v. 10.*
b *Greg. l. 30, mor. c. 13.*

tus. Anno ætatis ſeptuageſimo ſeu equorum petulantia, ſeu aurigæ incuria, in rheda miſere raptatus brachium & crus fregit, ut triduo morti proximus haberetur. Convaluit autem ſine pharmacis. Omnium loco erat ei abſtinentia, quæ malignos humores in affecta membra ſubſidere vetabat. Anno octogeſimo tertio tam ſanus & alacer, tam vegetus & integrarum virium erat, tam illi genua etiamnum virebant, ut gradus & montes faciliimè ſcandere, è plano equum inſilire, comœdias ſcribere, pleraque omnia pro juvene facere potuerit. Quantum ergo, inquis, cibi potuſque ſumpſit vir iſte? Diurnum cibi dimenſum duodecim fuerunt unciæ, pane ac omni eſculento computato. At verò potus unciæ fuerunt quatuordecim. En totum menſæ apparatum in ſingulos dies. Et aſſeverat Cornarus ſanctè, quoties vel pauculas uncias adjeciſſet, in priſtinos ſe morbos recidiſſe. Hæc ipſe largiore ſtylo proſequitur. Vide Leonardi Leſſii Hygiaſticon, cui Cornari, quem dixi, ſcriptio adjuncta & Antverpiæ edita anno milleſimo ſexcenteſimo decimo tertio.

§. VI.

Incredibilis profecto vis eſt abſtinentiæ. Veriſſimè dixi, Incredibilis. Nam plurima pars hominum mavult alia omnia, quàm iſtud credere. Abſtinentia laudatur & alget. Credat hæc, inquiunt, qui

fatigavit. Hinc abſtinentiæ ſemper amantiſſimus vixit.

His omnino progreſſibus, hoc compendio facillimè diſcitur abſtinentia, ſi quis ſibi ipſi hoc perſuadeat: Quæſo te, his ſaltem pauculis horis, hoc ſaltem die, non ſinamus gulam eſſe dominam, & quod facillimum his aut his fuit, abſtineamus. Ita proximis horis, dieque proxima longe facilior erit gulæ victoria, nam & auctior erit divina gratia, ob primam pugnam cum ratione initam.

Liceat quæſo, mi Lector, cum venia tua hic paullo ſpatioſius excurrere. Id enim neceſſarium prorſus exiſtimo. Nam, ut candidiſſime dicam quod res eſt, nos ipſi filum vitæ injecta manu ſæpiſſimæ ſecamus. Liceat dicere: Nimium voramus, aut potamus nimium, aut utrumque jungimus. Hæ forfices præſcindunt vitam. Si major eſſet abſtinentia, longior eſſet & vita. Si ori perſuaderemus ut minus comederet, eo ipſo perſuaſum eſſet morti, ut tardius nos hinc abduceret. Ingluvies noſtra, & abſtinentiæ odium, & morbos & mortem, & omne malorum vulgus ſponte advocat. Iam ſupra demonſtratum eſt, quibus minimum erat cibi, iis plurimum fuiſſe vitæ. Illis & hos addamus.

Religioſiſſimus in eremo ſenex, Pelagio teſte, *a* ejus fuit abſtinentiæ, ut ſubinde ſexies in die peregrinis adventoribus menſulam, qua quidem potuit liberalitate, poneret, & ut iis edendi verecundiam

a *Pelagius libell.* 13. *n.* 3.

duxit, ut nascentem semper consuetudinem jugularet. a

Refert Pelagius, qua ratione vir sanctus gulam eluserit cunctando. b. Nam optimus hic Asceta subinde prima diei hora tantum edendi desiderium, & vires corporis tam prostratas sensit, ut putaret se imparem his sustinendis. Ita tamen secum ipse locutus est: Quantumcunque esuriam, hora tertia est expectanda, & tunc corpori sua non negabimus. Audita hora tertia iterum cunctari ac differre, & hæc sibi dicere: Expectemus, quæso, ad horam usque sextam. Cum verò jam sexta linea tangeretur umbra, aliquot saxei panis buccellas in aquam conjiciens: Dum panis, ajebat, emolliatur, laboremus aliquantulum, ita sanctissimè fallendo gulam exspectavit horam nonam. c Tum denique laboribus & precationibus omnibus ritè absolutis, ad illas fontis ac mollioris lapidis cupedias accubuit, sumpsitque cenulam, post quam non lavantur manus. Atque hoc diebus plurimis fecit, seque ipsum victoria triumphavit nobilissima.

Die quodam, cum eâdem prorsus cunctatione genium ab hora prima ad nonam ludificaret, vidit è sportella, in qua panis erat, tetrum fumum emergere, qui non obscurè cacodæmonis fraudes detexit. Siquidem ab illo die, nec illa tam molesta fames, nec virium defectio eum amplius fati-

a *Zach. Lippeloo 4. Decemb.*
b *Pelag. libell. 4. n. 58.*
c *Vespertinam nostram tertiam.*

nites, *a* vir integerrimus, & concionator religiosissimè facetus. Athenas venerat Serapion, & mox turbam novi rumoris cupidam facillimè advocavit. Non deerant, qui quærerent, unde domo esset, unde gente, quid tanto sibi vellet promissor hiatu. Hic ille: Viri Athenienses, inquit, ego quidem Ægyptius sum gente, dum autem exul erro à vera patria, *b* à tribus feneratoribus multum exagitor. Duorum quidem æs alienum excussi, unus etiamnum infestus est, & suâ me tyrannide premit. Quinam illi, ajunt, & ubi sunt? voce aut digito monstra. Hic Serapion composito ad acrimoniam vultu: Tres illi feneratores perniciosissimi sunt, inquit, Avaritia, Fornicatio & Gula. Duorum, Avaritiæ & Fornicationis, sævitiam evasi. Nec aurum, nec loculos habeo: jam vacuus canto coram latrone viator. Sed nec deliciis libidinum fomentis utor. At exactor tertius inhæret adhuc; nondum à gulâ immunis sum. Iam quidem pænè quatriduum dentes mei ferias agunt, nihilominus & tantò magis molestiam facit venter, & edulium poscit: cuperem aliter vivere, si possem. Notarunt prudentiores mendicum esse à numis, non item à virtute inopem, & pecuniam ac panem suppeditarunt, placando feneratori tertio. Sapienter omnino Serapion.

Sunt qui Cupidinem & Plutum vincant, à Gula crebrius vincantur. O dirum fenerato-

a *De quo Palladius Helenop. epis. c. 83.*
b *Calum intelligebat.*

adimeret, ipſe primus involavit cibos tam tecta tamen abſtinentia, ut licet ſæpius jentare, prandere, cenare videretur, ſemper tamen lautiſſimè eſurierit: maluiſſet alius vel ſemel largius comedere, quam toties meram epulari eſuriem.

Heu quam nos ab his moribus multum divertimus; quàm commodè perſonam agimus, cujus ſe Palladius vir temperatiſſimus in ſolitudine degens accuſabat. Etenim cùm illum quidam interrogans: Vis, inquit, epiſcopus fieri? Nequaquam, ait Palladius, jam enim ſum. Et ubi, quæſo, ait iſte? In culina, reſpondet, & in cella, in penore & in menſa, in doliis & ollis; huc meæ feruntur curæ, hæc ego diligenter inſpicio: vinum, ſi acuerit, ſepono, & melius bibo; nec ollam cæcus tranſeo, ſi ſal aut aliud quippiam condimenti defuerit, addo, & cibum gulæ optatiorem paro. Hæc vir optimus abſtinentiæ ſpecimen, in ſeſe jocatus eſt. *a* Mittamus jocos. Mutato nomine de te, deque me, deque nobis aliis fabula cantatur. Quanti ollam accuratius curamus, quam animam. Vivimus, ut edamus; æternum vero vivere, id inter minores curas numeramus. Rectiſſimè dixit Socrates: Alii vivunt ut comedant, ego comedo ut vivam.

a *Roſvveid, l. 8. de vitis PP. Hiſtoria Lauſiaca c. 43. mihi pag.* 749.

§. VII.

Hic memoriam ſubit Serapion Sindonites,

&herbis duntaxat crudis , aut ſale & aceto leviter inſperſis , vitam tolerarunt, plerique omnes vix unquam cocti aliquid guſtarunt. Hinc notum illud Hieronymi: Languentes etiam Monachi frigida utuntur, & coctum aliquid accepiſſe luxuria eſt. *a* Recens aqua Creticum fuiſſet non paucis, qui ſcilicet præter rorem, potum alium omnem ignorarunt. Apud hos nihilominus, tanquam ſi lautiſſime comeſſent, biduana & triduana jejunia fuerunt uſitatiſſima. Hoc prorſus eſt non crapulam, ſed inediam inediâ domare.

Illa hic ſingulariter obſervanda, Pambo jam ultimæ lineæ admotus: Ex quo, ajebat, ſolitudinem habere cœpi, panem guſtavi nunquam. Pion quo minus blandiretur corpori, obambulando, & carptim ſumebat cibum. Hilarion poſt occaſum ſolem quindecim caricas edere ſolitus eſt. Hoc illi jentaculum, hoc merenda, hoc prandium, hoc & cena fuit. Sed aliquot annis ſex panis uncias & oleris aliquid, ſed ſine oleo comedit. Annis ſequentibus ſolum panem cum ſale & aquâ in menſulam admiſit. Sed & hoc nimis lautum videbatur. Ætate jam ingraveſcente herbis tantum & radiculis vixit, leguminibus & pomis penitus excluſis. Ultima ætate cibus ei ſimulque potus fuerunt ſorbitiunculæ è farina & olere confecto, harum tamen ſingulæ quinque uncias non excedebant. Ante ſolis oc-

a *Hieron. epiſt. 22. ad Euſtoch.*

ratorem, cui nunquam ſatisfeceris, licet millies ſatisfacias. Ideo Iſidorus Alexandrinus presbyter è menſa ſumpturus cibum, prius potum fundebat ex oculis. Cauſſam cur fleret rogatus: Quia, inquit, ut pecus ad pabulum inhio, cum ad delicias paradiſi ſim conditus. *a* Apud hos abſtinentia in pretio eſt. Nec minus apud iſtum.

Fuit vir magnus Epiſcoporum Antiſtes, qui ante ſolennes epularum preces, in menſa ficus conſpexit, quæ matura dulcedine ſua invitabant ad raptum. Vidit, & unam ſuſtulit. Sed antequam ficum inferret ori: Heus, inquit, ô domina gula, nimium præcipitas. *b* Hæc tibi mulcta eſto, ficubus hodie omnibus ut abſtineas.

Sic diſcitur abſtinentia, quando ſic crebrius punitur gula. Et quid corpus, pigerrimum pecus, in ſaginam damus? Aliter docemur à temperantiæ doctore Chriſto, aliter à Chriſti diſcipulis, aliter à ſanctiſſimis quibuſque viris. Quid memorem illos Eremi Angelos Pachomium, Hor, Apollonium, Theonem, Poſidonium, Onuphrium, Macedonium, Pionem, Palæmonem, Timotheum, Pambonem, Dorotheum, totque alios, quorum aliqui annis plurimis pane arcto & aqua brevi *c* victitarunt, alii etiam pane abſtinuerunt, & her-

a *Palladii Lauſiaca c.* 1.

b *Ioan. Major. in ſpec, mihi pag.* 787.

c *Iſa.c.*30.*v.*20.

§. VIII.

Porrò quanti & carnibus & vino semper abstinuerint? Beatus Dominicus decennium totum amore castitatis vino carere potuit. Beata Clara diebus tantùm Dominicis vinum libavit potius quàm bibit, jejunium quadragintadiale sicco pane & aqua transmisit. Gregorius Lingoniensis *a* Præsul & gulam & vanam gloriam uno velut jaculo confodit. Nam panes edebat hordeaceos, crustâ tamen triticeâ obductos, ne singularis hæc abstinentia plausum inveniret. In aquæ verò poculum tantillum infudit vini, ut aqua saporis sui nil perderet, & tamen colorem mutaret. Ita gulam generosissimè vicit, & tamen ostentationem effugit, soli enim Deo placere affectavit. *b*

In eandem laudem venit Radbodus Vltrajectensis Antistes, qui vix ossibus hærens, biduanis tamen ac triduanis jejuniis non carnem, sed ossa macerabat, neque solùm carnibus & vino, sed omni lautiore victu penitus abstinebat: & quò tutiorem coleret sanctimoniam, onyche & auro bibebat aquam, & assiduè vultus serenitatem

a *Alii Ligoniensis. Obiit circa annum* 530.

b *Francisc. Haraus die 4. Ian. Zachar. Lippeloo eodem die. Meminit hujus Gregorius Turon. l. 3. Historiæ Francorum c. 19. & de vitis SS. Pat. c. 7.*

cubitum, nihil unquam guſtavit, nec feſtis quidem diebus, nec quidem etiam in morbo.

Abraames, Theodoreto teſte, Carrarum Epiſcopus, quanto tempore Antiſtes fuit, eâ edendi parſimoniâ vixit, tantis abſtinentiæ rigoribus ſe exercuit, ut ei panis & aqua, lectus & ignis plane ſupervacanea eſſent. Lecto non egebat, qui primam mediam noctis partem precando, alteram ſedendo & nictando conſumpſit. Vitam ſine pane tolerari poſſe, diabolo reſponſum eſt à Chriſto. Nihil teſtimonii eſt, poſſe hominem ſine aqua vivere. Revera tamen potuit Abraames, qui nec olera, nec panem, nec legumina igni & aqua domita, ſed intyba ſolum & lactucas, aut fructus, ſimiliaque quæ cibus & potus eſſent, comedit, idque tantum veſperi. Ita piſtorum & coquorum artes ſibi ſuperfluas oſtendebat. In hoſpites autem hic ipſe ſanctiſſimus vir tam pronæ liberalitatis fuit, ut iis niveum panem & primarium, vinum generoſum, olus probe conditum, nobiliores piſces, & quicquid opulentus amor ſuggeſſerat, appoſuerit, & verò etiam aſſederit, ac Carpum *a* egerit: partes diſtribuerit, calices obtulerit, ut largius ederent ac biberent, animaverit. Deus! tot in uno homine diſtinctiſſimas virtutes miramur: & imitari poſſemus, ſi vellemus. *b*

Porrò

a Fürſchneider.

b *Theodoretus l. 4. hiſt. c. 26. & apud Roſsvveid. l. 9. c. 17.*

quotidianum pane & aquâ jejunium ſervaret, Dominicis tantum ac feſtis diebus hac lege ſolutis. Et hanc vitæ rationem ad obitum uſque tenuit. Imo ipſos etiam feſtos dies in eam frugalitatem compoſuit, ut ſolis leguminibus, aut pomis, aut oleribus veſceretur. Idcirco Gregorius XIII. Pontificum Gemma, Carolum non hortatu ſolum, ſed & juſſu monuit, rigores hos temperaret. Cui Carolus reſcribens, ſe paratiſſimum obedire, ſibi tamen ab experientiâ conſtare, inediam illam valetudini quoque conducere, pituitæ & lentori, quo abundaret, ſiccando. Quo argumento motus Gregorius ſuo illum arbitrio permiſit. Cœptam igitur abſtinentiam perſeveravit. Borromæus tam rigidâ conſtantiâ, ut in æſtivis etiam caloribus & laboribus extra conſuetum tempus, non tantum non vini quidquam, ſed nec aquæ guttulam indulgeret ſiti. Cumque unum aliquem è familiaribus ſacerdotibus vidiſſet aquam bibere extra menſam, & is ori tantum perluendo id factum diceret, excuſationem tamen non admiſit, quod gula, ni cohibeatur, facillimè fiat licentior. *a* Quid Borromæum miramur, qui ſecutus eſt Ambroſium in eodem ſolio abſtinentiſſimum?

a *Hieron. Platus de dignit. Cardinal. c. 13. & 16. & Guſſian. in vita l. 8. c. 20.*

§. IX.

In tanta temperantiſſimorum hominum varietate, ſi animi mei ſenſum proferre liceat,

præ ſe ferebat. *a* Otho Bambergenſis Epiſcopus, dum Epiſcopus fuit, panem ad ſatietatem nunquam comedit.

Philippus Nerius, anno 1622. à Gregorio XV. in Sanctorum tabulas relatus, cum annum ageret decimum nonum, hanc ſibi legem fixit, ut de die ſemel tantum reficeret corpus, idque non aliter quam pane in cibum, & aquâ in potum admiſſa, nonnunquam toto triduo his etiam tam frigidis deliciis abſtinuit. In Sacerdotum ordinem cooptatus, manè jentavit parciſſimè; jejunus inde duravit ad cenam, quæ tamen tota plus non exhibuit quàm duo ſorbilia ova, vel ovorum loco leguminis aliquid aut oleris. Plura fercula eâdem mensâ nequaquam ſibi paſſus eſt apponi. Carnibus & piſciculis raro, pulte aut eduliis lactariis nunquam eſt uſus. Vinum ei modicum, & maxime dilutum. Et quod admirandum, nulli unquam ferculo arriſit. Dixi, beatum Nerium in unam menſam plus uno ferculo non admiſiſſe; idem maximi etiam viri fecere. Illud orbis decus Angliæ Cancellarius Thomas Morus vinum nonniſi dilutum bibebat, unico plerumque cibo veſcebatur carne bubula, cetera omnia tametſi numeroſa fercula, velut lignea ſpectabat. *a*

Carolus Borromæus purpuratus Senator hoc etiam ævo Cælitibus adſcriptus, eò demum abſtinentiæ ſe redegit, ut quo-

a *Laurent. Surius & Zach. Lippeloo. 29. Nov.*
b *Thom. Stapleton. c. 6. in vita ejus pag. 94.*

bus longè aptior eſt, ſeu corpus, ſeu ingenium ſit exercendum. Quid decantatius illo, Plenus venter non ſtudet libenter? Sed neque corpus ad agitationes & motus aptum eſt, cum ſaturum eſt. Corpus alimentis fartum nunquam erit agile.

2. Addo ab eruditorum ſenſu & præceptionibus, motum paullò vehementiorem omnem officere à ſumpto cibo. Per diem autem motus concitatior non ſemper vitari poteſt.

3 In eo qui ſolùm cenat, digerendi facultas à calore lecti & vicina quiete longè plus habet ſubſidii, quàm cùm carendum utroque. Hinc aliqui de prandio meridiantur, & à ſomno, imò aliqui etiam à lecto calorem petunt, quod tamen omnium Medicorum calculo, ut valetudini noxium damnatur. Non dicam, ab aliis, ut indecorum & turpe rejici, quod vigilandi horæ in languorem & ſomnum peſſimè diſtrahantur.

4. Accedunt exempla cùm doctrina tum ſanctimonia excellentiſſimorum virorum. Fuerunt in Religioſis familiis, & ſunt etiamnum, quibus prandere prorſus ſuperfluum eſt viſum. Neque hæc exempla difficulter imitabilia ſunt, niſi cùm leges, aut Præſidum auctoritas aliud volunt. In quo genere unus mihi Plato, unus Ambroſius inſtar mille ſunt. Sapientiſſimè ut diximus, Plato cenſuit, bis in die ſaturari ſine noxa non eſſe: Ambroſius temperatiſſimè cenans prandii tempus labori & precibus conſecravit, neceſſaria corpori mini-

liceat, duplex abſtinentiæ genus mihi probatiſſimum videtur. Primum illorum eſt, qui corpus ita refecerunt, ut nunquam ſatiarent, ſemper jejuni, ſemper ſobrii, qui cibum ſibi potumque tam parca manu admenſi ſunt, ut ſemperplus appeterent, quam ſumpſiſſent. Horum plurimi, inter quos Pachomius, Marcianus, Iſidorus, Macarius, aliique plures numerandi, qui ſemper famelici, nunquam ſaturi licet ſuo tempore ſint cibo refecti: abſtinentiæ genus laudatiſſimum. Alterum eſt illorum, qui aut nunquam pranderunt, aut nunquam cenarunt. Fuldenſes Monachi toto anno cenarunt numquam. [a] Mediolanenſis Pontifex Ambroſius nunquam prandit. Hic inter eruditos lis maxima, præſtetne liberalius prandere, an cenare: quòd ſi alterutrum omittendum, an expediat magis non cenare, quam non prandere.

Ego mihi in hanc controverſiam judicis partes non ſumam, ſi quid autem in me judicii, ex animi mei ſententia, idque ob multas rationes cenſeo, multo ſatius eſſe, non prandere, quam non cenare: aut ſi alterum placeat, multo ſalubrius arbitror famem tenuiſſimo prandiolo ad largiorem cenam differre: quàm largiore prandio famem pellere, & tenuiſſimè cenare. E plurimis cauſſis has aſſigno.

1. Qui ſolùm cenat, ſuis ille functionibus

a *Broverus l. originum Fuld. c. 8. circa finem.*

mensam accumbimus jam ante saturi, & famem dapibus pellendam, in dapibus velut sepultam quærimus, & anxiè effodimus?

2. Abstinentiæ est, sic edere ut semper esurias, sic bibere, ut non omnem omnino sitim extinguas. Nam quod Hieronymus verbis & factis docuit, parcus cibus & venter semper esuriens triduanis jejuniis præfertur. Verissimum est jejunium, perpetua indigentia.

3. Abstinentiæ est, magnos sumptus in victum & irritamenta gulæ, & quicquid necessitatem excedit odisse ac fugere, nec unquam oblectationis, aut tantum voluptatis causâ cibum potumque sumere. Abstinentiæ amantes ingemuerunt, aut etiam fleverunt, quoties huic necessitati succumbendum fuit. Augustinus: Hoc me docuisti, Domine, inquit, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam.

4. Abstinentiæ est, non tantum superfluis, sed etiam quandoque necessariis, nec solum cupediis, quæ haberi vix possunt, sed iis etiam quæ ante oculos, & permissa sunt, Dei caussa sponte & libenter carere, sive illa pretiosa sint, sive vilia. Qui enim pultibus magis oblectatur quam perdicibus, pomis quam pullastris, abstinentius agit si pultes & poma, quam si perdices & pullastros non tangat. Hinc

5. Abstinentiæ est, effrenem cibi potusque appetentiam in rebus etiam vilissimis coërcere. David aquam male concupitam effu-

minime subtracta existimans, si liceret cenare. Neque veterum Romanorum infantiam hic jure damnabimus, qui lautitias quidem non repudiarunt, sed prandia. Itaque & jucundissimum judicamus & saluberrimum, si cenam liberaliorem aut tenuissimum, aut nullum præcedat prandium. Sed legibus & consuetudini aurum est alias leges figere.

Prolixiorem hanc dissertationem Macarii dictis consigno: Vir iste sanctissimus: Viginti annis, ajebat, nunquam satis panis comedi, nunquam satis aquæ bibi, nunquam satis somni admisi. Panem ad libram, aquam ad mensuram accepi, somnum nonnisi parieti acclinis admisi. *a* Idem alius in eremo senex de se dicebat: Ex quo monachus sum factus, nec pane, nec aqua, nec somno unquam satiatus sum. Et hoc est, quod cogitationibus malis aditum ad me interclusit. *b* Abstinentia morborum & malórum pænè omnium remedium. *c* Sed addo abstinentiæ actiones.

a *Ioan. Subdiaconus libell. 4. n. 18.*

b *Pelag. libell. 5. num. 31. & Ruffinus num. 62.*

c *Vide Nicetam l. 1. c. 4. & l. 2. c. 7. Ea hic repetere in animo non est.*

ACTIONES
ABSTINENTIÆ.

1. Abstinentiæ est, non prius edere, quam fames imperet: utimur multis, non quia debemus, sed quia habemus; quoties men-

abstinentiam, paullatim & moderatis progressibus seipsum exploret quotidie; quod hac ratione fiet : si minus atque minus admittat tam cibi quam potus, & super ea re seipsum non fallaciter examinet, dicatque; an non suffecerit naturæ, quod proximè datum est ? si suffecisse comperiatur, ergò plus aliquantulum subtrahi potest : idque tamdiu faciendum, dum ad certam ac stabilem vitæ rationem & velut ad dimensum perveniatur. Maximi refert ventriculi sui modum ac mensuram nosse, *a* ut quantum satis est, non ultra sumatur.

10. Verè abstinentis est ad mensam structissimam, inter lautissimas epulas accumbere, & nihilominus esurire ac sitire posse; aut ea certè, quæ gula magis appetit, non tangere. Sic Pœnorum Dux Hannibal siti maxima, ad fontem stat,

Exercetque sitim, & spectato fonte recedit, b

nec guttulâ quidem libatâ. Hoc est famem aut sitim reddere docilem. Ita senex Asceta nactus cucumerem, cujus appetentissimus fuerat, ante oculos eum suspendit, & ne gulæ vinceret, cucumerem nec quidem attigit, seipsum insuper gravissimè objurgans, quod tam impudenter gulosus has tales delicias auderet appetere. *c* Sic alius senex Asceta, sitim quadraginta

R diebus

a Sein Eich wissen.

b *Silius.*

c *Ruffinus n. 70, & Pelagius libell. 4. n. 60.*

effudit. Esau deliquit non quia spadonem gallum, sed quia lenticulæ edulium, gulâ tam infreni appetivit.

6. Hominis verè abstinentis est appetitum coërcere, non ut morbus & invaletudo caveatur, non ut marsupio parcatur, non ut inanis gloria obtineatur, non ut obtrectatio fugiatur, nec ut gratia vel dignitas acquiratur, sed virtutis amore, & ob solum Dei ampliorem honorem.

7. Insignis est abstinentia, de qua B. Leo: Paululùm, inquit, esuriamus dilectissimi, & aliquantulum, quod juvandis possit prodesse pauperibus, nostræ consuetudini subtrahamus. *a* Da pauperi, quod abstinendo subtrahis tibi Jejunium, inquit Chrysologus, tunc viget, tunc vincit, tunc triumphat, cum duce Misericordia pugnat. *b*

8. Abstinentiæ est, dies suos intercalares nosse, quibus totis nihil nisi minimum cibi *c* admittat, ut quicquid in corpore cruditatis hæret, expugnetur, quicquid in animo mali æstus est, dometur. Hos autem intercalares dies singulis hebdomadibus, aut certè semel iterumq; singulis mensibus rigidè observare utilissimum est, & magnorum virorum exemplo traditur.

9. Quisquis ad veram cupit pervenire absti-

a *Leo serm. de Iejunio sept. mensis.*

b *Chrysol. serm.* 2. & 8. *de Iejun. & Eleemos.*

c Ein Süpple vnd ein halbes Gläßle Wein.

Tertium eſt, cum placuerit Deo è Virgine facere Matrem virginitate penitus illæſa, non potuit majori honore afficere hanc virginem, quàm cùm illam eſſe voluit Dei Matrem. Hinc eam Collyridiani, Epiphanio teſte, *a* velut Deam coluerunt, eique collyram placentam uxorum operâ ſacrificarunt.

Rectius beatus Anſelmus: O Domina, inquit, nihil tibi æquale: omne quod eſt, aut infra te, aut ſupra te eſt. Supra te ſolus Deus, infra te omne illud quod Deus non eſt. Et iſtud Hebrææ huic virgini ab immenſa Dei miſericordiâ conceſſum. Hæc una ex omni humanâ gente electa omnigenis virtutibus effulſit, uti demonſtrare cœpimus. Virginis abſtinentiam priori capite ſub oculos poſuimus ejus ſymbolum eſſe voluimus Roſam gypſeam. Hanc plumea Roſa ſequitur, quâ Mundi contemptum, ſeu recollectum animi ſtatum explicabimus.

a *Epiph. hæreſi* 78.

§. I.

De Virgine divinâ dici potuit veriſſimè: Erat in mundo, ſed de mundo non erat. Hoc encomii divinus Magiſter ſuis diſcipulis aſſignans: Vos, inquit, de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. *a* Virgo beatiſſima intra ſuos parietes ſe clauſam continebat, nec ſe publico committebat, niſi cùm id neceſſitas flagitaret. Hebræus Iſaias:

a *Ioan. c.* 15. *v.* 19.

diebus macerans omni potu negato, lagenulam aqua plenam ante oculos appendit. Rogatus quid hoc faceret? Ut aquâ conſpectâ, inquiebat, & non guſtatâ, plus ſentiam ſupplicii, & ob id, quod ſpero, plus accipiam præmii. *a* Abſtinentiæ gnarus inter fercula eſurit, ſitit inter pocula.

a *Pelagius libell. eod. n. 67.*

CAPUT DUODECIMUM

Roſa Plumea,

ſeu,

Contemptus mundi, & ſpiritus Recollectio.

THOMAS Aquinas Theologiæ Phœbus, de Deo ſic ratiocinatus eſt: Poteſt Deus, cum poſſit omnia, & plures cælos pluresque mundos, illis & cælis & mundis longè pulchriores condere. Tria tamen vix poſſunt fieri meliora. Primum eſt beatorum gloria. Nihil ad omnem voluptatem vel fingi poteſt beatius, quàm inter æternas delicias intueri Deum, nec hoc intuitu unquam privari poſſe.

Alterum eſt Humanitas filii Dei. Abſolutiſſimum eſt hoc opus & perfectiſſimum: Vidimus, inquit Joannes, gloriam ejus, gloriam quaſi Unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. *a*

Ter-

a *Joan. c. 1. v. 14.*

Virgo divina ſole amicienda, ſideribus coronanda, non hoc veſtium ornatu eguit, ut quæ omnia detrimentum fecit, quò ſibi nobiſque lucrifaceret Chriſtum. *a*

Mundum contemnere, nec dolere à mundo contemni, artis eſt rariſſimæ. Hanc nemo efficacius docuit, quam ille optimus è cælo magiſter Chriſtus. Dum enim terram diviniſſimis ſuis concionibus formaret, mundi contemptum ſæpe ſæpius inculcavit. Eò ſpectant cùm conſilia, tum præceptiones illæ ſanctiſſimæ: Sine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos. *b* Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. *c* Et illud longè apertiſſimum: Vade, vende omnia quæ habes, & habebis theſaurum in cælo; & veni ſequere me. *d* Et jam vicinus morti ad ſupremam cenam ſuis unice mundi odium commendans: Si mundus vos odit, ſcitote, inquit, quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuiſſetis, mundus, quod ſuum erat, diligeret. Quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos. mundus autem gaudebit. *e*

Ita ſollicitus præceptor odium mundi

a *Philip. c. 3. v. 8.*
b *Luc. c. 9. v. 60.*
c *Matth. c. 19. v. 21.*
d *Matth. c. 19. v. 21.*
e *Ioan. c. 15. v. 18. & ſeqq. & c. 16. v. 20.*

Isaias: Ecce, inquit, virgo concipiet. a Hieronymus, aliique Hebræi idiomatis periti, hic virginem ritu solenni clausam significari ajunt.

Ad hoc exemplum Ambrosius: Discite, inquit, virgines, in publico non commorari. Et quia cælestis hæc virgo aliorum consortium, cognatorum etiam & parentum declinabat, ideò ad Angeli quoque ingressum pavebat, non quod Angeli non sæpius ad eam reviserint, sed quod tali sub schemate non venerint. Et quamvis Elisabethæ virgo trimestri sese famulam exhibuerit, partus tamen tempore cum frequentior vicinorum accursus, domum reversa suo se conclavi abdidit. Omnium tunc sermo erat: Modestissima puella mundi vanitatibus nil penitus afficitur. Et hoc etiam virginis vestes loquebantur, quas Epiphanius & Nicephorus fuisse ajunt non è lanâ quam murex infecit, sed quæ colorem nativum retinuit. Quâ de re Cedrenus: Vestes, inquit, amplexans nullo colore tinctas. Damascenus his accedens: Illi vestitus, inquit, honestus, mollitiem omnem ac luxum fugiens. Atque hunc non nemo columbini b coloris fuisse asserit. Hac frugalitate Romani veteres vestitum suum commendarunt, quem non alterius quam nativi coloris esse voluerint. Candidatis tantum & mundulis illis toga incretata & recens à fullone in usu fuit.

Virgo

a *Isa. c. 7. v. 14.*
b *Seu cineræi*, grawlecht.

dem, & rogatus ab Imperatore pristinam sortem ne sperneret, manum tamen ad aratrum missam, minimè revocavit: Mundum res sibi suas habere jussit, cælum ipse oculis, cælum animo expetiit. *a*

Ægrè hoc tulit stygius coluber, quare alio usus est stratagemate, ut hunc mundo mortuum ad vitam evocaret. Venit ergo Magistrianus è paternâ domo, qui patris jam mortui testamentum afferens ad Arsenium: Pater tuus, ajebat, senator nobilissimus jam fato functus est: & en testamentum, quo te hæredem ex asse scripsit. Arsenius testamento manum injiciens, jam jamque illud laceraturus erat. Cùm alter ad pedes ejus provolutus: Oro te, inquit, per omnia sacra, ne id facias, quod mihi capite luendum foret. Cui Arsenius: Ego priùs, inquit, mortuus sum quam pater meus: quâ ergo ratione mortuum mortuus hæredem scribit? Tolle, quidquid hoc scripti est, & abi. Ita testamentarias tabellas Arsenius remisit, quas nec inspicere quidem dignatus est. *b.* Hoc est mundo medium digitum ostendere.

Huic ita mortuo maximus aliorum præcipuè religiosorum virorum numerus accensendus, quibus voluptati est non tantùm spernere mundum, sed & sperni à mundo. Ex ore omnium horum pronuntiat Paulus: Mihi mundus cruci-

 fixus

a *Zach. Lippeloo* 19. *Iulii.*
b *Pelagius libell.* 6. *n.* 2.

altissimè suis impressum voluit, unde nec illecebras, nec minas, nec blandimenta, nec tormenta metuerent.

Utroque excelluerunt, non duodeni solùm Apostoli, sed innumeri alii horum discipuli, quos verissimo nomine contemptores mundi appelles. Scripserat Arcadius Imperator Arsenio, quem olim præceptorem habuit. Erant hæ litteræ humanitatis & officii plenissimæ, quibus Imperator cum preces tum consilia expectabat Arsenii. Neque erubuit Arcadius jam Augustus suum scelus, quod olim in Arsenium conceperat, fateri; ejusque veniam infimis precibus rogare: adjecit insuper munus verè regium, totius Ægypti vectigalia. Hac objecta offa, non solum placandum Arsenii animum speravit, sed ipsum etiam ad Imperii administrandi societatem evocandum. Ita Imperator Eremicolam rogavit, dignaretur una secum, & Imperii oneribus gravari, & honoribus frui. Sed Arsenius, eremi dulcedine jam gustatâ, hæc omnia tam generose contempsit, ut Cæsari nec scripto quidem responderit, licet id impense cupienti, sed hæc paucula jusserit renuntiari: Det veniam Deus nostris erroribus. Ego quidem mundo mortuus sum; pecuniam construere mei muneris non est, neque enim mortui nummos tractant. Æterna cogitare, id unum ad me spectat. Hoc ad Imperatorem relatum. En nobilissimum mundi contemptorem, qui nec rogatus quidem,

illius ſepulchrum eſt: ubi ſcilicet ſepeliendus. Ita pio dolo prolixiora cum cognato colloquia præcidit.

Non tacendus nobis contemptor mundi maximus, & impoſtor religioſiſſimus Senatorii ordinis Alexius. Hic cælo admirandus juvenis in ipſis ædibus paternis immite ſuſtinuit exilium, inter opes inopum & mendicorum poſtremus, inter delicias famelicus, in herili domo ſervorum ultimus, in oculis ſponſæ caſtiſſimus, in manu parentum orphanus, in patria exul & peregrinus, in vicinio honoris abjectiſſimus, annis ſeptendecim notus & ignotus, dum Romæ agebat, Roma profugus irriſor mundi artificioſiſſimus. Hic veriſſimè de ſe dixerit: Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.

Neque vero difficile illi eſt contemnere mundum, qui didicit contemnere ſeipſum: neque ille unquam indignabitur, & fremet contemni ſe ab aliis, qui ſuiipſius contemptor eſt maximus. Nihil hoc novi eſt, ſapientem ſperni ab inſanis. Sprevit Achillem Therſites, Homerum Zoilus, Auguſtum Antonius, Virgilium Euangelus, Ciceronem Calvus. Et quod ex Euangelio diſcimus, quodque eſt maximum, Servatorem Chriſtum Herodes hominum peſſimus ſprevit. Quid hoc contemptis nocuit, vel contemptoribus profuit? Nihil glorioſius eſt, quam à mundo aut mundi amatoribus contemni. Hos contemptus ſanctiſſimi viri cum cura & ſtudio ambive-

fixus est, & ego mundo. *a* Perinde si diceret: In una eademque cruce mundus & ego confixi sumus. Mundus mihi tergum obvertit, & ego mundo Par pari. Alter alteri amicum oculum impendere nec vult, nec potest. Simul quidem & conjuncti, sed tamen etiam distractissimi sumus; neutri cum altero commercium est. Me mundus, ego mundum odi & detestor; alter alteri crucifixus est. Paulum plurimi etiamnum felicissimè æmulantur.

a *Gal. c. 6. v. 14.*

§. II.

Fuit in Siciliâ in Mamertina tirocinii domo Vincentius Morellus, qui mortua uxore cum duobus filiis religioni se addixerat. Hic certæ rei caussa in patriam missus, tertium filium in publico carcere invenit, cui opem imploranti negavit id sibi jam religioso licere. Posse ipsum, si vellet, ex iis quæ inopibus ferret, partem capere; plura præstare non esse sui juris. *a* Profectò & ille tam mundo quam affectui mortuus, sanguinis nexum, quod difficillimum est, perrupit. Huic addendus & ille, ad quem cùm consanguineus reviseret, nec tamen agnosceret quem videbat, ille occasione arrepta mortuum esse dicebat qui quæreretur. Cum vero parum credulum haberet hominem, eum in templum traxit, & mortuorum cavernam insistens: Hic, inquit, illius

Anno 1597.

quit, contemptor mundi generosissimus. Quod ipse, quem contempsit mundus, non potuit non vehementissimè mirari. Nam Gallicanus ex Urbe ad ostia Tiberina secedens, hominum infimorum servitiis se totum consecravit, pauperum pedes abluit, mensam iis posuit, aquam manibus infudit, ægris sollicitè ministravit, ceteraque pietatis officia exhibuit. Cujus rei famâ orbe toto divulgatâ, multi undique illuc confluxerunt, ut liceret vel videre virum Patritium, Consularem, Triumphalem, Imperatoris generum ad infima ministeria sponte suâ abjectum. Quo mundi contemptu Gallicanus id effecit, ut palmam coronamque Martyrum Alexandriæ felicissimè sit consecutus. O Gallicane, ô terque quaterque vel hoc uno mundi contemptu beatissime Gallicane! Desiisti gener esse Cæsaris Constantini Magni, & factus es miles Christi crucifixi: fuitque tibi multo & utilius & gloriosius, cælesti subesse militiæ, quam præesse Romanæ. a

a *Cæsar Baronius Anno* 330. *&* *Anno* 362. *post med.*

§. III.

Sed instituti mei non est omnes mundi contemptores in censum redigere. Quis enimvero id possit? Hos tales triumphos quotidie spectamus. Grandi numero quotannis nobilissimi adolescentes ac juvenes parentibus valedicunt siccis oculis, vultu

runt. Dulcius illis fuit in domo Dei abjici, quam habitare in tabernaculis peccatorum, & cælo attolli. *a*

Quiritium alii villas, porticus, theatra, thermas, aliaque insana ædificia struxerunt; Gregorius prius Senator, dein Romanus Pontifex, non populari auræ, sed pietati & sanctimoniæ addictus, in Siciliâ sex condidit cœnobia; unum Romæ, in eum usum vertendo paternam domum. Visitur hodieque is locus in monte Cœlio, inter vetustatis vestigia. Hoc ille sibi fabrefecit gymnasium exercendæ pietati, hic sacris operatus, hic & mundum, & quod difficilius, seipsum didicit contemnere, hic sua omnia pauperibus impendit; calcavit terram, ut possideret cælum. Multa quidem multis dilargitus, sed plura omnino & meliora est adeptus.

Gregorio hic adnumerandus omni jure Ovinius Gallicanus vir consularis longe illustrissimus, post Cæsares & Augustissimos Imperatores proximus. Nam privatæ fortunæ renuntiare facile est; sed à divitiarum culmine honorumque fastigio sponte decedere, difficile prorsus & arduum. In quo genere multò maximam consecutus est laudem Gallicanus, qui Romani Dux exercitus post Sauromatas, Gothos, Thraces, Dacos Scythasque armis domitos, Comstantiam Constantini Augusti filiam sibi matrimonio locatam, ac bene convenientem cum immensis opibus reliquit

a *Psal.* 83. *v.* 11.

in manu erant, si quis aureos plenâ manu sub mensam abjecisset, nec quidem aureos ita collegisset, ut postea collegit micas, cùm pavimentum perreperet.

Sed hic animum subit, quod Paschasius, Ruffinus & Pelagius narrant de duorum Ascetarum colloquio. Alter illorum dixerat: Ego jam mortuus sum mundo. Quem socius memorando dicto concutiens: Amabò te, inquit, circumspice, ne tibi ipse præfidas, & in foveam ruas. Nám etsi videaris tibi jam mortuus mundo, diabolus tamen nondum est mortuus. Hic non septem duntaxat artium magister est, sed innumerabilium. *a*

Sic est profectò. Nec possum hic, quin altum ingemiscam, cum secreta æstimatione penso, quanti contemptores mundi, qui sibi jam Samsones videbantur, à Dalila turpiter attonsi inter amplexus mundi miserè perierint.

a *Paschasius c.* 12. *nu.* 5. *Ruffinus n.* 116. *Pelagius libell.* 11. *num.* 38.

§. IV.

Audite adolescentes, audite juvenes & viri, audite senes. Si qui vestrum fortasse dixerint: Ego mundo jam sum mortuus; idem ego vobis, quod Asceta ille socio, in aurem insusurravero: Sed diabolus nondum est mortuus. Fuerunt non pauci, qui mundum à se consputum paullo pòst blandissimis osculis salutarint, & ejuratas delitias toto amplexu receperint. Suave

illis

vultu constanti: prædia deserunt, purpuram abjiciunt, aurum aliis relinquunt, honori nuntium remittunt, omnes mundi delicias non tam præscindunt, quam abrumpunt, patriæ memoriam excutiunt, mortalia omnia fastidiunt, evolantque sub signa Christi, ubi pro chartulis lusoriis librum, pro torque & annulis flagella & saccum, pro lautioribus mensis jejunium, pro plumis & molli toro rigidum lectisternium, pro largiore somno matutinum pervigilium, pro cessatione ac feriis laborem assiduum, denique pro deliciis amplexantur crucem volentes lubentes: nec habent, quod minus doleant quàm mundi delicias evasisse; jamque illis unica est voluptas, omnibus carere posse voluptatibus.

Nisi quotidiana hæc essent, esse miracula diceremus. Sunt hodieque in oculis viri principes, qui in Regum ac Imperatorum aulis eminebant paullo ante, plurimis iisque honorificentissimis per Europam & Asiam Legationibus perfuncti, nunc lacerna trita induti inter adolescentes tirones vilissima quæque ministeria cum voluptate obeunt, & tenui salino ac brevissima cenula contenti suavius esuriunt, quam olim sint epulati. Vidi ego ipse meis oculis virum Iurisconsultissimum in religiosa domo infra mensas genibus reptantem, micas ex more studiosissimè converrere. En mundi contemptum. Nam eruditus vir iste (quod facilè crediderim) dum ei Bartolus & Baldus

in

moriturum. Fons bona, verba speciosa, mens alia. Intellexit Josephus hominis inconstantiam, vultuque ad severitatem composito, humerum proxime assistentis manu leniter pulsans: Sodes, inquit, quod de profectione ais, venies quidem in Lusitaniam, tamen neque in patria, neque in Societate, sed in Brasiliâ morieris, & eo mortis genere, quo dignus est qui Deum invitantem spernit. Si habuisset fidem monitis, næ ille sibi optimè consuluisset. Sed debebatur aliis, opinor, inconstantiæ documentum. Rediit ille in Lusitaniam, & inde Brasiliam repetiit. Dum iter per montes facit, à comitibus seu destitutus, seu quo casu abjunctus, nusquam comparuit. Evoluto demum anno cadaver ejus arefactum ad ingentis rupis radicem repertum & agnitum est. [a] Res testatissima est infinitis ejuscemodi tragœdiis.

Hæc iis præmia debentur, qui mundum, quem cœperant contemnere, denuò amplectuntur; qui Deum, quem cœperant amplecti, denuo contemnunt. Fidem Deo datam fregisse impune fuit nemini.

Addo: Juvenis non solum mihi notissimus, sed etiam quia è condiscipulis meis, familiarissimus, animi modesti, sed tristioris vultus, nec ingenii multò lætioris, mundum nauseare cœpit ingenti spiritu: dixisses sub prima melioris vitæ initia inter cælites referendum. Nam ubi longo itine-

a *Sebastianus Beretarius in vita Josephi l. 4. mihi pag. 331.*

illis videbatur bis perire. O inconſtans mundi contemptor, quàm cœpiſti bene, quàm male finiiſti, non finiendo bene! Audite ex innumeris unicum, quod dicta firmet explorata fide.

Anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo octavo, in Braſiliâ in urbe Sebaſtianenſi homo minimè plebejus à Joſepho Anchietâ enixè petiit in Societatem JESU admitti. Id vero ſe promiſit facturum Pater, modo is negotia, quibus etiamnum implicitus tenebatur, tranſegiſſet. Tranſegit. Interim humanæ proſperitatis & mundi amor cor hominis ſuaviſſimè pertentare; religionis onera, ut intolerabilia, exaggerare; obedientiam ſtrictiſſimam, paupertatis & caſtitatis leges difficillimas repræſentare; ſubjicere ſenſibus intermortuos honores, & æternam voluptatis fugam; continuos labores amplificare, menti omnia ut aſperrima objectare; ſic ſenſim omnem religioſæ vitæ cogitationem abolere & extirpare. Haud ita multo poſt Joſephus homini fit obviam, & humaniter quærit: Ecquid ex humanis ſe tricis expediiſſet. Ille malè ſibi conſcius ore trepido verba componere, effugium quærere, mutatum animum velle tegere. Quod ut tectius faceret, amplioribus titulis, quam par erat, Patrem compellans, ſe quidem impedimentis ait jam eſſe liberum; ceterum ſtatuiſſe in Luſitaniam redire: illic in patria denuò Societatis ſe candidatum fore, & vero etiam in Societate mori-

Malis enim cœpit ſe non ſolum moribus, ſed & artibus dedere : ita ut cum vera illum pecunia deficeret, adulterinam furtim producere, eaque Rempublicam polluere cœptaret. Verum ut nemo unus, nec diu, nec omnes fallit; in principe quadam urbe comprehenſus, luereque juſſus, inter lictorum carnificumque manus, cum duceretur, auſus eſt veterem ſuam præſentemque fortunam conferre : ac palam illacrimatus, ab edito pegmate, ſive (ut ſane erant) à funeralibus illis corvorum Roſtris ad populum perorare : ſe perfidiæ ſuæ, deſertique nuper Numinis pœnas ſolvere : ac jam tum ubi vitæ illius inſignia exuiſſet, viſum ſe ſibi, omnem honeſtatem, Deumque abjeciſſe. Factum proin deteſtatus ferrum recepit & occubuit.

§. V.

O munde immundiſſime quam fallax es, etiam cum veriſſimus videris. Quod Iudas Iſcariotes in oliveto parricidarum agmini dixit : Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum ; a idem ſuis immurmurat mundus : Hunc invadite, hic ipſe eſt in victimam trahendus, quem amico oſculo ſalutavero ; hunc tenete, & ducite caute, ne evadat. Sed mundum nemo glorioſius vincit, quam qui contemnit. Mundi illices ſunt, aurum, gloria, deliciæ, veneres. Contemnite. Quid enim aliud iſta ſunt niſi terrarum ilia, cano-

a Matth. c. 26. v. 48.

itinere tirocinii locum attigit, hoſpitem illius urbis monuit, epulum quam poſſet lautiſſimum pararet, mox optimates adfore convivas, & ne falleretur, grandi numero. Iuvenis ipſe quaquaverſum excurrens è triviis undique mendiculorum infimos coëgit. Hos ipſe velut ſignifer omnium in hoſpitium adducens, & patrifamilias ſiſtens: Atque hi ſunt, inquit, optimates mei, curemus, ne quid deſit ad omnem lautitiam. Accumbitur, eſtur, bibitur, fami ac ſiti libertas ſumma permittitur; principes, non mendicos diceres. Poſtquam exempta fames epulis, convivator omnes ad patientiam brevi cohortatione inſtructos cum liberali ſtipe dimiſit, ipſe ad tirocinii domum abiit. Hic prima omnium rudimenta ponebat, mundi & ſuiipſius contemptum eximium: hic cælum & æternitatem ita verſabat animo, ut cum edita magnarum virtutum exempla (& nihil affingo) pleriſque charum conſpicuumque fecerint, atque ſi de meo ſenſu fatendum eſt, potuit is mihi, ut condiſcipulo ſuo, in paucis ſanctus videri. Eum annis compluribus ſacra familia eduxit; poſt autem, ubi minimum metuebat, amiſit. Quippe in itinere campeſtri animum neſcio quæ triſtitiæ nubes obruit; quæ repente omnem hominis ſanctitatem ita expugnavit, ut induviis curtatis, certè mutatis, fugam denique in patriam adornarit. Ubi priſtini omnis inſtituti, aut immemor, aut contemptor, paucis à fuga menſibus vindicem Numinis iram excepit.

Malis

Ardet adoratum populo caput, & crepat ingens
Sejanus —— sed quæ præclara & prospera tanti
Ut rebus lætis par sit mensura malorum? a

Belisarius quid? post ingentes de barbaris victorias à Iustiniano Imperatore oculis orbatus, è tuguriolo stipem à prætereuntibus emendicans: Viator, obsecro, clamabat, da obolum Belisario, quem invidia cæcavit, non culpa. Ite nunc, & mundo fidite.

Thomas Morus vir longe integerrimus ab Henrico Anglorum Rege *b* præmium laboris sui tulit securim, quâ cæsus est. Ite nunc, & mundo fidite. Nostro hoc ævo illustrium exemplorum plena sunt omnia. Non desunt oculi, nunquam deerunt hæc talia spectacula. Nimirum mundus constantissimè inconstans est; hoc uno sibi semper simillimus, quia semper perfidus. Ite nunc, ite ô mundi alumnuli, & clientuli beati, ite, & mundo fidite. Ita scilicet feles in speciem mites & ludibundæ, postquam plusculè cum musculis lusserint, eosdem ipsos & necant, & devorant. Hæret hedera tenui ramusculo? vitis & cucurbita ulmo? brevi cernes ruinam. Omnia in mundo tremula, lubrica, pendula:

Et subito casu, quæ valuere, ruunt.

O vitreos mundi favores! Hodie mundus

a *Iuvenal. sat.* 10. *v.* 63. & 96.
b *Henrico VIII.*

rus aër, popina vermium, picta & bella sterquilinia? Spernite. Christus dives est, qui vos alet: Rex est, qui ornabit: lautus est qui satiabit: speciosus, est, qui felicitatum omnium cumulos largietur. Mundi gratia

Vitrea est, quæ, cum splendet, frangitur.

Omnia mundi fluxa & instabilia; amicitiæ illius insidiosissimæ. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Mundus

Prodigus & stultus donat, quæ spernit & odit,
Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.
Quod petiit, temnit, repetit quæ nuper omisit. a

Aman nuper ex infimo loco evectus ad summa in Assueri regno potentissimus, & pæne ipsius regis rex. Subitò mutavit dolus, & Aman illustre pependit funus in alto. Christus suos è cruce in paradisum, mundus suos è paradiso in crucem transfert, & crucem plerumq; altam æternamque. Ite nunc, & mundo fidite. Sejanus alter Tiberius & ipsius pænè Imperatoris Imperator, omnia potuit quæ voluit. Brevi favor & amor in odium verterunt. Tandē Sejanus ab ipso Tiberio potentiam ejus auctiorem metuente desertus & proditus, ad Gemonias scalas abjectus & unco tractus est. Ocellus ante Cæsaris, nunc hostium primus: nunc omnium pedibus calcatur, quem prius nemo non adorabat.

Ardet

a *Horat. l. 1. epist. 1. ad Mecænat. & epist. 7. ad eundem.*

est sapientia, per contemptum mundi tendere ad regna cælestia.

§. VI.

Nemo verius contempsit mundum, quam qui à mundo maximè cultus, hunc cultum omnem generosa indole irrisit. Hic ego aliam Mariam summi nominis feminam Imperatricibus, Reginis, Principibus feminis ideam, imo & omnibus Deiparæ cultoribus imaginem exactissimam sub oculos collocare operæ pretium existimo. Periculosa laus quæ vivis impenditur. Laudare mortuos, Siracidæ consilio, non tantum ad commendationem tutissimum, sed etiam sæpe ad imitationem saluberrimum.

Maria Archidux Austriæ, Rheni Palatina, utriusque Bavariæ Dux, & quondam Serenissimi Austriæ Archiducis Caroli conjux, Augustissimi Imperatoris Ferdinandi II. mater, &c. singulari cultu ac pietate (quod hoc loco maxime observandum) in matrem Domini ferebatur. Hinc quotquot sanctimonia & religione nobiles per orbem ædes Matri virgini sunt dicatæ (sunt autem quam plurimæ) tot pæne sua munificentia coluit & ornavit Archidux Maria. Testis in Bavaria jam ipsis in cunabulis virgunculæ adhuc religiosis studiis cultus *Mons sanctus*. Testis *Oetinga*, divinæ Virginis præsidio ac beneficiis clarissima. Testes in Styria *Cellæ Marianæ*. Testes remotiores illæ, & orbe toto nominatissimæ, *Lauretanæ*

dus delicias offert, cras aut perendie quisquilias; hodie mollissimum cervical subjicit, cras ad rigidum tribunal rapit: hodie se protectorem gerit, cras impugnatorem senties: hodie donariis te auget, cras ipsa libertate spoliaberis. Mundo fidat, qui suaviter decipi desiderat. Verissime dixit sapientissimus scriptor: Ista est summa sapientia, per contemptum mundi tendere ad regna cælestia. *a*

Non ego hic auctiore syllabo Calybitas, aut Franciscos, aut Columbanos, aliosque mundi contemptores illustrissimos, non Catharinas, non Agnetes, non Cæcilias percensebo. Unum addo, & finio.

Anno Christiano millesimo quingentesimo octogesimo tertio unus aliquis è primatibus Iuriſconsultus, *b* in religiosam sese familiam dicavit: cumque is iter necessario per patriam haberet, mater cum magna matronarum caterva, atro habitu, passis crinibus obviam iit filio, ejusque pedibus advoluta rogavit, ne matrem desereret. Sed & viri graves eundem ad aliquot milliaria comitati sunt, ut aliam ei mentem injicerent. Sed stetit miles Christi inconcussus, divum Columbanum æmulatus, qui matrem in limine jacentem & plorantem Hieronymi, imò Christi consilio, transiit. Vox Domini est: Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. *c* Verissimè hæc summa est

a *Thomas de Kemp. l. 1. c. 1. n. 3.*
b *Panormi in Sicilia.*
c *Matth. c. 8. v. 22.*

jactantia. Probè se Archidux Maria circumspiciebat, in seipsam descendebat, pernoscebat mortalem se natam, utique & morituram deprehendebat, cavebat ne alterutrius fortunæ vel splendore vel caligine pius ille perstringeretur intuitus; impressum alte præsagium animo alebat, quod Psaltes comminabundus occinit Principibus: Ego dixi, Dii estis; vos autem sicut homines moriemini. a Denique his cogitationibus ad omnem sui despicientiam se componebat, & cùm in aliis officiis Christianis vinceret æquales, in hac humilitatis contentione quotidie superabat seipsam. Ex hoc fonte incredibilis in despicabiles ac miseros homines facilitas, pari cum charitate juncta emanabat. Nosocomia & pauperum tabernas frequentiùs an studiosiùs adierit, definire non ausim. Ibi verò tanquam in regno suo triumphabat Humilitas. Non vultum obducebat, non avertebat oculos, non pellibus aut manicis involvebat manus. Neminem horrebat, non scabiem, non fœdiores morbos declinabat: Solabatur sigillatim, prensabat etiam non minùs seriò ac benevolè, quàm parentes solent suos liberos. Nunc ulcera suis ipsa digitis contrectabat, quod in sanctissimis viris ac feminis miramur, nunc puris eluviem comprimebat. Cibum deinde Princeps instruebat ipsa, dividebat, pauperumque trepidas manus ad patinam ducebat. Famulabantur matris exemplo filii

a *Psal. 81. v. 6.*

domus in Italia, *Montis Serrati* in Hispania, *Chastocoviæ* in Poloniâ, & aliæ denique, quas illustribus suæ liberalitatis monimentis præsens, absens Archidux Maria illustravit. Testes demum religiosæ Partheniorum Sodalium Congregationes, vel quæ in Bavariâ, vel quæ Græcii florent. Hic certe Augustum suum nomen Princeps est professa, hic Serenissimos libros censeri voluit, adeoque magnâ voluptate præsidere vidit, hic omnes Sodalium statas ac solennes religiones ita constanter & exactè tenuit, obivit, excoluit, hic tot suæ magnificentiæ pignora reliquit, ut vel ab unâ hac Mariani Sodalitii gratiâ, amore, cultu, *Mariæ* nomen meruerit.

Res gestas hujus Heroinæ alibi locorum carmen eruditum & emblema varium celebravit. Nos hic soluto gradimur pede, quem paullulùm lubet protollere, non tantum ut ubique gentium suus stet virtuti honor post funera, sed etiam ut nostris misceamus Rosis Archiducem Mariam, omni virtutum genere fragrantissimam Rosam, & revera dignam, quæ ad accendendum imitationis studium oculis omnium proponatur. Numeremus tam odoriferi floris folia.

I. *Humilitas*, seu animi submissio, & modestia in sensu, inter virtutes si non summa, certe prima & dux aliarum. Hic Cassiodori optimam vocem exaudio: Sic est in Principibus, Humilitas gloriosa, quemadmodum in mediocribus odiosa jactan-

nem extorqueret, ut denique Augusto pietatis exemplo commoveret universos. Placet etiam verbum ore aureo dignissimum, in immortalis memoriæ tabulis adamante signandum adjicere. Movebatur res quæpiam non summi momenti, iis tamen, qui nomen priscæ religionis salvum vellent, offensionem non levem paritura. Hic Archidux Maria velut murum aheneum pro domo Dei sese objiciebat, & cùm imperio non satis posset, opem à Constantia sumebat. Sanctè igitur ac graviter, palam etiam affirmabat, se potius compositis in dorsuariam corbem liberis, iisque in humeros assumptis, avitas Bavariæ terras repetituram, vel solam, quam ut aliquid admitteret, quod Catholicæ integritatis amantes ulla offensiuncula posset turbare. Verbum bonum, neque fide magis ac religione quam constantia venerandum. En Rosam foliis nequaquàm deciduis vernantem.

III. *Zelus animarum*. Singulare in hominibus Christo conciliandis à singulari charitate profectum studium adhibebat Archidux Maria. Quos enim pravæ religionis aut vitæ morbo sontico tactos intelligebat, omnibus piis artibus, ad mentem ut redirent, moliebatur. Appellabat comiter, conferebat graviter, familiariter proponebat meliora dogmata, mores sanctiores. Denique ut homines errore captos à salutis æternæ naufragio vindicaret, cum Apostolo omnibus omnia fiebat, in omnes sese formas induebat: majestatis non-

lii & filiæ, & sollicitum in hos egentes Christos amorem à Serenissima parente suaviter & efficaciter discebant, oculis & auribus hac disciplina imbutis. Pergebat interim mater, quadras & lances, & opsonia subjiciebat, pocillabatur, lectos postmodum non levi brachio adornabat: verbo, ancillabatur. Iis etiam, qui à fortuna vel miseria pejus multati, pecuniam sine teste, velut aliud agens, cautè ac præter ordinem in sinum conjiciebat aut in manum, ut & suæ gloriæ, & alienæ simul invidiæ una fidelia obstrueret Humilitas. Neque hæc tantum in mendicorum tuguriis, sed & domi egit semper Archidux Maria, & à Serenissimis liberis agi voluit. Tantum aberat à primo ejus limine omnis fastus & superbia. Nimirum hoc est mundum contemnere hæc illa fides oculatissima, quæ Christum in suis agnoscit; hæc vera sui despicientia, hæc Humilitatis illustrissima sunt paradigmata. Humilitas honorata Bernardo grande fuit miraculum. *a* En Rosam vel ab unico eoque primo folio æstimandam.

II. *Religionis amor.* Divinas ædes assiduè frequentabat Archidux Maria, ad sacras aras prolixe ac palam advolvebatur, supplicationes solennes sępissime deducebat, in quibus ita cum liberis Serenissimis aderat, ut hoc spectaculi à peregrinis miraculum, à vulgo stuporem, à piis subinde lacrimas, à sequioribus etiam approbatio-

nem

a *Bern. hom. 3. super missus est. propius finem.*

nici corporis & ſanguinis complecteretur Archidux Maria. Germanam Rudolphi I. gentis Auſtriacæ Conditoris, ac Romanorum Imperatoris prolem tanto poſt intervallo cognoſceres. Cujus Herois inter eximias alias virtutes, ea eſt immortalitati litteris ac memoriâ omnium commendata, quod incredibili religione ſacroſanctam Euchariſtiam coluerit. Majorum non diſſimilis Princeps Maria, Græcii in Sodalitio Corporis Chriſti annumerari voluit. Aſpectum myſterii hujus non aliter ſemper expetebat, quàm anhelus aliquis viator mediis æſtibus peroptat gelidum fontem. Singulis quibuſque Dominicis diebus noxas ritè confeſſa, ſacram ſynaxin inſtituto non religioſo magisquàm conſtanti frequentabat. Ut omittamus intercurrentes divorum nominatiorum anno vertente celebriores feſtos dies, quibus eandem ſacræ. Exomologeſeos ac Communionis religionem non obire religioni ſibi duxiſſet. Iam verò Sereniſſimos liberos, ubi primùm per ætatem licuit, divinæ huic menſæ admovebat, ut maturè ad eandem pietatis palæſtram aſſueſcerent. Sed & univerſum illum aulæ ſuæ familiarem populum quàm poſſet frequentiſſimè divini panis fieri participem ſtudebat. Quàm jucundum fuit hoc piis olim ſpectaculum, cum præeunte ad cæleſte hoc epulum Sereniſſimâ Archiduce, liberiſque unà comitantibus, ſuccederet ordine prolixo aula univerſa! Optimè Vellejus dixit: Facere rectè cives ſuos Princeps facien-

nunquam immemor, charitatis semper tenacissima, idque solerter prorsus intelligens, pro variâ laborantium habitudine, varia tentanda esse remedia. At enim ubi pervicaciorem quempiam sentiebat, sacram etiam movebat anchoram; adibat, solabatur, opitulabatur, commonefaciebat, rogabat denique & obtestabatur. Sed & exorari interea Deum nuncupatis clam piis votis ac precibus, tum interpositis incruenti sacrificii sacrosanctis mysteriis, curabat. Quæ verò, & quánta mulier? Eo nomine, eâ dignitate, tanto jam natu Princeps. Ita verò illustria curabat capita, ut nec viles quidem homines & pars vulgi ultima ab his studiis excluderentur. Nimirum ut animos à vitæ aut religionis pravitate ad Dei cultum converteret, voto, suasu, consilio, ope, auctoritate, modis omnibus satagebat. Nec enim illud Apóstoli nesciebat: Si quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum, scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum. *a* Archiduci Mariæ summi momenti labor fuit, lucrari animam vel unicam.

a *Iacob. c. 5. v. 20.*

§. VII.

IV. *Cultus & usus frequens SS. Eucharistia.* Mirum est, quanto, quam divino cultu augustissimum hoc mysterium Domini

vicinas provincias, ad quarum ædes sacras simili operosa largitate cohonestandas illa eadem & industria & beneficentia se prorogavit : ut merito multis miraculo fuerit, Principem sui splendoris ac cultus tam negligentem, cumulando sacrorum apparatui tam effuse studuisse. Fuerit ergo in elogiis Reginæ Olympiadis, quod eâ maternis manibus chlamydem, aliaque regia ornamenta filio Alexandro texuerit atque adornarit, certè in laudibus Mariæ Principis immortalibus ea semper enitescet, quod illius labore ac opera Numinis aræ ac templa dignitatem ac lucem novam non mutis Marianæ virtutis argumentis acceperint. Hanc in cultu modestiam mirificentissimè commendavit illa, quam paullo ante laudavimus, modestia in sensu. Inaudita fuit Archiducis Mariæ in feminas parturientes benevolentia, facilitas, officium, opera. Sane ab hujus Principis præsentia solatium, à memoria beneficium puerperæ Græcii pænè omnes exposcebant. Nec votis inanibus. Cui enim vel vilissimæ mulierculæ vocata recusavit præsentiam, consilium, imo etiam, si peterentur, ulnas & manum? Aut quas non in vilissimas casas, omisso aulæ ministerio, cum familiaribus matronis ad signum & votum advolavit? ut se vel obscurissimæ cuique matrifamilias in pariendo præstitem daret. Quoties interclusâ sibi atque interdictâ quiete solidas noctes his officiis condonavit? Quamvis contingere aliquando, ut longa

ex-

faciendo docet. En iterum Rosam non solum speciosam oculis ad voluptatem, sed & fructuosam animo ad sanitatem.

V. *Modestia in cultu.* Cultus vestium Archiduci Mariæ semper infra mediocritatem omnis fuit, maximè ab illo fatali divortio, quod cum Serenissimo conjuge mors ei fecerat. Sed & antea, vel ut altera Esther Deum affari poterat: Tu scis necessitatem meam, quod abominer signum superbiæ, quod est super caput meum in die ostentationis meæ, & quod nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usque in præsentem diem, nisi in te Domine Deus. *a* A conjugis morte Archiduci Mariæ labor omnis (nam hostis infensissima inertis otii semper extitit) & industria, & colus, & fusi, & stamina, & acus, & purpura, & aurum, & gemmæ ad sacrificas vestes, ad altarium frontalia, ad suppellectilem sacram, ad cultum denique sacrorum ex asse translata sunt. Ut nihil augustis illis manibus elaboraretur, nisi sacrum mox futurum. Eodem hoc stylo Serenissimæ Archiduces filiæ apud matrem educabantur. Labor & opus urgebatur, segni otio penitus excluso. Atque hinc factum, ut nulla Græcii, nulla in illarum provinciarum ullis civitatibus templa, pauca etiam in pagis fortassis obscurioribus reperirentur, quæ non præ se ferrent & venerarentur Augustæ illius Archiducalis manus monimenta. Taceo vici-

a *Esth. c. 14. v. 16. & 18.*

gulis ex more ter offerebatur, religiose interesse; nisi forsan itineris difficultas rem divinam bis duntaxat pateretur peragi. Duarum horarum precibus & triplici sacrificio piorum librorum succedebat lectio huic Principi familiarissima æquè ac jucundissima, quam etiam inter epulas, cùm corpus privatim reficeret, sibi voluit adhiberi. A prandio discussis negotiis stata ac dilucida redibant orationum intervalla; ad noctem rediit illa pervigil, de quâ loquimur, lucerna, & cum illâ præteritæ diei discussio, examen conscientiæ, precationes aliæ ex propriâ Principis religione assumptæ, piæ illæ ac diuturnæ. Inde noctis conticinium & quies; tenebræ nunquam: pervigilabat enim constans lucerna, neque oleum & operam perdebat felix hæc pietatis administra. Nam ubi de more Archidux Maria expergiscebatur, mox ad precum libellum, qui semper ad manus, & ad oratoriolum, quod imminebat lateri, se lectulo subducens, conferebat. Hinc vota, hinc gemitus & suspiria, hinc precationes & sancta desideria, hinc ea quorum fidelis lucerna illa & taciti parietes, & muta noctis silentia fuerunt conscia. Simili religionis nomine Gregorius Magnus laudat Symmachi Romani Consulis filiam. Hæc marito mortuo religiosissima jam vidua noctu gemina candelabra ad lectum habuit lucentia, quæ nocturnas preces adjuvarent; neque enim solum spiritales, ait Gregorius, sed & corporales tenebras ami-

expectatione (quod fit) defessa Princeps, corpusculum in vile aliquod angusti tugurioli stratum conjiceret, ut ad manum laboranti puerperæ, & ejus aspectum suspiranti semper adesset. Vidit hoc, & audivit Græcium; vidit & erubuit tantam in suâ Principe cum charitate tantâ junctam animi submissionem, & in sensu modestiam.

VI. *Vigilantia.* Monens suos graviter Christus: Sint lucernæ ardentes in manibus vestris: *a* ut iis instructi Dominum adventantem multo cum lumine præstolarentur, exciperent, deducerent. Audierat hoc frequenter Archidux Maria. Sed & illud Salomonis de muliere forti: Non extinguetur in nocte lucerna ejus. *b* Quid ergo? Statuit, ut in ceteris, ita hoc in genere Heroidem illam sibi æmulandam. Igitur lucernam eo sibi artificio concinnari voluit, ut in eâ lumen, citra cujusquam operæ aut manus adminiculum, etiam sine periculo nocte totâ perseveraret indefessum. Quorsum hoc? inquis. Non paupertas solùm, sed & pietas ingeniosa est. Tam ardens precandi studium in Archiduce Mariâ semper viguit, ut id neque de die exhauriri, neque de nocte posset extingui. Quotidianum erat duarum, vel amplius, horarum matutinis precibus sacrosanctum Missæ sacrificium antevertere; *c* illi deinde, quod diebus singulis

a *Luc. c. 12. v. 35.*
b *Prov. c. 31. v. 18.*
c *Notetur hoc, obsecro.*

pius, *a* qui pudicus. Hoc igitur illuſtre, hoc aureis gemmeiſque notis dignum, tantum in unâ hac Heroinâ virtutis & induſtriæ fuiſſe, ut in ampliſſimo ſuo Parthenone, gynæceo nobiliſſimo, ætate, formâ, opibus, deliciis, omnibus denique nominibus regium in morem florente, inviolatam integritatis exiſtimationem poſſideret; eamque tantam quantam vix inter paupertatis anguſtias ſit reperire. Hoc Archiducis Mariæ fuit ingenium, ea viguit domeſtica diſciplina, ut provocare liceat ad ipſam famam, quæ Archiducalis gynæcæi alumnas virgines tam prolixè ſimul ac glorioſè ſemper eſt proſecuta, ut is feliciſſimum ſe matrimonium contraxiſſe crederet, qui ex illâ Palatinâ familiâ domum duxiſſet uxorem. En Roſam pudicitiæ laude inſigniter odoriferam.

VIII. *Humanitas & Clementia.* Perſarum Reges ventoſitate miſeræ vanitatis, ut Rupertus loquitur, eò progreſſi ſunt, ut adorari ſe vellent, ſuos mancipiorum penè loco numerarent, ſui videndi copiam non temerè vulgò facerent, terramque regiis pedibus attingere nefas ducerent; ſi quis injuſſu regio eos accederet, propiuſque ſubiret, capitale id ei eſſe juberent, ut ſcilicet plus homine putarentur aliquid habere. Statira tamen Artaxerxis Mnemonis *b* conjux volente conjuge eâ fuit

T clemen-

a *Lucanus l. 8. Pharſalicor. Hic; intret in aulam, qui volet eſſe pius.*

b *Alii Memoris, à laude Memoriæ. Alex. Neapol. l. 2. c. 11. dier. Gen.*

amica lucis oderat. *a* Laudent alii Aristophanis, Epicteti, Cleanthis, Demosthenis lucernas; extollant Theodosium Orientis Imperatorem, cui ad historicas lucubrationes lucerna fuit, quæ suo se artificio movebat & alebat, oleumque sibimet affundebat, ut, quod flammula pastu assiduo hauserat, instauraret, ne ministri ob nocturnum famulatum insomnia vexarentur. *b* Laudanda hæc omnia; his tamen omnibus, si quid rectè judico, Marianæ lampadis jubar videri debet illustrius, quod illud non ad eruditionem profanam, sed ad solidam Christianamque pietatem Archiduci Mariæ præluxerit.

a *Greg. l. 4. dialog. cap. 13.*
b *Aula sancta Matthæi Raderi c. 6. mihi pag. 36.*

§. VIII.

VII. *Cura pudicitiæ.* Pudicitiam inter aulæ delicias & luxum tueri integram, difficile negotium. Ubi mollior vestitus, liberalior somnus, copiosior victus, ubi licentiores excurrunt oculi, minus adstrictæ sunt manus, & ipsa vivendi ratio delicatior, ibi cura pudicitiæ longe difficilior. Ea enim virtuti huic indoles, ut inter dura & aspera servari possit sanctius, quam inter mollia & amœna. Flos est tenerrimus pudicitia, solo tamen gaudet asperiore & minus pingui. Et olim certe jactabatur vulgatum illud: Exeat aula, qui vult esse pius,

ajebat, præstabo Imperatorem privatis, qualem optarem ipse privatus. Meminerat Archidux Maria, à Maximiliano I. Austriaco, Principe humanissimo, verecundos & timidos ita quandoque animatos, ut ii liberè velut filii cum parente, quod vellent, pertractarent. Meminerat, Rudolphum I. Cæsarem Austriacum hæc verba ad suos usurpare solitum: *Sinite homines ad me accedere; neque enim ideo ad imperium evectus sum, ut arcula circumclusus delitescam.* Meminerat, janitoribus Imperatoris Antonini, ideo Pii, plus olim laboris fuisse in admittendis hominibus tenuissimis, quam in submovendis ponendum. Meminerat hæc Archidux Maria, eaque omnia uno suo exemplo præstabat. Admittebat supplicabundos ad lecticam, & ad manum cum Statira, ad conspectum & ad aures cum Rudolpho, ad domum & ad penetralia cum Antonino; nec tantum admittebat, sed ad Serenissimos Archiduces Carolum maritum, Ferdinandum filium adducebat, interpretem agebat, anxiè, velut suam ipsa caussam peroraret, miseros commendabat. Subinde gemitus, piæq; inter singultus & suspiria querelæ, ipsæ etiam lacrimæ obtestantibus comites nonnunquam accedebant. Quandoque, quod obstupescas, flexis genibus Archidux lentam paullulum ac difficiliorem misericordiam extorquebat. Non hic ad calculum revocandum, quoties & quibus Archiducis Mariæ benignitas saluti fuerit, quam multos omnis ordinis ac se-

clementiâ & facultate, ut cùm prodiret in publicum, lecticâ patente veloque latè reducto id faceret, quò adeundi omnibus ac supplicandi locus esset. A simili humanitate & clementia commendatur Archidux Maria; hæc facillima fuit aditu, qui ad eam pronus semper & patens, iis etiam qui alias solo tenuitatis, miseriarum ac vilitatis suæ merito à Principum limine adeoque aspectu solent arceri. Nihil illa ferebat iniquius, quam Majestatem suam inhumano fastu afflatam. Procul ô procul toto cælo ab Archiduce Maria typhus ille Persicus. Meminerat, Principes, & qui in summo Magistratu sunt, tam studiosè inferioribus accedere debere, quam benevole ipsi vellent à Deo admitti. Sciverat illa Principum accessus miseris non obstruendos, aures neutiquam obsepiendas, si quidem & ipsi cuperent propitium & facile Numen invenire. Reverà hoc in genere Deus plerumque mores humanos induit, repellit eos, qui à se alios repulerant; non audientes nec ipse audit. Quod inter plura sapienter Iustinianum Imperatorem admonuit Agapetus. Hinc Imperator iste singulari præditus comitate cuivis facillime adeundi & compellandi se potestatem faciebat. Adrianus Imperator erga humillimos etiam mirè civilis & humanus, detestabatur eos, qui dicerent: Principis Majestatem ubique servandam. Trajanus Imperator monentibus amicis, quod parum memor Imperatoriæ Majestatis, nimium sese omnibus exponeret: Talem, ajebat

veſtes, eſculenta, poculenta, medicinas, pharmaca, precum libellos, icones ſacras, omnia denique vel pietatis inſtrumenta, vel neceſſitatis amuleta inter eleemoſynas cenſuit numeranda. Hæc enim quotidie plenis calathis Maria in egenos ſparſit. Difficile eſt vel lingua vel calamo ſatis efferre, quoties, quam large nudis veſtitus, famelicis cibus, peregrinis commeatus, viduis cenſus, ſcholaſticis ſumptus annuus, ægrotis medicina, Noſocomiis epulum, captivis lytrum, reis ſolatium, puellis dos, pupillis domicilium, verecundis pauperibus ſubſidium nummarium, omnibus denique opem Mariæ Archiducis flagitantibus ingeſta ſint munera. Quoties ii, quos pædore, fame, pudore jam prope enectos privati parietes ſepelierant, *a* inopinato tamquam Dei beneficio lucem antea exoſam, jamque fugientem animam tenuerunt? Quoties aliqua vilis anima, cunctis nuper opibus deſtituta, mox per Archiducem reſtituta, vindici ſuæ atque aſſertrici acclamavit: Ad tua, Princeps, dona revixi? Denique familiaris adeo ac germana fuit Archiduci Mariæ miſericordia, ut cum Huſiæo Principe licuerit illi dicere: Ab infantia mea crevit mecum miſeratio, & de utero matris meæ egreſſa eſt mecum. Si deſpexi pereuntem, *b* eo quod non habuerit indumentum, & abſque operimento pauperem. Si non benedixerunt mihi lacera ejus, & de velleribus o-

a Hausarme Leut.
b *Prætereuntem.*

xus à mœrore ac luctu, à capitis & famæ dimicatione ad vitæ & existimationis, lætitiæque integritatem revocarit. Habemus Rosam florum omnium verè Reginam.

IX. *Eleemosynarum largitas.* Hic multa paucis licebit exequi. Infinitas eleemosynas in pauperes erogavit Archidux Maria. Senserat hæc beati Pontificis Leonis monitum, & sibimet quasi totidem syllabis imperatum acceperat: Idcirco te Deus abundare voluit, ut per te alius non egeret. Qua in re auream Tobiæ præceptionem fidelissime servavit: Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue. *a* Non damnavit opes tenebris, nec antris abdidit divitias, sed in multos, Senecæ dicto, liberalitatem suam censuit dividendam, nec segnis aut lenta id factitavit, prompto liberoque animo in egentium turbam sua munera effudit; abundanter tribuit. Nec domi tantùm & in urbe liberalitatis hujus fontes sunt enati, peregrè quoque cùm iret, munificentiæ suæ retinens dispersit, dedit pauperibus. *b* Vbicunque, ait Seneca, homo est, ibi beneficio locus est. *c* Hic verò dicere licebit: ibi beneficio locus fuit, ubicunque Archidux Maria fuit. Quamquam & solis instar ibi sæpius arcana & benefica vi sentiretur, unde splendore ac majestate plurimum abesset. Nec solum pecunias & argentum, sed etiam vestes,

a *Tob. c. 4. v. 8.*
b *Psal. 111. v. 9.*
c *Seneca l. de beata vita c. 24. mihi p. 247.*

tur non solatii tantum, sed & emolumenti est marito ab uxoris prudentia: Salomonis effato: Domus & divitiæ dantur à parentibus; à Domino autem propriè uxor prudens. *b* Quid porro in illo interregno, antequam Serenissimus Ferdinandus Archidux solenni ritu inauguraretur Princeps, quamnam prudentiam in Serenissima Maria tunc gubernante desiderarunt provinciæ, quam non repererint? Quamvis enim justo & gravi mœrore configeretur, quamvis domesticarum curarum non leve pondus incumberet, quamvis Turcarum vicinia ferrum, flammas, vastitatem indiceret, adeoque inferret, quamvis interea tot tempestates coquerentur, Maria tamen semper illud in muliere admirandum, in Principe necessarium ornamentum præstitit, Prudentiam, eamque tam integram & exactam, ut in ea una provinciæ aliàs destitutæ felicitatem suam mirarentur. Et quantum Ferdinandus Archidux etiamnum juvenis ad gubernaculum admotus in una Matris sapientia, præsidii semper collocatum esse judicavit? Quoties hæc ipsa mater intricata negotiorum volumina mira consiliorum suorum dexteritate retexuit? Quoties alta quadam mente impendentes rerum adversarum turbines ac procellas & prævidit, & quantum homini fas, etiam antevertit? Prudentissima profecto ac solertissima fuit Princeps, cujus ea vigilantia & sagacitas animi semper eminuit, ut pro omnium in-

a *Prov. c. 19. v. 14.*

vium mearum calefactus est. a Ita certè multis post annis ipsa egenorum ergastula, ipsi sontium carceres, ipsa ptochodochia, ipsa paupertinæ plebis pytanea & orphanotrophia non alio quàm *Matris* nomine Archiducem Mariam appellarunt, & ejus mortem anteà communi sensu ac lacrimis veluti suam orbitatem ac solitudinem deplorarunt. O Rosam non pulchram solum & formosam, sed innumeris perutilem & fructuosam!

a *Iob. c.* 31. *v.* 18.

§. IX.

X. Illustris ac prædicanda semper fuit Archiducis Mariæ *Prudentia.* Cujus fructum, ut decuit, primum ac maximum percepit olim Serenissimus Carolus Archidux Mariæ conjux, qui magna voluptate animi expertus est, quàm vere dixerit Chrysostomus: Nihil potentius muliere bona & prudenti, ad instituendum & informandum virum quodcunque voluerit: neque tam leniter amicos, neque magistros, neque Principes patietur, ut conjugem admonentem atque consulentem. Habet enim voluptatem quandam admonitio uxoria, cum plurimum amet, qui consulit. Multos possum afferre viros asperos & immites, per uxorem mites redditos & mansuetos; ipsa enim si prudens erit & diligens, omnes vincet, & conjugis superabit diligentiam. a Hoc igitur

a *Chrys. tom.*3. *hom.* 60. *in c.*10. *Ioan. mihi pag.* 247.

lus memorat, justitiæ tenax nulli civium quidquam ademit, alieno prorsus abstinuit. In ceteris vero desideriis omnium hominum id obstinatissime tenuit, ne quem sine spe dimitteret. Quin & domesticis admonentibus, quasi liberalius polliceretur quàm præstare posset: Non oportere ait quempiam à sermone Principis tristem discedere. *a* Hæc Archiduci Mariæ ex æquo convenire affirmaverim: neque vero tantum nemini quidquam ademit, & alieno abstinuit, quod Iustitiæ, sed & sua ultro dedit, quod liberalitatis est; ita porro suum cuique jus distribuit, ut ab ea nemo mœstus recesserit. Optimè dixit Cyprianus: Iustitia regis (nos, Iustitia Archiducis) gentis munimentum, gaudium hominum, egenorum solatium. *b* En Rosam mille usibus paratam.

XII. *Fortitudo & Constantia.* Quot Fortitudinis & Constantiæ, quamque illustria vivens moriens Maria Archidux trophæa sibi posuerit, viderunt multi, dixerunt nonnulli, mirati sunt universi. Stetit hæc Heroïs media inter tot suorum funera. Stetit Archidux, nec ad parentum, fratrum, sororum mortes concidit. Vidit hæc mater sex liberos suorum obitu immaturo tolli, clausitque iis oculos inversâ lege naturæ, à quibus suos extremum claudi cupiebat; hæc quidem acerbè sensit, nec tamen in saxum obriguit, mariti manes

T 5 compo-

a *Sueton. in Tito c. 8. m. p. 447. & seq.*
b *Cyprianus de duodecim abusibus.*

columitate perennes ſibi vigilias ipſa videretur indixiſſe. Sapiens mulier ædificat domum ſuam. *a*

XI. *Iuſtitia.* Salomone teſte, Initium viæ bonæ, facere juſtitiam: accepta eſt autem apud Deum magis, quàm immolare hoſtias. *b* Iuſtitiæ, virtuti regiæ, plurimum ſemper ſtuduit Maria Princeps, inimica litium, pacis ac tranquillitatis amantiſſima. Hinc illud genus hominum, qui linguas litibus exercent, & ſua foro vendunt jurgia, ad æquiſſimas, quas potuit, juris leges ſemper revocatos eſſe voluit. Senſerunt hujus vim virtutis infelices illæ animæ, quas prolixiſſimæ fori concertationes in annos & pæne ſæcula protractæ, omnibus prope fortunis ſolent evertere. Senſerunt plurimam opem pupilli, viduæ; egeni, qui adverſus omnem vim, fraudem, injuriam certiſſimum ſemper ac tutiſſimum in Archiducis juſtitia repererunt aſylum. Patebant ſemper Auguſtæ fores non ad querelam modo deplorandam, ſed etiam ad reportandum ſolatium, ad impetrandum auxilium. Neque id ſolum ea tempeſtate egit Maria, cum devoluto ad ſe poteſtatis & imperii faſces ſuſtineret, Sereniſſimo Ferdinando filio nondum rerum potiente; verum etiam eo jam feliciter imperante; curſum eundem tenuit, & quaſi novam Græcio Pulcheriam dedit ſingulari ſimul pietate ac juſtitia univerſam informans aulam. Titus Imperator, quod Tranquil-

lus

a *Prov. c. 14. v. 1.*
b *Prov. c. 16. v. 5.*

eſt, *d* animum tamen præſentiſsima ſibi ſemper fortitudine ita obfirmavit Maria, ut in adverſis omnibus cum eodem Iobo tam fortiter quàm conſtanter dixerit: Sicut Domino placuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum. *b* Tot ſcilicet decumani fluctus in ſcopulum Marpeſium illidebantur. Solum in tanto tot ærumnarum impetu generoſus interdum gemitus excutiebatur: *Hem! ut graviter hic caſus me premit*! Premebat tantum, non opprimebat. Animus invictus inter tot obſtantia eluctabatur ad alta, & ad ſui originem Deum, cui ſeſe ſuamque voluntatem omnem pientiſsima Princeps ex toto ſubmittebat. Hanc infractam Chriſtianæ fortitudinis palmam non tantum toto vitæ curriculo, ſed etiam inter acutiſsimos letalis morbi dolores retinuit Maria. Horrorem mortis jam ante diuturna, ut opinor, conſuetudine depoſuerat. Qua in re illud argumento eſt: Mortualem veſtem, qua operiri voluit moribunda, annis aliquot ante mortem in obſerata arcula, quocunque tandem terra marive pergeret, ſecum circumferebat, ut nunquam non in oculis & ad manum eſſet certum mortis ſpeculum atque hortamentum. Quod & Maximilianum I. Auſtriacum Imperatorem feciſſe conſtat, qui triennio ante mortem capulum funebrem quacunq; iter faceret, circumvexit, ut aſsiduo hoc ſpectaculo ad cogitationē mortis iden-

a *Iob. c. 6. v. 12.*
b *Iob. 1. v. 21.*

compoſuit; nec luctu indecoro victa eſt, nec in flammas deſiluit, ut Indorum feminæ ad maritum mortuum jam cremandum; *a* nec parieti caput impegit, nec ejulatus nunquam deſituros edidit, ut Pericles filio Paralo defuncto; *b* nec ardentes ore carbones hauſit, uti Portia M. Catonis filia; nec cineres extincti conjugis bibit, uti Mauſoli Artemiſia. *c* Quid hæc dico? Nihil à ſanguinis dignitate, nihil à virtutis opinione, nihil à religionis gravitate alienum admiſit aut indignum. Prætermitto calamitates publicas, inſultus hoſtium, incurſiones Turcarum, patriæ pericula, finium vaſtationes, munitiones occupatas, expeditiones noſtrorum infauſtas, inteſtina diſſidia, flammarum & ſanguinis confuſionem, tumultus propinquos, & ceteram malorum Iliadem, ad quæ velut ad Lydium lapidem Mariæ conſtantia præclarum ſui periculum fecit. Quicquid enim vel ad caſtigandas noxas, vel ad virtutem extimulandam, vel ad probandam patientiam vis ſuperum in illam immiſit, totum ejus Conſtantia & Fortitudo excepit, toleravit, vicit. Quamvis enim non ad omnem malorum varietatem prorſus occalluerit, quod & Iob de ſeipſo faſſus: Nec fortitudo lapidum, inquit, fortitudo mea, nec caro mea ænea

eſt,

a *Valer. l. 2. c. 6. mihi pag.* 81.

b *Alex. Neapolit. l. 3. Genial. dier. c. 7. fine, mihi pag.* 133.

c *Valer. l. 4. c. 6. mihi pag.* 173.

Huc, Lector, nostram dictionem *a* duxit Contemptus Mundi. Mundum Archidux Maria sui semper simillima, tum tota vita, tum etiam post mortem ipsam generosissime contempsit. Nam viva distincte jussit cadaver suum alta nocte pauculis deducentibus, una alterave face prælucente obscuro atque obducto carpento in ædes divæ Claræ tumulandum deportari. Religio fuit à supremis ejus imperiis discedere. Ita vel mortua inanissimas mundi pompas exemplo taciturno damnavit. Nam avitas majorum imagines, regia utriusque gentis stemmata, pullatos Palatinorum cuneos, Serenissimos verò luctu palàm atratos, omnem denique Augustalis funeris apparatum Humilitas & Mundi Contemptus excluserunt. Totum hoc officii genus nocti & silentio commissum. Repeto, quod suprà dictum: Hæc verè summa est sapientia, per Contemptum Mundi tendere ad regna cælestia. Sed jam ad Actiones, quas Mundi Contemptus parit, progredimur.

a Hæc bona fide narrata. Si me nosti, Lector, hactenus non consuevi palpo me alere. Charior mihi veritas, quam ut eam vitreo picto divendam.

ACTIONES

CONTEMPTUS MUNDI.

1. Contemptus Mundi omnium primò vinculum cognati sanguinis conatur rumpere. Mundum non sprevit, qui pa-

ttem

identidem ſe revocaret. Quod Archiducem Mariam æmulari voluiſſe non ambigendum. Sed multos ea ciſtula decepit, qui cum obſervarent eam ſuæ dominæ adeo cordi eſſe, neſcio quid auri & cimeliorum latitare ſuſpicabantur. Cum interim in illa unum ſuæ mortis inſtrumentum & ornamentum frequenter Archidux intueretur, & ad hoc ſpeculum meditabunda, de ſuprema vitæ periodo ſeipſam commonefaceret, unâque has exuvias exoſculata cælum ſuſpiraret. Feliciſſima vitæ clauſula hanc mortis præmeditationem ſecuta eſt. Etenim fugiente jam animâ contentè rogavit, ut ſibi voce præiretur illa precatio: Anima Chriſti ſanctifica me. Precatiuncula tota hæc eſt: Anima Chriſti ſanctifica me, corpus Chriſti ſalva me, ſanguis Chriſti inebria me, aqua lateris Chriſti lava me, paſſio Chriſti conforta me. O bone Iesu exaudi me, intra tua vulnera abſconde me; ne permittas me ſeparari à te, ab hoſte maligno defende me, in hora mortis meæ voca me, & jube me venire ad te, ut cum ſanctis tuis laudem te in ſæcula ſæculorum. Hæc ſuprema fuerant orantis & expirantis verba. *a* Veſpaſianus Cæſar olim dixerit, Imperatorem ſtantem mori oportere. *b* Nos rectius affirmamus, Chriſtianum orantem, & ad regnum Chriſti aſpirantem oportere mori.

Huc,

a *Obiit ann. Chriſtiano* 1609. *menſe Majo, ætatis* 57.

b *Suetonius in Veſpaſiano c.* 24. *mihi pag.* 441.

plena sit, ut illustris, ut splendida, ut habeat summam speciem ac dignitatem: ita mundi contemptores plane contrarium omni studio quærunt, splendorem ac magnificentiam remis & velis fugiunt. Et hinc

4. Contemptor mundi cupit latere, amat nesciri, & nihili fieri. Sint, ait, alii corpora, modo ego sim umbra taciturno pede inserpens parieti: Bene vixit, qui bene latuit.

5. Contemptor Mundi tametsi claris ac splendidis natalibus sit ortus, non solum tamen generis sui claritudinem & splendorem non effert, non ostentat, non prædicat, sed nec mentionem illius facit, nisi cogatur; non ille avorum & proavorum, non abavorum aut atavorum, non tritavorum aut tetartavorum facinora unquam in digitos mittit; quicquid prosapiam & stemmata spectat, tanquam superbiæ ramum amputat. Quod si familiæ sit obscuræ & abjectæ, non ideo minores gerit animos, nec rusticos aut mendicos parentes erubescit. Gaudet se plures modestiæ caussas habere.

6. Contemptor Mundi nec aurum acervat, nec gemmis insidiatur, nec alia quibus hominum opinione pretium ponitur, anxiè conquirit. Intra paupertatis suæ limites se continet, illudque sibi assiduè occinit: Sat dives est, cui bona conscientia est.

7. Contemptor Mundi putidas carnis voluptates ut fœdissimam nocentissimamq; pestem execratur & repellit. Scit enim

trem aut matrem, qui fratres aut sorores, qui cognatos aut amicos plus Christo diligit. Hoc vinculum arctum & robustum est, sed omnino rumpendum est ab eo, qui spernere vult mundum, & sequi Christum. Nota vox Domini est: Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus; & qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus; & qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. *a*.

2. Contemptor Mundi conscientiam curat, non famam: non enim attendit quis ab aliis dicatur esse, sed quis sit. Contemptor Mundi occasionem & caussam malæ famæ non præbet, si tamen ea nihilominus mala sit, parum id curat, modo conscientia sit bona. Non enim famæ vivit, sed conscientiæ; & magnis passibus Apostolum sequitur præeuntem per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam. *b*

3. Contemptor Mundi in rebus omnibus pompam & odit & fugit. Sunt qui suæ supellectili, qui suis vestibus, qui suis actionibus, qui rebus suis omnibus pompam induant. Has pompas contemptor mundi detestatur & arcet. Nec nuptiarum, nec funerum, nec sacrorum, nec triumphorum pompas laudat, plerumque nec spectare quidem dignatur. Et quemadmodum mundi amatores hoc unice ambiunt, sui muneris functio ut pompæ plena

a *Matth. c.* 10. *v.* 37. & 38.
b 2. *Cor. c.* 6. *v.* 8.

CAPUT XIII.

Rosa Cornea, seu *Fortitudo.*

SALOMON olim anxiâ sedulitate proclamat: Mulierem fortem quis inveniet? Et perinde ac si reperisset quæsitam, Procul, inquit, & de ultimis finibus pretium ejus, *a* non de terra, non de infimo & terris proximo cælo, sed de summo & supremo. Addit: Fortitudo & decor indumentum ejus.

Theologorum Sol Thomas Aquinas: Fortitudo, inquit, principaliter est circa timores difficilium rerum, quæ retrahere possunt voluntatem à sequelâ rationis. Oportet autem hujusmodi rerum difficilium impulsum non solum firmiter tolerare, cohibendo timorem, sed etiam moderatè aggredi. *b* Hinc convenienter admodum Fortitudini duo assignamus brachia, *osseum* & *ferreum*: ex osse lævum, è ferro dextrum est; illud *Aggressus*, istud *Tolerantia* dicitur. Labores omnes, omniaque adversa, cruciatus omnes, ipsamque mortem Tolerantia perferimus, atque hoc dextrum est brachium, idque ferreum, subinde & adamantinum. Sinistrum autem osseum Aggressus est, quo difficilia quæque ardua viriliter suscipimus perficienda. De geminis his brachiis, quo-

a *Prov. c. 31. v. 10.*
b *S. Thom. 2. 2. quæst. 123. art. 3.*

enim, quos ſoleat habere comites voluptas. Nam ubi hæc peſtilens domina, ibi & famuli & ancillæ illius, mœſtitia, dolor, pœnitentia, morbus, turpitudo, dedecus, & omne vulgus malorum Habeat hunc comitatum cui placet. Cui Chriſtus incipit dulceſcere, ei neceſſe eſt amareſcere mundum. *a*.

8. Verus Mundi Contemptor nec mulcetur blanditiis, nec terretur minis; non laude nec vituperio movetur, non odio nec favore trahitur. Gratia Dei eſt illi omnium loco, & longe charior omnibus. Cum Paulo talis liberè proclamat: Hæc omnia arbitratus ſum ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifacerem. *b* Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.

9. Verus Contemptor Mundi illud corde & ore promptiſſimum habet: *Portio mea in terra viventium. c* Hic talis in mundo ſupra mundum eſſe didicit, & ut mundum conſtanti odio declinet, animo aſsiduè verſat hæc Apoſtolorum monita: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. *d* Quicumque voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur. *e* Exoſa mundo, chara Deo.

CA-

a *S. Bern. ſerm. in illud: Sapientia vincit malitiam, mihi pag.* 1726.

b *b Philip. c.* 3. *v.* 8.

c *Pſal.* 141. *v.* 6.

d 1. *Ioan. c.* 2. *v.* 15.

e *Iacobi c.* 4. *v.* 4.

corruit ad arborem Adam, ſtetit ad crucem Maria: primores Martyrum Apoſtoli corruerunt, ſtetit Maria. Sol extingui, ſidera mori, montes cadere, terra deficere, totum tunc cælum videbatur ruere, ſtetit Maria; omnia irati Numinis manu fulminari credebantur, ſtetit tamen Maria. Fractus putabatur illabi orbis, ſtetit nihilominus Maria: Virgineo pectori hærebat gladius & torquebat, & tamen ſtetit Maria. Stantis in cælo Solis maximum olim prodigium fuit, ſed majus hic matris juxta patibulum ſtantis, cui fixus pendebat filius.

Veſpaſiani ſcitum eſt, Imperatorem decere ſtantem mori. Nec aliter dixero: Et Imperatricem decet mori ſtantem. Stetit hæc virgo inter omnes feminas vere Imperatrix, ſtetit cum filio crucifixa, cum filio mortua. Ita nimirum animo dolores filii combiberat, ita cruciatus illius ſentiebat, ut dici potuerit filio ſuo commori. Ad arborem ſcientiæ boni & mali ſic ſtetit Eva, ut nos poſteri ceciderimus omnes: ſtetit Maria ad arborem mortis, & fructum nobis præbuit vitæ, ſtetit diſcipulis & amicis aliis, qui tanta promiſerunt, dilapſis. Stetit, in qua dolor & amor pugnabant: dolor dejeciſſet, occidiſſet; amor vicit, erexit, ſtare fecit. Etenim non tantum ſummus, ſed fortiſſimus hic amor extitit, & conſtantiſſimus, ſpe redituri in vitam filii plenus. Stetit publicè, ſtetit inter tot hoſtes, ſtetit non eminus, ſed juxta crucem, ut ab omnibus

quorum differentia probissimè notanda, post inspectum regiæ Virginis exemplar plura erunt dicenda.

§. I.

Virgo Deipara his brachiis supra humanam conditionem longè robustissima quæ non fecit, tulitque ? Ferreo quidem dextroque brachio paupertatem pertulit voluntariam, & sane ærumnosam tum domi, tum peregre. Quam laboriosa fuerunt Virginis beatissimæ itinera per Iudææ montes in Hebron, inde in Nazareth, Capharnaum, Bethlehem, Ægyptum : toties in Galilæam, toties in sanctam civitatem Hierusalem ? quid doloris non sensit è consensu seu miseratione in filium ? Audiit atrocissimas in filium voces jactari, audiit illum contumeliis, irrisionibus, probris affici : nec solum audiit ab universa plebe *Crucifige, Crucifige* clamari, & furiosè ad mortem postulari, ipsa etiam suis oculis vidit suum sanguinem, filium suum ex alto spectandum sisti flagellis cæsum, spinis redimitum, ludicro ostro amictum; vidit ipsa sub cruce fatiscentem in Golgotha conscendentem ; vidit denique in cruce pendentem, undique vulneratum, morientem. Hic illa sub cruce non fracta jacuit, sed pectore virili stetit. Clarissime ille ocellus Domini Ioannes : Stabant autem, inquit, juxta crucem IESU mater ejus, &c. *a* Ruere tunc videbantur omnia, stetit tamen Maria. Ipsæ olim columnæ cæli ruebant Angeli, stetit Maria: corruit

a Ioan. c. 19. v. 25.

virum deſpectum & noviſſimum virorum, virum dolorum, & ſcientem infirmitatem, a cujus vultus abſconditus & deſpectus. Stetit, ut mater aſtare ſolet filio ægrotanti. Æterna Sapientia Deo ſe adſtitiſſe commemorans in mundi fabrica: Quando, inquit, præparabat cælos aderam, quando certa lege & gyro vallabat abyſſos. b En mater in orbis reſtauratione adeſt, cum in cruenta trabe reſeraret cælum filius, cum ruinoſa mundi fundamenta triplici clavo firmaret, adfuit mater, & adſtitit inconcuſſa.

Quærere hic liceat. O mater verè fortis, verè admirabilis, quomodo tandem adſtare potes ad hoc mœſtiſſimum ſpectaculum? Nunquid oculi tui firmiores ſunt & ardentiores quàm oculi Solis? Sol oculos ſuos avertit, ne Dominum ſuum cernat morientem, tu vero tuos aperis, ut videas filium cum morte luctantem. Nunquid, ô mater, tu minus cognata es huic crucifixo viro, quàm Luna? hæc, velato vultu, lugubrem induta pallam currit avia, ne conditorem videat expirantem, tu accurris & ſanguinem tuum intueris ſtillatim deficientem. Tremit terra, diſſiliunt ſaxa, ad ruinam inclinant omnia, tu tamen ſtas erecta. Nunquid cor tuum terra inſenſilius, ſaxis durius?

a *Iſa. 53. v. 3. & ſeqq.*
b *Prov. c. 8. v. 27.*

agnoſci potuerit crucifixi mater. Et quomodo tandem geminæ hæ ſpicæ, Maria & Joannes, horribiliſſimam hanc grandinem, quæ concuſſit orbem, evaſerunt?

Stetit hæc virgo, dum illius pectus rimaretur non unus gladius. Quotquot in corpore filii ſpinæ, clavi, vulnera, cruoris rivuli, tot gladii per matris oculos & aures penetrarunt. Dictum Caligulæ fuit: Sic feri, ut mori ſe ſentiat. Mori ſe ſenſit & filius, & mater: cujus ſi animum ſpectes, cum filio flagris cæſa, rubis cincta, in crucem elata, lancea confoſſa eſt, & tamen juxta crucem ſtetit.

Expende quæſo ſtationem iſtam, aſpice ſtantem non ſedentem, non diſcurſantem, non jacentem, ſtetit, & oculos per omnia filii membra, per omnia vulnera attentiſſimos volutabat, ſtetit tanquam depictura filium: depinxit certe in ſuomet pectore, & hanc morientis effigiem ſemper retinuit.

Stetit non murmurans, neminem accuſans, nec vindictam ſpirans, nec verbulo DEI providentiam violans, nec ſignum impatientiæ vel minimum monſtrans, nec maliquidquam mortalium ulli imprecans. Stetit non tam in monte Calvariæ quàm Æthnæ; mediis ſtetit ignibus, præſertim cum illud audiret, Ecce filius tuus, ecce mater tua. Hic ignis, hic gladius cor virginis partiri, ignis amoris, gladius doloris.

Stetit & vidit, non tam filium, quàm hominem leproſum, & percuſſum à Deo, virum

pe Golgothæa dolorum fluctibus vallata, illud tamen de se verissime usurparit, *Eadem sum semper*. Filius meus ut latro comprehensus ad diversa tribunalia, ad Annam, Caipham, Pilatum, Herodem tractus, ad columnam flagellatus, spinis coronatus, latroni Barrabæ postpositus, ad mortem condemnatus est. *Ego vero eadem sum semper*. Filius meus in crucem sublatus, in cruce locutus, in hoc ipso lectulo rigidissimo mortuus est. *Ego tamen eadem sum semper*. Vere fuit eadem semper, nunquam impatiens, hæc virgo stetit, nunquam pusillanimis, constans perduravit, & invicta; stetit & corpore & animo erecta.

Heu quàm nos sæpe non statores sumus! ah quoties levi ventulo dejicimur? levis injuriola, asperius verbulum, molestius tædiolum, minima molestia, labor nonnihil operosior, oculus iniquior, quicumque demum infestior casus, nos concutit, subvertit, humo affligit; cadimus, sternimur, jacemus.

Stetit sub cruce virgo, filio jamque etiam mortuo, & cunctis inde diffluentibus, stetit tamen & divinæ bonitati ac providentiæ se committens expectavit à Deo submittendos homines qui filium exanimem è cruce in brachia sua demitterent. Quod voluit impetravit tam forti ac fideli statione.

Miratur non immerito Bernardus discipulos à Christo in rupem Taboream sine matre adscitos, in verticem vero Gol-

§. II.

Stetit itaque hæc mater, & talia vidit audivitque, qualia non vidit & audiit ulla mater. Stetit, ut eam nec vita nec mors dejicere aut inde avellere poterit. Non eam Iudæorum furor, non militum Romanorum ſævitia, non plebis impudentia potuerunt à cruce avertere. Mille telis impetebant eam linguæ, mille audiit maledicta, & tamen ſtetit inter tot moloſſos, tot inter leones, qui unicum illius agnellum maledicis dentibus lacerarunt.

Stetit hæc mater in irato mari mediis cruciatuum procellis. Stetit ſolo Deo nixa, cui & gratias egit pro tanto acerbiſſimi doloris cumulo, quem ut certiſſimum ſingularis ac eximii favoris ſignum agnovit. Stetit divinæ voluntati devotiſſima, ad hanc oculos conſtantia immobilis affixit, divinæ ſe voluntati centies iterumque centies quàm integerrimè ſacrificavit. Aſſiduæ illius voces; Pater, ſicut vis. Mi Deus, ſicut tibi placuit. Norat equidem, *definito conſilio & præſcientia Dei*, a ea omnia tolerari à filio. Quem licet tenerrimè amarit, tamen voluntas Patris & ſalus Mundi, eam ad conſtantiſſimam hanc ſtationem erigebant.

Conſtantiam pingebant priſci in rupe ſtantem marinis fluctibus ad rupem allidentibus, addita inſcriptione: EADEM SUM SEMPER. Stetit divina mater in rupe

a *Act. c. 2. v. 2. 3.*

perhausit. Fortis omnino, fortis est ut mors dilectio. *a*

En brachium Fortitudinis ferreum, quo Virgo longe fortissima infandam perferebat ægrimoniam: vivens moriebatur, moriens vivebat. Nec minus robusta fuit altero Fortitudinis brachio, quod osseum esse diximus, quo difficillima quæque & summe ardua est aggressa. Manum suam misit ad fortia. *b* Quam illud arduum? Prima omnium sine omni exemplo virginitatem non coluit tantum, sed & vovit, conditionem humanam superans Angelorum cœtibus sese inseruit. Parum hoc. Deum è cælo traxit in sua viscera *Humilitate* & animi submisione. Validisimum plane fuerit hoc brachium, quo Deus se trahi passus est. Hic illud usurpemus: Si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis. *c* Si Deum in uterum, homines utique poterit attrahere in cælum. Porro quam arduum & illud. Parvulum orbi progenuit, qui omnes Acherontis machinas dissolvit: ipsa mater Acherontici colubri caput contrivit. Ita Numen in paradiso prædixit: Ipsa conteret caput tuum. *d* Nec miramur. Hæc mater terribilis ut castrorum acies ordinata. Hæc mater tribus illis fortisimis fortior. Deus, vere fortissimus, & quanta fortitudo morti, quanta diabolo? Deum Virgo divina suo corpore velut domestico carcere conclusit. Deus ab hu-

a *Cantic. c.8.v.6.*
b *Prov.c.31.v.29.*
c *Gen.c.32.v.28.*
d *Gen.c.3.v.28.*

gothæum ſine diſcipulis adſcitam matrem. Non eſt, Bernarde, quod mireris: diſcipuli vix in Tabore, vix inter gaudia ſteterunt; imò, ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde. *a* In monte Golgotheo inter acerbiſſimos luctus, qui ſtetiſſent? ſtetit autem Maria, omneſque maris ſalſiſſimi fluctus excipit STANDO. Stetit juxta crucem.

a *Matth. c. 17. v. 6.*

§. III.

Chriſtus in oliveto Patrem rogaverat, tranſiret à ſe calix ille amariſſimus. Hilarii ſenſu, *a* Filius non petiit, ut à bibendo calice immunis eſſet, ſed ubi bibiſſet, tranſiret calix ad ſuos, perinde ſi dixiſſet: Tranſeat, oro, mi Pater, hic calix à me ad meos: etiam illi poſt me bibant. Veriſſime tranſivit hic calix, & primus omnium à filio pervenit ad matrem, à matre ad filium adoptivum Ioannem, inde ad alios atque alios tranſiit, ita demum ad nos. Et vere hic amaritudinum calix etiamnum inter nos tranſit; bibimus omnes, prout quemque deſignat ordo, velimus nolimus, omnes bibimus. Hunc calicem nemo prudens rejecit: nam calix Domini, vinum Dominicum, calix Tranſiens eſt: quo quis Domino charior, hoc ei plerumque plus bibendum eſt. Mater Domini plus omnibus bibit poſt Dominum. Stetit juxta crucem filii, & amaritudinem animi inexplicabilem ſtans perhau-

a *Hilar. canon. 31. in Matth.*

§. IV.

Fortitudo, quæ Deo maxime probatur, est victoria sui. Ille omnium fortissimus, qui sui victor maximus. Eam ob caussam tot in nos immittuntur hostes, tot proponuntur pugnæ. Sapientia clamat: Certamen forte dedit illi, ut vinceret. *a* Enimvero ea in re gloriosissime seipsum quis vincit, in qua minime vult vinci. Illis duobus brachiis Osseo Ferreoque, *Patiendo* & *Aggrediendo*, quicquid hostium est, superatur.

Sed liceat hic quærere. Pati ac sustinere, an non Patientię potius est quam Fortitudinis? Rem aperit eruditissime Thomas Aquinas, qui discrimen luculentum assignans: Patientia, inquit, potentialis pars Fortitudinis rectè appellatur. *b* Nam Patientia fortitudinem æmulatur, non tamen omnem illius vim assequitur. Siquidem Fortitudinis est, non tantum *Pati*, sed & *Aggredi*. Duo ut diximus, Fortitudini sunt brachia, dextrum ferreum, quo *Patitur*, osseum sinistrum, quo *Aggreditur*. Addo & illud: Non quotidianas solum molestias Fortitudo perfert, sed mortis pericula, & quævis difficillima. Ideo apertissimè Thomas Aquinas: *Sustinere*, inquit, principalior est actus Fortitudinis quam *Aggredi*. *c* Ita ferreum Tolerantiæ brachium, osseo Aggressionis antistat. Rem oculis subjicimus.

Sunt

a *Sap.c.*10.*v.*12.
b *S.Thom.*2.2.*quæst.*136.*art.*4.*in conclus.*
c *Idem* 2. 2.*quæst.*123.*art.*6.*in conclus.*

ab humilitate & charitate velut vulneratus, facile captivum se tradidit. Post illum uteri carcerem laxatum, in præsepi positus est Deus à virgine, sed tamen vinctus. Hinc animant Pastores Angeli, jubentque audere: Invenietis infantem pannis involutum. Non est, quod vobis quidquam mali metuatis ab hoc infante; vinctus est, sine armis, sine fulmine, captivus est. Ita Deus virgini parere voluit.

De morte quid dicam? Fortitudinis est prope infinitæ. Quis enim est homo, qui vivet, & non videbit mortem? *a* Mors protoplastos expulit paradiso, & tyrannidem invasit in omnem humanam gentem. Sed & mortem sic ligavit Maria, ut bonæ mentis nemo moriatur amplius. Quod omnium voces testantur: Lazarus amicus noster dormit: *b* Non est mortua puella, sed dormit. *c* Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus: *d* Mors olim, jam somnus est; vitæ auctor per Mariam datus est.

At vero diabolus ille fortis armatus tenebat in pace atrium suum. *e* Virgo potentissima hunc etiam hostem mendacissimum exarmavit, quæ veritatem mundo reddidit. Vere Virgo fortissima, Turris eburnea, urbs Fortitudinis, & propugnaculum inexpugnabile.

a *Psal.* 88. *v.* 49.
b *Ioan. c.* 11. *v.* 11.
c *Matth. c.* 9. *v.* 24.
d 1. *Theff. c.* 4. *v.* 13.
e *Luc. c.* 11. *v.* 21.

Fort

non fortis, sed audax & temerarius est.

Hic observemus, inter divinos & humanos favores discrimen esse longe maximum. Humanus favor cum desinit, aula excludit & quamdiu? Annis pauculis. Favor divinus cum repellit, gehenna includit & quandiu? In omnes seculorum æternitates. Ah, quam hæc non capimus! Idcirco sæpissime dum humani favoris umbras sequimur, gratiam humanam perdimus, & divinam non obtinemus. Deinde uti melius est gloriose mori, quam ignominiose vivere, sic longe satius est gratia privari, sed sine admissa culpa, quam culpam admittere, & sibi gratiam stabilire.

Et quamvis insons gratia omni excidas, nec primus es, nec ultimus, quem aura hæc afflat. Idem ante te plurimis evenit: idem plurimis eveniet, qui etiamnum in alto stant. Hæ tempestatum vices sunt in aulis, nec novæ, nec miræ. Has David, has Daniel, has Baptista subiit. Quisquis es, quod Josue Duci, tibi dictum crede. Confortare igitur, & esto robustus valde. *a* Hoc pati & sustinere, pars Fortitudinis est, & quidem præstantior. Sed hoc ferreum. Fortitudinis brachium magis spectandum damus, ne ulli desit, quod in hoc genere imitetur.

E septem Africanis Martyribus, qui ad Regem Agarenorum è carcere producti, fortissime locuti sunt, præcipuus fuit Daniel, qui ingenti animo: Ure, ajebat, tunde, lania;

a Jos. c. 1. v. 6.

Sunt equi ad ſolas vecturas idonei, cujuſmodi ſunt ruſticorum, fullonum, molitorum equi, qui hoc ſolum ſciunt, trahere & onera ſuſtinere. Hoc pati eſt. At vero alii ad equeſtres decurſiones, ad Troiæ ludos, ad pugnas & prælia ſunt docti. Hoc Aggredi eſt. Atqui cum in virtutis ſtadium venitur, jumenta plauſtraria, piſtrinenſia, molaria, vectaria, tolutariis illis & phaleratis, & ad belli ſimulacra exercitatis longe præferuntur. Nobilius eſt *Pati*, quam *Aggredi*.

Atque ut Fortitudinis indolem exactè noſcamus, ſic ea depingi ſolet. Fortitudo eſt animi in bono firmitas, quæ audaciam, timorem, triſtitiam moderatur. Ab aula petimus exemplum. Nihil in aula pretioſius, nihil gratius, nihil imò ſanctius eſt gratia. Diriſsimæ mortis genus eſt, vivere in aula, & excidiſſe gratia. Quiſquis aulicorum anxio ſemper ac ſollicito eſt animo, ne collectam gratiam effundat, a officium interim utcunque facit, hic quidem ſedulus eſt, fortis non eſt. Eſt alius in eadem aula homo deſes & officii ſui negligens, nec tamen gratiæ jacturam metuit; hic audax eſt, fortis non eſt. Tertius horum gratiam amiſit, & ob id in anguſtiis eſt: hic multo minus quam alii fortis eſt. In hos Fortitudo ita fert ſententiam. Primus & ultimus nequaquam fortes ſunt. Non primus, quia nimium timet, ne gratiam amittat; non ultimus, quia nimium dolet ob amiſſam gratiam. At vero medius ille

non

a Daß er nicht die Suppen verſchütt.

ô Deus, tunde, de corporis ſolum exuviis agitur, modo ſpiritus tibi firmus adhæreat. Hæc vera Fortitudo, hoc ferreum illud brachium eſt, quo fortiter ſuſtinentur univerſa.

Marcus & Marcellianus fratres gente Romani, Religione Chriſtiani, à Duce Fabiano grandibus clavis ad ſtipitem ſunt affixi. Hos judex allocutus: Reſipiſcite miſeri, ajebat, & voſmet his cruciatibus ſubducite. Ad quæ illi conſtantiſſime reſponderunt: Hoc qualecunque ſupplicium, nobis eſt lautiſſimum convivium. Jucundius nunquam epulati ſumus. In gratiam Chriſti etiam graviora pati minimè horremus. Nunc in amore Domini Iesu fixi eſſe cœpimus. Vtinam ad ſupremum uſque halitum hæc perferamus! Diem unum noctemque in his tormentis perdurarunt, & veluti non in cruce, ſed in odeo eſſent, hilares cantarunt. Demum jaculis confixi evolarunt ad cælum. Imitemur obſecro. Et licet trabalibus clavis figamur cruci, hoc ipſum nihilominus cantemus Domino glorioſe: Nunc incipimus eſſe fixiores in amore Chriſti.

Hoc animi robur, hæc fortitudo vera, quam Auguſtinus ait eſſe conſideratam periculorum ſuſceptionem, & laborum perpeſſionem.

Perpeſſio laborũ, ut jam ſupra demonſtratum, pars primaria Fortitudinis. Propterea cũ catenati ſeſe ingerunt labores, cum ærumnarum undique plurimum eſt illud animum ſubeat: Confortare, & eſto robu-

lania; idola tua non adorabimus: quo magis nos affligis, hoc digniores vita æterna efficis. Tua sævitia, nostra est gloria. Ejecti è terra in cælum admittimur. Mortem evadit nemo. Momentum est, quo animus à corpore divellitur. Mors inferorum mors longissima, quia æterna. Hæc eos manet, qui Christum deserunt. Pro Christo mori nos omnes paratissimi sumus. Ita dixit, ita fecit. Neque aliter alii.

Audeamus nos idem; audiat pro se quisque mundo sic insultare: Tunde, ure, lania, idola tua non adoro; non Plutum, non Venerem, non Bacchum. Audeamus & Deum iisdem affari verbis: Tunde, ô Deus, lania, ure, seca, modo in æternum parcas quo magis me deprimis, hoc magis me attollis: ejectus terra cælo recipior. Num Fortitudo hæc difficilis sit Christiano? In idololatris eam cernimus.

§. V.

Anaxarchum Abderiten Philosophum Cypri tyrannus Nicocreon comprehendi, & in grandi mortario jacentem pistillo ferreo contundi jussit. Hoc ita fortiter tulit Anaxarchus, ut etiam exclamare ausus sit: Tunde, tunde Anaxarchi follem, Anaxarchum enim non tundis. Cumque minaretur illi Nicocreon linguam quoque imis ab radicibus evellendam, mox illam Philosophus ipse sibi præmordit, & in regium os cruentam evomuit. Audeat hæc & Christianus, Deoque dicat: Tunde, ô Deus,

fundimus. O viri, *a* aut potius, ô vere Phrygiæ, neq; enim Phryges, *b* ubi clypeus, ubi septemplex scutum est? ubi illud: *Quamdiu Deo visum*? ubi ferreum animosæ virtutis brachium? Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consumemini? *c* Pars Fortitudinis præstantissima *Pati*. Atque hoc dextrum illius brachium. Sinistrum, ut diximus, est *Aggredi*, quod jam explicandum.

a Jårlin. *Vigil.l.9. Æneid.*
b *Virgil.l.9. Æneid. post med.*
c *Galat.c.3.v.3.*

§. VI.

Animus vere generosus & fortis, non *Patitur* tantum quod durum est, sed & *Aggreditur* quod arduum est: utrinque sudore opus. Prout autem animus agentis est, sic & actiones. Si quid ardui suscipiam pro Republica vel patria, Theologi actum pietatis vel justitiæ legalis nominant: si quid pro religione & sacris tuendis, Confessionem fidei: si meo solum bono & commodo agam, Amorem sui: si audacia ductus & impetu, Temeritatem: si verò quid aggrediar virtutis amore, Fortitudinem appellant. Huc ii actus, quos heroicos vocamus, pertinent. Ab equi alacritate res patebit.

Iob equum bellicosissimum velut coloribus effingens: Terram, ait, ungula fodit, exultat audacter; in occursum pergit armatis; contemnit pavorem, nec cedit

robustus valde. Manus fortium dominabitur. *a* Prisci Poëtæ fortissimorum heroum clypeos cecinere septemplices. Ita Homerus; ita Maro:

-- Et clypei extremos septemplicis orbes. b

Ita illud roboris prodigium Samson, cum septem novis funibus ligaretur, eos rupit quasi fila telarum. *c* Septemplex clypeus est nobilissimum illud effatum Jobi: SICUT DOMINO PLACUIT. Vel: QUAMDIU DEO VISUM.

Iacob Labano socero homini fraudulento & mendaci septem annis serviit rigidam prorsus servitutem. In præmium accepit Liam conjugem. Idem aliis septem annis serviit obtinendæ Racheli. Idem iterum aliis omnino sex annis serviit, pecori, quod ante suum erat, impetrando. *d* Et videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine. *e* En tibi septemplices clypeos. Cum Jacob labores suos solaretur, & illud utique usurpabat identidem: *Quandiu Deo visum. Sicut Domino placuit.* Et noster clypeus heu quam non septemplex est! cum horulam, cum aut dieculam, aut

——— *angustum explevimus annum*, d

mox fessi & arma & animos abjicimus; si quid labore collectum est, impatientia effun-

a *Prov. c. 12. v. 24.*

b *Virg. l. 12. Æneid.*

c *Iudic. c. 1. v. 12.*

d *Vide Considerationes Æternitatis, consid. 6. §. 3.* d *Gen. c. 29. 20.*

Tobiam in itinere cæleſtis comes adverſus cetum animat & vociferatur: Apprehende branchiam ejus, & trahe ad te. a Perinde ſi diceret: Aggreſſione hic opus, Tobia, invade pelagi monſtrum, & domuiſti; aggredere, & viciſti.

Quid ergo ceſſamus? Heroas plurimos, aggreſſione fortiſſimos non cernimus? ipſi nos idololatræ in ruborem dant. Leander illuſtris ex Aydo juvenis, hem quanta aggreſſus? Nam ut amoribus ſuis indulgeret, Helleſpontum mare ſæpius tranavit, non ſine certo vitæ periculo. Fuit ut furibundum mare tranſitum omnem negaret, tunc juvenis moræ impatiens, hebdomadem unam annale tempus reputans ait:

Parcite dum propero, mergite dum redeo. b

Quid ad hæc ais, Chriſtiane? tune tam fortis non ob amorem Erus virginis, ſed Chriſti conditoris & reparatoris? Ubi heroici actus tui? Scis inter præcipuos numerari iſtos:

1. Ignoſcere lædenti.
2. Judicium proprium ſubmittere.
3. Divinæ voluntati ſuam conformare.
4. Ambitionis alas ſibimet præcidere.
5. Oculos ab iis quæ placent abducere.
6. Gulam, in iis quæ ſapiunt, coërcere.
7. Linguam ſilentio frenare.
8. Manum à rei charæ contactu continere.

a *Tob c.6. v.4.*

b *Ovid. epiſt. Heroid. Martialis l. ſpectac. epigram.* 25.

gladio. Super ipſum ſonabit pharetra, vi-brabit haſta & clypeus. Fervens & tremens ſorbet terram, nec reputat tubæ ſonare clangorem. Vbi audierit buccinam, dicit, Vah; procul odoratur bellum; exhortationem ducum, & ululatum exercitus a. En hominis à virtute animoſi effigiem. Aggreſſu impavidus eſt, & velut equus certamine primus

—— Si qua ſonum procul arma dederunt,
Stare loco neſcit, micat auribus, & tremit artus,
Collectumque premens volvit ſub naribus ignem;
Primus & ire viam, & fluvios tentare minaces
Audet, & ignoto ſeſe committere ponto:
Nec vanos horret ſtrepitus. ——

jamque perſonante claſſico fervet, fremit, exilit, lituorum clangori adhinnit, tormentorum curulium fragores patitur, in hoſtem cominus evolare geſtit, jamque datis frenis in aciem erumpit, & hoſtium & vulnerum contemptor: ſic homo in aggreſſu fortis ſeipſum inflammans: Aggredere, ait ipſe ſibi, aggredere opus: Chriſto laboras. Confortare, & eſto robuſtus valdè. Chriſto militas. Quid ad claſſicum tremis, quid ad vulnera expalleſcis? Chriſto pugnas, Chriſto vincis. Quid famem metuis, quid mortem horres; Chriſto abſtines, Chriſto moreris. Aggredere igitur, aggredere hydram tricipitē, & conſice. In alto fulget præmium: Aggredere.

a *Iob c. 39. v. 24. & ſeqq.*

Tobiam

ti ſunt, quoad Principius in veſtigio concidit. Alter ubi ſuos in tuto eſſe vidit, defunctus prælio, multiſque confoſſus vulneribus ad Pincianam portam inter ſuorum complexus & gratulationes expiravit. *a* Hoc aggredi, hoc pati eſt.

Cynægiri Athenienſis gloria quantis ſcriptorum laudibus celebratur, qui Marathonia pugna, cum palantes Medos Perſaſque ad naves compuliſſet, navem hoſtibus onuſtam dextra manu tenuit, hac hoſtium ferro amputata, lævam navigio injecit, idque remoratus eſt. Quam & ipſam cum amiſiſſet, nihilo remiſsior factus, jamque ore pugnans arreptam mordicus navim defixit, & quamvis cædibus fatigatus, atque ambabus manibus præciſis, morſu tamen & dentibns ceu rabida fera dimicavit, quando alia vi non potuit. *b*

Talis nec minor fuit Acilius C. Cæſaris miles navali bello apud Maſsiliam, qui amiſſa dextra, quam in hoſtium puppim injecerat, in adverſam navim tranſiliit, & umbone hoſtes obvios impellens velut præcipites præ ſe egit, quoad Cæſariani victoria ſunt potiti. Manibus hi milites caruerint, certe brachia illis & ferrea & oſſea non defuerunt; ſuſtinendo & aggrediendo pæne incredibilia patrarunt.

Magna prorſus & admiranda Fortitudinis opera hi tales ediderunt, ſed adhuc edidit majora Marcus Sergius Silus, cui for-

a *Egnatius l.3.c.2.*
b *Trogus, Herodotus, Valer. Tranquil. in Cæſ.*

9. Cupita re quacumque genium fraudare.

Ergo teipſum explora , num facilem des veniam in te peccanti : num poſsis cedere & aliorum ſequi judicium: num voluntatem tuam in omnibus divinæ ſubjicias: num valvas oculis emiſsitiis objicias:num gulam inter pabulandum ſubſtringas:num linguam periculoſe locuturam objectis clathris reprimas : num manum avidam revocare ſcias : num genium in mollia & curioſa effuſum vi avellere valeas. Ad hos actus velut aurum ad cotem examinanda eſt cujuſque Fortitudo. Ne fortem ſe putet,qui in his ſuccumbit.Nec ferreum ille brachium, nec oſſeum habet, qui difficilia ſuſtinere, aggredi ardua recuſarit. Paulus ad ignaviam noſtram ingemiſcens : Omnis,inquit, qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet : & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant,nos autem incorruptam. *a* Quanti, ut hoſti herbam eriperent, & ferreum & oſſeum explicarunt brachium, graviſsima paſsi, obſtupeſcenda aggreſsi?

a 1. *Cor.c.9.v.25.*

§. VII.

Principius & Taruns fratres Gothicis temporibus ex urbe Roma ad pugnam adverſus Vitigem Gothorum regem , qui Beliſarium obſidebat egreſsi , inclinata disjectaque urbanorum acie ſua, hoſtibus in cædem ruentibus corpora objecere, ac tamdiu pertinaci ſtatu barbarum remorati ſunt,

nere bellariis, exerceri necessario & certo tempore, in æstu, in frigore: non frigidam bibere, non vinum, nisi præfinito. Ad summam tanquam medico, sic lanistæ te tradas oportet. Deinde in certamen descendere, aliquando manum lædere, talum distorquere, multum pulveris deglutire, interdum flagris cædi, & vinci post hæc omnia. Quinquercio esse vis, aut palæstrita? brachia tua intuere, femora & lumbos considera. Putasne te hæc aggressum, æque posse edere, æque bibere, æque fastidire? Vigilandum est, laborandum, à tuis recedendum. A puero contemni, in omnibus deteriore conditione esse oportebit. a *Et isti quidem ut corruptibilem coronam accipiant*, pro incorrupta, quæ nostra sunt Fortitudinis opera? Neque vero hic opus ut hiemes sub pellibus actas, ut æstates inter bella sudatas, ut dies noctesque præliando consumptas numeremus: cupiamus sustinere ac pati, & princeps Fortitudinis munus jam implevimus.

De hæc Christianorum non simulata Fortitudine eleganter Minutius ita disserit: Quod corporis humani vitia sentimus & patimur, non est pœna, militia est; fortitudo enim infirmitatibus roboratur, & calamitas sæpius disciplina virtutis est. Vires denique mentis & corporis sine laboris exercitatione torpescunt: omnes adeo vestri fortes, quos in exemplum prædicatis, ærumnis suis inclyti floruerunt.

 Ita-

a *Epictet. c. 35. & c. 36. Enchirid.*

fortiter in acie ſtanti non ſolum non favit fortuna bellica, ſed illi vehementer fuit infeſta. Secundo ſuo ſtipendio dexteram manum perdidit, duobus deinde ſtipendiis ter & vicies eſt vulneratus, & ob eam rem neutra manu, neutro pede ſatis validus & utilis militavit deinceps nihilominus, uno tantum ſervo uſus. Bis ab Annibale captus, bis vinculorum ejus profugus, viginti menſibus nullo non die in catenis & compedibus cuſtoditus, ſiniſtra manu ſola quater prœliatus eſt, duobus equis eo inſidente ſuffoſſis. Dexteram ſibi ferream fecit, eaque ut ſua pugnavit manu, Cremonam obſidione exemit. Placentiam turatus eſt. Duodena hoſtium caſtra cepit in Gallia. Innumeras haud dubie coronas congeſturus, ſi tanta Fortitudinis indoles in meliora tempora incidiſſet, & non in ea, quæ populo Romano fuerunt iniquiſſima. Vicerunt alii, ſed vicere homines; Sergius etiam ipſam vicit fortunam. Nec mirum, manu pugnavit ferrea. Hinc Plinius major tantam fortitudinem dilaudans: M. Sergio, ut quidem arbitror, inquit, nemo quemquam hominum jure prætulerit. *a* Et iſti quidem, inquit Paulus, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.

Sapienter & ad rem erudite Epictetus: Vis, inquit, Olympia vincere? Conſidera quid antecedere, quid ſequi ſoleat, atque ita rem gerendam ſuſcipito. Oportebit te conſervare ordinem, edere ingratis, abſtinere

a *Plinius l.7.hiſt.nat.c.28.*

regulo comparo? Pueri & mulierculæ noſtræ cruces & tormenta, feras & omne ſuppliciorum terriculamentum inſpirata patientia doloris illudunt. Nec intelligitis, ô miſeri, neminem eſſe, qui aut ſine ratione velit pœnam ſubire, aut tormenta ſine Deo poſſit ſuſtinere? Niſi fortè vos decepit, quod Deum neſcientes divitiis affluant, honoribus floreant, polleant poteſtatibus. Miſeri in hoc altius tolluntur, ut decidant altius. Hi enim ut victimæ ad ſupplicium ſaginantur, ut hoſtiæ ad pœnam coronantur. In hoc adeo quidam imperiis ac dominationibus eriguntur, ut ingenium eorum perditæ mentis, licentiæ poteſtatis libere nundinentur. Abſque enim notitia Dei, quæ poteſt eſſe ſolida felicitas, cum ſit ſomno ſimilis? antequam tenetur, elabitur. Rex es: tam times quam timeris: & quamlibet ſis multo ſtipatus comitatu, ad periculum tamen ſolus es. Dives es, ſed fortunæ male creditur, & magno viatico breve vitæ iter non inſtruitur, ſed oneratur. Faſcibus & purpuris gloriaris: vanus error hominis, & inanis cultus dignitatis, fulgere purpura, mente ſordeſcere. Nobilitate generoſus es, parentes tuos laudas: omnes tamen pari ſorte naſcimur, ſola virtute diſtinguimur. *a* Et en luculentum ignaviæ & Fortitudinis paradigma.

Eſt, cui domus incendio deflagrat. Huic,

a *Minutius Felix in Octavium propius finem, ubi ante iſta de paupertate Chriſtianorum eleganter, quod & vide in locis citatis.*

Itaque & nobis Deus nec non poteſt ſubvenire, nec deſpicit: cum ſit & omnium rector, & amator ſuorum: ſed in adverſis unumquemque explorat & examinat: ingenium ſingulorum periculis penſitat: uſque ad extremam mortem, hominis voluntatem ſciſcitatur, nihil ſibi poſſe perire ſecurus. Itaque ut aurum ignibus, ſic nos diſcriminibus arguimur. Quam pulchrum ſpectaculum Deo, cum Chriſtianus cum dolore congreditur, cum adverſum minas & ſupplicia & tormenta componitur: cum ſtrepitum mortis & horrorem carnificis irridens conſultat? cum libertatem ſuam adverſus reges & principes erigit? ſoli Deo, cujus eſt, cedit? cum triumphator & victor, ipſi qui adverſum ſe ſententiam dixit, inſultat? Vicit enim, qui quod contendit, obtinuit. Quis non miles ſub oculis Imperatoris audacius periculum provocet? nemo enim præmium percipit, ante experimentum: & Imperator tamen quod non habet, non dat: non poteſt prorogare vitam, poteſt honeſtare militiam. At enim Dei miles nec in dolore deſeritur, nec morte finitur. Sic Chriſtianus miſer videri poteſt, non poteſt inveniri. Vos ipſi calamitoſos viros fertis ad cælum. Mutium Scævolam, qui cum erraſſet in regem, periſſet in hoſtibus, niſi dextram perdidiſſet. Et quot ex noſtris non dextram ſolum, ſed totum corpus uri, cremari ſine ullis ejulatibus pertulerunt, cum dimitti præſertim in ſua haberent poteſtate? Viros cum Mucio vel cum Attilio regulo

Neque enim vir fortis est, Bernardi sensu, cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. a Magnanimus seipso fit major in maximis cladibus. Ferrum & ignes adverso pectore fortis excipit.

Victorianus civis Adrumetinus, honesto loco natus, consulari dignitate excelluit inter Carthaginenses. Hunc ob prudentiam & in rebus gerendis industriam singularem Hunnericus rex magnis honoribus affecit, familiariter eo usus. Quem etiam blanditiis demulsit, ut ei scilicet persuaderet Arrium. Cui magno animo Victorianus: Adversus me, inquit, extrema quævis experire: bestiis objice, flammis absume, tormentis quantiscunque affice, scito tamen me quidvis perpeti malle, quàm fidem Christo Servatori datam fallere:

Honesta mors forti viro vita altera est.

Ad hoc dicendi robur exardescens tyrannus, Victorianum verberibus aliisque tormentis fœdè laceratum jussit interfici. Nihil agis Hunnerice: libertas fortium nullo præmio venalis, nullo supplicio expugnabilis est. Vir fortis non annos numerat, sed victorias.

Vincentium videte in candenti craticula jacentẽ. Etiam illi robur, & æs triplex circa pectus fuit. Etiam illi & ferreum fuit brachiũ & osseum: Aggressus, multa, plurima passus. Cremabatur, & igne timido membris omnibus assabatur; sale fricabantur

a *Bern. Epist. 256. ad Eugen. initio.*

cum Fortitudine careat, non tantum omnia pereunt, sed & ipse seipsum perdit: questibus & ejulatibus implet omnia; mortem sibimet precatur, & pænè etjam infert: O fœdam & imbecillem in homine Christiano ignaviam, quam non ardenter hic pati pro Christo desiderat; brachium ferreum penitus illi amputatum est. Sanctius illi & fortius, qui & domo & omnibus amissis Deo gratias agunt, velut si beneficium accepissent, & acceperunt certe, modo non desit perferendi Fortitudo.

Non multis adhinc annis eximius Juvevis Dolæ è Parthenio beatissimæ Virginis cœtu, cum ex agro reversus & domum, & quidquid in ea chari aut pretiosi habuerat, fortuito incendio absumi vidisset, consilii non inops, mox in genua procumbens: Dominus, inquit, dedit, Dominus abstulit: sit nomen Domini benedictum. Qui Jobi linguam tam expeditam, ac in promptu habuit, ejusdem fortissimum animum animo suo jamdudum concepisse debuit. Fortium virorum est adversos casus excelso pectore tolerare.

§. VIII.

Democritus, quidnam Fortitudo efficeret, interrogatus; optime respondit: Dispendia minuit. Incendia, naufragia, pecuniæ, famæ, jactura, valetudinis & vitæ damna incredibiliter minuuntur à Fortitudine.

Nullum malum est, quod ferre fortis non queat. a

a *Triscus Iambus.*

Neque

Vincentii. Nunc autem pœna Diacano, corona vero manet Vincentio. *a* Verissime

Dextera est Deus telumque missile imperterritis. b

a *August.tom.*10. *serm.*12. & 13. *de Sanctis.*

b *Troch. vet.*

§. IX.

Videte Cæciliam virginem Romanam, quæ animose brachio cum ferreo est usa, tum osseo. Rem summe arduam aggressa, virginitatẽ inter gentilitatis tenebras vovit, Valerianum juvenem idololatrã Christo adjunxit, eique eundem colendæ virginitatis animum injecit, idque prima nuptiarum nocte, qua Thalassius & Hymenæus tota domo personabant. Insuper seipsam, & Valerianum conjugem, ejusque fratrem Tiburtium ad mortem pro Christi nomine subeundam animavit. En osseum quoque puellæ brachium.

Quanta non raro possemus, si auderemus aggredi; multa non possumus, quia nos non posse putamus; non aggredimur ardua, quia benigna nimium credulitate ignaviam nostrã fovemus. Quælibet difficultas animũ nobis excutit, & molle brachium frangit. Hinc illæ ignavorũ voces: Leo est in via, & leæna in itineribus. Leo est foris, in medio platearum occidendus sum. *a* Confortare ô imbellis cessator, & esto robustus valde. Fortitudo ignem experitur

a *Prov.c.*26.*v.*13.

bantur vulnera,non jam membra; ustulati artus ferreis uncis ac pectinibus lacerabantur, ut jam plus inveniretur vulneris quam corporis. In his cruciatibus perferendis si consideretur humana patientia, incipit esse incredibilis; si agnoscatur divina potentia, desinit esse mirabilis. Interim fortissimus Athleta, cum sanguine generosissimas quoque voces sparsit. Optimus Vincentii encomiastes Augustinus: Tormenta, inquit, defecerant, & adhuc membra durabant. Judex ferox, tortor cruentus, martyr invictus. Tanta grassabatur crudelitas in Martyris corpore, & tanta tranquillitas proferebatur in voce; tanta pœnarum asperitas sæviebat in membris, & tanta securitas sonabat in verbis, ut miro modo putaremus Vincentio patiente, alium, non loquentem torqueri. Et vere, fratres, ita erat: prorsus ita erat. Alius loquebatur. Promisit enim & hoc testibus suis Christus, quos ad hujusmodi certamina præparabat: Nolite præmeditari, quomodo aut quid loquamini, non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Caro ergo patiebatur, & spiritus loquebatur, & loquente spiritu non solum convincebatur impietas, sed etiam confortabatur infirmitas. Nam rabidi hostis, atque in Christum sævientis insaniam interritus adiit, modestus sustinuit, securus irrisit, sciens paratus esse, ut resisteret, nesciens elatus esse, quo vinceret. Sed jam illa omnia transierunt, & ira Daciani & pœna

Vin-

bojas, fidiculas, virgas, pectines, flagra, faces taureas, plumbatas, ſcorpiones, ungulas, forcipes, murices, equuleos, trochleas, ſagittas, culeos, pelves, lebetes, ollas, ſartagines, tympana, torcularia, terebra, rotas, ſerras, craticulas, cruces, ignes, rogos, crepidas, chirothecas, manicas, ſellas, ſubulas, laminas, lecticas, galeas, tunicas ignitas, hæc omnia & plura ingenioſæ crudelitatis inſtrumenta, tot Martyrum myriades fortiſsimè ſuperarunt ferreo brachio, hoc eſt, *Suſtinendo manus fortium dominatur*. a

Recolite, inquit Auguſtinus, Martyrum regem cohortes ſuas armis ſpiritualibus inſtruentem, bella monſtrantem, adjutoria miniſtrantem, præmia pollicentem. Advertite fratres; duplicem aciem producit Mundus contra milites Chriſti. Blanditur, ut decipiat; terret, ut frangat. Non nos teneat voluntas propria, non nos terreat crudelitas aliena, & victus eſt Mundus: ad utroſque aditus occurrit Chriſtus, & non vincitur Chriſtianus. *b*

Habemus quidem & nos noſtros ſcorpiones, torcularia & ſartagines noſtras. Sed confortamini, & eſtote robuſti valdè. Suſtinendum & Aggrediendum: & ferreum brachium & oſſeum expediendum eſt. Præſtantis roboris eſt oſſeum aggrediendo; præſtantioris eſt ferreum ſuſtinendo. Confortemur igitur, & ad crucem Domini ſtemus una cum Domini matre.

Pugnan-

a *Prov.c.12.v.24.*

b *Auguſtin.tom.5.ſerm.12.de Sanctis.*

peritur in Laurentio, lapides in Stephano, tormenta varia in Vincentio, exilium in Joanne, paupertatem in Francisco, venenum in Benedicto. Quid tu habes, quod in te experiatur Fortitudo?

Vnus aliquis olim è priscis Patribus ob Solis æstum meridie in vicinam specum declinavit, reperitque leonem, qui hospitem salutavit rugitu. Cui senex: Quid rugis, mi paterfamilias, sat ambobus hic spatii est. Quod si tibi displiceam, exi, & abi quo vis, ego te melior sum, Dei imago sum, tu bellua es. Non multum absimili modo cum leonibus ac leænis (quas nobis sæpe fingimus) sermocinandum: Mi Leo, ne sævi; moremur simul, non omnia, quæ molesta & difficilia toleratu, continuo tanquam intolerabilia sunt repudianda. Fortitudinem in calamitatibus, in periculis exploramus: at verò pericula nec provocat Fortis nec timet, mortem magis contemnit quàm vitam oderit: aliquando & vivere, præsertim in ærumnis, Fortitudo est, promptè mori plerumque fortius est quàm vivere.

Videte non centena millia fortissimorum Martyrum, Hieronymus censet, si quovis per annum die quinque millia Martyrum colerentur, numerum eorum uno anno neutiquam absolvendum. aHos, inquã, purpuratos exercitus numerosissimos aspicite; quanta ii passi aggressi quanta, quã fortiter & ferreo usi sunt brachio, & osseo! omnes tyrannidis apparatus, bojas,

a *Hieron. ad Chromatium.*

ostium pulsat, ita secum ipse loquitur: Quid juverit hic trepidare aut tergiversari? serius aut citius, moriendum est. Omnes urget lex ista. Nunquid hoc semper animo versabas? *Quando Domino visum.* Nunc Domino videtur, ex mortuis transferre te ad vivos. Cur non annuis toto capite? Dominus est, qui te vocat. Satis vixisti, quia eò ætatis pervenisti, quod satis esse Domino visum est. Ergo claude oculos, & è turbis abi ad quietem, è luctu, quod speras, ad gaudia. Ergo morere, viro forti totus orbis pro sepulchro est.

4. Fortitudo via regia est, à qua declinat ad dexteram, qui temerarius est aut pertinax; ad sinistram exerrat, qui formidolosus est, aut pavidus. Medio tutissimus ibis. Qui vera virtute fortis est, non temere audet, nec inconsulte timet.

5. Biliosus & magnanimus infinite differunt. Fortitudini non est opus bile, his armis non pugnat. Ennodii erudita vox est: Novimus virum fortem non posse dici, quem ira vicerit & indignatio. Satis est magno pectori recte fecisse. Cetera omnia bono Deo committit. Ruat orbis, non indignabitur, non excandescet vir fortis.

6. Verissima Fortitudo ea est, quæ & Ferreum, ut diximus, & Osseum habet brachium, quæ *Pati* novit & *Aggredi*. Hoc præclarum, sed illud præclarius, & magis proprium Fortitudini. Ferreum brachium perpetitur difficilia, Osseum aggreditur ardua. Vtrumq; Fortitudini necessarium.

Pugnantes ille non tantum ſpectat, ſed & adjuvat, qui vincentes coronat.

ACTIONES FORTITVDINIS.

1. Chriſtianæ Fortitudinis eſt, pravas animi cupidines omnes edomare & frangere. Samſon leonem domuit, & aſini mandibula mille viros occidit, ab imbelli muliercula domitus, & omni robore ſpoliatus eſt. David rex urſum & leonem etjamnum juvenis diſcerpit, Goliathum interfecit, & tamen oculos ſuos non ſatis fortiter cuſtodivit. Sunt qui jejuniis, vigiliis, flagris, ciliciis corpus atterant, aures tamen & oculos, manus & linguam non contineant. O Samſones, & Davides, ſed quos Dalila aut Betſabea ſub jugum mittit.

2. Fortitudinis eſt proſperis non extolli, adverſis nequaquam dejici. Læto rerum ſucceſſu non inſoleſcere; ſed nec turbari quantumcunque triſti eventu. Vti præclare dixit è priſcis quiſpiam: *a* Fortes atque moderatos viros optima quidem optare decet, ſed ferre etiam quæcunque accidunt contra animi votum.

3. Fortis eſt, quem metus mortis ſtatu non moverit, neque ad pucrilem trepidationem adegerit. Vir fortis exit è vita, ignavus fugit. Vir fortis cum mors ad oſtium

a *Alexander Mammeæ filius. Herodian. l. 6.*

tamen pejus ſuſpicari aut judicare velle, ſed omnia divino potius arbitrio commendare, & fugam modeſtam circumſpicere. Obſervavit hæc Virgo, Joſephum conjugem altis cogitationibus mergi, & tamen tacuit. Sciverat illum de Angeli ſalutatione & altiſsimo illo myſterio nil ſcire, & tamen tacuit, ſolum Deum aſpexit, cui & hoc, aliaque omnia commiſit ſubmiſſiſſima patientia & ſumma fiducia, certa iſtud Deo eſſe curæ, nec divinam providentiam ſuo muneri defuturam.

Egregiè de hac Virginis fiducia Seraphinus Firmianus: Propriam, inquit, non fuiſſet auſa profiteri innocentiam, niſi eam Deus ipſe comprobaſſet. Tacebat Virgo, ſed Deo maximè confidebat, honoriſque ſui curam in Deum jactabat. *a* Prout nimirum Apoſtolorum Princeps monuit, Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis. *b* Eodem vatis Hebræi monitum ſpectat: Jacta ſuper Dominum curam tuam: non dabit in æternum fluctuationem juſto. *c* Non fluctuabat Virgo, non titubabat, ſed ſponſus. Hæc ſtabat immobilis divinæ providentiæ anchora firmata. Qui confidunt in Domino, ſicut mons Sion non commovebitur *d*

Socrates ſtare ſolitus dicitur, pertinaci ſtatu perdius & pernox à ſummo lucis

 ortu

a *Firmian. de oratione mentis c. 12.*
b *1. Pet. c. 5. v. 7.*
c *Pſal. 54. v. 23.*
d *Pſal. 124. v. 1.*

Virum fortem probant injuriæ, monſtrant ærumnæ, calamitates evehunt.

CAPVT XIV.

Roſa è ſuccino, ſeu, *Fiducia in Deum.*

§. I.

PRIMUM eſt, quod hic moneam: Hæc virtus, Fiducia in Deum, nunquam ſatis laudari, nunquam inculcari ſatis poteſt. Totos dies de hac virtute diſſeruiſſe, parum fuerit. Catharinam Senenſem in hoc non tam miror, quàm veneror, quod ea, cum ſermo incidiſſet de fiducia in Deum, nunquam ſatiari, non tædio affici; non ſomno ſuperari potuerit: diu noctuque ſtetiſſet, nec unquam hæc audiendo fatigata fuiſſet, aut ſatiata. Agedum, divinæ Virginis ſummam in Deum fiduciam compendio ſub aſpectum ſubjiciamus.

Deus quidem in edendis miraculis parcus & reſtrictæ liberalitatis eſt, nihilominus tanta fuit divinæ matris in Deum fiducia, ut eam Deus miraculo firmarit, & quantum illa ſibi placuiſſet, per Angelum ſignificarit. Imò hæc Virginis fiducia miraculis omnibus ſuperior eſt.

Cum Virgo è Zachariæ domo rediiſſet, Joſepho conjugi viſa eſt gravis eſſe utero. Hic vir ſanctiſsimus hærere nonnihil, nec tamen

Hæc eo, inquit, cogitante, *a* nil mali suspicatus est, nil cogitavit sinistri : hoc unum visum est factu optimum , abire; cetera divinis nutibus committere. Sed tempori Deus adfuit , & Angelum misit, qui Iosephum doceret tumentis uteri cæleste arcanum.

Sed qualis insuper ea Virginis fuit in Deum fiducia? Virginitatem vovit,& viro nupsit,hoc utique volvens animo : Quod Deus in me cœpit, perficiet, solidabitque. Eam utrinque aspirabit gratiam, ut simul habitemus velut Angeli duo , secura tutaque castimonia.

Qua in re cælestis Virgo divina bonitate nos niti docuit : cui enim Deus animum inspirat, ut statuat , huic etiam auxilia subministrat, ut quod statuit, in opus producat. Sperantem in Domino misericordia circumdabit. *b* Ita scilicet ex omni parte,proteget,ut adversus omnem insultum sit munitissimus. Nam quo major hominis in Deum fiducia , hoc major Dei in hominem misericordia.Insigniter dixit Theodoretus : Gubernatorem habeas Deum & aurigam,& res tuæ ab illa providentia pendeant, hoc enim modo inconcussus manebis. *c* Res certa: Falli non potest,qui sic potest Deo fidere.

a *Matth. c.*1.*v.*20.
b *Psal.* 31. *v.*10.
c *Theodoret. in Psal.* 54.

ortu ad ſolem alterum orientem, inconnivens, immobilis, iiſdem in veſtigiis, & ore atque oculis in eundem locum directis, cogitabundus tanquam quodam ſeceſſu mentis atque animi facto à corpore. *a* Liceat ima ſummis non conferre, ſed hæc per illa explicare. Stabat Virgo freta Deo, ſtabat immobilis & oculo irretorto Deum ſpectabat, divinam expectans opem, quæ nullius hominis fiduciam eludit aut fruſtratur.

Suſanna cum duceretur, flens ſuſpexit ad cælum, erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino. *b* Magna hæc fuit fiducia Suſannæ, longè major Virginis divinæ, non flentis, ſed omnia Deo hilariter committentis. Sed cur ea Joſepho conjugi arcanum, quod ignorat, non detexit? Scivit utique, famam & honorem ſuum in diſcrimen adduci. Scivit, nec tamen illud neſciit, ſe ſuumque honorem ſuaque omnia Deo commendatiſsima eſſe. Hinc cor ejus erat ſummam habens fiduciam in Domino. Hinc nulla trepidatio, nullæ lacrimæ, perturbatio nulla in Virgine. Viderat Ioſephus ſereniſſimam ejus faciem tranquillæ mentis indicem; mirabatur & indubiè ſecum ipſe hæc loquebatur: Hic ne minimum quidem ſignum ullius criminis adverto: conjux mea non expalleſcit, non tegit, non fugit; uterus tumet, ſed nihil timet conſcientia. Ideo Matthæus conceptiſsimis verbis:

Hæc

a *Gell.l.2.noct.Attic.c.1.*
b *Dan.c.13.v.35.*

hanc in Deum fiduciam ſtrenuè quemvis hortatus: Noli, ait, de rebus tuis curare, ſed omnia tua Deo commenda: cura enim tua, cura hominis eſt, Deo autem de omnibus tuis committe providentiam. Noli tu, majoribus prætermiſſis, de illis curare, ne Deus minus de illis provideat. Vt igitur magna cura tuas res complectatur, ipſi ſoli univerſa committe. *a* Et nunquid curas facile ſepelimus, ſi noſtra viro honeſto commiſerimus, qui ſuam inſuper fidem nobis obſtrinxerit, res noſtras perinde ut ſuas à ſe curandas? Hic certe lætus in præſens animus, quod ultra eſt, odit curare, cum ſe ſuaque omnia viro fideliſsimo commiſſa norit. Quin ergo idem cum Deo facimus? an non ſat bonus, ſat fidelis, ſat ſollicitus, ſat potens, ſat providus eſt, qui noſtra amantiſsimè curat, ſapientiſsimè gubernat? Quid ergo ceſſatum ducimus curas? Deus jam pridem conqueſtus: Portabam eos, inquit, in brachiis meis, & ipſi neſcierunt quod curarem eos. *b* Quapropter Auguſtinus hoc ipſum ingerit his verbis: Conſtanter DEO, eique te totum committe, quantum potes: nihil tibi evenire permittet, niſi quod tibi proſit, etiamſi neſcias: portabit te in brachiis ſuis, licet non animadvertas quod curet te. Subinde panem arctum & aquam brevem *c* ingeret calami-

a *Chryſoſt. tom. 2. homil. 69. fine omnino in c. 21. Matth.*

b *Oſeæ c. 11. v. 3.*

c *Iſa. c. 30. v. 20.*

§. II.

Dicite, quæso, unde in animo nostro tot trepidationes, tot turbines, tot fluctuationes & Euripi, tantus in agendo languor & mutabilitas, tantus in patiendo horror & imbecillitas? Deo non satis fidimus, nec toti à divina providentia pendemus. E tripode oraculum censeamus, quod ille scriptorum religiosissimus dixit: Initium omnium malarum tentationum, inconstantia animi, & parva ad Deum confidentia. a Quoties Deus suam nobis fidem obligat de cura & providentia sua, de patrocinio & auxilio suo in rebus omnibus, modo nos nostro non desimus muneri, permittamus Deo cetera. Cuivis nostrûm assiduè instillandum est metro, ut tenacius hæreat:

Tu, quamcunque Deus tibi fortunaverit horam,
Gratâ sume manu; permitte & cetera Divis.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus,
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest, memento
Componere æquus: cetera fluminis
Ritu feruntur. ——— b

Sed hæc meliore calculo firmamus, Disertissimus Græcorum Chrysostomus ad hanc

a *Thom. de Kemp. l.* 1. *Imit. Christi c.* 13. *n.* 5.

b *Horat. epist. l.* 1. *epist* 11. *ad Bullatium, & l.* 3. *Carm. ode* 29. *ad Mecænatem.*

§. III.

Narrant optimi ac prisci scriptores, Eusebius, Gregorius Turonensis, Evagrius, qui ea ætate vixit, puerum Hebræum Constantinopoli Christianis adolescentibus immixtum venisse in templum beatissimæ Virginis Mariæ. His more illius ævi dabatur absumendum, quod superfuerat à distributa Eucharistia. Parens pueri vir sævæ bilis, & Hebrææ perfidiæ tenacissimus, ubi hoc rescivit, Christianorum sacra accessisse filium, & verò etiam ea sumpsisse, amens ira redeuntem puerum in vitriaria domi officina excepit, & mox arreptum in medios ignes præcipitavit, clausitque fornacis ostium. Mater ignara rei filiolum triduo non sine lamentis quæsiit. Demum ad fornacem vitriariam delata, gemitus & lacrimas domestica libertate laxavit. Hic puer etiamnum sanissimus se vivere, sed clausum teneri respondit. Exemptus ex hoc carcere affirmavit, Dominam veste purpurea præsignem sibi opitulatum venisse, prunas sopiisse, & verò etiam cibum attulisse. Atque hic adolescens una cum matre lustrali fonte tinctus est. *a* Patrem Iustinianus Imperator Christianæ religionis pertinacissimum hostem ad ficum suspendi jussit, uti Cassistus memorat. Ve-

a *Euseb. l. 4. c. 36. Greg. Turon l. 1. mirac. c. 10. qui paullò aliter rem narrat. Evagr. l. 4. hist. Eccles. c. 24. Præter hos etiam Nicephor. l. 17. c. 24. Naucler. tom. 2. generat. 19. Baron. tom. 7. an. 552.*

calamitas. Sed tu ne trepida, ne diffide, hæc omnia Deus ad libellam, & vel ad ultimam unciæ partem examinavit. Non patieris ab ullo vel minimum, quod non velit Deus te pati. Omnia nobis ad dimensum veniunt. Hebræus vates ejus rei certus: Cibabis, inquit, nos pane lacrimarum, & potum dabis nobis in lacrimis, in mensura. *a* Et quidem mensura tam definita certaque, ut eam non excedat vel guttula. Quod Augustinus, ut solet, excellentissimè interpretatus: Quid est, inquit, In mensura? Apostolum audi. Fidelis Deus, qui vos non permittit tentari supra id, quam potestis ferre. Ipsa est mensura, ut erudiaris, non ut opprimaris. *b* Cum verò liberalissimus Deus voluptates & delicias partietur, mensuram bonam, confertam, coagitatam, supereffluentem dabit in sinum nostrum. Replebit in bonis omne desiderium nostrum. *c*

Ergo expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. *d* Cave vel modum unquam, vel tempus ponas divinis miserationibus. Deus subinde non prius opitulatur, quàm extremè laboremus, jam ultimæ lineæ admoti, jam in extrema stantes tegula. Mediis sæpe hostibus, mediis flammis, mediis fluctibus, Deus opifer & sospitalis est: & has opitulandi vices sæpissime cum Matre participat.

Narrant

a *Psal.* 49. *v.* 6.
b *August. in dictum Psalmum ante med.*
c *Psal.* 102. *v.* 5. d *Psal.* 26. *v.* 14.

cia impertiri difficile non eſt. Fiducia in Deum nemini non præſto eſt, omnes opulentat, neminem juvari volentem, deſerit. Quiſquis hac Fiduciâ caret, crumenam licet habeat, non niſi pertuſam habet. Et qui mercedes congregavit, miſit, eos, inquit Aggæus, in ſacculum pertuſum. *a* Qui virtutes colligit, & Fiduciam hanc negligit, in ſacculum illas pertuſum mittit. Qui ſibi ſuiſque viribus vel opibus, vel arti aut homini fidit, quamvis ingentia edat opera, omnia tamen in crumenam mittit pertuſam; multum laboris, ſerii fructus vix quidquam reperiret. Nimia virum fiducia & Milonem, & innumeros alios perdidit. Fiducia in rem creatam quamcunque inanis, pertuſus ſacculus eſt. Fiducia in Creatorem, gazophylacium eſt inexhauſtum.

Ad erigendam in Deum Fiduciam, aſſiduè obverſentur animo illa Domini verba: Ego sum, nolite timere. *b* Ad quæ nos nihil amantius reſpondebimus, quàm illud: Dominus eſt, quod bonum eſt in oculis ſuis, faciat, *c* Illi fido, illi me totum penitiſſime trado.

Prorex Ægyptius Joſeph poſtquã fratres ſuos, ut Auguſtinus loquitur, medicabili tribulatione decoxit, ut illos corrigeret, *c* demum velut perſona poſita: Ego, inquit, ſum Ioſeph frater veſter. Cumque iis pa-

a *Aggeæ.c.1.v.6.*
b *Luc.c.24.v.36.*
c *1.Reg.c.3.v.18.*
d *Auguſt.ſerm.82.de Temp.*

re Deus adjutor in opportunitatibus, in tribulatione. Et quanto magis quis hanc Dei providentiam agnoſcit, tanto majorem in Deum fiduciam gerit. Nimirum

Fortis ille eſt, qui non in ſe fortis eſt, ſed in Deo.

Poſt Domini reditum in cælum Petrus & Joannes Apoſtoli templum aſcendebant precaturi. Ad templi portam, quæ Specioſa vocabatur, homo claudus ab ortu ſedebat ſtipem colligens. Is cum vidiſſet Petrum & Joannem jam jam ingreſſuros templum, eleemoſynam ab iis perinde ut à ceteris petebat. Negavit Petrus pecuniam ſibi eſſe, id porrò daturum pollicitus, quod dare poſſet. Mendicus ſpe lætus avidis oculis ac manibus beneficium præſtolabatur. Hic Petrus: Argentum, inquit, & aurum non eſt mihi, quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula. Et apprehenſa claudi dextera, in pedes hominem erexit. Ille jam commode non ſolum ſtare, ſed & ambulare, currere, exilire, lætiſſimus quod uſum pedum, quo ſemper caruit, accepiſſet. *a* Res admiranda. Porro illud Apoſtoli dictum, *Quod autem habeo, hoc tibi do*, ſingulariter expendendum. Aurum, inquiebat, & argentum quod è terræ viſceribus eruitur, non habeo; ſanandi gratiam, quæ cælo ſubmittitur, hanc largior, Crumena utor Fiducia in Deum. Ex hac multis millibus benefi-

cia

a *Actor. c. 3. initio.*

En Deus omnium conditor, hominis unius se Dominum vocat, Ego sum Deus Abraham. Ita, inquit, eum mihi feci proprium, ut apud me reputetur tanti quanti alii omnes. *a* Quisquis toto animo divinæ fidit providentiæ, is Deum tam sibi benevolum, tam sui sollicitum habet ac providum, ac si Deus se solum in orbe ac unicum habeat, quem curet. Huc illa spectat promissio: Firmabo super te oculos meos. *b* Ita te tuasque res cordi habeo, ac si præter te mortalium alius in terra non sit. Ergo confide fili, Ego sum, noli pavere.

a *Chrys. in Genes. Hom.* 52.
b *Psal.* 31.*v*.8.

§. IV.

Cum regina Esther vitam populo suo exoratura ad Assuerum regem ingressa, illum in sublimi solio, auro & gemmis prænitentem cerneret, subitò tam terrificæ majestatis aspectu expalluit, obmutuit, corruit. Convertitque Deus, ut sacræ paginæ loquuntur, spiritum regis in mansuetudinem: & festinus ac metuens exilivit de solio sustentans eam ulnis suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur: Quid habes Esther? Ego sum frater tuus, noli metuere, non morieris. *a*

Dominus Iesus rex orbis jam redivivus non solum salutari suos voluit, & quidem his ipsis verbis: Ite, nuntiate fratribus meis: *b* sed & ipse illorum medius stetit, quos

a *Esth.c.*15.*v*.9. *& seqq.*
b *Matth.c.*28.*v*.10.

iis pavor nimius vocem intercluderet; ille iterum clementer: Accedite, inquit, ad me: nolite pavere. *a* Hæ Christi voces sunt ad suos in calamitatibus constitutos: Ego sum Christus pro vobis cruci affixus: nolite pavere. Ego sum, confidite, ego vici & mundum & diabolum. Vestrum est, uti meis victoriis: Confidite.

Sic olim in Isaaco Deus: Ego sum, ajebat, Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum sum. *b* Considera, inquit Chrysostomus, Dei sollicitudinem, ut illum refocillet ac fidentiorem faciat, Ego sum, ajebat, Deus Abraham patris tui, qui patrem tuum glorificavi, & peregrinum ac advenam, illustriorem omnibus incolis feci. Ego sum ille, qui hunc ita crescere feci, & in omnibus curam ejus gessi. Ego sum, ne igitur timeas, ne te istud perturbet, & mirum videatur, quod ab Abimelech sis expulsus, quod à pastoribus sis injuria affectus. Multa talia & pater tuus pertulit, & inde gloriosior effectus est. Ne igitur hoc te terreat: Ego enim tecum sum. Idcirco hæc fieri permitto, simul volens & declarari tuam virtutem, & manifestari mentis illorum pravitatem, ut & propter hæc te coronem. Tecum enim sum, ideò & invictus eris, & infestantibus potentior, & invadentibus fortior. Et tantam tui curam habebo, ut invidiosus illis sis futurus: Ego enim tecum sum.

In

a *Gen. c.45. v.4.*
b *Gen. c.26. v.24.*

dore, ego enim tecum ſum. Non multo poſt à ſatellitibus ad Licinium pertractus. Et quia Chriſtum ejurare noluit, immaniſsime flagellatus, & ungulis ferreis laceratus, globis plumbeis contuſi dentes, latera facibus aduſta; nec tamen conſtantiſsimus heros animum mutavit. Vbi famem & ſqualorem carceris diebus quinque pertulit, affixus eſt cruci. Atque ut tormentum ſimul & ludibrium eſſet grandius, adductum eſt puerorum agmen, qui Theodorum infelici arbori ſuſpenſum, ſagittulis certatim configerent. Inter hęc cum ludibria tum tormenta Theodorus exclamans: O Domine, inquit, an non dixiſti: Ego tecum ſum? Nunc vero cur receſsiſti à me? Omnia in me properant ad mortem: tu ſpiritum meum ſuſcipe. Huic Angelus ſuppetias miſſus: Quid quereris, inquit, Theodore, Deum à te receſſiſſe? Ecce tecum eſt; conſumma curſum. Conſummavit feliciter. Nam poſt complures ſuorum ſpectatorum Chriſto adjunctos plexus eſt capite, Ita Deus ſæpe proximus eſt, cum abeſſe longiſsime putatur.

Theodoro jungendus Procopius, qui ante Neanias dicebatur. Huic Chriſtus viſendum ſe præbuit, ſed vulneribus deformem & in cruce pendentem, dixitque: Ego ſum Iesus crucifixus Dei filius. Profuit beato Procopio hæc vidiſſe. Horribiles namque cruciatus ſubiit conſtantia ingenti. Demùm capite plectendus, dum

preca-

quos & ſuaviſsime affatus : Ego ſum, ajebat, nolite timere. Videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipſe ſum. *a* Quod diſcipulis amantiſsimus Magiſter, hoc nobis famulis mitiſsimus Dominus, hoc omnibus in ſe ſperantibus providentiſsimus pater aſsidue inſtillat: Ego ſum, nolite timere, habete fiduciam. Et quemadmodum Deus Ioſue Imperatorem his verbis animavit : Sicut fui cum Moſe, ita ero tecum : non dimittam neque derelinquam te. *b* Ita nos omnes & ſingulos ad fiduciam Chriſtus exſtimulat : Sicut fui cum amicis meis omnibus, ita ero tecum, non dimittam nec derelinquam te : Tu modo mihi fide. Et quo magis adverſa urgent, hoc magis fide. Auxilium meum plerumque tanto vicinius eſt, quanto creditur eſſe remotius.

Hoc Bernardus clariſſimè : Ego autem dico, inquit, fideli homini magis & inter flagella fidendum. *c*

Theodorus ævo Conſtantini Imperatoris *d* dux belli ſtrenuiſsimus, antequam ab impio Licinio jugularetur, ſomniavit, ignea cælo jacula in caput ſuum delabi, ſed & una vocem audiit : Confide Theodore,

a *Luc. c. 24. v. 36. & ſeqq.*

b *Ioſue c. 1. v. 5.*

c *Bern. epiſt. 256 ad Eugen initio.*

d *Anno 316. mentionem illius facit Cæſar Baronius, qui & ſubulas in ſecretiores corporis partes horribili cruciatu aſſerit immiſſas, tomo 3 mihi pag. 150.*

grius, Theophanes, Cedrenus, Nicephorus. Idem de homine illo affirmaveris, cujus pectori altius inscriptum: CHRISTUS MECUM; STO, ET ILLI FIDO. Ubi hæc ædium frons est, ibi Christus propugnator est, qui calamitatem omnem amantissimis illis vocibus solatur, *Ego sum, noli timere*, nec hostem ullum nec ulla adversa. Ego sum adjutor in opportunitatibus, in tribulatione. Bellabunt adversum te, & non prævalebunt, quia ego tecum sum, ait Dominus, ut liberem te. *a* Hic civitas munita, hic columna ferrea, hic murus æreus est.

a *Hier.c.*1.*v.*19.

§. V.

Carolus V. augustissimæ memoriæ Imperator, cum in Germania ad Ingolstadiũ copias haberet, cinxissentque eum ingenti exercitu fœderati hostes, & æneorum tormentorum copia ferream grandinem in castra ipsa non sine gravi pernicie immitterẽt; amicis monentibus, sibi prospiceret, Cæsar immutato vultu & loco, arridens dixisse fertur: Confidite, nullus unquam Imperator tormenti ictu interiit. *a* Hic idem Imperator cum intra vallum jam armatus staret, in hostem proditurus ad prælium, magna eum balistarum vi repellere conabatur hostis. Itaque iterum monebatur, saluti suæ consuleret, quibus animose respondit: Canes, qui valde latrant, non sunt valde metuendi. Nec est quod ti-

a *I.Lipf.l.*1.*monit.polit.c.*7.*n.*10.

precaretur, audita eſt vox: Confide, ego tecum, ſum. a

Quomodo igitur Chriſtianus timidus ac remiſſus animo cadat, ſi ſeriò expendat: En hic adeſt, qui momento juvare poteſt: quid patiar, & quantum patiar, ſcit exactiſſime, nec auxilium ſubtrahit, ſed abſcondit. Nemo mihi vel pilum læſerit, ſi ille nolit. Si Deus pro me, quis contra me? Quidquid patior, ab ipſo eſt, & à paterna ipſius manu. Etenim certiſſimus ſum, nihil me unquam paſſum, nil pati aut paſſurum, quod non ipſe velit ut patiar. Quid igitur mihi ab ipſo mali metuo? omnia curat providentiſſimè, omnia diſponit amantiſsimè, omnia poteſt abſolutiſsima, immenſa potentia. Nihil illum effugit, nihil latet, nihil præterit. Illi perfectè fidere, eſt rebus omnibus ſuperiorem, inſuperabilem eſſe.

Antiochia terræ motibus creberrimè quaſſata, præſertim anno quingenteſimo vigeſimo octavo, quo tempore Deus viro ſancto id conſilii dictavit, ut ædium foribus inſcriberetur: CHRISTUS NOBISCUM; STATE. Quicunque hoc ſuis domibus inſcripſerunt, iis terræ tremores nihil obfuerunt. Inde urbs novo nomine dicta eſt Theopolis. b Ejus rei teſtes ſunt Evagrius,

a *Anno* 308. *Cæſar Baronius tomo* 3. *ad hunc anno* 308. *mihi pag.* 28. *ubi fidiculas, ignes, ungulas, faces; tormenta maxima ab eo tolerata narrat.*

b *Evagrius l.4.c.6. Theoph.mſciell. l.* 16. *Cedren.in Annal.Niceph.l.*17.*c.*3.

corpus subjectum tundens: Surge, inquit, & abi, si potes : ego hic vel te nolente pernoctabo *a* Ingens viri animus & fiducia, quæ divinis subsidiis & bona conscientia nixa nihil admittebat pavoris.

Sed vix ullus (quod sciam) hac in re audacior fuit Hilarione, fortiusque dæmonum fraudes contempsit, quippe qui in solitudine sæpius intempesta nocte jam voces infantium, jam balatus ovium, jam mugitus boum, nunc planctus mulierum, nunc rugitus leonum, modo strepitus armorum, variarumque portenta vocum audiit & irrisit. Ceterum ausus aliquando has ex orco larvas explorare, Dominicæ crucis signo instructus ad lumen lunæ tugurio egreditur, soliciteque circumspiciens, ecce currum directis in se equis volantem conspicatur Hic ille IESU Nazareni nomine vocato, presso mansit vestigio, eventum rei expectans. Tum vero terrifica illa bigarum species subito terræ hiatu ante oculos absorpta est. Parturiebant montes, & natus est ridiculus mus.

Hæc diaboli vaframenta, hęc illius stratagemata sunt. Metum injicit, pavorem incutit, horrore afficit, difficultatum montes opponit, ærumnarum maria effundit, modis omnibus perterrefacere satagit. Nos, si viri sumus, si Deo fidimus, hæc omnia uno spiritu difflamus, modo illud assidue animo versetur: ego tecum sum, noli timere. Tu mihi adeo es curæ, perinde

a *Pelagius libell. 7. n. 9.*

meamus, cum præſidio Dei ſatis vallati ſimus. *a* Nimirum Angelis ſuis mandavit Deus de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. *b* Nec quiſquam Deo minus fidit, quàm qui divinam providentiam non agnoſcit. Agnoſce illam, & habebis in Deum fiduciam.

Ludovicus XII. Galliarum rex, ingentis Fiduciæ heros cum exercitu Mediolanum ibat. In itinere nuntium accepit, oppidum, quod in tranſitu erat, ab hoſte jam occupatum. Quare ſerum nimis foret, hoſpitium illic quærere. Ad hos fiducia incredibili Ludovicus: Aut ego, inquit, in tergo illorum hoſpitium accipiam, aut illi in meo. *c*

Quæ Ludovico in hoſtes, hæc Macario fiducia fuit in cacodæmones. Macarius Ægyptius à præcipiti nocte deprehenſus ſepulchretum ſubiit, ubi oſſa cadaverum in acervum fuerant aggeſta. Hic, quo ſomnum vir ſanctus haberet benigniorem, loco cervicalis cadaver unum capiti ſuppoſuit. Ægrè tulerunt dæmones tantam hominis fiduciam, & ut illum terrerent, cadaveroſis oſſibus affinxerunt voces, quibus alter alterum provocabat ad abitum. Illud præcipue cadaver, cui Macarius indormiit, articulate hoc reſpondit: Venirem, ſi poſſem, ſed incubantis premor pondere. At ſenex impavidus ſuo capite corpus

a *Franciſc. Robortel. in orat. funeb. Bononiæ dictâ.*

b *Pſal. 90. v. 11.*

c *Corozetus de dictis memorab.*

enim tollebatur è mensa, mittebatur in mare, orbes, disci, lances, paropsides, scutellæ, pocula, scyphi, chrysendeta, & omnis abacorum argentea supellex post brevem usum in aquas excutiebatur. O liberalitatem, aut potius, sit verbo venia, prodigalitatem nimis augustam, æternis dignam annalibus? Sed expectate, quæso; nondum audistis omnia. Substringite judicium, & non præproperè nimii luxus convivatorem arguite. Rex iste, quem dixi, non liberalissimus tantum atque magnificentissimus, sed & summe providus fuit. Nam in apparando aquatili hoc convivio, id ante omnia curavit, ut amplissima retia sub aquis expanderentur, quæ latenti sinu exciperent, quidquid in aquas dejiceretur. Ita non tantum nihil suppellectilis argenteæ periit, sed cum attraherentur retia, ingens piscium numerus est inventus, velut fœnus dejecti thesauri.

Sed quis iste rex tam magnificus, tam potens, tam liberalis, tam & providus? Supremus rex cæli, bonus Deus. Et videte quàm omnia exactè congruant. Jusserat Deus in Hussæi principis Jobi supellectilem & bona indicem scribi. Scriptus est iste: Jobo nati sunt septem filii & tres filiæ. Et fuit possessio ejus septem millia ovium & tria millia camelorum, quingenta quoque juga boum, & quingentæ asinæ, ac familia multa nimis. *a* Sed quorsum hic index & apographum? *b* Jam au-

Z 3 dietis,

a Iob c. 1. v. 2. & 3. b Dieses Inventaris.

ac si solum te curem: quæ pateris, mea providentia ab æterno prævidit; quantum tibi, & quamdiu patiendum sit, voluntas mea decrevit; quibus auxiliis omnia pati possis, sapientia mea constituit; ut utiliter patiaris, meus amor disposuit. Ergo timere noli: ego sum, ego ipse sum, & tecum sum. Tu mihi tantummodo fide, & quæ tui officii sunt, age, cetera omnia providentiæ meæ securissimus committe. Nulla hic fallacia, nulla rerum jactura, ubi mea in honore est providentia. Fide mihi.

§. VI.

Regem ajunt ingenti apparatu epulum navale proceribus regni dedisse. Maris portus regio huic convivio delectus, nec ullis sumptibus parsum. Omnia hilaritatem & magnificam admirationem spectabant. Ornabantur triclinia, firmabantur mensæ in ipsa aquarum instabilitate. Epulæ, epularum disci & patinæ, vinum vinique cadi & pocula; modi musici, mensarum argentei triumphi, bellaria oculorum fercula, omnia hic regia. Nec silvulæ in aquis deerant, nec hortorum & Veris honores desiderabantur. Omnium gratiarum concordiam huc commigrasse diceres. Nova hæc mira, sed illud longe mirifsimum & omnibus post sæculis memorandum; non dominorum tantum, sed & famulorum gula vino & epulis sepulta. Et quod omnibus retro annis inauditum, mare ipsum hic convivam egit, nam plus convivis omnibus perhausit. Quidquid enim

Gregorius, qui extincti fuerant, vivere demonſtrentur. *a* In jumentis longe alia ratio. Pecudes cum pereunt, totæ moriuntur. Quapropter omne pecus geminato numero reſtitutum eſt. En ampliſsimum divinæ providentiæ rete ſub aquis latenter expanſum! Quidquid perire nobis videtur, non ſane perit, ſed in abditam divinæ providentiæ ſagenam cadit cum amplo fenore reſtituendum. Nos modo fidamus Deo.

Ita Ionas excuſſus eſt in mare, ſed cetus inſtar retis excepit Ionam, ut redderet, Ita Deus cum unoquoque noſtrum quotidie agit. Si Deo fidimus, rerum noſtrarum nihil perdimus. Nam perdita, aut hic, aut loco meliore recipiemus. In hac vita ſæpiſſime monſtravit Deus, quid ſit facturus poſt hanc vitam. Amiſſa forſan eſt pecunia? ſi fidas Deo, theſauros pro ea recipies, aut hic, aut loco meliore. Amiſſa eſt valetudo? fide Deo, reddetur auctior, vives æternum.

Amiſſa omnia perdidit Ioſeph ob fratrum invidiam, ſed omnia recepit & plura. David ob Abſalonis filii rebellionem omnia amiſit; ſed hic quoque omnia, & plura recuperavit, quia cum ſuis omnibus in divinæ providentiæ rete cecidit. Hinc illud lætiſſimum carmen: Quantas oſtendiſti mihi tribulationes multas & malas, & converſus vivificaſti me, & de abyſſis terræ iterum reduxiſti me. *b*

Amiſſa

a *En luculentum reviviſcendi teſtimonium.*
b *Pſa. 70. v. 20.*

dietis, qua ratione omnia illa in mare præcipitata. Igitur Jobi opulentia ad incitas hoc modo redacta est. Adfuit Deus, vastavit, demolitus, mactavit, depopulatus est omnia. Ventus liberos, ignis partem pecoris, hostis cetera rapuit. Iob ipse in fimetum è solio ejectus est. O prodigalitas incredibilis! Itane, mi Deus, amicos tuos, itane illorum bona dissipas & prodigis? Nolite pavere, ait Dominus, & expectate finem: Jobo nil penitus peribit, nam ego amplissima providentiæ meæ retia expandi. Hæc ubi attrahentur, omnia cum ingenti fœnore redibunt. Dominus autem benedixit novissimis Iob magis quàm principio ejus. a

Audite denuo indicem bonorum Iob. Et facta sunt ei quatuordecim millia ovium (pro septem millibus) & sex millia camelorum (pro tribus) & mille juga boum (pro quingentis) & mille asinæ, cum antea quingentas solum habuerit: geminato fœnore omnia redierunt. Imo & liberi sunt redditi. Nam iterum fuerunt ei septem filii & tres filiæ. b Sed, quæso, cur Deus omnem pecoris numerum duplicatum reddidit, tantum in liberis dandis contractior, non viginti, sed decem liberos concessit? Imo vero viginti liberos Iob habuit. Nam priores decem, quorum animus immortalis, in Abrahæ sinu servabantur patri illuc descensuro, & alii, sed decem solum sunt additi, ut & hi, ait Gre-

a *Iob c.42.v.12.*
b *Eod.c.v.13.*

scilicet, quæ divinæ providentiæ omnia, quam integerrime & summa fiducia docet esse committenda. Audiat orbis universus, cum Siracide proclamo: Scitote, quia nullus speravit in Domino, & confusus est. *a*

a *Eccli. c. 2. v. 11.*

ACTIONES
FIDUCIÆ IN DEUM.

1. Veræ in Deum fiduciæ est, in rebus omnibus, præsertim adversis, non sollicitum esse, dubitatione non æstuare, non angi, non sese affligere, non animis pendere ac discruciari, sed hoc uno fundamento erectum stare: Deus & potest & vult juvare. Et fidelis & omnipotens est, qui suos nunquam deserit: suis enim semper præsens est, & auxiliari semper paratus est, ut omnia suorum ad finem optimum dirigantur. Nemo unquam speravit in Domino frustra.

2. Vera fiducia divinum illud promissum, EGO TECUM SUM, EGO TECUM ERO, sibi altissime gerit impressum. Sic enim Isaias loquitur: Noli timere, quia redemi te. Cum transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: Cum ambulaveris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te. *a* Sic fuit cum Noëmo in Arca, sic fuit cum Daniele in leonum fovea: sic fuit cum Iosepho in carcere & cisterna: sic fuit cum

a *Isa. c. 43. v. 1. & 2.*

Amissa fama? Fide Deo, non est fama perdita, sed in verriculum divinæ providentiæ delapsa. Immortali gloria circumflues. Quidquid denique amissum conqueraris, si Deo fidas, non est amissum, sed in providentiæ divinæ fundam conjectum. Reddentur omnia cum ingenti fenore, modo tu noris Deo fidere. Benedicet Deus novissimis tuis magis quàm principio, recipies universa. Non igitur expavesce, nec vanissimis lamentis te confice. Frustra & in perniciem tuam conquereris, doles & angeris frustra; superfluo luctu inania hæc deploras, quæ longè auctiora, si Deo fidas, ad te redibunt. Nunc dum vivimus, medio in mari sumus & fluctuamus; ejiciuntur nostra in fluctus, nos ipsi denique ejiciemur. Quantas nobis ostendit Deus tribulationes multas & malas? Sed confidite: conversus vivificabit nos, & de abyssis terræ iterum reducet nos.

Firmemus animum in tam lætas & planè ridiculas rerum jacturas: omnia in aquas excutienda sunt: opes, valetudo, honores, vita ipsa, & quicquid in vita cari aut pretiosi est; mare hoc glutit omnia. Nos si sapimus, & extensum divinæ providentiæ rete cogitamus, ridebimus ad hos jactus, & ore hilari dicemus: Dejiciantur ista, pereant, mergantur: nihil perit, nihil submergitur iis, qui fiduciam habent in Domino. Qui confidunt in Domino, intelligent veritatem. *a* Hanc scilicet,

a *Sap. c.3. v.9.*

nebras. *a* Fallere nequit Domini promissio: Dimittite, & dimittemini. *b*

6. Qui vero pecunias in egenos tribuit, etiamsi liberalissimus sit, non tamen ideo victum sibi defuturum unquam diffidit: imò semper robustius sperat, tantò se fore ditiorem, quanto pauperes eum senserint liberaliorem. Hoc enim Deus in more positum nunquam habuit, ut pateretur se vinci beneficiis.

7. Qui Deo in omnibus vere fidit, ita loqui consuevit: Quidquid in re sit, spem atque fiduciam mihi nullus hominum, diabolorum nullus eripiet. Etiamsi Deus occiderit me, in ipso tamen sperabo. *c* De futuris nil angor, *Deus providebit*. Quamvis adversa sint omnia, minentur omnia ruinam, *Deus providebit*. Quod præsens est, momentaneum est; futura licet terribilia sint, me tamen non terrent, *Deus providebit*. Porrò mea in aquas dejici non tantum patiar, sed ea ipse dejiciam, quia certissimus sum, omnia quæ mihi vel hostis ademerit, vel mea manus in egenos sparserit, à divinæ providentiæ reti excipienda. Redibunt ad me omnia, & auctiora. Scio sane, scio, quia nullus speravit in Domino, & confusus est.

a *Tob. c.* 4. *v.* 11.
b *Luc. c.* 6. *v.* 37.
c *Iob. c.* 13. *v.* 18.

CA-

cum tribus Hebræis juvenibus in fornace Babylonica: Novit Dominus pios de tentatione eripere. *a*.

3. Qui veræ fiduciæ est, eo semper animo precatur, ut nihil dubitet suas preces, si quidem justa petat, certo exaudiendas. Nam instar oraculi habet illud à Chrysostomo dictum: si cum hoc studio mentis accesseris, & dixeris: Nisi accepero, non recedam, prorsus accipies: si modò talia postulaveris, quæ & illum, qui rogatur, dare deceat, & accipere tibi, qui precaris, expediat *b*.

4. Qui cupit habere veram in Deum fiduciam, is curet ante omnia, ut habeat conscientiam peccatis gravioribus non contaminatam. Res certa divino testimonio. Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus, inquit Joannes, accipiemus ab eo. *c* Susanna tanto fidentior, quanto innocentior.

5. Magnæ in Deum fiduciæ luculentum indicium est, injurias quascumque, seu graviores illas, seu minutulas & leviores, exporrecto animo condonare; insuper auctarii loco, precationes pro iis, qui injurias intulerunt, adjicere. Optimè dixit Tobias: Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna (præsertim hæc spiritualis) ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.

a 2. *Pet. c. 2. v. 9.*
b *Chrys. hom. 14. in Matt.*
c 1. *Ioan. c. 5. v. 21.*

lum anno & aliquot mensibus terræ relictam. Parum hoc vero simile. Alii censent Virginem ad annum alterum Claudii Imperatoris pervenisse, qui à Domini morte fuit undecimus. Neque hos sequimur. Invaluit plurimorum sententia, Virginem obiisse, cum annum ageret sexagesimum tertium. Hanc Turrianus opinionem vulgi nominat. Non contradicimus; nec tamen placet vulgum hic ducem agnoscere. Vtcunque constat, Virginem matrem, cum filius in cruce moreretur, annum egisse quadragesimum octavum. Nam cum inter paleas in specu Bethlehemitica Christum orbi pareret, annum egerat decimum quintum. At Christus ætatis anno trigesimo quarto inchoato in crucem actus est. Inde certiore plurium consensu *a* asserimus, divinam hanc matrem ad annum septuagesimum secundum ætate progressam, eaque ratione viginti quatuor annis filio superstitem vixisse. Ita Epiphanius, Cedrenus, Baronius, ita alii. *b*

Atque hinc liquet, quàm patiens fuerit cælestis Virginis Perseverantia, quæ septuaginta duos annos in tantis & filii & suis ærumnis ad beatissimum finem perduxit. Hoc quidem tempore, quo inter homines erat, sæpius in cælo & cum Angelis quam cum hominibus agebat; omne reli-

a *Franc. Suar. tom.2. in part.3. D. Thomæ disp. 21. sect. 1.*

b *Baron. tom. 1. An. 48. Delrius in Paneg. de Assumpt. B.V.*

CAPUT XV.

Ròſa è Chalybe,

ſeu,

Perſeverantia.

§. I.

FERREA & chalybea eſt hæc Roſa, qua deſignamus PERSEVERANTIAM virtutum omnium coronam. Alii flores hiemem oderunt & abdunt ſe; non caput, non brachia, non pedes efferunt. Stat hæc Roſa æſtatis & hiemis patiens; non ut ficus tegitur, non ut vitis, operitur, non ut amaracus, aut libanotis *a* coronaria transfertur. Roſa hæc nivem fert & ſolem, inter æſtatis blanditias & injurias hiemis perdurat.

Virgo beatiſſima vere roſa, verè florum Regina, in proſperis & adverſis perſeverantiſſima: ſtetit ad conciones, ſtetit ad crucem filii: adfuit miracula patranti, adfuit & in patibulo expiranti: æſtate perſtans & hieme, inter luctus & gaudiorum vices, admirabilis perſeverantiæ exemplum.

Ut autem divinæ matris perſeverantiam ſublimem penitius capiamus, quot annos extra cælum egerit, indagemus. De hujus Virginis ætate lis varia. Fuerunt, qui dicerent, Virginem poſt filii abitum, uno ſolum

a Roßmarin.

Esto, inquit, fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. *a*

Tres ajunt esse gradus Perseverantiæ. Primus est, Velle ac cupere Perseverare. Virtutis cultor seipsum extimulans; Cur, inquit, tam stultus sim, ut cum cœperim spiritu, consummem carne? Nolo esse arundo ventis agitata; nolo mutari cum luna. Progrediamur. Alter est, Firmiter velle, quod recte cœptum est, seseque cunctis obstaculis acriter opponere. Perseverantiæ cupidus cum Paulo proclamat: Omnia possum in eo, qui me confortat. *b* Pergamus, ut ei placeamus, cui nos probavimus. Tertius est, Cum gaudio perdurare ad finem. Fatigationem quies, laborem sequitur merces. Sic igitur curramus, inquit, ut comprehendamus.

Augustinus seipsum ad Perseverantiam cohortatus: Tu, inquit, non poteris quod isti & istæ? An vero isti & istæ in semetipsis possunt, & non in Domino Deo suo? Quid in te stas, & non stas? Projice te in eum, noli metuere, non te subtrahet, ut cadas. Projice te securus, excipiet te, & sanabit te. *c* Hoc sibi sæpius quivis occinat: Tu non poteris, quod isti & istæ? Nihil ad constantem rerum asperarum tolerantiam efficacius, quàm cogitare eadem multos fortibus animis fuisse perpessos. Pudet enim generosum spiritum non posse unum, quod potuere innumerabiles. Quæ cogi-

a *Apoc. c.* 2. *v.* 10.
b *Philip. c.* 4. *v.* 13.
c *Aug. l.* 8. *Confess. c.* 11. *propius finem.*

reliquum divinæ Matris *vivere* tranquillum potius *mori* nominemus, quam vivere; in terra hærebat corpore, orbes cæleſtes & Angelorum ordines peragrabat animo: cupiebat emori, & eſſe cum filio; ſuis tamen deſideriis totius Eccleſiæ bonum præferebat, ſuam divinæ voluntati perfectiſsime ſubjiciebat. Fluebant ex oculis lacrimarum gemmulæ, ex imo pectore ſuſpiria & gemitus erumpebant, ſed dulces gemitus, mellita ſuſpiria, quæ Perſeverantia provocabat, quæ amor edulcabat.

Perſeverantia Thomæ Aquinati virtus eſt, per quam homo in operibus honeſtis perſiſtit. *c* Conſtantiam porrò & Perſeverantiam ſic ait differre. Perſeverantia docet hominem bonis actibus inhærere, contra omnes difficultates ex actuum diuturnitate provenientes: at vero Conſtantia munit hominem adverſus difficultates è quibuſcunque aliis impedimentis emergentes. Hinc Perſeverantia principalior pars Fortitudinis eſt, quam Conſtantia. Adeoque illa demum vera eſt Perſeverantia, quæ continuum perfectionis ſtudium, & indefeſſam virtutis exercitationem ad ſupremum uſque halitum conſervat.

Veritatis oraculum eſt: Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit. *b* Ad hanc Perſeverantiam ſuaviſsime invitat, qui perſeverantiæ præmium monſtrans: Eſto,

a *S. Thom.* 2 2. *quæſt.* 137. *art.* 1. *concluſ.*
b *Matth. c.* 24. *v.* 13.

longe chariſſimus. Venit ergo adoleſcens oraturus Ephilaten ut parcius patris criminibus inſiſteret. Perſuaſiſſet hoc utique vel mutus ſola ſatis loquente forma, niſi ſe, qui rogabatur, virum geſſiſſet. Nam Ephilates accedentem ad ſe Democharem neque промociter repellere, neque ſupplicem ſuis genibus advolutum intuere ſuſtinuit. Sed, ut ſibi conſtaret, operto capite gemens paſſus eſt expromi preces. Nihilominus cœpti perſeverans Demoſtratum ſincera fide accuſatum damnavit. Victoriam neſcio laude an tormento majore partam, quoniam prius quam ſontem oppreſſit, ſeipſum Ephilates vicit. *a* Et tu homo inconſtantiſſime, non poteris quod iſti & iſtæ! num etiam puerorum ac puellarum Perſeverantia vis ſuperari?

Hebræi adoleſcentes duo in Mauritania Tingitana educati, Luſitano mercatori, ob æs alienum nexi, à patruo ſunt dati. Eam ob cauſſam Mazagani (urbs eſt Luſitanorum in Africa) attinebantur. Horum alteri nocturno viſu ſenex ore cultuque venerandus perſuadet, ut exuta ſuperſtitione Iudaica Chriſtum induat, & Petri nomen aſſumat. Experrectus adoleſcens ſocio narrat ſomnium, & monſtrat ſalutis viam. Iamque idem utrique conſilium erat: hoc unum metuebant, ſi fugerent, ne creditorem jure ſuo fraudarent. Igitur differunt & celant, dum illi à patruo ſatisfactum. Iam liberati, abeunt urbe, cum cognato. In via animo votoque Chriſtia-

A a nos

a *Valer. ibid. inter extern.*

cogitatio non in laboribus ſolum, qui difficiles, ſed in doloribus etiam & cruciatibus, qui miſerrimi videntur, in ipſa demum morte profuerit. Tu ergo durare non poſſis, cum cernas tot alios conſtantiſſime duraviſſe? vel idololatras intuere.

§. II.

Q. Fabius Maximus laudatiſſimæ in bello gerendo Perſeverantiæ fuit. Cum enim Romanorum Imperium Cannenſi prælio fractum vix ſufficere ad exercitus reſtaurandos videretur, Fabius fruſtrari & eludere Pœnorum vires, quam cum iis acie tota confligere, longè conducibilius exiſtimavit. Idcirco pluribus Hannibalis comminationibus irritatus, ſpe quoque bene gerendæ rei oblata, nunquam tamen à conſilii ſalubritate receſſit, ne parvi quidem certaminis diſcrimine. Et ita, quod difficillimum eſt, ira & ſpe ubique ſuperior apparuit. Ergo ut Scipio pugnando, ita hic non dimicando Romam ſervavit: alter enim celeritate ſua Carthaginem oppreſſit, alter cunctatione ita egit, ne Roma obrui poſſet à Carthagine. a Et tu homo Luna, non poteris quod iſti?

Non minus ſingulare Perſeverantiæ ſpecimen dedit Ephilates vir efficacis facundiæ. Hic Athenis juſſus eſt publicè accuſare, & inter ceteros deferre nomen Demoſtrati, cujus filius Demochares excellentis formæ adoleſcens fuit, Ephilati longe

a *Valer. l. 3. c. 8. de utroque.*

cit. Nam animosius adolescens, & cœpti tenacissimus, sermonem & spem omnem præscindens: Si me, inquit, diligeres, pater, gauderes haud dubiè filii bono, nec differres agnita veritate in meam ire sententiam, qua una re nihil tibi nec utilius foret, nec gloriosius. Ego quidem ad consilium adjiciam & exemplum: hoc si feceris, agnoscam parentem meum & amorem tuum: tu vero quibuscunque in rebus habebis filium non repugnantem. Sin aliud velle pertendas, majorem habeo patrem Deum, cui magis obtemperandum est, quam hominibus. Ita libere dico, me omnibus modis cupere Christianum esse. Tam præclarum nomen aut aqua promerebor, aut sanguine; ut scias esse vile corpus iis, qui gloriam animæ quærunt.

His auditis pater, irritus consilii mœrensque, neque enim turbidus animus vera dijudicat, cum Maurorum equitatu discessit. Iuvenis admirandæ Perseverantiæ dato specimine, à Lusitanis intra mœnia receptus est.[a] Et tu non poteris quod isti & istæ, homo Euripe?

a *Bencius in Annalib. An.* 1588. *in Provinc. Lusitan. Olisipon.*

§. III.

Sed sequior etiam sexus, & Virgines in hanc Perseverantiæ laudem veniunt. Puella Hebræa in templum invitata à femina Christiana curiosè circumspicit, diversa interrogat aras omnes circuit, nec tamen

nos se profitentur, & redituros unde discesserant. Proinde ille aut abeat solus, aut addat se ipsis comitem, parentis loco futurus. Hæc illos simulare, initio censet patruus. At ubi videt, rem agi serio, promissis onerat, terret minis, ut injectam mentem à nescio quo excutiat: obstructis adolescentum auribus, postremo in lacrimas & in preces itum. Sed frustra & hoc. Sic ambo in urbem revertuntur, deserto patruo. Alter paucis post diebus Olisiponem navigat, ad Cathecumenorum ædes, manet alter in Africa, sed morbo implicitus, ut illustrior esset ipsius Perseverantia. Nam adolescentis pater & patruus homines pecuniosi, & atroces ira, quendam Maurorum ducem præmiis expugnant, ut equitum turmam Mazaganum ducat, se fore comites. Ducuntur, sed obviam eunt in armis Lusitani, & utrinque stant acies ad prælium instructæ. Maurus impetrato colloquio, non se pugnatum eo die venisse affirmat, sed tantummodo rogatum, ut Hebræo patri filium videre liceat & alloqui. Permissum; prius tamen obsidibus acceptis. Hic pater omnibus quibus poterat & artibus & machinis pugnabat. Sed frustra fuerunt & artes & machinæ; filius discessit victor. Licet enim grandævus pater, augendæ miserationi, Deum hominesque contestans questus ac ploratus diu duxerit, barbam sibi ac crines vulserit, vestem etiam gentis ritu consciderit, nec quidquam omiserit intentatum, nihil tamen profe-

cit.

quatuordecim annorum Musis dabat operam. Huic quidam oculum excussit pugno. Parentes nil magis scire cupiebant, quam facti auctorem. Sed adolescens nec minis ullis, nec promissis adduci potuit, ut nomen proderet lædentis, adeo nullum vindictæ, nec igniculum quidem spiraverat. Nec diu merces abfuit. Paucis post diebus gravi correptus est morbo, quem eo tulit animo vultuque, ut nunquam ingemiscere, nunquam esse tristior sit visus. Cumque morbus vires sumeret, die quodam repentina lux in cubiculum se infudit, eorumque qui aderant, oculos præstrinxit, simul adolescens æger loquendi potestatem amisit. Ita tres ipsos dies sensu motuque caruit: iis elapsis quasi excitus somno, & clara voce iterans hæc verba: Expectate, inquit, jam eo. Verè abiit ab humanis & fluxis, ad immortalia & beata gaudia, siquidem cum magna liquidæ voluptatis significatione decessit. *a*

Et tu ventosi ingenii homo non poteris quod isti & istæ? Tu sæpius immortalem spiras vindictam, hac una Perseverantia clarus, quod ad dandam lædenti veniam es inflexibilis & obstinatus. At longe satius est, hic esse variabilem, quam Perseverantia tam improba constantem. Sed dicta confirmo.

Calatajeronæ in Sicilia filius erat unigenitus, sine quo mater vitam omnem injucundam putabat & acerbam. Filius ei omnia erat. Sed hic ipse ab insidiatoribus inimi-

a *Franc. Bencius ad annum* 1591.

præcelsum Eucharistiæ pegma, quamvis monstratum, videt. Miratur, & caussam quærit, cur res tanta, quanta dicebatur, oculos effugeret. Subjecit Christiana (indubiè Dei monitu) grande hoc arcanum, & rem maxime sacram esse, proinde oculos, qui Christi luce perfusi non sint, aspectu ejus arceri. Ex eo tempore Hebræa Christianæ religionis studio exarsit, & clam matre Orationem Dominicam, & Angeli salutationem didicit. Ceterum ea suscipiendi baptismi cura flagrabat, ut domo profugerit, sed incautius quam ut posset fallere. Nam mater illam assecuta, verberibus affectam inclusit domi, fugam iterum tentantem, durius coërcuit. Sed urebat interior Deus. Itaque tertius conatus fuit prosperior, quo ad oppidi sacerdotem pervolavit, & ut aqua salutari ablueretur, magnopere petiit. Perseverantiam illius firmavit sacerdos, & quia divinum hic instinctum sensit, virginem illam in illustrissimæ feminæ Cracoviensis Palatini conjugis fidē & manum tradidit. Apud hanc commode instructa, cœptorum perseverantissima (quod in hac gente rarum) Christo renata est. a En homo volubilis & inconstans, pueri & puellæ Perseverantiam nobis præeunt: Tu non poteris quod isti & istæ?

Sed audiant, qui unicam norunt Perseverantiam in venia, cum læsi sunt, neganda. Caravaci in agro Toletano adolescens qua-

a *Idem in Annal. an. 1590. in Provinc. Polonica.*

rantiam. Et tu homo verſatilis & vage, pila ſparſiva & luſoria, tu non poteris quod iſti & iſtæ ?

§. IV.

Iure merito priori matri vere heroidi, & hanc jungemus, quæ in Catacenſi urbe, Provinciæ Neapolitanæ haud inferioris virtutis ſpecimen dedit. Filius ejus quatuor vulneribus confoſſus, ſemianimis in maternam domum relatus, in conſpectu matris expiravit. Filii necem tam forti ac conſtanti animo tulit mater, ut victo gemitu funus proſecuta, poſtridie ſacra myſteria ſuſceperit in templo, miſeritque, qui nuntiarent parricidis, ſe filii cædem doloremque ſuum Chriſti cauſa, jam illis condonaſſe. Hæc profecto heroica ſunt & admirandæ Conſtantiæ nobiliſſima prototypa. Quin imitamur, & viam nobis ſternimus ad ſupremam in mortem Perſeverantiam. Præire potuerunt iſti & iſtæ, nos ſequi non poſſimus?

Nec deſunt in alio virtutis genere illuſtria Conſtantiæ paradigmata, inter barbaras etiam & incultas gentes ſpectanda.

In Mexico vir impudens conſtantis pudicitiæ feminam aggreſſus, omnem movit lapidem, ut eam ad obſequium ſui pertraheret. Pudicum autem animum nec minis nec muneribus expugnare potuit. Sed laſciviæ morbus nil intentatum, nil relinquit inauſum. Flagitii opportunitatem

inimicis misere confossus est. Exanime corpus recenti cruore oblitum, vulneribus deformatum, in maternas ædes illatum est. Spectaculum sane atrox & luctuosum, quod lacrimas non modo ei quæ genuit, sed ipsis etiam barbaris extorserit. Mater tamen aspectu diro perculsa, non immodicis angoribus, nullis se dedit ejulatibus, nec inutiles feminarum plangores ac lamentationes imitata, sexum & naturam fortiter vicit. Nam ultionis genus exactissimum esse censuit, injurias beneficiis remunerari. Sic animo constituta (quod in matre obstupescendum) non judicum subsellia imploravit, nec auctorem facinoris conquiri voluit, unum omnium judicem æquissimum accessit, qui vindictam injuriosorum sibi reservavit; non quidem ut auctorem cædis ad pœnam suppliciumque deposceret, sed ut impunitatem ei precaretur & veniam, quod certe fecit animo ad incredibilem Perseverantiam conformato. Nam & templum adiit, vitæque noxis pœnitentia deletis Dominicum corpus accepit. Et quoniam semel in Christum liberalis esse cœperat, viribus quoque ab eo est aucta majoribus, ut quàm maximos ad virtutem progressus fecerit. Ita quæ antea non frequentissime Sacramentis animũ expiaverat, deinceps perfrequenter id medicinæ genus usurparit. *a*

Adeo multum facit vel unicus generosior actus ad exactam in virtute Perseverantiam

a *Nicolaus Orlandinus ad annum* 1584.

ſtore? a Quas pugnas excipimus? quæ conſerimus prælia ?

Sed addo miram in eodem genere Perſeverantiam virginis. Precibus eam & muneribus corrumpere cupiebat Mexicanus adoleſcens. Cum fruſtra eſſent omnia, vim & una fraudem cenſuit adhibendam. Nocte quadam cum abeſſe ſciret virginis parentes, tranſmiſſo pariete januiſque effractis penetravit ſe in conclave, ubi erat virgo. Sed erat ea ſibi præſentiſsima. Etenim conſtanti animo millies ſe mori malle, quàm pudorem amittere, non cunctanter profeſſa eſt. At juvenis impotens ſui ac ferox gladium ſtringit, vel ſic ſua vota extorſurus. Fruſtra. Nec orationem mutat pudica, nec mentem. Ille tàm amore quàm ira incenſus, os pugnis cædit, & vultus virgineos cruentat. Tum virgo poſitis humi genibus Dei matrem pudicitiæ præſidem, quanto poteſt niſu, inclamat. Sic infeſtus pudicitiæ latro, ſeu fatigatione, an timore accurrentium abſterritus, ſine præda diſceſsit. Et tu homo ignave non poſsis quod iſti & iſtæ ? Recenſe vulnera, ediſſere conflictus pro caſtitate initos, monſtra, oro experimẽtum, tuæ Perſeverantiæ. Ergò iſti & iſtæ cælum rapient, & nos inter carnem & ſanguinem volutati raptabimur in tenebras ?

Hic non omiſerim, quod priori ſatis affine. Nec enim laude ſua fraudanda eſt virgo altera ejuſdem gentis. Hæc amore

a *Notum illud Lucretii :*
Eſt mihi qui ſaliat caſto de pectore torrens
Sanguini[redacted]

virg

diu quæsivit. Reperit demum in loco ab arbitris remoto feminam quam deperibat. Hic ei quam blandissime flagitium suadere, abnuentem hortari, reluctanti vim & minas intentare. Apprehensis denique capillis restitantem humi raptare, pugnis cædere, pedibus conculcare ac proterere. Ubi nihil, quod sui voti erat, impetravit, feminam arbori alligatam verberibus crudeliter accepit. Ad extremum cum furor lascivientis cresceret, educto è vagina gladio præsentem mortem atrociter minatus est. At illa invicto semper animo, & decreti sui perseverantissima: Malo, inquit, corporis vitam per quoslibet cruciatus prodigere, quàm ereptum pudicitiæ florem cum sempiterno dedecore deplorare. Aude in me, quod potes, morti paratam habes: animus tuo vulnere non cadet. Erat quo vesana & nefaria hominis audacia posset progredi; sed quo progrederetur muliebris constantia, non erat. Tempori Deus adfuit, & aliorum interventu vires suas cogitatum scelus perdidit. *a*

O Christiani, vos non potestis quod isti & istæ? Hi homines Chrisiiana sacra vix primoribus labris gustarunt, & tantos constantiæ spiritus gerunt! mors illis in levi est, charior pudicitia quàm vita. Vbi nostra Perseverantiæ specimina? quid armorum gerimus castimoniæ tuendæ? Quis sanguinis torrens nostro salit de pectore?

a *Annal. Nicolai Orland. An.* 1585.

ut nec precibus, nec promiſſis, nec minis, ſed neque verberibus ad opus adigi potuerit : poſt minas & verbera hoc etiam in hominem tentare placuit,omnis ei detractus eſt cibus.Sed pia cogitatio ſic animum occupavit, ut omnem corporis injuriam in levi haberet, malletque eſurire ac verberari, quàm dies feſtos minus religioſe venerari. Pluribus diebus hoc tenore tranſactis, ubi viderunt domeſtici nihil agi, conſtantiam, quam ipſi amentiam vocabant,ulterius laceſſere neglexerunt. Hic illud meum repeto:Tu non poteris,homo mobiliſsime,quod iſti & iſtę? Incaſſum, ait Gregorius, bonum agitur,ſi ante terminum vitæ deſeratur; quia & fruſtra velociter currit, qui prius, quàm ad metas veniat, deficit. Hinc electis ſuis Veritas dicit : Vos eſtis,qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. Hinc Ioſeph, qui inter fratres uſque, in finem juſtus perſeveraſſe deſcribitur, ſolus talarem tunicam habuiſſe perhibetur. Nam quid eſt talaris tunica, niſi actio conſummata? Bene igitur cœpta cunctis diebus agenda ſunt, ut cum malum agendo repellitur, ipſa boni victoria conſtantiæ manu teneatur. *a* Cor fruſtra ~~ad cælum~~ erigit, qui non erectum ~~ſta~~bilit.

b *Gregor. l.* 1. *Mor. cap.* 20. *& ultim. mihi pag.* ~~320.~~

Inſu-

virginitatis & magno cęli desiderio tenebatur. Enimvero eam sibi sponsam ambitiose cupiebat adolescens. Cumq; his precibus vix obsisti posset, quatuor sibi dies ad deliberandum virgo petiit. Hoc omne tempus & precibus & jejuniis divinæ voluntati explorandæ consumpsit. Die quarto cum Angelorum pane pridianam famem solata fuisset, animum conditori reddidit ad cælestes migratura nuptias. *a* Hoc ubi auditum fuerit, renovatum, puto, videbitur Petronillæ vetus exemplum.

Et quia hic omnia quæ dissertatione nostra complectimur, ad Virginis beatissimæ cultum referimus, & quantum alii exemplo illius ad virtutem profecerint, docemus; Constantia illa silentio non involvenda, quæ Virginis æternæ festos dies vel extrema fame coluit.

Fuit in Anglia anno millesimo quingentesimo nonagesimo vir pius & simplex, cui Gęorgio nomen. Hic annis compluribus in obsequio latentium Catholicorum duravit. Assidua demum opera sua est proditus. Mulctæ loco in pistrinum detrusus, cum labore atq; inedia pugnare habuit: Molam trusatilem circumagebat quotidie impiger, velut damnatus longi, Sisyphus laboris. *b* Nec ferias ambiebat ullas, nisi Dominico die publicum opus ex se quievisset. Illud tamen admirabili Perseverantia tenuit; omnes dies beatissimæ Virginis Mariæ sacros ita coluit, ut nec

a *Annales Francisci Bencii Anno* 1591.
b *Horat. l. 2. Carm. ode* 14.

vas, tentationis vento miserrime jactari. Immobilis sibi videbatur David, cum succlamaret: Ego dixi in abundantia mea, non movebor in æternum. *a* Vix verbum ore abiit, mox subjecit: Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. *b* Videat ergo, qui stat, ne cadat. Stetit pulcherrimus Angelorum, steterunt cum eo innumeri pænè Angeli, sed ceciderunt, non horribili tantum, sed irrevocabili casu. Stetit Tertullianus, stetit Origenes, summis ingeniis viri, sed ceciderunt. Stetit Saul, Salomon stetit. Principium in iis laudabile fuit, Perseverantia defuit. Ponamus, mi homo, te Dei servum esse, ponamus esse Angelum; servi deficiunt, Angeli cadunt. Ecce, inquit Iob, qui serviunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit pravitatem. *c*

Enimvero non tantum insulæ sunt, quas fugitivas appellamus: sunt etiam quas saltantes aut saltatorias nominant, quæ ad motus insistentium aut saltus & moventur & saltant, solo pedum concussu agitatæ. Huc origo fabulæ, esse alicubi terram, quæ cantu ac fidium dulcedine moveatur. Tales nos sumus, quos ubi mali genii aut socii mali, testudine sua citharave pellexerint, mox in motus saltusque inconditos effundimur. Sanctè proponimus, caste incipimus, aliquamdiu persistimus, paulla-

a *Psal.* 29. *v.* 7.
b *Ibid.*
c *Iob c.* 4. *v.* 18.

§. V.

Insulam narrant *a* inventam in mari prorsus admirabilem. Hiberni ad eam naves appellere nitebantur. Cum verò nautæ exscensum in terram facere molirentur, insula velut impatiens tangi recessit & aufugit. Sæpius idem tentatum, eodem semper modo fugitiva terra in alium sese locum recepit. Quid aliud, obsecro, cor nostrum, quàm fugax insula, quæ cogitationibus inquietissimis huc illuc impellitur. Quod Siracides observans: Sicut parturientis, inquit, cor tuum phantasias patitur, nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio: ne dederis in illis cor tuum. *b*

Ergo domum tuam, quod Veritas monet, supra petram ædifica, ut etiamsi descenderit pluvia, & venerint flumina, & flaverint venti, & irruerint in domum tuam, non cadet. Quod si ædificaveris domum tuam super arenam, descendet pluvia, & venient flumina, & flabunt venti, & irruent in domum tuam, & cadet, & erit ruina illius magna. *c* Quid autem miri est, nubes aqua vacuas, arundines vento plenas variè agitari? quid novi est, homines modicæ virtutis, exiguæ stabilitatis concuti? Mirum est, sed planè non novum, Davides, Petros, Salomones, terras ut videbantur solidas, velut, insulas fugitivas,

a *Gyraldus Cambrensis l. de Topographia Hiberniæ. Zacharias Lilius in Breviario suo, de situ orbis.*

b *Eccli. c. 36. v. 4.*

c *Matth. c. 7. v. 24. & seqq.*

mo quem cernitis, castitatis amans, nec laboris fugitans, precum asiduus, eleemosynæ largus, in seipsum rigidus, super nivem dealbatus: paullatim ista evanuerunt: jam laborem fugit, castimoniam non ut ante colit, raro stipem, raro preces fundit. Candida nix fuit, jam lutum est. Adeo rara inter homines Perseverantia est. Nimirum spiritus immundus exit quidem ab homine, sed sæpisime in eandem, qua exierat, domum revertitur, fiuntque novisima hominis illius pejora prioribus. Ejecit hic homo diabolos, sed eosdem cum fænore admisit: nam pro uno, quem expulerat, nequiores septem recepit. *a* Nimirum impius facit opus instabile. *b* Inconstans mente, quod Græci dicunt, aut cæcus aut surdus est. Jam incipit. jam fundamenta jacit, jam superstruit, sed manus ultima deest; nunquam finit.

Verbum vetus est: Cantherius *c* in porta. Hoc inde natum. Sulpitius Galba Provinciam exiturus Cantherium adhibuit, qui cum ad ipsam portam cecidisset: Rideo, inquit Galba, te jam lassum, ô Cantheri, & cum iter vixdum bene ingressus, sub ipsa porta concidis. Heu quot fesi sumus Cantherii! viam virtutis vix ingredimur, & mox fatigati non subsistimus tantum sed corruimus, desperato Perseverantiæ præmio. Neque credendum tantam esse viæ difficulta-

a *Matth.c.12. v.45.* b *Prov.c. 11.v.18.*
c *Equus mansuetior.*

paullatim intepescimus, proposita omittimus, decreta rescindimus, cœpta invertimus, consueta negligimus; ita cadimus, denique jacemus. Priora omnia, antiqua omnia, imo sæpe pejora. Quis, quæso, hanc insulam, ad hos saltus tam inconditos movit? Fidium modulatio, seu voluptatis titillatio. Cum accedit negligens sui custodia, actum est de Perseverantia.

Sæpe nivem imitamur, candidissimi sumus. Hebræus rex David seipsum pœnitentiæ thermis solatus: Lavabis me, inquit, & super nivem dealbabor. *a* Earum virium pœnitentiæ fons est; Lavamur, nivei simus, imo super nivem dealbamur, animum induimus candidissimum. Sed tamdiu candida est nix ista, quamdiu recens est. Hoc hiems nobis ostendit in urbibus. Qua nocte nix cælo defluit, eò mane candidissimæ sunt civitatis viæ, omnia compita vestit albedo, sed hiberna, & ideo non diuturna. Nam expecta sis ad vesperam, & matutinam albedinem quæres, sed non invenies. Nix in lutum abiit. Nam dominum & jumentorum pedibus toties calcata, & niteum colorem perdidit, & in lutulentas sordes diffluxit. Videte mihi hominem pœnitentiæ thermis ablutum: niveus est totus, quantus est; ô amænam, & divinis oculis gratissimam nivem! Sed heu, vix dies unus alterque abeunt, & jam lutum est nix ista, sordes & atrorem contraxit. Pius erat hic homo

a *Psal. 50. v. 9.*

batur relictum. Inveniunt demum incubantem marsupio canem, sed præ fame vix spirantem. Hic ubi herum ac famulum agnovit, à marsupio se removit, blanditias facturus hero. Sed miserum animal letali fame jam exhaustum, uno eodemque tempore & custodiâ & vitâ excessit. En Perseverantiæ doctorem canem! vel saltem ab hoc magistro, si aliter nolimus, Perseverantiam discamus.

Thesaurus nobis commissus est, quem Deus corpore velut vili crumenâ clausum tradidit servandum. Hunc non fideliter solùm, sed & perseveranter custodire convenit. Nec priùs ab eo tollenda est custodia, quàm ponenda vita. Dominicum imperium sic jubet: *a* Esto fidelis usque ad mortem. In Salomone Regum fasti prædicant: Ædificavit Salomon domum, & consummavit eam. *b* Tametsi annos quatuordecim universum Salomonis ædificium tenuerit, nihilominus consummavit eam, quam inchoaverat structuram. Sic & Paulus cursum, quem cœperat, consummavit; fidem, quam dederat, servavit. Non coronabitur, nisi qui legitimè certavit. *c* Legitimè certare, illud est, certando non deficere. Ei demum victoria debetur, cui licet cum Paulo & Isaiâ proclamare: Cursum consummavi, fidem servavi, retrorsum non abii. Quem locum mandato Ducis sortitus sum,

a *Loco suprà laudato.*
b 3. *Reg. c.* 6. *v.* 16.
c 2. *Tim. c.* 2. *v.* 6.

cultatem, sed cordis inopiam. Homo fatuus & mentis inops in cerebro pedes,& in pedibus habet cerebrum. Perseverantiam non æstimat, hinc ad obtinendam illam frigidissimè laborat. Quanta plurimorum in castris Perseverantia, & sæpe sub puro ac frigido Jove? Quot vani amatores cum fidicine totas noctes etiam rigente cælo obambulant, & fidium cantu domos celebrant? At in templo hieme unam alteramve horulam durare, acerbum nimis videtur.

Virtutum omnium fundamentum Perseverantia est; uti columna sine basi, sic virtus sine Perseverantia ruit. Standum,& perseverandum,usque ad mortem.

§. VI.

Colophonius olim (Æliano teste a) proficiscebatur ad Tieas nundinas; itineris comites habuit servum cum marsupio, & custodem canem. In itinere servus, solvendo alvo nonnihil de via decessit: hunc secutus est canis, qui servo in viam regresso, marsupium, quod servi oblivio reliquerat, fidelissimè custodiit. Perdius & pernox pecuniæ assedit. Ubi ad hospitium ventum est, dominus marsupium à servo reposcere, servus illud à domino clam subtractum sui experiundi caussa credere, demum memoriam suam interrogare, & in loco avio derelictum non diffiteri. Itaque ambo viam relegunt, locum indagant, ubi marsupium cum cane purabatur

a *Ælian. l. 7. de animal. c. 29.*

eam ullis promeritis velut mercedem posse obtineri. *a*

2. Ad Perseverantiam seipsum quotidie modis omnibus extimulare. Huc juverit ea, quæ toties apud animum suum proposuit, in memoriam revocare; quod si hæc in chartam relata sint, suo se chirographo convincere in hunc ferè modum: En inertissime cessator, quàm longè sit aliud statuere, aliud statuta exequi. An non centies, an non millies & hoc, & istud, & illud facturum te recepisti? Hæc scilicet honoris verba fuerant; ubi tandem sunt opera? Fac quod decrevisti, persevera quod cœpisti. Cælum perdidit, quisquis Perseverantiam neglexit.

3. Attentis oculis sæpiùs intueri horribilem ruinam plurimorum, qui quidquid virtutis collegerant per annos plurimos, id omne uno inconstantiæ actu turpissimè abjecerunt. Diu divites, momento mendici, quia Perseverantiæ obliti. Exemplo sint & terrori inter Angelos Lucifer, inter homines Saul, Salomon, Tertullianus, Origenes, mille alii. Non potest esse Paradisi hæres, cui defuerit Perseverantia comes.

4. Veræ Perseverantiæ est, nec amore vitæ, nec timore mortis, sed nec minis ullis aut promissis à fide rectoque averti aut flecti posse. Ita constantissimus Princeps Mathathias: Etsi, ait, omnes gentes Regi Antiocho obediunt, ut discedat unusquisque à servitute legis patrum suorum, & consentiant mandatis ejus; ego & filii

a *De condigno.*

hunc aut mortuus aut vulneratus occupo. Quod Catilinæ milites ſtrenuè feciſſe narrat Saluſtius: Ferè quem quiſque pugnando locum vivus ceperat, eum amiſſa animâ corpore tegebat. Animoſo militi probroſiſſimum eſt objici, inconſtantem & nullius fidei fuiſſe, locum & aciem deſeruiſſe, in pedes & fugam ſe conjeciſſe. Quicunque vivit, militiæ degit; aciem deſeruit, quiſquis virtutem. Nec Chriſtiano quidquam indignius, quàm cœpiſſe bene vivere, nec perſeveraſſe. Hoc quiſque exigat à ſe, ut qualem ſe præſtare inſtituerit, talem ſe ad exitum ſervet. Beata vita in exſelſo eſt, ſed perſeverantiâ penetrabilis eſt. In optimo inſtituto perſeverare, virtutum omnium diadema eſt.

Vide, mi Lector, quæ in hunc ferè ſenſum tam in Triſmegiſto quam in Heliotropio docemus. Ea hic crambe repetitâ ingerere non viſum eſt. Quæ hoc loco tradimus, in aliorum confirmationem dicta volumus. Res hæc non dicam nimium, ſed nec quidem ſatis inculcari poteſt. Innumeri pereunt, non quia male cœperunt, ſed quia male finierunt.

ACTIONES PERSEVERANTIÆ.

Qui Perſeverantiam ſerio deſiderat, ſingulis eam horis à Deo poſtulat, idque precibus quam poteſt calidiſſimis. Scit enim finalem, quam Theologi vocant, Perſeverantiam meriſſimum Dei donum eſſe, nec

Deiparæ charitate, nil candidius ejus castitate. Rosæ *Odor* se longe suaviterque diffundens nomini caussam præbuit apud Græcos *a* ab odoris largo effluvio. Deiparæ laus & vitæ totius odor talis semper fuit, ut Matrem Dei omnes, animo saltem suspicere ac collaudare cogerentur. *Medicinæ* laus longè verius Deiparæ quàm Rosæ tribuitur. Quot illa corporis morbos, quot animi pestes olim repulit, & quotidie repellit sanctissimis patrociniis? innumeri in scelerum suorum sordibus computrescerent, nisi eos floris istius odor reficeret & solidaret. Salutis semper plurimum à cælesti hac Rosa nobis obvenit.

Precatur olim alumnulo suo Persiana nutrix:

——— *Quicquid calcaverit hic rosa fiat.* b

Hoc Domino I E S U soli proprium, & ab ipso matri concessum: si loqueretur, rosas ore spargeret; si quid ageret, manibus rosas funderet; si quò pergeret, gressibus nascentes rosas premeret.

Docet Aristoteles, suavius olere rosas, quibus umbilicus asper est. *c* Eum opinor veteres *Bonum umbilicum* vocasse: quas enim volebant dicere fragrantissimi esse odoris, ajebant bonum habere umbilicum. Umbilicus incontinentiam in sacris paginis adumbrat. Qui umbilicum hunc pœni-

a *Vt supra demonstratum ex Plutarcho c. 1. ante* §. 1.

b *Persius sat. 3. mediâ.*

c *Arist. tom. 7. sect. 12. probl. prob. 8. mihi pag. 476.*

mei, & fratres mei obediemus legi Patrum nostrorum. Propitius sit nobis Deus, non est nobis utile relinquere legem, & justitias Dei. *a* Iucundius fuit Mathathiæ mori, quàm à lege descilcere, & in Perseverantiam peccare. Speciosum mentis suæ rigorem flecti non sustinuit.

5. Quorundam Sapientum voces assiduè auribus ingerendæ, velut stimuli Perseverantiæ. Quales sunt: Annosa quercus ictu non cadit uno: Persta & feri. Rem inchoare bonam, nemo non potest: Tu perge porrò, perge & persevera, perge, perge: præmium est in exitu; perseverantis est corona. Exordium est inane, cui suus non apponitur epilogus. Frustra cucurrit, qui ante metas deficit. In virtutis semitâ necessarium est progredi: qui stat, retrorsum tendit. Pachomius suis sæpissime inculcabat: Frustra ad salutis brabium currimus, nisi sic curramus ut comprehendamus. Frustra cum hoste confligimus nisi certemus, ut vincamus.

Deiparam hactenus comparavimus Rosæ, quæ toto pæne orbe nascitur. Illius præcipuæ laudes à *Colore, Odore, Medicinâ* petuntur. Sapienter Eusebius tradidit, Rosam non voluptatis tantum, sed & utilitatis caussa creatam à Deo. *b* *Color* Rosæ pulcherrimus, ruber vel candidus, quos colores sponso suo, qui se Rosam vocarat, sponsa tribuit in Canticis. *c* Nil fuit ardentius Dei-

a. 1. *Machab. c. 2. v. 19. & 20.*
b *Euseb. l. 8. præparat. Evangel. c. ult.*
c *Cantic. c. 5. v. 10.*

mensæ ministris, bis filio *a* Nonne hæc Rosa pentaphyllis, adeoque prestantissima?

Sed forsan hoc loco dixerit non nemo: Velim ea, quæ de laude beatissimæ matris Virginis uberiùs sunt explicata, conferri ad compendium. Non invitus, quantum licuerit, parebo, & dicta revocabo ad summam non meis, sed priscorum Patrum verbis. Ita breviter summatimque describam, quid multis retro sæculis Christiana, quid prisca & erudita pietas de matre Domini JESU senserit.

a *Ita suprà docuimus c.* 3. §. 1.

Hic ergo, Lector, observa

Priscos Patres, præsertim Græcos, in elogiis divinæ matri tribuendis fuisse disertissimos. Quicquid demum dixissent, ad tantæ dignitatis apicem minus digne censebant dictum. Non falso judicio Dei matrem infinitæ laudis pelagus æstimabant, ad cujus ultimos fines ac metas nunquam daretur enavigare. Hinc copiosissima in Virginem hanc encomia congesserunt. Ea nos sub unum posituri aspectum, in Romani Alphabeti ordinem digessimus. Atque hanc operam divinæ Matris cultoribus non ingratam fore speramus. Singulis laudum epithetis more nostro librum, caput, paginam scriptoris adnotare, res non solum infiniti, sed superflui laboris sit. Meam tibi fidem, amice Lector, non ignotam censeo.

Si quid porrò à sacris scriptoribus his dictum, quod Christo potius, orbis Repara-

 tori,

tentiæ ſpinis & abſtinentiæ aggere vallant atque obſepiunt, ſectanturque carnis continentiam, iis ſanè aſper & ſpinoſus, ac proinde optimus eſt umbilicus, eorum caſtitas olet ſuaviſſimè, illi optimæ ſunt Roſæ. Quod de illibatiſſima divinæ matris Virginis caſtimonia jam ſuprà demonſtratum eſt, *a* hic verbo dixerim: Virginum Virgo fuit, Flos Florum, Roſarum Roſa, abſolutiſſima caſtitatis idea, terſiſſimum virginitatis ſpeculum, inter ſpinas lilium fragrantiſſimum.

Ajunt Roſas, ſi juxta fætores allii conſerantur, odoris fieri efficacioris, ita profectò hac ipſa viciniæ graveolentia roſaceo flori benevolentiam aſpirari. Maria cæli terræque bono prognata roſa, fætoribus allii creſcebat undequaque cincta. Erant ævi illius virgines ceparum & alliorum inſtar, virginitatis decus non æſtimabant, ad nuptias convolabant univerſæ, pretioſam illam carnis continentiam ignorabant. Hæc una Virgo caſtitatem ab aliis neglectam coluit quàm integerrimè. Alliorum media ſtetit hæc Roſa.

Theophraſtus auctor eſt, Roſas, quibus pauca ſunt folia, iis quæ pluribus luxuriant, eſſe præſtantiores: quæ quinque duntaxat folia habent, optimas, quæ centifoliæ dicuntur, viliſſimas. Folia noſtra, verba noſtra ſunt; eorum, etiam bonorum, vitanda redundantia. Domini JESU matrem vix quinquies in Euangelio locutam legimus: ſemel Angelo, ſemel Eliſabethæ, ſemel men-

a *Cap. 10. de Roſâ Argenteâ.*

Arca Dei nova & animata.
Arca novi Teſtamenti.
Arca ſanctificationis, quæ cæleſte manna portavit.
Arca fœderis divinis manibus fabricata.
Arcus fœderis in nubibus cæli.
Armarium vitæ.
Aſylum tutiſsimum omnium.
Aſſectatrix Ieſu perpetua.
Aula divinorum myſteriorum.
Aula Filii Dei, quæ ſola Verbum portas, quod portat omnia.
Aurora prænuntia diei ſempiterni.

Baculus cæcorum.
Balſamum non mixtum.
Balſamo ſuavior.
Benedicta illa, & ſuper omnes benedicta.
Benedicta in mulieribus, quam beatam dicunt omnes generationes.
Botrus Cypri.
Botrus vitis.
Bonorum amantiſsima.

Candelabrum inauratum.
Canticum Cherubim.
Caſtellum Ieſu.
Cauſſa ſalutis generis humani.
Cælum, in quo Sol gloriæ reſplendet.
Cæli portarum maxima.
Charta diviniſsima.
Cinnamomum aromatizans.
Circumſcriptio incircumſcripti.
Circumdatrix infiniti.
Ciſterna Bethlehemitica.
Civitas Dei animata.
Clavis cælorum.

tori, quam ejus Matri convenire videatur, id optimo ſcriptorum affectui condonandum, & interpretatione miti ac congrua explicandum. a Unus unicus eſt humanæ gentis Servator Dominus JESUS. At hujus eſſe matrem, ſupremæ inter omnes dignitatis eſt. Nemo vicinior Filio quàm Mater. Ordiamur ab elogio principe.

a *Vig. Lux mundi, ſpes unica peccatorum, ſolatium unicum in terra, &c.*

MARIA
Mater Domini JESU.

Aaronis Virga de radice Ieſſe germinans.
Abyſſus miraculorum & virtutum omniũ.
Abyſſus miſericordiæ profundiſſimæ.
Acerra aurea.
Acervus tritici vallatus liliis.
Adæ reparatrix.
Aditus recuperationis.
Adjutrix deſtitutorum.
Advocata Evæ, & omnium iniquorum ad te confugientium.
Ager Dei ampliſsimus.
Agna immaculata.
Alabaſtrum unguenti.
Alimentum inopum.
Anchora ſacra & inconvulſa, his qui tempeſtate jactantur.
Ancilla Domini & Mater.
Aquæ ductus cæleſtium gratiarum.
Aquila grandis magnarum alarum.
Ara animarum, & panis vitæ.

Arca

Domicilium Verbi ſacratiſsimum.
Domina Angelorum.
Domina cæli & terræ,ac rerum omnium.
Domina Dei capax.
Domina regum.
Dominatrix unica ſuper choros Angelorum exaltata.
Domus David perbeata.
Domus Dei glorioſa.
Domus impleta gloria Domini.
Domus ſeptem columnarum à Deo facta.
Domus Sapientiæ.
Dulcedo credentium animarum.

Electa à Deo antequam genita.
Electa ex millibus.
Erectio ruentium.
Eva nova, mater vitæ.
Excelſior Cherubim , ab omnibus collaudanda.
Exemplar perfectionis.
Exemplar totius Eccleſiæ.
Exemplar totius puritatis & ſanctitatis abſolutum.
Exordium humanæ ſalutis.
Expectatio præmiorum noſtrûm.
Expultrix tenebrarum.
Exultatio generis humani.

Fax fidelium.
Feneſtra cæli.
Ferculum Salomonis.
Feſtivitatis magnæ principium & finis.
Filia Dei Patris.
Filia Hieruſalem pulchra & decora.
Finis dolorum.
Firmamentum dividens aquas ab aquis.

Fir-

Clauſtrum pudoris integrum.
Clibanus, in quo ſacrificium coquitur.
Clypeus omnibus in te ſperantibus.
Collegium ſanctitatis.
Columba Noë fideliſsima.
Columba ſpecioſa deſuper rivos aquarum.
Columba unica à Chriſto Ieſu electa.
Columba, populum Dei, ne in mundi hujus deſerto erret, deducens.
Concha Gedeonis rorida.
Conciliatrix univerſi terrarum orbis.
Confortatrix Martyrum.
Conſolatio infirmorum, Salus univerſorũ.
Continens eum, qui nuſquam contineri poteſt.
Contritio pravitatis hæreticæ.
Crates tornatilis.
Crux, quæ in ulnis Dominum portaſti.
Cubiculum ortus Chriſti puriſsimum.
Cupreſſus in monte Sion.
Curatio vulnerum immedicabilium.
Currus igneus Eliæ.
Currus triumphalis.
Cuſtos in vineis.
Cuſtos vigilantiſsima omnium te diligentium & pio affectu colentium.

Dapifera deliciarum.
Decora ſicut Hieruſalem.
Decus Patriarcharum & Prophetarum.
Delectatio terrigenarum omnium.
Deſertum ſpecioſum.
Deſiderata gentibus.
Dioptra perſpectiva.
Diſpenſatrix gratiarum liberaliſsima.
Domicilium cælo præſtantius.

Domi-

Hamus Divinitatis.
Hester populum liberans.
Hierarcharum cæleſtium ornamentum præclariſsimum.
Honor Martyrum.
HonoratiorCherubim,ſanctiorSeraphim, & omnibus ſuperis exercitibus glorioſior.
Hortus non ſeminatus & concluſus.
Hortus plantationum.
Humilitatisforma.
Humilitatis ſpeculum.
Hymnus Angelorum.
Hymnus in ſolitudine degentium.
Hymnographorum omnium oratio.
Ianua Paradiſi.
Ianua Regis alti clauſa.
Ianua Salutis.
Illuminatrix cordium.
Imago veri Solis expreſſa.
Infirmorum ſolatium.
Innixa ſuper dilectum.
Inſtrumentum lætitiæ, per quod triſti execrationis ſententia in lætum gaudii judicium commutatur.
Interemptrix cunctarum hæreſeon.
Interemptrix maledictionis.
Interitus corruptionis.
Inventrix gratiæ magnifica.
Iudith pulcherrima.
Lactatrix Salvatoris.
Lætitia generis humani.
Lætitiæ noſtræ initium, medium, ac finis.
Lætitia renaſcentis mundi.
Lætitia tribulatorum.
Lam-

Firmamentum fidelium.
Flos florum & Gemma mulierum.
Fluvius de loco voluptatis progrediens.
Fons-Fontis vivi.
Fons gratiæ & consolationis.
Fons humanitatis Filii.
Fons immortalitatis semper scaturiens.
Fons perennis curationum.
Fons signatus, è quo manant fluenta purissima.
Fons uberrimus totius Trinitatis.
Fons universam terram irrigans.
Forceps Seraphica, prunæ mysticæ.
Forma disciplinæ Christianæ.
Fructus honoris & honestatis.

Gaudiũ semper & in æternum ineffabile.
Gaudium totius mundi.
Gaudium totius Trinitatis.
Gazophylacium donorum omnium opulentissimum.
Gazophylacium thesauri, quo sumus redempti.
Gemma orthodoxorum.
Genitrix tui Creatoris.
Germen justorum Ioachim & Annæ.
Gloria & corona justorum.
Gloria & lætitia sacerdotum.
Gloria Prophetarum.
Gloria servorum tuorum.
Gloria virginum & omnium piorum.
Gloriatio orbis terrarum.
Gratia Dei plena.

Habitaculum incomprehensibilis naturæ amplissimum.
Habitaculum Verbo Dei dignum.

Mater Domini præ omnibus gloriosa.
Mater Filii Dei.
Mater immaculata & digna tali Filio.
Mater luminis, cujus pulchritudinem Sol & Lunam mirantur.
Mater matrum, Stella stellarum.
Mater misericordiæ.
Mater omnium fidelium universalis.
Mater purissima, quam nulla unquam sequior invasit cogitatio.
Mater tui Patris.
Mater timoris & magnitudinis.
Mater vitæ.
Mediatrix Dei & hominum, per quam post Deum totus vivit orbis terrarum.
Mediatrix mundi gloriosissima.
Mediatrix salutis.
Medium terræ.
Mensa, in quâ vitæ panis propositus.
Microcosmus omnem capacitatē excedēs.
Miraculorum effectrix.
Miraculum mundi ingens, & portentosū.
Miraculum orbis præstantissimum.
Mons Ephraim.
Mons, à quo abscissus est lapis, qui replevit orbem.
Mons myrrhæ & thuris.
Mons pinguis.
Mons umbrosus, in quo habitare placuit Verbo.
Mortis destructio & vitæ introductio.
Mulier amicta sole, duodecim stellis coronata.
Mundi oculus.
Munimentum inexpugnabile.
Myrtus electa.

Na-

Lampas æternum geſtans lumen.
Lampas inextinguibilis.
Lampas orbis lucidiſsima.
Lapis abſciſſus ſine manibus.
Largitrix vitæ.
Lectulus Dei floridus.
Lectulus Salomonis.
Liberatio maledicti.
Liber ſanctiſsimæ Trinitatis ſigillo obſignatus.
Lignum Libani, ex quo ſibi Salomon ferculum præparavit.
Lignum plantatum ſecus decurſus aquarū.
Lignum vitæ ſingulis menſibus reddens fructum ſuum.
Lilium convallium.
Littus tranquilliſsimum.
Lucerna à Deo illuminata.
Lucerna micantiſsima
Lumen cæcorum.
Luna plena.
Lux illuſtriſsima carens fuligine culpæ.
Lux mundi.

Magiſterium Fidei.
Magiſtrorum, hoc eſt, Apoſtolorum Magiſtra.
Magiſtra virtutum.
Majeſtas, & gloria Cherubinorum, Thronos & Seraphinorum ſplendorem longe præcellens.
Manſio cæleſtis Imperatoris.
Mare gemmis pleniſsimum.
Mare pacificum.
Margarita pretioſa, cæleſtis.
Martha excipiens Chriſtum in domū ſuā.

Palma in Cades.
Palmes vitis veræ.
Paradiſus deliciarum & immortalitatis.
Paradiſus ſpiritualis & rationalis ſecundi Adam.
Parentis omnium parens.
Patrocinium noſtrum.
Patrona vexatorum.
Pavor ſpiritualibus nequitiis.
Pax & gaudium mundi.
Perfugium conciliationis inter Deum & homines.
Pincerna cæleſtis curiæ.
Plantatio Roſæ in Hiericho.
Platanus juxta aquas.
Pluſquam glorioſa.
Pons ad vitam.
Porta fulgida lucis & vitæ.
Porta impervia.
Porta orientalis Ezechieli Prophetæ præviſa.
Porta ſemper clauſa.
Portus naufragantium.
Portus tranquillus afflictorum.
Pratum totius fragrantiæ Spiritus ſancti.
Præconium Prophetarum & Apoſtolorum.
Præſes vitæ noſtræ.
Princeps regum & regnorum.
Principium conſolationis.
Prodigium cæleſte.
Promptuarium divinæ charitatis.
Propitiatio delictorum.
Propitiatorium laborantium.
Propitiatorium univerſæ terræ.

Navis mercibus referta.
Nescia viri, nuptiarum expers.
Norma castitatis.
Norma rectæ Fidei.
Nubes diei splendidissima.
Nubes Israëlem deducens semper lucida, & semper à tenebris aliena.
Nubes levis, quæ super Cherubim sedentem gestâsti.
Nutrix panis cælestis, & omnia nutrientis salutis.

Obses Fidei nostræ apud Deum.
Odor agri pleni.
Officina medicinæ.
Oliva in domo Dei fructifera.
Oliva speciosa in campis.
Omnium Dux.
Omnium Princeps, ob fulgorem inaccessa.
Omnium intactissima.
Omnium purissima.
Omnium sanctissima.
Opus digitorum Dei.
Ordinata ab æterno.
Organum virginale.
Origo principii.
Ornamentum clarum naturæ nostræ.
Ornamentum & decus virginitatis singulare.
Ornamentum sola mortalium.
Orphanorum susceptio.
Ortus solis nullum ferens occasum.

Palatium regis Angelorum animatum, & consecrarum.
Palatium Regis æterni sacrosanctum.
Palma florens.

Rosa recens ac redolens sine spinâ.
Rosa paradisi prima.
Sacrarium Spiritus sancti sanctissimum.
Salus desperantium.
Salix virens.
Sancta sanctorum.
Sanctissima omnium, sine omni maculâ.
Sanctis omnibus sanctior, & omnis sanctissimæ sanctitatis thesaurus.
Sceptrum rectæ doctrinæ & fidei orthodoxæ.
Scabellum Dei.
Scala ad cælos.
Scala peccatorum & sanctorum omnium.
Sceptrum & norma fidei.
Secretum Verecundiæ.
Sepulchrum novum & signatum Christi.
Signum vitæ.
Signum magnum.
Sion sancta.
Solatium in terrâ unicum.
Solatium peregrinationis nostræ.
Solatium solitariorum.
Solium Divinitatis.
Soror & Sponsa Christi.
Species Iacob & Spes nostra.
Speculum Angelorum.
Speculum Passionis Christi.
Speculum sanctitatis.
Speculum totius integritatis.
Spes delinquentium, Spes unica peccatorum.
Spes patrum.
Spes universorum.
Sponsa Dei Patris.

Propugnaculum fidei Christianæ.
Pudicitiæ ornamentum.
Pulchritudo Martyrum.
Purior solis radiis & splendoribus.
purgatrix criminum.
Purpura regia.

Radix bonorum omnium.
Radix Iesse.
Radix prima, ex quâ mundo lux est orta.
Raptrix cordium.
Rebecca pulcherrima, sanctitate opulentissima.
Receptaculum omnis puritatis.
Reconciliatrix benedictionis.
Redemptio captivorum, liberatio damnatorum.
Refugium in omni periculo tutissimum.
Refugium peccatorum & hospitium.
Refugium tui gregis.
Regali ex progenie exorta.
Regeneratrix nostra.
Regina à dextris Filii stans, quæ libero arbitrio nullam suscepit maculam.
Regina creaturarum omnium.
Regina misericordiæ.
Regina mundi, quam laudant astra matutina.
Reparatrix Adæ.
Reparatrix parentum, & posterorum vivificatrix.
Reparatrix sæculi.
Resurrectio progenitoris illius Adam.
Revocatrix Evæ.
Revocatio lapsorum.
Rosa mystica.

Vallum Fidelium.
Vas admirabile.
Vas Dei ſplendidiſſimum ac luculentiſſimum.
Vaticinium Prophetarum.
Vellus mundum cælitus humectatum, in qua & per quam ovem indutus eſt Paſtor.
Vehiculum regium.
Velum animatum, quod in ſe cælavit divinitatem.
Veſtimentum Dei impollutum.
Vexillum Fidei.
Via errantibus.
Via regia Salvatoris.
Virga Sacerdotalis, quæ abſque irrigatione florem produxit.
Virga virtutis Dei.
Virgo virginum.
Vitæ ordo, morum diſciplina.
Vitis uvarum ferax.
Umbraculum Spiritus ſancti.
Urbs fortitudinis, & moleſtiarum omnium levamen.
Urna aurea.
Urna cæli manna geſtans.
Urna inclyta ac glorioſa.

En Nomenclaturam Elogiorum, quæ Patres priſci è Græcia, certantibus piiſque ſtudiis in Domini Ieſu Matrem derivarunt. Quin multa ejus generis, meorum oculorum noctem effugerint, non dubitem. Hęc placuit in ſpecimen dare. Singula verò encomia, niſi me valdè fallo, ſingulis concionibus amplam dicendi materiam ſubmi-

Stella fulgentiſſima, è quâ Chriſtus prodiit.
Stella mundi.
Super omnes Angelos glorificata.
Super omnes creaturas prope tuum Filium in cæleſtibus exaltata.
Tabernaculum Altiſſimi ſanctificatum.
Tabernaculum Teſtamenti.
Tabula ſcriptam legem ferens mortalibus.
Templum Dei animatum.
Templum devotionis.
Templum divinæ gloriæ ornatiſſimum.
Templum Salomonis ſanctificatum.
Templum Spiritus ſancti indiſſolubile.
Terra ſancta & deſiderabilis, è quâ orta eſt Iuſtitia & Veritas.
Terra Virginea, ex qua novus Adam formatur.
Teſtamenti novi theſaurus.
Thalamus à Deo fabricatus.
Thalamus Dei, & cæleſtis ſponſi.
Thalamus divinæ humanitatis.
Thalamus fragrans virginitatis.
Theſaurus cæleſtis divinitatis.
Theſaurus vitæ immortalis.
Thronus Creatoris glorioſus.
Thronus & ſedes Dei.
Thuribulum aureum.
Tota mitis, tota ſerena, tota ſuavis, tota benigna.
Triclinium divini conſilii.
Tutela potens.
Typus verecundiæ.
Vallis benedictionis.

Vallum

Misericordiæ porta, Exemplum consummatæ pœnitentiæ.
Fons vitæ, Dulcedo nostra, Maris stella, cæli Regina.
Se diligentes diligens, verecundiæ Typus.
Salomonis lectulus, Civitas Dei.
Archangelo Gabrieli ab initio servanda commissa.
Per quam Deus, quidquid creavit, recreavit.
Duodecim gratiarũ prerogativis decorata.
Cujus privilegia ineffabilia.
Sanctitate ac dignitate supra omnem creaturam transcendens.
Dei paradisus lignum vitæ mundo proferens.
Virtutum auctrix, inter homines ut sol inter cetera cæli luminaria irradians.
Pro universo genere humano sollicita.
Vtrique sexui salutis antidotum propinans; &c. &c.
In æternum & ultra non deficit laus tua de ore hominum & Angelorum, &c. &c.

Denique ut omnia augustissimæ Matris ornamenta & elogia, quæ & copiosissimè Bernardus, quæ & ceteri priscorum Patrum suggerunt, verbo complectamur, unum hoc affectione, qua possumus, devotissima pronuntiamus:

MATER DEI.

Nec enim, ait Bernardus, amplius potuit elevari, quam ut *Mater Dei* vocaretur. a

Magna

a *Bernard, tom. 2. super Salve Reg. mihi pag.* 472.

niſtrant. Infecunda & ſterilis ſit facundia, quę in hujus Matris laudibus exhauſtam ſe fateatur. Beatam dicent hanc Matrem omnes generationes. Nullus encomiorum finis.

E Patribus Latinis unicus ſanè Bernardus in Deiparæ laudes nunquam non effuſus, ſyllabum ingentem porrigit encomiorum, è quibus hæc paucula delibaſſe juverit in exemplum:

Maria myſticis multò jam antè miraculis præfigurata.

Profundiſſimam divinæ ſapientiæ abyſſum intuens.

E cælo Patribus promiſſa, è progenie regum orta.

Intacta concipiens, incorrupta pariens.

Sine gravamine gravida, ſine dolore puerpera, Virgo pariter & fecunda.

Omni veneratione major, omni laude ac præconio digniſſima.

Affectus æternorum ab affectibus temporalium, ut aquas ab aquis dividens.

Virginali puritate aſtris omnibus præfulgens.

Omnibus maternam opem poſcentibus ſuccurrens, omnia omnibus facta.

Serpenti venenato caput conterens, Mulier amicta Sole, Lunam pedibus premens.

Noſtris cum Chriſto nuptiis gaudens.

Verè ſtans juxta crucem, videns patientem Chriſtum filium, vivens mortua, dolorem morte ſæviorem perferens.

Virago cæleſtis, & mater pulchritudinis.

Miſe-

Magna fuit ſanctificatio Hieremiæ, major Ioannis Baptiſtæ, maxima Virginis Mariæ, qua potuit vitare, imò vitavit omne peccatum. Proinde omnia laudantium encomia deficiunt.

Nemo ſatis laudaverit vitam nullis ſæculis morituram; nemo ſatis accuſaverit mortem nullis æternitatibus victuram. Atqui per feminam mors, quod Auguſtinus canit, per feminam vita; per Evam interitus, per Mariam ſalus; illa corrupta ſecuta eſt ſeductorem, hæc integra peperit Salvatorem. [a] Dei Matrem eſſe, dignitatis eſt tantæ, ut humanas laudes excedat. Quod Gregorius Magnus cum veneratione ſuſpiciens: Mons fuit DEI genitrix, inquit, quæ omnem electæ creaturæ altitudinem electionis ſuæ dignitate tranſcendit. [b]

Quicquid porrò ad actuoſum Matris beatiſſimæ cultum pertinet, id ante me complures alii ſolerter & eruditè docuerunt. Ego Lectori meo hoc unicum inſtillo: *Collige Roſas; Virtutes Matris Virginis imitare, & illam ampliſsime coluiſti.* Sed finiamus primam Roſarum partem; laudes Roſæ myſticæ, Virginis puerperæ, nunquam finituri.

a *August. tom. 9. de ſymbolo ad Catechum. l. 3. c. 4.*

b *Gregor. in l. 1. Regum c. 1.*

FINIS.

